

కాలగర్భంలో.....

440
440

మూలం :

మహాపండిత శ్రీ రాహుల్ సాంకృత్యాయన్

అనువాదకులు :

రావి సత్యనారాయణ,
కారంచేటి రామయ్య.

కాగడా ప్రచురణాలయం,
కర్నూలు.

2 ✓
పరిణామ, నెం. 2

పరిణామ ముద్రణ

ఫిబ్రవరి, 1960

వెల రు. 4/-

వ్యవస్థాపకులు : యస్. వి. లక్ష్మీదేవమ్మ

నిర్వాహకులు : సారంగ బలరామయ్య

:- కృతజ్ఞత :-

~~~~~

ఇది మహా పండిత రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ గారి “విస్మృతికే గర్భమే” అను కృతికి అనువాదం. కోరినంతనే అనువదించడానికి దయతో అంగీకరించి అనుమతించినందుకు వేనోళ్ళ వారికి కృతజ్ఞత తెలియజేస్తున్నాము.

స్వీయరచనకంటే అధికమైన శ్రమకోర్చి యీ పుస్తకము ప్రచురణకు ఏర్పాట్లు జేసిన శ్రీ డి. వెంకటేశ్వర్లు గారికి హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతను తెలియజేయడం మా ప్రధాన కర్తవ్యంగా భావిస్తున్నాము.

భాషాంతరీకరణం ఎంతోకాలం క్రితం జరిగినా యీ నాటికై నా ప్రచురణ కర్తలు దొరికినందుకు వారికి ధన్యవాదాలర్పిస్తూ ఎంతో సంతసిస్తున్నాము.

సద్విమర్శనాని కెంతైనా హర్షించేవాళ్ళం గాబట్టి మా మలి ప్రయత్నంలో లోపాల్ని సవరించుకోవడానికి శాయశక్తులా కృషిచేస్తాము.

ఇట్లు

అనువాదకులు.

29

ముద్రణ :
శ్రీ శారదా ప్రెస్,
విజయవాడ - 2.

ఉ పా ద్ధా త ౦

విద్యావ్రతుడు, ప్రాచీన చరిత్రాధ్యాపకుడనైన నేను స్వీయపర్యటనను గూర్చి నవలారూపమున ఒక గ్రంథమును రచించెదనన్న నే నేమాత్రమునూ విశ్వసింపను. జనసామాన్యపు సరళ విశ్వాసమును చూరగొని సత్యము వాస్తవమునైన విషయమందు ఖ్యాతి నార్జించుటను నేను సంభవంగా యెంచుటలేదు. అనేక విచిత్ర ఘటనలను వర్ణించి వానిని వాస్తవమైనవిగా విశ్వసింపజేయు ప్రయత్నము అసంభవం కానప్పటికీ అవశ్యం అనుచితం. అయిననూ యిదే ప్రజల నాకర్షించు పద్ధతిగూడా.

నాకు ఈజిప్టు ప్రాచీన చరిత్రనుగూర్చిన పూర్తి పరిజ్ఞానముంది. అచ్చటి ప్రాచీన అత్యద్భుత కర్మకాండలను గూర్చిన పరిచయమున్నది. ఆ అత్యద్భుత ప్రాచీన నాగరికతకు సంబంధించిన దివ్య మహత్తులను సంపూర్ణముగ నేనెరుగుదును. అయినప్పటికీ అట్టి దైవికమహత్త్వములను గూర్చి నా కేమాత్రం విశ్వాసంలేదు. నేను స్వయంగా విశ్వసించే విషయాలనే పాఠకులను గూడ విశ్వసించమని కోర్తాను. అనగా దివ్యమైన * “గోబర్నెలా” గూడా మాపై యెలాంటి ప్రభావమును ప్రస

* దీన్నిగూర్చిన వివరణ 2 వ ప్రకరణం, మూడు - నాలుగు పేరాలలో వుంది.

రింపలేక పోయింది. ఒక చిన్న రాతిముక్క - కొద్దిపాటి బరువు
 ప్రకాశము గలది - సరళ మానవజాతియొక్క జీవితంపై గాని,
 భవిష్యత్తుపైగాని తన ప్రభావాన్ని చూపగల్గడం నిజంగా
 అసంభవమే ఔతుంది. నా దృష్టిలో యిలాంటి ప్రభావాత్మక
 మైన విషయాలన్నీ ఘోరాక్షరన్యాయానుసారం జరిగేవే.
 కాని దీని స్వీకరణ తృణీకరణలను పాఠకుల అభిరుచికే
 వదిలివేస్తాను.

స్వాభావికంగా నేనొక శాంతిప్రియుణ్ణి, విద్యావ్యస
 నుణ్ణి, విద్యార్థిని మాత్రమే. పరిశోధనకై అనేకపర్యాయాలు
 నేను నైలునదిపై విహరించాను. మూడుసార్లు మిస్సోపాటే
 మియా, ఒకసారి పాలస్తీనా, గ్రీకులను సందర్శించాను. ఒక
 భయంకరమైన పర్యటనలో ప్యాంసవలెనన్న కోర్కె నా హృద
 యంలో ఏనాడూ పొడసూపలేదు. వాస్తవంగా - నా చర్య
 లను మీరు గమనిస్తే - నా హృదయం దుర్బలమైనది. ఇంకో
 విధంగా చెప్పాలంటే నేను పిరికివాణ్ణి. దీన్ని నేను హృదయ
 పూర్వకంగా స్వీకరిస్తున్నాను.

ఆయుధ ప్రయోగాల్లో నాకెలాంటి అనుభవమూలేదు.
 నేను చాలా దుర్బలుణ్ణి. ఇందుకు నిదర్శనం నాయెత్తు '5.4'లు
 బరువు 1 ముసుగు 12 స్లేట్ మాత్రమే. ఇన్ని కారణాలను
 పురస్కరించుకొని నాకథా ప్రారంభానికి ముందు రెండు-
 మూడు మాటలు 'వృహద్ధాతము' గా చెప్పడం అవసరమైంది.

కొన్ని వర్గాల్లో నాకు మంచి ప్రఖ్యాతికలదనే వొప్పు
 కొంటున్నాను. కాని బహుశసంఖ్యాకులు విశేషించి - నాయీ

కథనుచదివేవాళ్లు-నాపేరునుమాత్రం తెలుసుకోలేరు. కాబట్టి నేనెవరినో చెప్పడానికి నే నేమాత్రమూ సంకోచించడంలేదు. ఎందుకంటే ఆ యాత్రలో శవపేటికా అన్వేషణలో సంభవించిన కష్టాలను అనుభవించినవారు నా మిత్రులే. ఆ కారణంగానే, నేను ఆకీర్తిని ఆశించడంలేదు. వాస్తవంగా నాకా ఘనకార్యంలో యెలాంటి భాగమూలేదు. నేను అనాలోచితంగా దీనిలో జోక్యం చేసుకొన్నాను. ఆపదలు నన్ను చుట్టి ముట్టినప్పుడు, కష్టాల్లో మునిగియున్నప్పుడు, పర్యటనాధికారిగా నియమింపబడినప్పుడు నేనిందుకు అయోగ్యుడనని తెలుసుకోగల్గాను.

ఈ ఆపదలన్నిటిలో నా సహచరులైన ఆ యసాధారణ వీరపురుషు లిద్దర్నీ ప్రశంసించడానికి నావద్ద శబ్దాలు లేవు. వీరిద్దరివల్లనే, నేను బ్రతికివుండగలిగాను. నా జీవితంలో యేనాడూ తీర్పుకోలేనంతగా వారిద్దరికీ ఋణపడియున్నాను. కెప్టెన్ ధీరేంద్రనాథునిలాంటి వ్యక్తిని హృదయపూర్వకంగా ఆహ్వానించడానికి నేను సర్వదా సంసిద్ధుణ్ణి. ప్రచండ సాహసం, భయంకరమైన ఆపదలలో గూడ చలించని స్థిరమనస్కత, ఆశావాదం, విశ్వాసపాత్రత మొదలైన అద్భుత గుణములుగల అలాంటి మిత్రుని పొందినందుకు నేను నిజంగా గర్విస్తున్నాను.

మరి చాంగ్ మహాశయుడో? నేను వ్యవహార కుశలుణ్ణి కాను, మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తనూగాను, అయినప్పటికీ నేను యిలాంటి స్ఫూర్తిగల శీఘ్ర నిర్ణయకర్తను ఎక్కడా చూడ

లేదు. పరిణామాన్ని సాధించే అతనిపద్ధతి లోకోత్తరమైనది. మా యాత్రలో అతని వ్రాహ్మశక్తి, బౌద్ధిక నాదరా సతిమను దర్శించే అనేక అవకాశాలను పొందాను. స్థూలకాయుడైనా ధీరేంద్రునిలాంటి వీరుడు, అలసటజెందని ధీరుడు, ఆ మహా ప్రస్థానంలో అడుగు పెట్టగానే అలాంటి మహాపురుషులు లభించడం చాలా మహాద్భాగ్యము. ఆ యిద్దరు వ్యక్తులవెంట లేమిడిని వ్రాహ్మంచుటకే కంపిస్తున్నాను. భయంకరమైన ఆ 'నుబియా' ఎడారిలో అంత మొంది గ్రద్దలకు ఆహారమై యుండుట సందేహం లేనిమాట.

కార్యవాదిగానన్న భగవంతుడు సృష్టించలేదు. శారీరక బలహీనత, సాహసలోపముగల నాకు వీరత్వాన్ని ప్రదర్శించే కోరిక లేదు. చిన్నప్పటినుండి కళ్ళద్దాలు, సన్నని నడుము చిన్ననక్షముగల నిశ్చలుణ్ణి. వీటన్నిటికీ బదులు వికారంగావుండే పెద్ద తల గలదు. స్కూలులో నేనొక పేరు బడ్డ మేధావంతుణ్ణి. అందువల్ల నేననేక బహుమతులు గూడా పొందాను. కాని ఆటల్లో సఫలుణ్ణి కాగల్గే యోగ్యతా లేదు, అభిలాషా లేదు. చరిత్రజ్ఞానం కలిగినప్పటినుండి ఈజిప్టు చరిత్ర అంటే ఆసక్తి గల్గింది. నాతండ్రి ధనాస్వదైనందువల్ల జీవన భృతికోసం చింతించే అవసరం కలుగకపోవడం నా అదృష్టం. రిసం|| ల వయస్సులోనే పితృహీనుణ్ణయ్యాను. నా ఆస్తి, సంరక్షణ కోర్టువారి ఆధీనంలో వుంది. యుక్తవయస్సుణ్ణి కాగానే ఆ ఆస్తికి సర్వాధికారినయ్యాను. అది నామామూలు అవసరాలకు చాలా మించియున్నది. స్వయంగా చదవడం, యితరులను చదివించడంకంటే నాకు వేరే వృద్దేశ్యంలేదు.

నా విద్యావ్యాసాంగాలకు అవసరమైన ధనాన్ని వెచ్చిస్తూండే
వాడను. మిగిలిన ధనం బ్యాంకులో వడ్డీసహితంగా పెరుగు
తుండేది. 40 సం॥ల ప్రాయంవరకు నేను నిరంతరం నా అభి
మాన విషయాలమీద యెంతగానో శ్రమపడేవాడిని.
అందుకు తగినట్లుగా నా జిజ్ఞాస విద్యాభిమానం పెరిగి
పోతుండేవి.

నేను బీహారు విశ్వవిద్యాలయంలోనూ, నేపాలు కళా
శాలలోనూ ఆచార్యస్థానంలో వుంటిని. నేను ఈజిప్టు శబ్ద
పరిశోధనా సంఘంలో సభ్యుడనేకాక బీహారు విశ్వవిద్యా
లయపు ఆసరరీ డి. సి. యల్. ను గూడా. అప్పుడు నా
వయస్సు 35 సం॥లు. అదే సమయంలో నాకు నలందా
సంగ్రహాలయంలో నేడు నిర్వహిస్తున్న బాధ్యతాయుతమైన
పదవి లభించింది.

ఇక్కడ చెప్పే విషయాలన్నీ కల్పితాలని ఎవరూ
అచుకోగూడదనే వుద్దేశ్యంతో చెప్తున్నాను. నాలాంటి
ప్రామాణిత ప్రతిష్టితవ్యక్తి ఆవిధంగా చేసి తనకు తానై కీడు
తెచ్చుకొనడని గుర్తించాలి. విశ్రాంతి సమయాల్లో యేవో
కథాకల్పనలు చేయడం నాపనికాదు వైజ్ఞానికు లెప్పుడూ
సత్యాన్నే ప్రేమిస్తారు. నాకు సంభవించిన ఘటనలేవీ అతి
శయోక్తులు కావు; ఏ వ్యక్తికైనా నా యీ కథపై సందేహం
కల్గితే ఆ విచిత్రమైన “మితనీనగర” యాత్ర చేయవచ్చు.
అచ్చటి రాజప్రాసాదానికి వుత్తరంగావున్న వుద్యానవనంలో
ఆ విలక్షణదేశాన్ని శాసించే, సౌమ్యసుందరమూర్తియగు మహా

రాణి దర్శనమాతుంది. అంతేగాక అద్భుతమూ, వాచు
దగిన విషయమూ యేమంటే ఆనాటి పాట్నా హైకోర్టు
ప్రసిద్ధ న్యాయవాదియొక్క సురక్షిత శవమును అచ్చట
చూడవచ్చు.

— ర చ య త

1140.

1

44

ధేబిస్ రాకుమారుడు సెరాఫిస్;

గోబరైలా ప్రథమ దర్శనము;

శివనాథ్ జోహార్ రహస్యహత్య.

మొట్టమొదట నేనీ అద్భుత యాత్రలో పాల్గొనవలసి వచ్చిన కారణాలను వివరిస్తానేగాని ప్రకరణ విరుద్ధంగా ఈజిప్టుదేశపు చారిత్రకములగు నానా విషయాలను యేకరువు పెట్టిబోను. నా పాఠకులలో అధిక సంఖ్యాకులు బహుశా ఈ విషయంలో అసభిజ్ఞులయ్యే వుంటారు. వారి వుపయోగార్థం కొంచెం వివరంగా చెప్పడం మంచిది. సాధ్యమైనంత వరకు అసభ్యస్తులగు పాఠకులు గూడా గ్రహించేవిధంగా క్లుప్తంలో స్పష్టంగా వివరించడానికి ప్రయత్నిస్తాను.

అనేక సంవత్సరాలుగా 'కార్నక్' మందిరంలో వున్న శిలాఫలకాలపై సెరాఫిస్ రాకుమారుని శ్మశానయాత్ర చెక్కబడి యుండడం నాకు తెలుసు. ఈ శాసనాలూ, వాటితో పాటు గల చిత్రలిపీ, సెరాఫిస్ ఒక ధేబిస్ రాకుమారుడనిన్నీ, అపార ధనాఘ్నుడనిన్నీ, నాటి ఈజిప్టు సార్వభౌముని మిత్రుడనిన్నీ స్పష్టం చేస్తున్నయ్. అతడే రాజవంశానికై నా చెందినవాడా? కాడా? అన్న నిషయం అస్పష్టం, అప్రస్తుతం గూడా. బహుశా అతడొక మతాచార్యుడో లేక ఒక వున్నత

రాజకీయోద్యోగో అయివుంటాడు. అతని అంత్యక్రియలు యే సార్వభౌముని అంత్యక్రియలకు యేమాత్రమూ తీసిపోని విధంగా జరిగినవనుట నిశ్చయము. అతనితోపాటు అమూల్యమైన సువర్ణం గూడా సమాధి చేయబడింది. అందున్న కలశాలు, పెట్టెలు, గ్లాసులు, భోజనపదార్థాలు, శస్త్రస్త్రీలు, రాచరికపు దుస్తులు, ఆభరణాలు, రాజదండంతో సహా పరిశుద్ధమైన బంగారంతో తయారు చేయబడినాయి. అందున్న ప్రతి వస్తువుపైన అతని పేరుతోపాటు ముద్రగూడా వేయబడివుంది. ఈ వస్తువులన్నీ రాకుమారుని శవంతోపాటు సమాధికి తీసుకపోబడ్డవి. పైన చెప్పబడిన చిత్రమాలయందు 5 వ శిలాఫలకంలో గోబ్రైలా గూడా చిత్రించబడివుంది. దీనిని ఒక పురోహితుడు ఏడ్చేవారికి అగ్రగామిగా తీసుకు వెళ్తాంటాడు. ఈ దివ్యమైన గోబ్రైలా చిత్రమందున్న దానికంటే పెద్దదిగా ప్రదర్శింపబడింది.

థేబిస్ నగరపు త్రవ్వకాలు చురుకుగా సాగుతున్న సమయంలో నేను రెండవసారి మిశ్రదేశానికి (ఈజిప్టుకు) వెళ్ళడం సంభవించింది. ఆనాడు నేను స్వయంగా 'కార్నక్ దేవాలయాన్ని సందర్శించాను. అంతేగాక సెరాఫిస్ యొక్క శవపేటికను గూర్చి లభించిన శిలాశాసనాన్ని గూడ చదివాను. నేనక్కడ చూచినదానికన్న దానికి సంబంధించిన విషయంలో ఎక్కువ ఔత్సక్యాన్ని చూపాను. కాని అక్కడ సన్నాక విషయం ఎక్కువగా ఆకర్షించినట్లు భావకము. అదేమంటే జంటపర్వతాలచే సెరాఫిస్ పాడే (శవవాహిక) సూచింపబడింది. వీటిలో ఒక పర్వత శిఖరంపై ఒక

దేగయూ, రెండవ శిఖరంపై ఒక గ్రద్దయూ, పర్వతముల
అడుగుభాగం దేవసర్పంతో చుట్టబడి వున్నది. ఆ సమీపం
లోనే ఒక దేవమూర్తి సిరస్సుపై కమలాన్ని ధరించి
కన్పిస్తూంటుంది.

గ్రీకు చరిత్రకారుడైన హెరోడోటస్-ఈతను మిశ్ర
దేశమును గూర్చి చెప్పిన విషయాలు విశ్వసనీయాలు కావం
టారు - నైలునది జంట పర్వతముల మధ్య పుట్టిందని
చెప్పాడు. వీటినే 'నూఫీ - క్రాఫీ' పర్వతాలంటారు. పర్వతపు
టడుగు భాగంలో విగ్రహమే లేకపోతే శిలాశాసనంలో వున్న
ఖంచబడిన విధంగా. జంట పర్వతాల మధ్య ప్రదేశమే నైలు
నది వున్నది ఘానమని నేను ఒప్పుకోను. నిస్సందేహముగ ఆ
విగ్రహం నదీ దేవతయైన 'హవీ' రెండు శిఖరాల మీద
వున్న పక్షులు పై భాగాన - క్రింది భాగానవున్న నదులను
సూచిస్తున్నయ్.

ప్రథమంలోనే, నేనీనిశ్చయానికి రానట్లు జ్ఞాపకముంచు
కోండి. కాని రాబోవు ఘట్టాలు - విశేషించి చాంగ్ మహా
శయుని తార్కిక అభిప్రాయాల వల్ల లాభించినప్పుడు యీ
విషయం చక్కగా స్పష్టమైంది. కార్నక్ దేవాలయం, సెరా
ఫిస్ రాకుమారుని సమాధి థేబిస్లో లేదని సూచించడమే
గాక నుబియా ఎడారికి ఆవలివైపున నైలునది జన్మస్థలంలో
నని విస్పష్టపరచింది.

ఈ సాక్ష్య శృంఖలకు మరోలింకు, పూర్తిగా చదవ
డానికి అసాధ్యమైనా "మేనే - పేపర్సు" ద్వారా ప్రాప్తి
(2)

చింది. అందు ఎవరై నా యేమాత్రమైనా చమవగలిగివుంటే బహుశా నేనే అయివుంటాను. అచ్చట 12వ రాజ వంశపు కాలంలోగూడా సెరాఫిస్ రాకుమారుని పేరు తిరిగి ప్రత్యక్షమైందని నేను అతీత ఆశ్చర్యానికి గురైనాను.

ఇంకా బాగా పరిశీలించి చూస్తే మరొక విషయం గూడా యిక్కడ సాక్ష్యమిస్తుంది. ఏమంటే, సెరాఫిస్ యిథి యోషియాలోనే సమాధి చేయబడ్డాడు. కారణం? 12వ చక్రవర్తి కాలంలోనే ధేబీయ ప్రభువులు దక్షిణాఫ్రికా యొక్క బృహత్తర నరస్సుల వైపునుండి దక్షిణ దిశన వున్న అరణ్య ప్రదేశాలను జయించేసుకొన్నారు. ఈ కాగితాల్లో చాలా సులభంగా చమవ దగిన అంశాల్లో, స్వయంగా మిశ్ర సామ్రాజ్యముడు సెరాఫిస్ ను ఈ దండయాత్రకు పంపినట్లుగా గూడా వర్ణించబడింది. ఈ యాత్ర 'మెరో' నుండి దక్షిణ దిశగా అంటే నదుల సంగమమున కావలివైపు - నేడు ఖమ్మమ్ నగరమున్న చోటు—జరిగినది.

సెరాఫిస్ సమాధి 'మితనీ' లో వున్నదని గూడా పేపర్స్ సూచించింది. నేను మేంఫిస్ నగర దక్షిణభాగంలో వున్న 'మితనీ' లేక 'మతానియా' ను మాత్రమే ఎరుగేమును. అక్కడ యే ధేబీయ సైన్యాధిపతి సమాధి చేయబడబోలడన్న మాట నిశ్చయం. విశేషించి యితరత్రా దానిపేరు - 'మితనీ హర్బీ' గా వ్యవహరించ బడడం విచిత్రం. ఈ విధంగా ఒక్కసారిగా సెరాఫిస్ సమాధి భూమికి, నైలు దేవతకూ సంబంధం జోడింపబడింది.

ఈ వృత్తాంతాన్ని గూర్చి విశేషంగా వివరించబోయే ముందు, గోబ్రైలా రహస్యాన్ని బయలుపర్చకముందు, నలందా సంగ్రహాలయంలో గోబ్రైలా ప్రవేశించకముందే నావద్దగల ఆధారాలను గూర్చి ఆలోచించడం మంచిది. ఢేబియా రాకుమారుడైన సెరాఫిస్ తన అపారసంపత్తితో పాటు మితనీహర్షిలో సమాధి చేయబడ్డాడు. ఈ సమాధి స్థలం ఏ శాస్త్రవేత్తకూ తెలియదు. ఏ పురాతన అధునాతన దేశపటాల్లో (మ్యాప్స్) గూడా చిత్రించబడినట్లు కన్పించదు. ఈ స్థానం ఇథియోపియా దేశంలో - దానినే నేడు సూడాన్ అంటారు - ఎక్కడనో వున్నదని అనడానికి అనేక కారణాలున్నాయి.

ఇప్పటికీ గోబ్రైలా విషయం చూద్దాం. నేను సరైన ఖేదీ చెప్పలేనుగాని ఆనాటి విచిత్ర ప్రాతఃకాలము నాకు బాగా జ్ఞాపకమున్నది. నేను నలందామ్యూజియంలో కొన్ని చిత్రలిపులను పోల్చుకొంటున్నాను. అప్పుడేదో పనిమీద తాళంవేయబడివున్న ఒక గదిలో ప్రవేశించాను. దానిలో అప్రదర్శితాలైన పురాతన వస్తువుల సమూహాన్ని తెన్నో వున్నవి. జిజ్ఞాసువునైన నేను అచ్చటి సమూహాలను చూడసాగాను. అక్కడెన్నో వుపయోగకరాలైన వస్తువులు లభిస్తున్నందువల్ల నేను రెట్టించిన అభిలాషతో ప్రతి వస్తువునూ పరిశీలింపసాగాను. అదే సమయంలో తాళం వేయబడివున్న డ్రాయరు సొకు గొకటి నాకు కన్పించింది. తాళపు చెవికోసం కొద్దిసేపు వెదుకగా అదొక సీలుచేసిన కవగులో కన్పించింది. కావాలని దీనిని దాచినట్లుగా తోచింది. డ్రాయరు సొకుగు తెరచి

చూచాను. దానిలో కెండుగురుని పొడవూ, ఆరంగుళముల
 వెడల్పాగల ఒక సంచి కనిపించింది. చేతికి తీసికోగానే చాలా
 బరువుగా వున్నట్లు తోచింది. నా కుతూహలం మరీ
 ఎక్కువై వెంటనే దాన్ని విప్పి చూచాను. నాచేతిలో మెరు
 సన్నాన్న రాత్రిపై “గోబరైలా” చిన్మింపండి యుండడం
 చూచాను. అప్పుడు నా ఆశ్చర్యం హద్దుమీరి పోయింది.
 నా జీవితచుంతటిలో ఇది అద్వితీయమైన విషయం.

దాన్ని చక్కగా పరిశీలించిన తరువాత అది సెరాఫిస్
 యొక్క గోబరైలా అని తెలిసింది. ఎంత విచిత్రం? తిరిగి
 మళ్ళీ ఆ సెరాఫిస్ దర్శనమా? నేను ప్రారంభంలో గోబరైలా
 మీదగల చిత్రంపిని చమత్కరించు లేదు. ఎందుకంటే, అలాంటి
 దుర్లభవస్తువు లభించినందున భానపరంపరలు చెలరేగ దొడగి
 నవి. ఈ దుర్లభవస్తువును మూఢజ్ఞులం లిప్టుకో ఎందుకు చేర్చ
 లేదో ప్రదర్శకులు వీలై సదోట ఏలవుంచలేదో నాకు చాలా
 ఆశ్చర్యంవేసింది. నేటివరకూ సెరాఫిస్ సమాధిస్థలం కనుగొన
 నడకూ లేదు. తెలియనూ తెలియదు. ఆధునిక వైజ్ఞానికజగత్తుకు
 సంబంధించినంతవరకూ, ఆ సమాధికి సంబంధించిన యేవ
 స్తువూ, గాఢ్యాజగత్తును చూడలేదు. ప్రస్తుతం నాముందున్న
 గోబరైలా, యే ఇంద్రజాల సహాయంతో ఈ సలండా
 సంగ్రహాలయానికి యెగసివచ్చిందో తెలియదు. కాని ఆ గోబ
 రైలా యే స్వయంగా నాముందున్నది. నేనిచ్చటి చారిత్రక,
 గాఢమూర్ఖు, దుర్లభవస్తువులను, సురక్షితము గావుంచు
 బాధ్యత కలవాడనై గూడా, ఈ విషయంలో, యేమాత్రమూ
 తెలియకొనుండా వుండడం ఎంతో శోచనీయం. యీనాడై నా

అకస్మాత్తుగా నేనిటు రాకుంటే ఎప్పటివరకూ అది ఈ అంధ కారంలో వుండేదో ఎవరికి తెలుసు?

సరిగ్గా నేనీ ఆలోచల్లో లీనమై వున్న తరుణంలోనే నా దృష్టి గోబరైలాను చుట్టివున్న కాగితంపై ప్రసరించింది. కేవలం తారీఖును నోట్ చేసి యుండడమేగాక, ఆ కాగితాన్నే జాగ్రత్త చేయడం, ఎంతో మంచిదైంది. ఆ కాగితంపై తారీఖు 26-జూన్ 1881 మాగధ అని వున్నది.

ఎంతో కాలంనుండి పడివున్న గోబరైలా నలీందా మ్యూజియమ్ కు ఎలా వచ్చిందో - దాన్నిగూర్చి తెలుసుకో బోయే యుండే - తెలుసుకొందామన్న కాంక్ష కలిగింది. నేను నా గుమాస్తాను పిలిచి యీ విషయంలో సంప్రదించగా సంతృప్తికరమైన సమాధానం రాలేదు. ఆ ఒక విషయం మాత్రం అతను చెప్పాడు - మొదట ఇచ్చట రామేశ్వర్ అనే ఒక సంరక్షకుడుండేవాడు. అతడు యీ సొరుగురు, గదిని తరుచు వుపయోగిస్తూండేవాడు. రామేశ్వర్ పని చాలిగిచి గూడా చాలాకాలమైంది.

ఆ రోజు సాయత్రం నేను నా యింటికి వెళ్తూ గోబరైలాను గూడా వెంటతీసుకెళ్ళాను. ఇంటికి చేరి నేను దానిని చాలా జాగ్రత్తగా నా వ్రాతబల్ల సొరుగులోపెట్టి తాళం వేశాను. రామేశ్వర్ విహారంలో వుంటున్నాడని నా గుమాస్తా ద్వారా తెలిసింది. ఆ రాత్రే నేను విహారాన్ని చేరుకొన్నాను. దైవవశాత్తు రామేశ్వర్ యింటి వద్దనే వున్నాడు. నేను ప్రశ్నించినప్పుడు అతడు మొదట్లో కొంచెం సంకోచించినట్లుగా

తోచింది. కాని మెల్ల మెల్లగా, ఒక్కొక్కటిగా విషయా
లన్నీ రాబట్టాను. 1881 వ సం॥ వర్షాకాలంలో - తేదీ గుర్తు
లేదు - ఒకరోజున రామేశ్వర్ నలందా మ్యూజియమ్ లో
మిశ్ర దేశపు విభాగంలో తన డ్యూటీలో వున్నప్పుడు భయ
కంపితుడైన ఒక ప్రాథమ్యక్తి పరుగుత్తుకవచ్చి అతనిచేయి స్పృశ
కొన్నాడు. రామేశ్వర్ ఏమిటని ప్రశ్నించకముందే 2½-సిగ్నేర్ల
బరువుగలిగి గుడ్డలో చుట్టబడిన ఒక వస్తువును అతని చేతిలో
బెట్టాడు. రామేశ్వర్ యిదేమిటని ప్రశ్నించాడు. సమాధా
నంగా "భగవంతుని కొరకై నా దీన్ని జాగ్రత్తచేయండి. ఇది
మీకో మరెవరికో యిస్తున్నాను. కాని భయంకరుడైన
ప్పారో..." అని అంటూ ఆ వ్యక్తి సంగ్రహాలయపు సోపా
నాలమీదుగా శీఘ్రగతిని క్రిందకు వెళ్లి సింహద్వారంలో
వున్న తన మోటారుసైకిల్ ఎక్కి వెళ్లిపోయాడు. రామేశ్వర్
ఆ వ్యక్తిని గూర్చి యిలా చెప్పాడు - అతడొక మధ్యమ
వయస్కుడు. భయంకర శత్రువెవడో మృత్యువులాగ అతన్ని
పెంబడిస్తున్నట్లు ఆ వ్యక్తి ప్రత్యక్షమవుచున్న గోచరిస్తోంది.
వర్షాకాలమైనా ఎండ తీవ్రతకు మాడినట్లూ దతని ముఖము.
ఎంతో దూరించుండి వస్తున్నట్లున్నప్పటికీ అతనికి తలగుడ్డ
గాని, టోపీగాని, కనీసం పాదరక్షలైనా లేవు; చొక్కా-
ధోవతి మాత్రం ధరించి వున్నాడు. ఏదో భయంకర స్థితిలో
క్షణమాత్రపు టవకాశాన్ని చేజిక్కించుకొని పారిపోయి
వచ్చినట్లుగా తోస్తున్నది.

రామేశ్వర్ ఈ విషయాన్ని రహస్యంగా వుంచడంలో
యేదో స్వలాభం వుంటుందని భావించాడు. ఎన్నో రకాల

ప్రశ్నలు వేసిన తర్వాతగాని ఈ విషయమైనా బయటపడలేదు. అసలు కథ యేమిటంటే, రామేశ్వర్ ఆ పొట్లాన్ని విప్పి నప్పుడు గానిలో ఒక మెరుస్తూన్న రాయి కనిపించింది. గోబరాల్లా విషయమై యేమీ తెలియని వాడవడంవల్ల అది ఒక అమూల్యమైన వస్తువని గ్రహించలేక పోయాడు. నలండా విశ్వవిద్యాలయంలో దాన్ని విక్రయించుదామన్న పుద్దేశ్యంతో తన యింటికి తీసుకపోయాడు. కాని అప్పటినుండే ఆపదలు అతన్ని ఆవరించడం ప్రారంభించినవి.

ఒకసారి, యింటికప్పు కూలినప్పుడు పిల్లా - జెల్లా ఎలాగో బ్రతికి బయట పడ్డాడు. భార్య జబ్బుపడి ఎన్నో వారాలుగా బ్రతుకుతుందన్న ఆశగూడా లేకుండ పోయింది. ఆరోగమేమిటో పెద్ద డాక్టర్లుగూడా చెప్పలేక పోయారని నన్ను నమ్మించడానికి రామేశ్వర్ తీవ్రంగా ప్రయత్నించాడు. ఇంతకాలంగా దాచివుంచిన ధనం, బ్యాంకు దివాలా తీసినందున ధ్వంసమైపోయింది. చివర కొకరోజు అతడు నలండా నుండి రైలుమీద యింటికి వెళ్ళే సమయంలో బండినుండి దిగుతుండగా కాళ్ళుజారి గభాలున రైలు చక్రాలక్రింద పడి పోయాడు. అదృష్టవంతుడై సందున బండి కదలేదు. మాంచి దెబ్బమాత్రం తగిలింది. చావుదప్పి కన్ను లొట్టబోయి బయట బడ్డాడు. కుడిచేతి మణికట్టు తొలగిపోయినందువల్ల యెన్నో రోజులు యిగ్గోనే పడివుండాల్సి వచ్చింది.

ఈ ఆపదలన్నిటికీ మూలం యీ గోబరైలా యేనని స్థిర నిర్ణయానికి వచ్చాడట. ఈ విధంగా చేసుకొన్న నిశ్చయానికి కారణమేమిటో నేను చెప్పలేను. దుర్బల మనస్కులు

గ్రుడ్డి నమ్మకాలు గలిగినవారు యిటువంటి ఆకస్మిక ఘటనను ఉదాహరణంగా తీసుకొని చకరకాల్చిన కథలల్లుడయ్యో ఆరి తేరినవాడై వుంటారు. ఎలాగైనా సరే యీ గోబ్బైలా పీడను వదిలించుకోవాలని అనుకొన్నాడు.

రామేశ్వర్ ఎలాగో మూడు వారాలపాటు ఆ గోబ్బైలా పీడను తన వద్ద వుంచి నహించుకొన్నాడు. గోబ్బైలాను చుట్టివున్న గుడ్డిమీద “శివనాథ జైహాత్” అని స్పష్టంగా వ్రాసి వుండడం చూచాడట. ఇదే సమయంలో శివనాథ్, దానాపురంలోనున్న స్వగృహంలోనే హత్య చేయబడ్డాడు. హత్యావిషయం కనుగొన్న రామేశ్వర్ ఒక గంటసేపైనా దాన్ని తన వద్ద వుంచుకోవడం అనర్థదాయకమని భావించాడు. అతేగాక దీన్ని గురించి యితరులకు తెలియజేయడమంతే. గూడా భయమేసింది. కోలుకొని డ్యూటీకి వచ్చినప్పుడు అతడా గోబ్బైలాను గూడా వెంటబెట్టుక వచ్చాడు. దాన్ని నేనెప్పుడు చూచిన డ్రామకు సొరుగుకో ఒక పాత కాగితంతో చుట్టపెట్టి తాళం బిగించాడు.

రాత్రి 9 గంటలకు గాని యీ సంభాషణ ముగిసింది గాదు. నలందా బండి అప్పటికే వెళ్ళిపోయింది. ఇక రెండు-మూడు గంటలవరకు మరే బండి లేదు. నేను వెంటనే ఒక గుర్రపుబండిమీద చాల త్వరగా యింటికి జేరుకొన్నాను. భోజనం జేసిన తర్వాత నా డిజింగురూముకు వెళ్ళాను. నేను సొరుగు లాగి చూచినప్పుటి నా ఆశ్చర్యానికి అంతు లేక పోయింది. ఎందుకంటే ఆ గోబ్బైలా అక్కడినుండి మాయ

మైంది. నేను గదంతా గాలించగా మిశ్రదేశపు ప్రాచీన కాగితాలున్న చేతి సంచిలో అది దొరికింది.

ఈ విధంగా మాయమైన విషయాన్ని గురించి నేను తగు సమాధానం పొందలేక పోయినప్పటికీ, నా జ్ఞాపకశక్తి ఈవిషయంలో దెబ్బతినే వుంటుంది. అయినా నేనా గోబ్రైలాను చేతసంచిలో గాక సొరుగులోనే దాచిస్ట్లు దృఢ నమ్మకము. తాళం వేయబడి వుండనందువల్ల నా నౌకరు దాన్ని మార్చి వుండవచ్చు. కాని యిదిగూడా అసంభవమే. ఎందుకంటే, అలా చెయ్యాలి అవసరం లేకపోవడమేగాక యే యితర ప్రాణి నా చదువుకొనే గదిలోని యే వస్తువును గలిబిలి చేయడానికి వీలులేదు.

దీన్ని ఎక్కువగా ఆలోచించకుండానే ఆ పొట్లాన్ని తీసికొని పడక కుర్చీలో కూర్చొన్నాను. మొట్టమొదట చాల జాగ్రత్తగా ఆ పొట్లాన్ని విప్పాను. ఇదే సమయంలో “దానా పురపు రహస్య హత్య” అన్న విషయంపైకి నా దృష్టి పోయింది.

ఒక్క క్షణంలో గోబ్రైలా నా ఆలోచననుండి దూరమైంది. నేనా రహస్య హత్యను గూర్చిన వివరాలను చదవడం ప్రారంభించాను. శివనాథుడొక ధనసంపన్నుడైన వ్యక్తి అతడు చాలకాలం పట్టు వ్యాపారం చేశాడు. చావడానికి ఎన్నో సంవత్సరాలు ముందే దాన్ని వదలివేశాడు. ఆయన అవివాహితుడు. అతని ఒకే ఒక నౌకరయిన రామదయాళ్ తల్లి తద్దెనం పెట్టడానికి యింటికి వెళ్ళాడు అదే రాత్రి అతడు

భయంకరంగా హత్య చేయబడ్డాడు. ఆయన గృహం ఆవ
గింజంజైనా వదలకుండా హంతకులచే వెదకబడింది. సారు
గులు, పెట్టెలు, అలమరలు, వాటి తాళాలు, ఆఖరుకు
దిండ్లను గూడా ధ్వంసం చేశారు. ప్రతి వస్తువును బాగా పరి
శోధించి నేలపై విసరి పారవేశారు. అంబమైన దిండ్లను
ముక్కలు ముక్కలుగా చేసివేశారు. కుర్చీలకు వుండే
కుషకలను సముతం చించివేశారు. ఆ స్థలాన్ని పరీక్షించిన
సి. ఐ. డి. పోలీసు గృహమంతా నిర్ణీత స్థితికి ఎంతో
సూక్ష్మంగా వెదకబడిందన్నాడు. ఇలా చేయడానికి చాల
సమయం పట్టివుండవచ్చు. ఈ పరిశోధనంతా హత్యకు
ముందో - తర్వాతో జరిగి వుండవచ్చు. అన్నిటికంటే విచిత్ర
మైన విషయం ఏ ఒక్క వస్తువూ దొంగిలింపబడలేదు. బహు
మూల్యమైన వస్తువులతోపాటు ఎంతో ధనమున్న పెట్టెలు
తాళాలుమాత్రం ధ్వంసం చేయబడ్డాయి.

ఆ రహస్యహత్యకు సంబంధించిన అద్భుత వివరాలను
చదివిన నా బోటి శాంతిప్రియుని విద్యావ్యసనుని హృద
యంలో ఎటువంటి భావాలు జరిగినయ్యో పాఠకులనే
ఆలోచించమంటాను. 'మాగ్న' ప్రతిక యిచ్చిన వివరణ ఒక
విచిత్ర వర్ణనతో ముగిసింది. పోలీసులకది నిరర్థక మైనప్ప
టికీ నాకుమాత్రం మడెంతో వుపయోగకరమైంది. అయినప్ప
టికీ ఆ స్థితిలో దానిని విశ్వసించడం కష్టం.

మృతపురుషుని శవముంచిన గచ్చుమీద పాలు చిలక
రించబడి వున్నవి. హంతకుడు పాలకోసం క్రిందనున్న వంట

యింటికి వెళ్ళవలసి వచ్చింది. గచ్చుపై సీమసున్నంతో గుంటనక్క తలను బోలిన ఒక చిత్రం వేయబడి వుంది.

ఈ హత్య ప్రాచీన మిశ్రదేశపు ఆచారాలను, కర్మ-కాండలను విధిగా నెరవేర్చే వ్యక్తులే చేశారని నిర్ణయించు కోవడానికి నా కెంతోసేపు పట్టలేదు. గచ్చుమీద చిత్రించిన ఆకారం వేరెవరిదో గాదు. మిశ్రదేశపు మృత్యుదేవతైన 'అనుబిస్' అసగా యమధర్మరాజు. నా మనస్సులో రేకెత్తిన ప్రశ్న పరంపరకు నేను సమాధానం చెప్పలేని అసమర్థుణ్ణి.

పురాతన మిశ్రదేశపు సభ్యతాజ్యోతి క్రీస్తుపూర్వం 487 సం॥కి ముందే అంటే బుద్ధభగవానుని నిర్యాణంతో పాటు ప్రపంచంనుండి నిష్క్రమించింది. 12వ రాజవంశపు అంతిమ దేబీయచక్రవర్తి తర్వాత 500గురు రాజులను గూర్చిన శాసనం మాకు లభించింది. కాని మాకు తెలిసినంతవరకు ప్రాచీన మిశ్ర నాగరికత, ఆచార వ్యవహారాలు, భాష ఇరాన్ విజయానంతరమే అంతమై పోయినవి.

కొద్దిసంవత్సరాల క్రితమే పాట్నా సమీపంలో వున్న దానాపురంలో శివనాథజోహరీ హంతకులు నైలునదీతీరపు ప్రాచీన మిశ్రదేశ ధర్మాలను, సంస్కృతిని అక్షరాలా పాటించే వ్యక్తులేనని ప్రాచీన చరిత్రాధ్యాపకుడైన నావద్ద ప్రబల సాక్ష్యాలున్నవి.

నేనిక వార్తాపత్రికను దూరంగా వుంచి నా దృష్టిని పచ్చగా పాలిష్ చేయబడి వున్న గోబరైలా క్రిందిభాగము మీద కేంద్రీకరించాను. అది జ్యోతివలె ప్రకాశిస్తున్నది.

అప్పుటి నా హృదయం ఆశ్చర్యందోళనలతో నిండిపోయింది. ప్రాచీన మిశ్రదేశానికి సంబంధించిన అనేక అద్భుత శిలా శాసనాలను, యితర సామగ్రిని అంతకుముందే చూచాను. తర్వాతగూడా చూచాను కాని నాటి నా మానసికస్థితి నా జీవిత మంతటిలో అపూర్వం. స్పష్టంగా చూడడానికి నేను దాన్ని లైటువద్దకు తీసుక వెళ్ళినప్పటి నా స్థితి ఏమని చెప్పను. నా శరీరమంతా కంపించిపోయింది. హృదయం వణికిపోతోంది. ఎవరో నా చెవిలో “ప్యారోవిషయంలో జాగ్రత్త!” అన్నట్లు స్పష్టంగా ప్రతిధ్వనించింది.

2

గో బ రై లా ప్ర తి మ -
వ కీ లు ధ న దా సు
జౌహరీతో నా పరిచయం

ఇప్పుడు నేను గోబరైలా విషయం చెప్పబోతున్నాను. నిస్సందేహంగా యిది ఎంతో దుర్లభమైందీ, బహుమూల్యమైందీ, మనోరంజకమైన వస్తువు. ఇది అద్వితీయమైన వస్తువని నేనుగూడ ఒప్పుకొంటాను. కాని అపరిచితులైన పాఠకులకు గోబరైలా అంటే ఏమిటో స్పష్టంచేయ సంకల్పించాను. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే ‘గోబరైలా’ అందరూ చూచే ఒక నల్లని పురుగు. ఇదొక విశేషజాతికి చెందినట్టిది. వీటి క్రింది

భాగం పట్టులాంటి మెత్తని రోమాలతో కప్పబడి వుంటుంది. జంతుశాస్త్రజ్ఞులు దీనిని “సమూరీ గోబరైలా” అంటారు. వీటిలో మరొకజాతి ‘శోధక గోబరైలా’. ఇది తన పాకీపని ద్వారా మానవసంఘాన్ని సేవజేస్తుంది. ఇదే మిశ్రదేశపు పవిత్ర శోధక గోబరైలా.

ప్రాచీన నైలునదీ తీరవాసులైన మిశ్రీయులలో బహు సంఖ్యాకులు గోబరైలా సేవను గూర్చి పూర్తి పరిచితులనడం నిస్సందేహం. నాగరికతయొక్క ప్రారంభదశలో ప్రాకృతిక చేష్టలన్నీ మానవులకు వుపయోగకరమైన ప్రాణులు. వనమూలికలు పవిత్రంగా ఎంచబడేవి. వాటికే అధికంగా దేవతాకారాలు యివ్వబడినవి. ఇందువల్లనే ప్రాచీన మిశ్రదేశంలో సూర్యుడు, నైలునదీ గాక వృషభం, జంబూకం, ఇబిస్ అనే పక్షి, గోబరైలా మొదలగునవన్నీ దైవశక్తితో కూడినవని నమ్ముతుండేవారు.

గోబరైలా దేవత పేరు ‘ఖోపరీ.’ ఇది చిత్రరూపంలో గూడ వుంటుంది. గోబరైలా ప్రతిమ ఒక చక్రంపైగాని లేక మానవ శరీరం గోబరైలా సిరస్సుగాని చిత్రించ బడుతుంది. ఉదాహరణకు జంబుక ముఖము గల్గిన అనుబిస్, ఇబిస్ పక్షి ముఖముగల థాత్, శ్వేనవదనంగల - హోరస్ - యీ ముగ్గురు పురాతన మిశ్రదేశపు దేవతలు.

ఖోపరీ తరచుగా సూర్యభగవానుని పేరుతో వ్యవహరించ బడుతుంది. కాని యిచ్చట పాఠకులను అనవసరంగా మిశ్రదేశపు పురాణాల్లోకి ఈడ్చుకు పోతల్చుకోలేదు. ఖోపరీ

కొన్ని స్వీయ దివ్యగుణాలు కలిగియున్నదనడం చాలు. ఈ విషయంలో నాదొక సిద్ధాంతం వున్నది. గోబ్రైలా క్షీణ త్యానికి ప్రతిద్వందిగా వుంటుంది. అది కుళ్ళిపోవు పదార్థాలకు గూడ తన నిరంతర ప్రయత్నాలవల్ల నవజీవనం ప్రసాదిస్తుంది. సూర్యుని వంటి దీర్ఘాయువు, ఆరోగ్యాన్ని ప్రసాదించేది గాబట్టి ఖోపరీ యొక్క లోహప్రతిమగాని, రాతి ప్రతిమగానీ సర్వదా మృతకులవెంట సమాధిలో వుంచబడుతుంది. గోబ్రైలాలు లేని మిశ్రదేశపు సమాధులు చాల తక్కువగానే లభించినవి.

ఆదిమ మిశ్రదేశపు అత్యుత్తమ శిల్పకౌశలం గోబ్రైలా మూర్తుల చక్కడాలలో కన్పిస్తుంటుంది. అతికఠోరమైన రాళ్ళపై గూడ ఎంతో అందంగానూ, స్పష్టంగానూ, అంగప్రత్యంగాలనూ చిత్రించారు. సెరాఫిస్ సమాధిలోని గోబ్రైలా ప్రతిమవంటి అందమైన దాన్ని నేనెక్కడా చూడలేదు. నేను లోగడ చెప్పినట్లు యీ పట్టిక 2అ. పొడవు 6అం. వెడల్పు మధ్యభాగం 4అం. కలిగి స్వల్పమైన అంచులు కలిగి వున్నది. ఇది పైభాగంలో ఎత్తుగానూ, క్రిందివైపు చతురస్రంగానూ వున్నది. దీనిమీద వ్రాయబడివున్న సూక్ష్మ చిత్రలిపిని తెలుసుకోవడానికి మైక్రోస్కోపు అవసరమైంది. పైభాగంలో నైలునదీప్రవాహంపై నౌకారూఢుడైనది నకరుని (ఖోపరీ) ప్రతిమవున్నది. ఖోపరీదేవతకు క్రిందిభాగాన రెక్కలు విప్పి తనవెనుక రెండు కాళ్ళపై గోబ్రైలా తిన్నగా నిలబడి వుంది. ఖోపరీదేవత వారి కిరువైపులా, నావముందూ వెనుక అందమైన కమలాలతో వంగివున్నది. ఎదుట జంబుకవదను

డైన అనుబిస్ (మృత్యు దేవత) బద్ధాంజలుడై నిలబడి వున్నాడు. సూర్యదేవుడు విరాజిల్లుతూన్న సింహాసనంపై 'మితనీహర్షీ' అన్న పేరు నాకు సుపరిచితమే. అయినప్పటికీ నన్ను దేవతా ప్రతిమకంటే క్రిందిభాగంలోవున్న గోబరైలా ప్రతిమ అధికంగా ఆకర్షించింది. చిత్రలిపి అతి సూక్ష్మంగా వున్నప్పటికీ మైక్రోస్కోపు సహాయంతో దాన్ని తెలుసుకోవడం ఏమాత్రమూ కష్టమనిపించలేదు. లిపి సురక్షితంగానే యున్నది. దాని ప్రతిపదానువాదం చేసే అవసరమూ లేదు, సంభవమూగాదు. దానిమీద వ్రాసినదాన్ని చెప్పడం సరిపోతుంది.

శాసనం సెరాఫిస్ సమాధిలో ప్రవేశించు సందర్భంలో ప్రారంభమౌతుంది. అక్కడక్కడా చాల అస్పష్టంగానూ, దురూహ్యంగానూ వుంటుంది. ప్రాచీన మిశ్రదేశపు శాసనాలపై తరచు గోబరైలా సూర్యదేవుడైన 'రా' ముఖంమీద కూర్చున్నట్లు చూపించబడింది. సమాధిద్వారంమీద ఒక 'రా' విగ్రహం, ఒక రహస్యమయ చిత్రలిపిగల శిలవున్నది. అది యేదోవిధంగా గోబరైలా ప్రతిమకు సంబంధించివున్నది. దానిని కొన్ని రహస్య పద్ధతులతో మేళవిస్తే సమాధిద్వారం స్వయంగా తెరచుకొంటుంది.

ఇది బహుశా అలీప్ - లైలా లా 'ఫోలో-శీశమ్' వలె వుంటుంది. దాన్ని గూర్చి మొదట్లో నావుద్దేశ్యం గూడా ఇదే. మిశ్రదేశపు సభ్యతను గూర్చి అధ్యయనం చేసే విద్యార్థి నైనందువల్ల దీన్ని గూర్చి అధికాసక్తుడనై వుండడం నిశ్చయం. కాని దీన్ని నే నేమాత్రం సంభవమని తలచలేదు. పూర్తిగా

యీ విషయం సరియైనదేనని నేను తరువాత తెలుసుకోగల్గాను. పాఠకులు గూడ ముందుముందు యీ విషయాన్ని తెలుసుకోగలరు. ఇందులో ఇంద్రజాలపు మంత్రతంత్రావేదీ లేవు. యీనాడుగూడా కొన్ని విశేషాక్షరాలను కలిపి ఒక క్రమపద్ధతిన వుచ్చరిస్తే, తాళపుచెవి లేకుండానే, స్వయంగా బిగించుకుపోయేవీ. మళ్ళీ వాటంతటవి తెరుచుకొనే తాళాలు దొరుకుతయ్.

చిత్రలిపియందు అధికభాగం గోబ్రైలా శాపాన్ని గూర్చి వున్నది. పాఠకులు వ్రాచిన మిశ్రదేశపు దేవతల వ్యక్తిత్వాన్ని గ్రహించనంతవరకు, వారి పునర్జన్మ సిద్ధాంతాన్ని ఒప్పుకోనంతవరకు, నేను దానికి ప్రతిపదానువాదం చేయడం నిష్ప్రయోజనమని భావిస్తాను. ఇక్కడొక సమూహాన్ని ఇస్తున్నాను.

—: గోబ్రైలా శాపము :—

“సెరాఫిస్ సమాధి రక్షకులు సర్వదా జాగరూకులై వుందురు: వారు అంత్యదశవరకు దేబిస్ రాకుమారుని శవ రక్షకులై వుందురు. రక్షకులు వధింపబడిననాడు దేవతలు స్వర్గలోకపు నాల్గు కొనలనుండి ఆ సమాధి రక్షణార్థమై దిగి వత్తురు.”

“ప్రథమమున సమాధియందు ప్రవేశింప యత్నించు వాని కొరకై ‘అనుబిస్’ నిరీక్షిస్తూండును. ఆ మృత్యు దేవత ఆ వ్యక్తిని శాశ్వత సరకలోకమునకు కొనిపోవును. సమాధిలోని వస్తువులపై అధికారము గోరువాడై గోబ్రైలా

ప్రతిమను తస్కరించిన ఆతడు సూర్యదేవుని శాపమునకు గురిఅగును. సర్వనాశనకరమైన ఆపదలు వానిని అడుగడుగున ఎదుర్కొనును. గోబర్దైలా ప్రతిమ తనవద్ద నున్నంత వరకు ఆతడు విశ్రాంతిగాని, సుఖముగాని పొందజాలడు. ప్రపంచము దెచ్చటన్నా వాడు పట్టి పధింపబడును. రక్త వర్ణము గల నైలునది నీరు జన్మించిన స్థలమునూ, పక్షులు సయితము జీవించజాలని భయంకరమైన సూర్యదేవుని భూమిని దాట గోరువాడు తక్షణమే సర్వనాశనమై పోగలడు.

అయినప్పటికీ నేనా శాసనమంతా చదివి యేమాత్రం చలించలేదని నిశ్చయంగా చెపుతాను. ఎన్నో రోజులుగా మిశ్రదేశపు పురాణ కథలను, కల్పిత గాథలను పూర్తిగా తెలిసికొని వున్నప్పటికీ, వాటిని వైజ్ఞానికదృష్టితో గాక, మరే ఇతర దృష్టితోనూ చూడలేను. గోబర్దైలా శాపంలో వాస్తవికత వున్నదని క్షణమాత్రమైనా విశ్వసించలేదు. దాని పట్ల నాకు విశ్వాసం వున్నదని ఇప్పటికీ అంగీకరించను.

నేను దానిని యేమి చేయాలనుకొంటున్నానో చెప్పలేను. నిజానికది నా సంపదే. నిశ్చయంగా అది మ్యూజియంకు చెందినదిమాత్రం గాదు. దానికి నిజమైన యజమాని వృద్ధ రామేశ్వర్. ఆతడు దానితో యేమాత్రం సంబంధం పెట్టుకోవడానికి పూర్తిగా నిరాకరించాడు. దానిని ఆనాడే నలందా మ్యూజియంకు సమర్పించి వుంటే వేరే సంఘటన లేవీ జరిగి వుండేవి కావు.

నేను ఫలహారం చేసే సమయంలో నా నొకరు ఒక భద్రపురమును నన్ను కల్సుకోగోరుతున్నాడని చెప్పాడు. ఇది మాట్లాడే సమయం కాదనిపించింది. నే నచ్చటనుండి లేచి అశ్వయన గృహానికి వెళ్ళగానే అచ్చటాక అసాధారణ వ్యక్తిని చూచాను. అతడు ఆజానుబాహువు. బట్టతల అయి నప్పటికీ వున్న కాసిని వెంట్రుకలు నల్లగానే వున్నవి. గడ్డం, మీసాలూ లేవు. కాని చిబుకం, కపోలాల్పై వున్న నల్లదనం ఎన్నో రోజుల క్రితం క్షారం చేయించినట్లు తెలుపుతోంది. అతని నేత్రాలు దీర్ఘాలై ప్రకాశవంతంగా వెలిగిపోతున్నవి. గుండ్రని నిండుదనంగల వదనం దృఢ కాంక్షాశక్తి గలవాడని చెబుతున్నది.

ఆయనకు సమస్కారం చేస్తూ పేరు అడిగాను. “తమ దర్శనమిచ్చి నన్నిలా ఎందుకు కృతాధ్ధణి చేశారు?” దాని కాయన కొంచెం పెద్దదయిన గంభీరస్వరంతో అన్నాడు. “నేనొక న్యాయవాదిని. నన్ను ధరదాసు పిహారీ అంటారు.”

నేను :- క్షమించాలి. మీరు శివనాథ జైహారీ బంధువులు కారుగదా?

ధరదాస్ :- క్షమించాల్సిందేముంది? దానాపూర్లో 1881 సం॥లో హత్య చేయబడిన శ్రీ శివనాథ్ జైహారీ నా స్వంత పినతండ్రే.

నేను :- సరే, మీ యీ దర్శనానికి, ఆ భీభత్స కాండకు సంబంధమేమీ లేదుగదా?

ధన :- క్షమించాలి. పున్నది. దానితో అత్యధిక సంబంధం పున్నది.

నేను చాలా ఆశ్చర్యపడ్డాను. నిజంచెప్పాలంటే నేనప్పుడు చాలా బాధపడ్డాను. అయినప్పటికీ ఒక గృహ యజమాని ప్రశాంతంగా తన అతిథిని సత్కరించినట్లుగానే నేనూ చేయాలనుకొన్నాను.

నేను:- తమరు నాలో మంచి కుతూహలం గల్గించారు. దయచేసి ఇలా కూర్చోండి.

నేను కుర్చీవైపుకు సంకేతం చెయ్యగానే అతడు దానిపై ఆసీనుడయ్యాడు. తన జేబునుండి ఎన్నో పాత నోటు పుస్తకాలు తీసి అతను టేబులుమీద పెట్టాడు. అప్పుడు తన కంఠాన్ని సవరించుకొని చెప్పడం ప్రారంభించాడు.

ధన :- ప్రొఫెసర్, యీనాటి మిశ్ర తత్వవేత్తలలో మీరే అగ్రగణ్యులని నా విశ్వాసం.

నేనీ మాటకు జవాబివ్వడం శిష్టతకూ, వినయానికి విరుద్ధం గాబట్టి తలవంచి వూరుకొన్నాను.

ధన:- మీరు అందరికంటే ప్రామాణికులని ఎంచబడే విషయంలో నా పినతండ్రిగారికి అధికమైన అభిరుచి వుండేదని బహుశా మీకు తెలియదనుకొంటాను. ఆయనెంతో దూర యాత్రలు చేశారు. తన పట్టు వ్యాపార సంబంధంలో ఎన్నో దేశాలు తిరిగారు. వ్యాపారం మానుకొన్న తరువాత గూడా యాత్రలు చేస్తూండేవారు. ఆయన కొక మాంచి పుత్సుకత పరిజ్ఞానం గల విషయం పున్నది. ప్రొఫెసర్ జీ, నేనొక స్పష్ట

మైన ప్రశ్న. అడుగ కోరుతున్నాను. దానికి ఒక శారవనీయు
మైన వ్యక్తికి తగినట్లుగానే సమాధానం కోరుతున్నాను.

అతడు తన నల్లని కళ్ళలోని సూదులలాంటి చూపు
లను నా ముఖంమీద చొప్పించి కొద్దిసేపు మానంగా కూర్చో
న్నాడు. నేను ఆత్మరక్షణగా “నేను మీ సేవలకై సిద్ధంగానే
వున్నాను” అని చెప్పాను.

ధనదాసు అడిగాడు. “తమకు సెరాఫిస్ సమాధి
యొక్క గోబ్బెలాతో పరిచయం వున్నదా? లేదా?”

ధనదాసు నన్నీ ప్రశ్న వేసినప్పుడు నేను విచిత్రా
వ్యూహం సాగించాను. కొద్ది సేపటివరకూ నేనేమీ చెప్పలేక
పోయాను. నేను స్వప్నావస్థలో వున్నానా అని నిర్ణయించు
కోవడం గూడా కష్టమైపోయింది. దేబీయ రాకుమారుడు
సెరాఫిస్ మరణించి కొన్ని వేల సంవత్సరాలైనప్పటికీ నన్ను
వెంటాడుతున్నట్లుగా అనిపించింది. ధనదాసుతో నేనేమాత్రం
అబద్ధం చెప్పనల్చుకోలేదు. నేను తెప్పరిల్లుకోగానే వాస్తవ
మైన సమాధానం ఇచ్చాను.

నేను :- కొద్ది రోజుల క్రితం నన్ను మీరు యీ ప్రశ్న
వేసివుంటే “లేదు” అని సమాధానం ఇవ్వవలసివచ్చేది. నేను
కేవలం సెరాఫిస్ సమాధియొక్క గోబ్బెలాను గూర్చి
తెలుసుకోవడమే గాక, అది యీ గదిలోనే, మీరు
కూర్చున్న చోటునే వున్నదని యిప్పుడు స్పష్టం చేస్తున్నాను.

ఇది వినగానే అత నొక్కసారిగా నిలబడ్డాడు. అతని
ముఖకవళిక మారిపోయింది. అతడు నా ఎదుటే నిలబడి

వున్నాడు. వ్యాకులతతో ప్రతి అంగం వణికిపోతోంది. అతని స్వరం ఏదో భయంకర అడవిమృగం గర్జించినట్లుగా వున్నది. నేనుగూడా అతని యీ స్థితిచూసి గాబరా పడ్డాను.

ప్రతిధ్వనించే విధంగా ఆయన అన్నాడు : “యీ గది లోనే ! ఎక్కడుంది ? కొంచెం చూపించండి—ఇప్పుడే—నేను గూడా కాస్త చూస్తాను.”

నేనొక పర్యాయం ఆశ్చర్యంతో అతనిని చూశాను. లేచి సొరుగువద్దకు వెళ్ళి చూశాను. కాని ఆ ప్రతిమ అక్కడ లేదు. చేతిసంచి చూడగా అది కన్పించింది. ఇప్పుడది కాగితంలో చుట్టబడిలేదు. నేను దానిని ఆయన చేతికిచ్చాను.

పవిత్రమైన నదిలో సింహాసనస్థుడై వున్న సూర్యదేవుని జూచి అతని మామూలు దృష్టివలన అతనికి మిశ్ర దేశాన్ని గూర్చి ఏమాత్రం తెలియదని తెలుసుకొన్నాను. అతడు దానిని త్రిప్పి క్రిందిభాగాన చెక్కబడివున్న చిత్రలిపిని చూచాడు.

ధన :- తమ రిదంతా చదవ గలరా ?

నే నాతని యీ మోటు ప్రవర్తనను జూచి మనస్సు లోనే కోపగించుకొన్నాను. అయినప్పటికీ నేను దానిని బాగానే చదవగలనని మాత్రం చెప్పాను. అతడు గావుకేక బెట్టినట్లుగా “యిందులో ఏమున్నది ?” అని అరిచాడు.

నే నాతనిని కుర్చీలో కూర్చోని ప్రశాంతంగా మాట్లాడ మన్నాను. అప్పుడతడు మళ్ళీ కుర్చీలో కూర్చొన్నాడు. కాని అతడు తన చేతులు నలచుకోవడం, వ్రేళ్ళాడించడం, శరీ

రాన్ని వూగించడంవంటి శారీరక క్రియలవల్ల చాల ఆతురతగా వున్నట్లు గమనించాను.

నే నప్పుడా శాసనాన్ని చదివి ప్రతి శబ్దాన్ని అనువదిచి చెప్పడం ప్రారంభించాను. మధ్య - మధ్య ప్రకరణాల్లో వచ్చిన మిశ్ర దేవతల్ని గూర్చిగూడా చెప్పుకొంటూ వెళ్లాను. ఆయన చాల జాగ్రత్తగానూ, తన్మయత్వంతోనూ మాట బీరు బోకుండా వింటున్నాడు. నే సంతా విన్పించిన తర్వాత, ఆయన చేయి చాచి మరొకమారు చూడడానికి యివ్వమని అడిగాడు. “దీని అర్థమేమిటి?” అని సింహాసనంపై వున్న శాసనం వైపు సంకేతం చేస్తూ ఆయన అడిగాడు.

నేను:- ఇచ్చట ‘మితనీహర్షీ’ అని వ్రాయబడి వున్నది; యిది సెరాఫిస్ సమాధి చేయబడ్డ చోటు.

ధన :- అక్షరాలా నిజం. ఈ మితనీహర్షీ యెక్కడున్నదో మీకు తెలుసా?

నేను తెలియదన్నట్లు తల వూపాను.

ధన :- కాని, నాకు తెలుసు. నేను ఆశ్చర్యంగా అతని వైపు చూశాను. నిజంగానే అచ్చట ఆశ్చర్య పరంపరలు.

“ఐతే తమరు ప్రాచీన మిశ్ర దేశాన్ని గూర్చిన యే చరిత్రకారుడూ పోటీలు పడి సయితం తెలుసుకోని విషయాన్ని తెలుసుకొన్నారన్నమాట” అని నే నన్నాను. ఆయన పిడుగులాగా గర్జించి కుప్పగా బడివున్న నోటుపుస్తకాల మీద చేయి చరిచి అన్నాడు. “నావద్ద రేపు వుదయమే మితనీ

హాస్పీకి ప్రయాణమై పోవడానికి కావలసిన వివరణ వ్రాసి వున్నది.

నేను :- మీకు అక్కడకు వెళ్ళాలనే . వృద్ధేశ్యము వున్నదా ఏమిటి ?

ధన :- అవును, కాని ఒక షరతుతో.

నేను :- అదేమిటి ?

ధన :- మీరుగూడా నాతో ప్రయాణానికి సిద్ధమైతే.

నేనొక పర్యాయము అతనివైపు చూచాను. నాకతడు వున్నాదిలా కన్పించాడు.

నేను :- కాని యిది చాల కష్టమైన పని. ఎందుకంటే నేనిచ్చటనలందా విద్యాలయంలో ప్రొఫెసర్ క్యూరేటర్ వంటి బాధ్యతగల పదవుల్లో వున్నాను.

ధనదాసు తన కుర్చీనుండి లేచి నా వద్దకు వచ్చాడు. తన సన్నని చేతిని నా భుజంపై వేసి అన్నాడు- “ప్రొఫెసర్ జీ, సెరాఫిస్ సమాధి వద్దకు వెళ్ళడానికి అనేక ఆశాపూరితాలైన కారణాలున్నాయి. మీరు నా వెంట రాగలరనే నా వృద్ధేశ్యము. మీరు దయచేసి కూర్చోండి. విషయానంతటినీ విపులీకరిస్తాను.”

అతని వ్యవహారం కటువుగానూ, జౌద్ధత్యంగానూ వున్నది. మాట్లాడే పద్ధతిగూడా వినయంగా లేదు. ఆయన నన్ను పట్టుకొని నా కుర్చీలో కూర్చోబెట్టి తన కోటుజేబు నుండి ఏదో వస్తువును బయటికి తీశాడు. దాన్ని చూడగానే నేను గుర్తించాను. అవి ప్రాచీన మిశ్ర దేశానికి సంబంధించిన చిత్రలిపిలో వ్రాయబడివున్న కాగితాలు.

శివనాథ జౌహరీ విచిత్ర యాత్ర; నా అనాలోచిత నిర్ణయం.

ఆయన చుట్టజుట్టిన ఆ ప్రాచీన మిశ్ర దేశానికి సంబంధించిన కాగితాలను నోటుబుక్కులమీద పెట్టి మోకాళ్లను చేతులతో బిగించుకొని కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. నేనప్పుడు అతని బిగించిన చేతులను చూశాను. ఆ చేతులు అతని అపారమైన శారీరక శక్తిని తెల్పుతున్నవి.

ధన:- చాల రోజులక్రితం నా పినతండ్రి 'కాహిరా' (నేడు దీన్ని కైరో అంటారు) లో బజార్లలో కాగితాలమ్ముకొనే వాళ్ళవద్ద వీటిని కొన్నాడు. అప్పు డాయనకు వీటి వుపయోగం లేశమాత్రంగూడా తెలియదు. ఆయన చిత్రలిపి చదవ లేనప్పటికీ తనకున్న సహజ కుతూహలంకొద్దీ కొన్నాడు.

'పినతండ్రిగారి మరణానంతరం నేనాయని సంపదకు వారసుణ్ణియ్యాను. స్వాధ్యాయసీలుడైనందున ఆయనవద్ద ఒక పెద్ద గ్రంథాలయం వుండేది. కాని నేనుమాత్రం న్యాయ శాస్త్ర గ్రంథాలు, వార్తాపత్రికలు తప్ప యితర పుస్తకాలు చాలా తక్కువ చదివేవాణ్ణి. కొద్ది రోజుల క్రితమే నా పిన తండ్రిగారి వస్తువుల్లో నాకీ నోటుపుస్తకాలు దొరికినవి. వారి వ్యాసాలను చదివి నేనెంతో ఆశ్చర్యపడ్డాను. నా పినతండ్రి

గాను గొప్ప పర్యటకుడని మాత్రం నాకు గాగా తెలుసు. కాని యిలాంటి అరాధారణమైన కష్టాలను ఎదుర్కొన్నారని మాత్రం తెలియదు. ఈ నోటుబుక్కులలో ఒకటి డైరీగా వ్రాయబడ్డది. దీని ద్వారానే నేను మీకు విప్పించబోతున్న కథను తెలుసుకొన్నాను.

నేను చదవజాలని యీ కాగితాలు చాల వుపయోగ కరమైనవి. దీనిలో సెరాఫిస్ శవంతోపాటు మితనీహర్షీలో సమాధి చేయబడ్డ ఖజానా వివరం వున్నది. ఇవి ప్రాచీన వస్తువులన్న భావం వదలివేసినా యీ నాటి మార్కెట్ ధర ప్రకారం లెక్కగడితే ఆ సువర్ణ పాత్రలు, రత్నాలతో నిండి వున్న బుట్టలు మరి యితర వస్తువులు 5-6 వందల కోట్ల రూపాయలకు తక్కువ విలువగలవి కావని నా పితండ్రిగారు అంచనా వేశారు. ప్రొఫెసర్, మీరిది వింటున్నారా ?

మిశ్రదేశపు యే సమాధిలోగూడా యింత పెద్ద ధనాగారం ప్రక్షిప్తమై వుండడం కష్టమని నేను జవాబుగా చెప్పాను. అయినప్పటికీ అసంభవమని చెప్పడానికి మాత్రం సిద్ధంగాలేను.

ధన :- భూగర్భహలనుండి, సమాధుల నుండి బయట బడ్డ వస్తువులమీద అచ్చటి ప్రభుత్వానికి అధికార ముంటుందన్న మాట నిజమేనా ?

నేను :- అవును, నిస్సందేహంగా.

ధన :- సమాధి ఎక్కడో “సోబాత్” వున్నమ

స్థానంలో వున్నప్పుడుగూడా ?
(5)

నేను :- ఇది వేరే స్రవ్య. ఏ వ్యక్తి అయినా సోబాత్ వున్నా స్థానం ఇప్పటి వరకు కనిపెట్ట గల్గడేమో నాకు తెలియదు. అది బహుశా అవిసీనియాలోని మోంగాలా లేక కాఫా జిల్లాలో వున్నది.

ధన :- అదెచ్చట వున్నదో నాకూ తెలియదు; కాని అక్కడికెలా పోవాలో తెలుసు; నేను తప్పకుండా వెళ్ళాలన్న ధృఢ నిశ్చయంతో వున్నాను.

నేను :- మీరు ఏ వుద్దేశ్యంతో వెళ్ళాలనుకుంటున్నారో అడగొచ్చా?

ధన :- సెరాఫిస్ సమాధిని హస్తగతంచేసి కొనడానికి.

నేను :- మీరు వెళ్ళేమార్గం తెలిసినప్పటికీ ఇలా చెప్పడం చెయ్యడంకంటే చాల తేలిక. నన్ను మీ వెంట తీసుక వెళ్ళడానికి వేరే విశేష కారణమేమైనా వున్నదా?

ధన :- ఇక్కడకు రాకపూర్వం దీని కనేక కారణాలున్నవి. ఇప్పుడు మరొకటిగూడా. మీరు యీ గోబ్లైలాకు యజమానులై వుండడమే ఆ మరొక కారణం. ఇదే ధనాగారాన్ని తెరిచే తాళపుచెవి.

నేను తలవూపి, నా అంగీకారాన్ని స్రవకటించాను. నా వుత్సాహం మరీ పెరిగి పోతోంది. నాకు ధనాకర్షణ లేనప్పటికీ పురాతత్వం, విజ్ఞానాలకు సంబంధించిన ఒక గొప్ప ఆవిష్కరణలో సమర్థుణ్ణి వుతానని నాకు బాగా తెల్సు. “ఇంకా మరి తర కారణాలేమి”టని అడిగాను.

ధన:- మీరీ విషయంలో అందన్నీ మించిన విద్యాంసులు. బహుశా మీరు ప్రాచీన మిశ్రీయుల భాషను తెలిసికొననూగలరు, మాట్లాడనూ గలరనుకుంటాను.

నేను :- నిజమే. కాని నాకిలాంటి అవకాశ మెప్పుడూ లభించదు. ప్రాచీన మిశ్రదేశపు భాష మృత్యుచెంది శతాబ్దాలు గడిచిపోయినవి.

ధనదాసు తన వీపును కుచ్చీకి మోపి చేతులను తలవెనుకగా కట్టుకొన్నాడు. యీవిధంగా మాట్లాడకుండా చాలసేపు నా వైపు చూస్తూ “మీరీ విషయంలో పూర్తిగా పొరబడుతున్నారు. ప్రాచీన మిశ్రభాష మృత్యు చెందలేదు. అది యీ నాటికీ వాడుకలో వుంది. మనం యీ నలంధాలో మాట్లాడుతున్న యీ తరుణంలో గూడా అది అక్కడ మాట్లాడబడుతూ నేవుంది.

నేను సమ్మతేక “ఎక్కడ” అన్నాను.

ధన :- మితనీహార్వీలో.

నేను మాత్రం దీన్ని విశ్వసించడానికి సిద్ధంగాలేను. నాకు అనుమానం గ్లాడానికి కారణమేమిటంటే ఆ వ్యక్తి చెప్పేదేదో గంభీరంగానూ, తీవ్రంగానూ చెపుతున్నాడు.

నేను :- మీకీ విషయం ఎలా తెల్సింది ?

ధన :- అయితే నేను చెప్పేది వినండి. ఏదోవిధంగా మితనీహార్వీ ఎక్కడున్నదీ నాపినతండ్రిగారు ఆచూకీ తీశారు. కష్టాలతోనూ, ఆపదలతోనూ పరిపూర్ణమైన యాత్రలలో, ఆసందించే వారిలో ఆయనొకరు. తను వెళ్లేమార్గం దుస్తర

మైనదీ, భయంకరమైనదీ, అని అలోచించకుండానే ఆ పర్యటనలో పాల్గొన్నారు. యీ మ్యాపును చూడండి.

ధనదాసు యిలా చెపుతూనే ఒక మైనపు కాగితాన్ని తీసి బల్లమీద పరిచాడు. కాగితం అనేకచోట్ల చినిగివుంది. చినిగినచోట్లా కాగితపు ముక్కలు అంటించబడి వున్నవి. మ్యాపు రంగు రంగులుగానూ, వ్యాపారస్థులు వాడే చక్కని సిరాతోనూ వేయబడివున్నది. పేరు గంటంతోనూ, చిన్న చిన్న అక్షరాలతో వ్రాయబడి వున్నప్పటికీ చదవడానికి తనుకూలంగానే వున్నది. నేను కుర్చీనుండి లేచి అతని భుజం మీదుగా వంగి చూశాను. ధనదాసు తన పినతండ్రిగారి పర్యటనా మార్గాన్ని వ్రేలుతో చూపెడుతున్నాడు.

శివనాథ్ నైలునదిని అధిగమించి, సోబాత్ లోయలో ప్రవేశించి ఎన్నో సంవత్సరాలు గతించినవి. అప్పుడాయన అజర్ సట్టణానికి, పైనున్న అడవిలో తిరుగుతూ ఒక జల స్రావ తాన్ని చేరుకొన్నారు. దానికి క్రింది భాగంలో 'నీవకుల' గ్రామం ఒకటున్నది. నైలునది వొడ్డునున్న యీ హబ్షీజాతి కాసిలిక్ జాతికి అనేక విషయాల్లో సామ్యముంది. వారురెల్లు కప్పు, మట్టితో అలకిన గోడలూ, వాటిచుట్టూ రెల్లు తడికలు గ్లి నలభై అడుగుల వ్యాసంగల చుట్టగుడిసెలలో వుంటారు.

ఆ గ్రామానికి దక్షిణంగానూ, పడమరగానూ ఎడారి వుంది. పరిమాణాన్నిబట్టి పటం గీయబడివుంటే ఆ విడారి పొడవు 100 మైళ్ళు పొడవుంటుంది. ఆ ఎడారిలో పచ్చిక భూమిగాని, ఏదైనా గ్రామంగానీ, పట్నంగానీ, కొండగానీ,

కొండచరియగానీ ఎలాంటి చిహ్నాలూ లేవు. సటంలోని యీ ఖాళీస్థలంలో యీ వాక్యం వ్రాయబడి వుంది. “యీ ఇసుక భూమిపై సూర్యుడు నిప్పు ముద్దవలె ప్రజ్వరిల్లు చుండును.”

ఈ ఎడారి దక్షిణ పశ్చిమ దిశగా ఒక పెద్ద రాతితిన్నె వరకు వ్యాపించి వున్నది. ఎడారి చివరిభాగంలో పర్వతమే ఒక గోడగా నిలబడి వున్నది. అది పుత్తర పశ్చిమ దిశల్లో దృష్టికందనంతవరకూ వ్యాపించి వున్నది.

ఆనోటు పుస్తకాల్లో ఒకదానిలో ఆ పెద్ద రాతితిన్నెను ఎక్కడానికి ఒక్కమార్గం మాత్రమే వున్నదని వ్రాసి వుంది. మిశ్రదేశీయుల దేవతలైన ధాత్, అనుబిస్ల పెద్దపెద్ద విగ్రహాలు ఆ పర్వతంలో చెక్కబడి వున్నవి. యీ రెండు విగ్రహాల మధ్యగా క్రిందినుండి పైవరకు సోపానాలు చెక్కబడి వున్నవి. శతాబ్దాలుగా కురుస్తున్న వర్షప్రభావంవల్ల అవి అరిగి సోయినా పగటివేళ సుళువుగా ఎక్కవచ్చు. శివనాథుని దృష్టి ఎంత సూక్ష్మమైనదంటే ఆయన ఆ మెట్లను లెక్కించి సంఖ్యనుగూడా వేశారు. అవి 365 మెట్లు అంటే సౌర సంవత్సరపు రోజులకు సరిపోతవి. ఇంకోవిధంగా చెప్పాలంటే ఒక్కొక్క మెట్టు ఒక్కొక్క అడుగు వున్నదనుకుంటే ఆ గోడ ఎత్తు 365 అడుగులు.

సోపానాలు నధిగమించిన తర్వాత ఎదురుగా మనోహరమైన, సౌరవంతమైన భూమి కన్పిస్తుంది. ఇది దక్షిణ దిశగా 40 మైళ్ళ పొడవుగల్గి కొండలవద్దకు చేరుకొంటుంది.

పూర్వకాలంలో మెట్ల పైభాగంనుండి రెండవకొండ చివరి వరకూ ఒక రోడ్డు నిర్మించబడి వున్నది. కాని ఇప్పుడు సమీప ప్రదేశాలవలన గడ్డితో కప్పకొనిపోయింది. అయి నప్పటికీ దానిని గుర్తించడం కష్టమేమీ కాదు. ఎందుకంటే గిజా మ్యూజియంలో వున్న విగ్రహాలలాంటివే ఆ కొండ కిరువైపులా కనిపిస్తూంటవి.

ఈ మార్గం యాత్రికులను దక్షిణపర్వతపు క్రింది భాగాన వున్న మితనీహర్మీ సగరానికి తీసుకుపోతుంది. థేబిస్ మందిరపు రాళ్ళపై చిత్రించినట్లుగానే సూర్య దేవుని ఆలయపు భూగర్భ గృహంలో థేబీయ రాకుమారుని శవమున్నూ, ధనా గారమున్నూ ప్రక్షిప్తం చేయబడినవి.

శివనాథుడు (నైలు) నదీలోయ వాసులగు ప్రాచీన మిశ్రీయుల రూపురేఖలను, ఆచార వ్యవహారాలను బోలిక మరొక జాతిని మితనీహర్మీలో చూశారు. విశేషించి వారి భాష, పూజామందిరాలు, నివాస గృహాలు మొదలైనవన్నీ మిశ్రీయులను బోలివుంటవి. నోటుబుక్కులోని వ్రాతలు సరే నవైతే శివనాథుని కార్యం హర్షించదగిందే. ఆయన శరీరం అనేక శతాబ్దాలను వెనక్కు నెట్టి కాలగర్భంలో దాగి పోయిన జగత్తునుండి స్వీయ నేత్రాలతో సందర్శించినట్లుగా వుంది.

ఈ విచిత్ర విషయాలన్నీ అతడొక వున్నామ్మడైయుండి మానసికంగా వికృతావస్థలో వున్నప్పడైనా జనించివుండాలి. లేక అత్యంత సౌభాగ్యవంతు డైనపుడయినా అయివుండాలి.

అయినప్పటికీ ఇందుకు సంబంధించిన నైజ్ఞానిక మహత్తు అతని కేమాత్రం తెలియదని డైరీ తెల్పుతోంది. దీన్ని ప్రచురించి సభ్య ప్రపంచంలో ఎంతటి యశస్సును పొందగలిగేవాడో ఆయనకు తెలియదు. సమాధిస్థ ధనాగారాన్ని కొల్లగొట్టడమే ఎడారిరూత్రలోని ఆయన ప్రధాన వృద్దేశ్యం.

ఆయన అనుకొన్నంత తేలిక కాదుగా! యీ విషయంలో వ్రాతపూర్వకమైన యే ఆధారాలూ లేనప్పటికీ రాత్రింబవళ్లు అతి జాగ్రత్తగా ధృఢకాయులైన పూజారులు సమాధిని రక్షిస్తూంటారని తెలుస్తుంది. నోటుబుక్కులలోని వాస్తవ విషయాలవైపుకు నన్ను ప్రేరేపించిన మరొక కారణమిది. దీన్ని గురించి స్వయంగా గోబరైలా ప్రతిమపై నేను చదివాను — “సెరాఫిస్ రాకుమారుని సమాధి రక్షకులు సర్వదా అత్యంత జాగరూకులై వుండురు.”

శివనాథుడు మితనీహార్ప్ చేరుకొని అవకాశంకొరకు వేచివున్నాడు. ఒకనాడాయన కొద్ది అవకాశాన్ని చేజిక్కించుకొని ప్రతిమను సంగ్రహించగల్గాడే గాని, సమాధిలో ప్రవేశించలేకపోయాడు. ఈ విషయం వూహగానం మాత్రమే. తరువాత శివనాథ్ తన ప్రాణాలను గుప్పిట్లో పెట్టుకొని పారిపోయిన విషయం వర్ణించబడి వుంది. ఆయనను శత్రువులు వెంటాడగా విగ్రహాల మార్గాన పారిపోయారు. ఇది చదువుతున్న సమయంలో ఆయన భయంకర హత్యవైపుకూ, ఆ మంత్ర తంత్రాలవైపుకూ నా దృష్టి మళ్ళింది. నాగుండెపై కొండలు పడ్డట్లుగా వుంది.

‘మాగధ’ పత్రిక పాతప్రతి యీ సాక్ష్య శృంఖల యందు లోపించిన ఆ ఒక్క లింకును పూర్తిచేసింది. నే నీ విషయాన్ని చదివేటప్పుడు సాక్ష్యమంతా వున్నప్పటికీ దీన్ని నిరాకరించాను. ఎందుకంటే నా దృష్టిలో ప్రాచీన మిశ్ర భాషనుగాని, ఆ ధర్మాన్నిగాని స్మరించేవాళ్ళు యీ జగత్తులో నామమాత్రంగానైనా లేరు. కాని విస్మరింపజాలని సెరాఫిస్ సమాధి పూజారులో! ఆ భయంకర పూజారులు సెరాఫిస్ సమాధియొక్క తాళపుచెవి అయినటువంటి గోబరైలా ప్రతిమ తస్కరింపబడగానే శివనాథ్‌ను వెంటాడారు. అలా వెంటాడుతూ ఆ సైకత, వేష్టిత, అజ్ఞాత, భయంకర, మృత్యు సదృశమైన ఎడారిని దాటి భాగీరథీ తీరాన్ని చేరుకొన్నారు. ఆఖరుకు వారు తమ ప్రాచీన విధివిధానాలతో శివనాథుణ్ణి దానాపురంలోని అతని స్వగృహంలోనే ప్రాణాలు తీసిగాని వదలలేదు.

నేను దీన్నిగూర్చి ఆలోచించినకొద్దీ యీ విషయంలోని సత్యాన్ని తప్పనిసరిగా గుర్తించాల్సి వచ్చింది. ఇక్కడ గూడా శత్రువులు తన్న వెంటాడుతున్నారని శివనాథ్ తెలిసికొన్నారు. ఇందువల్లనే ఆయన అంతులేని వ్యాకులంతో నలందా వచ్చి మ్యూజియంలో వున్న రామేశ్వర్ చేతిలో గోబరైలా ప్రతిమను పడవేసి వెళ్ళిపోయాడు. మిశ్రీయులు గోబరైలా కోసం ఆయన గృహాన్నంతా గాలించి, అల్లకల్లోలం చేసిగూడా సత్ఫలితాన్ని పొందలేక పోయారు. ఆయన స్పృహకి సెరాఫీయ పూజారులు ఎంత వికట స్వభావులో దీని వల్ల స్పష్టమవుతోంది. సముద్ర తీరానికి వేల కొలది మైళ్ళ

7 దూరం గలిగి, దుర్గమమైన ఇసుక ఎడారులచే పరివేష్టించబడి
యున్న స్వీయనగరాలను పరిత్యజించి, ఇంత దూరాన వున్న
భారతదేశం వచ్చి, దానాపురం, అందుగల శివనాథుని
గృహాన్ని తెలుసుకోవడం, ఆయనయొక్క ఒంటరితనంకోసం
వేచివుండడంలో ఎన్నో రోజులు వ్యయమై పోయివుంటవి.
గోబర్తెలా ప్రతిమ, సెరాఫిస్ సమాధి తాళపుచెవి. అది
మాయమైతే సమాధి శాశ్వతంగా మూసుకు పోయినట్లే.

నా జీవితంలో సరసరాస్తో రక్తం వుడికి పోవడం ఇదే
ప్రథమం. గోడకు వేసివున్న అద్దంలో నా ప్రతిబింబాన్ని
చూసుకొన్నాను. కందిపోయిన ముఖం, మిల మిల మెరసి
పోతున్న కళ్ళు, కరిపించిపోయే శరీరం! నా కెదురుగా
కూర్చోని తన తీక్ష్ణ వృక్కులను నాపై ప్రసరింప చేస్తున్న
ధనదాసును గూడా విస్మరించాను. నే నిప్పుడు గోబర్తెలా
విషయంగూడా విస్మరించాను. ఆఫ్రికా వక్షస్థలంలో థేబిస్,
సాయిస్, మేంఫీస్ నగరాలను బోలిన ఒక నగరం వున్నదని,
దాన్నింతవరకూ యీ నాటి సత్యజగత్తు కనుగొన లేదన్న
విషయం మాత్రమే నా మనస్సులో వున్నది. నా జ్ఞానసంస్థా
రాలన్నీ క్రమంగా ఒకమారు నా కళ్ళముందు ప్రత్యక్షమై
వుయినవి. అప్పుడు నా మనస్సులో ఒక మితనీహార్షి చిత్రం
బడింది. ఆ విగ్రహం ప్రాచీన థేబిస్ను బోలి

2 కాశీలో వుండే దుర్గంధ పూరితాలైన గో
పట్నంలోని గొందులుగూడా, విలజ్జిలుతూండే
వ్యాపారులు వర్తకంకోసం వస్తూండేవారు. కూడా
(6)

దేశపు అత్తను, విదేశ సుగంధ ద్రవ్యాలు, ఇరాన్ దేశపు అమూల్య రత్నాలు అక్కడకు చేరుతూండేవి.

తరచు ఏకాంతంగా అధ్యయన గృహంలో వున్నప్పుడు లేక మహత్తర సంగ్రహాలయపు నీరవత్వంలో నాకు ఆ సన్నాయి “పీ పీ”లు, రంకోళ్ళ భావాలు, వేల కొలది పద గ్వనులు విచ్చిస్తూండేవి. ఇవన్నీ నేను చూస్తూంటాను— నగర ద్వారం తెరుచుకుంది. ఫరహాచ్ సేన యుద్ధసన్నద్ధమై బయలుదేరింది. మొదట రథాలూ, తరువాత అస్త్ర శస్త్రాలు ధరించిన రథికులూ, ప్రజలను హీనంగా చూస్తూ పురోగ మిస్తున్నారు. వారి గుట్టపు గెట్టెలనుండి లేచిన తెల్లని ఘూళి ఆకాశంలో మేఘాల్లాగా వ్యాపిస్తోంది. పదాతిసేన బిగించిన కవచాలతో నడకా, పరుగూ కాకుండా ముందుకు సాగుతున్నట్లనిపించింది. వారి హస్తాల్లో శస్త్రాస్త్రాల్లూ, గదలూ వున్నవి.

ఒక భయంకర నాదంతో పాటు చక్రవర్తి అంగరక్షకులు బయటకు కదిలారు. వీరిలో అగ్రాధికారిని వీరులనుండి ఏరుకోబడ్డ యోధులు గలరు. నైలుతటవాసులు వీరి భుజాల పైకి మాత్రమే వస్తారు. లావైన అధరాలుగల గడ్డపు గూ, విశాల వక్షస్థులు, వృషస్కంధులైన వీరులకు యుద్ధ మొక ఆటగానూ, దోపిడీ ఒక విజయభీంచింది. రెండు వైపులా పరుగుగల వీరి కాంతి పుంజంలో సాదామినివలె మెరసి ఉండవు గలిగి బిగించబడిన వీరి కవచాలపై రేఖలున్నవి. వారు జంట జంటలుగా, నియమ

బద్ధంగా అడుగులు కదుపుతున్నాడు. వీరి పేరు విన్నంత మాత్రాన అసుర దేశపు పర్వతాలనుండి సూడాన్ ఎడారుల వరకూగల ప్రతి ప్రాణీ కంపించి పోతున్నది.

అప్పుడు రథారూఢులైన మహారథులు బయలుదేరు తారు. వీరివెంట సతాకాలు పట్టిన వాగూ, వుద్యోగుల సమూహమూ వుంది. అందరికన్నా వెనుక మెరసిపోతున్న కవచంలో నఖ - శిఖ పర్వంతం మునిగిపోయిన చక్రవర్తి నడుస్తున్నాడు. గాలి తాకుడువల్ల అతని దీర్ఘమైన శేర్వాణీ రెప రెప లాడుతోంది. అతడు స్వయంగా క్షీరంవలె తెల్ల నైన తన గుఱ్ఱాలను వాయువేగంతో నడిచిస్తున్నాడు. కర వాలం, బల్లెం అస్త్రశస్త్రాలతో అతడలంకరింపబడి వున్నాడు. తన నెమలికన్నుల కిరీటాన్ని స్పృశించగల్గే విధంగా గుఱ్ఱ ములయొక్క అందమైన మూతులను బంగారు కశ్మీంద్వారా వెనుకకు లాగి కట్టివుంది. వాటి పీపుపై జరీ అంచుల జీనులు వేయబడి వున్నవి. రథానికి సరక్కగా ఒక పెంపుడు సింహం నాలుకలు గోరుతూ, కుక్కవలె నడుస్తూంది. అది ఘోరా రాజుల కులదేవతైన ఓసరిస్ సంతానం.

ఇక సైన్యంలోని మిగిలినభాగం బయలుదేరుతుంది. వీరు శతాబ్దాల తరబడి జీవిస్తూ ఎడారికి చెందిన అడవి మను ష్యులు, మూఢులైన రాజభక్తులు, తర్వాత జీతాలుతినే యవన సైన్యం, చివరిభాగంలో బల్లెలతో కదిలే సైన్యాలు. ఈ సేనా వాహిని ఏ దుష్ట దేవతనో జయించుటకో, కాక బహు దూరాన సిరియా యెడారులందున్న రామ్ సెస్ యొక్క

బ్రహ్మాండమైన శిలా స్తూభాన్ని పెకలించి వేయడానికో
పెడలెన్నుంది.

నా యవ్వన ప్రాయంనుండే యీలాంటి మానసిక
చిత్రాలను చిత్రించుకుంటూ వుండేవాణ్ణి. నా యేకాంత
అధ్యయన జీవితపు టనేక గంటలు ఈ విచిత్ర విగత జీవుల
తోనే గడిపాను. నేను హోరస్ మందిరంలో పూజ చేశాను.
పూజారులు వేసిన గుగ్గిలపు పొగతో దేవాలయం నిండి
పోవడం చూశాను. అదే సమయంలో నైలు ప్రాంతపు రాణి
యైన ఇసిస్ స్తుతిగానంతో మందిరమంతా స్రతిధ్వనించ
సాగింది.

చక్రవర్తుల మృత్యు సమయంలో దీర్ఘ కేశధారుల
తోకాన్ని నేను సందర్శించాను. నా వ్రాహ్మితో ఓసరిస్
(స్వర్గదేవత) రాజ్యానికి ఆ పవిత్ర సదిలో నావపై స్రయాణిం
చాను. నే సక్కడకు వెళ్ళి మానవ హృదయాలను తూచే
వృక్షాన్ని చూచాను. అచ్చట సత్యదేవత పాప రహితులను
పుణ్యోషించి చెప్పడం విన్నాను.

ఇవన్నీ నా స్వప్న లోకంలోని విభిన్న దృశ్యాలు.
నేను నాజీవితాన్ని విగత జీవుల్లో గడిపాను. వారి సుఖ-దుఃఖా
లలో, ఆశా - నిరాశల్లో పాలు పంచుకొన్నాను. వారి
శిష్టి కుశలత, కళాచాతుర్యాన్ని తెలుసుకొన్నాను. నేను విజి
గీషులైన, వారి ఆనందాన్ని మనసార గ్రోలాను. వారి
దౌర్భాగ్య దినాల్లోని విషబిందువులను, మృత్యుసమయాల్లోని
విసత్తులను జూచి కన్నీరు కార్చాను.

దైవదత్తమైన లోనేత్రాలతోనే వాళ్ళను దర్శిస్తాను. శ్రవణపేయంగా వున్న వారి సంగీతాన్నీ, స్తుతిగానాన్నీ యిప్పుడు వింటాను.

నైలుసది చరిత్ర నాముందు మూర్తివంతమై కన్పిస్తోంది. ధనదాసు నాముందున్నాడని ఆయన నాభుజంపై చేయి వేయగానే అకస్మాత్తుగా స్ఫురణకు వచ్చింది. నేను వున్నామనివలె అరుస్తూ అన్నాను - నేను నీతో వస్తాను. నీవెంట నైలుసది ప్రాచీన జన్మస్థలానికి రావడానికి సంసిద్ధంగా వున్నాను.

ఇది నా జీవితంలో ఆతురతతో కూడిన అనాలోచిత నిర్ణయం. నా యీ మూఢత్వం, గ్రుడ్డి ఆవేశాల కారణంగా పశ్చాత్తాప పడవలసిన సమయం తర్వాత వచ్చింది.

4

‘కమల్’ కెప్టెన్ దీరేంద్ర
నాథ్; గోబరైలా తస్కరణ

నేనూ - ధనదాసు ఆ రోజంతా యీ విషయం లోనే నిమగ్నమైనాం. ఇంతేకాకుండా ఒక పక్షంపాటు మే మిద్దరం విడివడకుండా ఎప్పుడూ కలసే గడిపాము. నేను శివ నాథుని నోటుపుస్తకాలన్నీ బాగా చదివాను. వాటిని చదివిన కొద్దీ ప్రపంచంలో ఒక అద్వితీయ ఆవిష్కరణ చేయడానికి

నెళుతున్నానన్న భావం ధృఢపడుతోంది. మేము నైలునది పైభాగంలో వున్న దేశాలను గురించి, అచటి ఆటవిక జాతులను గురించిన భౌగోళిక గ్రంథాలన్నో ప్రోగుజేశాము. యాత్రకు అవసరమైన ఆయుధాలతో పాటు యితర సామానులన్నీ సర్దుకున్నాం.

ధనదాసు తన కేసులను యితర న్యాయవాదులకు అప్పగించి తన పీడ వడలించుకొన్నాడు. నేనొక సంవత్సరం పాటు నా పనినుండి విముక్తి గలిగే ఏర్పాట్లు చేసుకొన్నాను. బహుశా మీరు తరచు వింటూండే ఆచార్య జోగీంద్రునికి నా భారమంతా వప్పగించాను. మా యాత్రకు సంబంధించిన వ్యక్తులం మేమిద్దరమే అయినా పని త్వరగా తేలిపోవుటకు మా మా పనులను మాలోనే పంచుకొన్నాం. యాత్రకు సంబంధించిన యితర విషయాలన్నీ చూసే బాధ్యత ధనదాసుది. అంటే అవసర సామగ్రిని ప్రోగుచేయడం, మార్గ దర్శకులు, సేవకులు, బరువు మోసే జంతువులు మొదలైనవి. విజ్ఞానానికి సంబంధించిన ప్రతి బాధ్యత నాది. మందుల పెట్టె, దిక్సూచి మొదలగు యాత్రోపయోగకరములైన వస్తువుల నన్నింటినీ సర్దుకొన్నాను. ప్రాచీన మిశ్రదేశానికి సంబంధించిన ప్రతి విషయం, చిత్రలిపిని అనువాదం చేయడం - వీటికి గూడా నేనే బాధ్యుణ్ణి. మేమిద్దరం ఒకే యాత్రకు సంబంధించిన వాళ్ళమైనా భిన్నాభిప్రాయులమని గుర్తుంచుకోవాలి. ధనదాసు కేవలం ధనాగారాన్ని చేజిక్కించుకోవడం తప్ప వేరే అభిప్రాయం గలవాడు కాదు. అతడా విధంగా ఎందుకనుకుంటున్నాడో తెలియదు. బాగా సిరి సంపదలు గలవాడు

కూడా. కాని నాకుమాత్రం నా ఆరాధ్యదేవతయొక్క పుణ్యక్షేత్రాన్ని వెళ్తున్నట్లుగానో లేక వైజ్ఞానిక అన్వేషణకు వెళ్తున్నట్లుగానో వుంది. నేను యీ విషయాన్ని సమర్థంగా వెలువరించగలిగితే పురాతత్వ జగత్తులో యిది అద్వితీయమౌతుంది.

నేను నలందాను విడచి వెళ్ళిన రోజును యేనాడూ విస్మరించలేను. మా నౌక 'కమల్' బయలుదేరడానికి ఇంకా 4 రోజులు గడువున్నదని మాకు తెలుసు. అది అప్పటికిగాని బొంబాయిరేవు వదలదు. కాని బొంబాయిలో మేము యింకా కొన్ని వస్తువులను సేకరించవలసిన అవసరం వుండడంవల్ల రెండు-మూడు రోజులు ముందుగా జేరడం మంచిదనుకొన్నాము. నలందానుండి బిహారు, బళ్లీమారుపురం గుండా బాంకీపురం వచ్చాను. యిక్కడ ధనదాసుగూడా స్టేషన్లో కలిశాడు. మొదట్లోనే మా సామానంతా ఓడకు పంపడానికి గూడ్సుబండికి బుక్ చేశాము. మొగల్ సరాయ్లో బొంబాయి మేల్ ఎక్కాలని మేము నిశ్చయించుకొన్నాము. మేము 2వ రోజున సరీగ్గా 4 గంటలకు విక్టోరియా టర్నినల్లో దిగాము. అక్కడినుంచి టాక్సీపై తిన్నగా సర్దారు హోటలుకు చేరుకున్నాము. ఇలా రెండురోజులు ముందుగా రావడం మాకు ఎంతో మంచిదైంది. మేము మా పనులతో పాటు సింఘీయ వడ్డీ వ్యాపారస్థుడైన చేలారామ్ మహాశయుని కలుసుకొన్నాము. ఈయనకు కాహిరాలో షాపు వుంది. ఈయన ద్వారానే మార్గదర్శకులను, కూలీలను ఏర్పాటు చేసుకొన్నాం. ఏర్పాట్లన్నీ చక్కగానే వున్నవనీ, నావ

ద్వారా మా యాత్ర చేయాల్సి వుంటుందిని తన గుమస్తా తంత్రి యిచ్చినట్లు చేలారామ్ మాతో చెప్పారు.

“కమల్’ను వదిలే రోజున ఒక గంట ముందుగానే ‘బోరీబండర్’ రేవుకు చేరుకున్నాం. మా ప్రయాణం సూయజ్ వరకు ‘కమల్’ మీద, అక్కడినుండి ‘కాహిరా’ వరకు రైలుమీద జరగాలి. ఓడ దారిలో కేవలం అదన్ (ఏడెన్)లో మాత్రం ఆగుతుంది. అక్కడికి చేరగానే సామానంలా చూచుకోగా సరిగానే వుంది. ధనదాసు తన గదిలోకి వెళ్ళాడు. కాని నేను కొంచెంసేపు డెక్ మీద తిరుగు తూన్నాను.

నే నలా తిరుగుతూ ఓడ ముందునైపుకు వచ్చాను. నే నక్కడ నిలబడి హోరుబెడుతున్న నల్లని అరేబియా సముద్రాన్ని చూచాను. చాల దూరంలో నల్లని సముద్రపు నీటితో ఆకాశపు నీలవర్ణం కలసిపోయినట్లుంది. సముద్రపు నీరు నిశ్చలంగా వుంటే నిజంగా ఆ రెంటినీ వేరు వేరుగా గుర్తించడం కష్టమే ఔతుంది. నేను వెనక్కు తిరగగానే మొదటిసారిగా కెప్టెన్ థీరేంద్రనాథ్ కన్పించాడు. ఆయన సామాన్యపు ఎత్తుగలిగిన బలిష్ఠమైన వ్యక్తి. నిండుదనం గలిగిన గుండ్రని ముఖం, గోధుమవర్ణం, మేకపోతువలె చిన్న గడ్డం వుంది. చలికాలమైనప్పటికీ వెస్ట్ కోటుగూడా లేదు. కేవలం టై, నిక్కర్లతో వున్నాడు. తలమీద టోపీగూడా లేదు. ఆయని నోట్స్ బీచీ వెలుగుతోంది. అలాగే నావద్దకు వచ్చాడు. ఆ బీచీ పొగవల్ల నా మనస్సు చెడిపోయినట్లయింది. సమీపాన్ని రాగానే “వందేమాతరం” అన్నాడు.

నేను :- 'వందేమాతరం'.

ధీరేం :- మిశ్ర దేశానికా ?

నేను :- అవును. నేనూ, నా స్నేహితుడు సూర్యజీకు వెళ్తున్నాం.

ధీరేం :- ప్రొఫెసర్ విద్యావ్రతులంటే మీరే ననుకొంటాను ?

కెప్టెన్ మహాశయుడు నన్నెరిగున్నందుకు మనస్సులోనే సంతోషించాను. నేను ఎంతోసేపు కెప్టెన్తో డెక్ మీద మాట్లాడుతూ గడిపాను. ఆ సమయంలో నే నతనిని ఒక సామాన్య వినయ - విధేయతలు గల వ్యక్తిగా భావించాను. ఆయన అన్నాడు—“మీరు 'కమల్' మీద మంచి ఆనందాన్ని పొందగలుగుతారు. అవసరమైనప్పుడల్లా మా సేవలను స్వీకరిస్తారని భావిస్తాను.” తర్వాత ఆయన వ్యక్తిగతమైన తన బాధను బయటపెట్టాడు. అదేమిటంటే ఆఖరిసమయంలో సంతకాలు చేసిన యిద్దరు స్రయాణీకులు యేజాతికి చెందిన వారో తెలియదని. డెక్కు రెండవ వైపు అంచున కూర్చొని అటువైపుకే చూస్తున్న యిద్దరు వ్యక్తులను చూపించి “చూడండి, వాళ్ళే” నన్నాడు. వారిద్దరిలో నున్న వృద్ధుని దవడపై ఒక పొడవైన పాతగాయపు చిహ్నాన్ని చూశాను.

ధీరేం :- నేను జగత్తునంతా పరిక్రమించి అనేక జాతులను దర్శించాను. కొరియన్లు, పటగోనియన్లు, అండమాన్ ద్వీపవాసులను, పెద్దపెద్ద రోమాలు గల యెల్లు - యీ జాతిని చాల తక్కువమంది చూచివుంటారు; కాని యిటువంటి వ్యక్తు

లను నే నెక్కడా చూడలేదు. వాళ్ళ యీ రంగు, పొడవైన వెంట్రుకలు లేకపోతే వీళ్ళను నేను అబిసీనియా వాళ్ళంటాను.

నేను :- వీరి దంతాలు అబిసీనియన్లకువలె శ్లెష్మగా లేవా?

ధీరే :- శరీరంగూడా గాదు.

నా హృదయం కొంచెం కంపించినట్లయింది. నా కా సమయంలో శివనాథుని హత్య జ్ఞాపకం వచ్చింది.

నేను :- చిత్రలిపితో పాటు వున్న ఆకారాలను విశ్వ సిస్టే వీరి రూపురేఖలు పురాతన మిశ్రీయులతో కలుస్తవి.

కెప్టెన్ ఒకసారి తన గడ్డాన్ని సవరించుకొని ఈ విషయాన్ని అలాగే వదిలివేశాడు. తర్వాత అప్పుడే వచ్చిన ఒక నావికుని కలుసుకొనడానికి వెళ్ళాడు.

కొంచెంసేపట్లోనే మా ఓడ కదిలింది. నేను ఒకసారి తీరభూమివైపుకు తిరిగి 'వందేమాతరం' అని నా గదికి వెళ్ళి పోయాను. నా యాత్రలోని మొదటి మూడురోజులు మరునాటివి. గాలి తీవ్రంగా వీస్తోంది. తరంగాల మధ్య ఓడ అటు-యిటు వ్రాగిసలాడసాగింది సశ్చిమ నాయువులు వీస్తున్నవి. అది పూర్తిగా మాకు ఎదురుగాలి. ఎన్నోసార్లు అలలు ఓడ ముందుభాగాన్ని ముంచేస్తున్నట్లుగా కనిపించింది. 'కమల్' సరకుల ఓడ. దీనిమీద మే మిద్దరం మాత్రమే ప్రథమ శ్రేణికి చెందినవాళ్ళం. ఓడలో 4 గదులు మాత్రం యాత్రికులకు మినహాయించబడ్డవి. తోటి యాత్రికుల ప్రశ్న పరంపరలకు గురికాకుండా వుండడంకోసమే ధనదాసు యీ ఓడమీద 'ప్రయాణం' జేయ సంకల్పించాడు.

ఆ రోజుల్లో ఓడ యేనాడూ గంటకు రి మైళ్ళకు మించి ప్రయాణం చేయ లేకపోయింది. మళ్ళీ గాలి కొంచెం మందగించింది. సముద్రం శాంతించినట్లుంది. ఎన్నో సముద్ర పక్షులు మమ్ము వెంబడిస్తున్నవి. అప్పు డప్పుడు వాటిలో చాల పక్షులు తరచాప కొయ్యలపై కూర్చుంటున్నవి. ప్రతి రోజు ఎన్నో మత్స్య సమూహాలు మా సమీపంలోనే కనిపిస్తూంటవి.

మొదటి రోజులు ధనదాసు పరిస్థితి ఏమీ బాగా లేదు. ఆయన యెన్నో సార్లు వాంఠించుకున్నాడు. తీవ్రంగా తల తిప్పింది. అతడు తరచు మంచాన్ని వదిలేవాడు కాదు. కాని మేము ఏడెన్ చేరగానే ధనదాసు పూర్తిగా కోలు కొన్నాడు. మేము 4 గంటలపాటు అదన్ (ఏడెన్)లో విహరించడానికి వెళ్ళాం. నాకీ విహారమెంతో హాయిగా వున్నప్పటికీ ధనదాసుకు మాత్రం ఏ వస్తువుమీద అభిమానం లేకుండా పోయింది. కాని నోరు నొక్కుకొని అతను ఓడనుండి నా వెంట వచ్చినట్లుంది.

ఓడ ఏడెన్ నుండి ప్రయాణం సాగించింది. మేమిద్దరం ధీరేంద్రుడూ ప్రతి సాయంకాలం డెక్ మీద కూర్చొని యెన్నో విషయాలను మాట్లాడుకొనేవాళ్ళం. అప్పుడు మా కాళ్ళకింద యింజన్ గుప్పు - గుప్పు మన్నట్లుండేది.

శివనాథుని నోటుబుక్కులూ, కాగితాలూ (ప్రాచీన మిశ్ర దేశానికి సంబంధించినవి.) మ్యాపు, గోబరైలా మొదలైనవాటి నన్నిటినీ ఒక ఇనుప పెట్టెలో పెట్టి నా మంచం క్రింద వుంచుకొన్నాను. పెట్టె తాళంచెవి ఎప్పుడూ నా గడి

యారం గొలుసుగోనే వుంచుకొంటూండేవాడిని. నిద్రించేటప్పుడు మాత్రం దాన్ని తలగడ క్రింద వుంచేవాణ్ణి. ఆ బెట్టెకున్న రెండు తాళంచెవులలో ఒకటి ధనదాసువద్ద వుంటూండేది. మేము యేనాడూ యీ మాత్రను గూర్చిన వుద్దేశ్యం ధీరేంద్రునితో చెప్పలేదు.

మేము సూయజ్ వెళ్లేనాటి రాత్రి పిడుగుపాటుగా ఒక సంఘటన జరిగింది. నేను వుదయం త్వరగా లేవడానికి రాత్రి పెందలకడనే నిద్రపోయాను. మేము వుదయం 6 గంటలకు రేవుకు చేరుకునేవాళ్ళం. అక్కడ 'కమల్'ను వదిలి రైల్వో ప్రయాణం చేమాలిస్తుంది.

నేను అకస్మాత్తుగా అర్ధరాత్రి సమయంలో మేలుకొన్నాను. అలా ఎందుకు మేల్కొన్నానో తెలియదు. నేను నా క్రిక్కపై కూర్చొని ఎంతో శ్రద్ధగా ఆలకించినా ఏ విధమైన సవ్వడి వినిపించలేదు. భయపడే అవసరమేమీ లేదనుకొన్నాను. అదే సమయంలో తలగడ క్రింద చేయి బెట్టి చూశాను. అక్కడ గడిమారం, తాళంచెవి లేకపోవడం చూచి ఒక్కసారిగా నా కాళ్ళూ - చేతులూ చల్లబడ్డవి.

నేను వెంటనే లేచి దీపం వెలిగించాను. ఆ రోజుల్లో 'కమల్' తరగతికి జెందిన ఓడల్లో కరెంటు వుండేది గాదు. శక్తిసంతా వుసయోగించి నేను ట్రంకును మంచం క్రింది నుండి బయటకు లాగి చూస్తే కేవలం తాళంలో చెవివున్నది. తెరచి చూడగా గోబరైలా మాయమైంది.

5

దీరేంద్ర - చాంగు మహా శయులతో సన్నిహిత సంబంధం

నేనప్పుడే ధనదాసు గదిలో ప్రవేశించాను. ఆయన గాఢ నిద్రలో వున్నాడు. లైటు వెలుగుతున్నది. నిద్రావస్థలో వున్న అతని వైపుకు ధ్యాన పూర్వకంగా చూశాను. నేను నిద్రావస్థలో వున్న ఆ పురుషుని అసాధారణ శరీర పాటవాన్ని జూచి దిగ్భ్రాంతుడనయ్యాను. బలిష్ఠమైన దీర్ఘకాయం గలిగి వున్నప్పటికీ నిద్రిస్తున్నందువలన శవతుల్యంగా గోచరిస్తున్నాడు. ఆయన రంగు ఆశ్చర్యకరమైనదిగానూ, అతిలోక సౌందర్యంతోనూ ప్రకాశిస్తోంది. దీర్ఘములైన బాహువులు వుదరంపై వుంచుకొని నిద్రిస్తున్నాడు.

అయినప్పటికీ నే నాయనను మేల్కొలిపాను. ఈ విషయానంతా వివరించగానే ఒక భయంకర జంతువువలె గర్జిస్తూన్న మేఘంలాగా మారిపోయాడు. ఆ గర్జన ఓడలో ఒక వైపునుండి రెండవ వైపుకు ప్రతిధ్వనించి వుంటుంది. నేనెంతగానో ఆయన్ని శాంత పరచడానికి ప్రయత్నించాను; ప్రశాంత హృదయంతో ఆలోచించమని చెప్పాను. కాని ఆయన నేమాత్రం వినలేదు. గుడ్డలు మార్చుకొని డెక్కపైకి వచ్చేవరకు అలాగే వున్నాడు.

రాత్రి రెండుగంటల సమయం. శరీరంమీద పూర్తిగా గుడ్డ లేచందున ఎదురుగా వీస్తున్న శీతల వాయువులు నా శరీరంలో బాణాల్లా గుచ్చుకొంటున్నవి. ఆకాశంలో వేలాదిగా వున్న తారకగణాలు అందంగా మెరిసిపోతున్నవి.

రెండుగంటలపాటు డెస్ మీద పచాసు చేస్తూ యీ విషయాన్ని గూర్చి చర్చించాను. దొంగ యిస్కాకీ ఓడపైనే వున్నాడని మేము నిశ్చయించుకొన్నాం. రూపురేఖల్లో ప్రాచీన మిశ్రీయులను బోలిన ఆ యిద్దరు వ్యక్తులను గూర్చిన నా సందేహాన్ని గూడా ఆయనతో చెప్పివేశాను. సయాణీకులందరీ సోదా చేయాలని మేము నిశ్చయించుకొన్నాం. కాని ఓడ కెప్టెన్ తో ఈ రహస్య వృత్తాంతం పూర్తిగా చెప్పసంతక వరకు అలా చేయడం అసంభవం. నేనావిధంగా చేయడానికి సంసిద్ధుణ్ణి. ఎందుకంటే ధీరేంద్రు డిస్పటికే నాకు పూర్తిగా విశ్వాస పాత్రుడైనాడు. కాని ధనదాసుమాత్రం తన రహస్యాన్ని యితరుల ఎదుట పొక్కనివ్వ గోరడంలేదు. అయినా చేసేదేముంది? ఇది నిస్సహాయస్థితి. అలా చేయకపోతే చేసిందంతా బూడిదలో పోసిన పిన్నీ కాతుంది.

4 గంటలకు చివరి కాపలా డ్యూటీ నిర్వహించడాన్ని పైకి వచ్చిన కెప్టెన్ మమ్ములను జూచి ఆశ్చర్యపోయాడు. మేము కోరిన అవకాశాన్ని గూడా యిచ్చాడు. ఓడలో దొంగ తనం జరిగిందని చెప్పాం. ధీరేంద్రుడు ఓడమార్గం చూడడానికి పైకి వెళ్ళి అచ్చటనుండి కేబిన్ కు వెళ్ళాడు. ఇంత రాత్రిలోగూడ ఆయన అదే బీడీని జేబునుండి తీస్తూండడం చూచి నాకు చిరాకు వేసింది.

మేము హెచ్చుతగ్గులు లేకుండా ఆద్యోపాంతం మా కథను వినిపించాం. ధీరేంద్రుడు చాల శ్రద్ధగా వింటున్నాడు. మధ్యమధ్య బీజీ దమ్ముతో పాటు ఆలోచనాపూర్వకంగా కను బొమలను చిక్కిస్తూ తన మేకపోతు గడ్డాన్ని సవరించుకొంటున్నాడు.

కథంతా విన్న తర్వాత ఆయన అన్నాడు - నా జీవితంలో ఎన్నో అద్భుత వస్తువులను చూశాను. కాని యీ కథ నిజమైతేమాత్రం వాటన్నిటినీ తలదన్నించాతుంది. ఇది అసంభవమని నేను చెప్పను. నేను జూచిన ఎన్నో విచిత్ర ఘటనలను విన్నవాళ్లు అసంభవంగానే యెంచుతూంటారు. మీకు అన్నివిధాలా సాయం చేయడానికి నేను సిద్ధంగానే వున్నాను. నాల్గవ గంట కొట్టిన తర్వాత ప్రయాణీకుల నందర్నీ ఒకచోట సమావేశపరుస్తాను. ప్రతి వ్యక్తిని పూర్తిగా సోదా చేయిస్తాను.

మేము యిప్పుడు సూయజ్ కు తూర్పుతీరాన వున్నాం. దూరంగా సూయజ్ నగర భవనాలు కనిపిస్తున్నాయి. ఇదే సమయంలో ధీరేంద్రుడు యాత్రికులందర్నీ డెక్ పై నిలబెట్టిం చాడు ప్రతి వ్యక్తిని పూర్తిగా సోదా చేయించాడు. ప్రతి వాని పెట్టె, సంచి, ప్రక్క - గుడ్డలతో సహా చిందర-వందర చేయబడ్డాయి. ఓడలోని కళాసులను, సేవకులను, వంటవాళ్లను క్రాసు చేశారు. ఇక్కడ ధనదాసు స్టీడరీ బాగా పనిచేసింది. కాని గోబర్నెలాను గురించి యే అచూకీ దొరకలేదు. ఆ యిద్దరు మిశ్రీయులను క్రాస్ చేసినప్పుడు నైలునది ప్రాంతపు నివాసులమని ఒప్పుకొన్నారు. వారి హిందీ జ్ఞానం

స్వల్పమైనందువల్ల యింతకంటే అధికంగా చెప్పలేక పోయాను.

మేము ఇప్పుడు సూయజ్ ఓడ రేవుకు చేరుకొన్నాం. ఓడ లంగరు వేయబడింది. ఇంకా మా ఓడ ఆగనేలేదు; ఆ యిద్దరు మిశ్రీయులూ మాయమయ్యారని తెలిసింది. వాళ్లు ఓడ వీక్షిపోవడం ఏ ఒక్కడూ చూడలేదు. మేము ఒడ్డుకు దూరంగా పోము; అందువల్ల యీదుకు వెళ్తే వాళ్ళు అవశ్యం కనబడతారు. మా చుట్టు ప్రక్కల తిరుగుతోన్న నావలలో యెక్కి పోవడం సంభవించి వుండవచ్చు.

కెప్టెన్ ధీరేంద్రుని సందేశం యిప్పుడు చాల వరకు తీరిపోయింది. ఇప్పుడిది వరకూ ఆయన మా యీ 'మితనీ హాప్స్'ని సందేశ దృష్టితో చూస్తున్నాడు. ఈ విషయంలో యిప్పుడాయన గూడా మావలెనే అభిరుచి గలవాడయ్యాడు. మా కర్తవ్య మేమిటో ఆయన సలహా యిచ్చాడు. ఇంతే గాకుండా, 'మా సాధ్యమైన సహాయం చెయ్యడానికి సిద్ధంగా వున్నామ'ని చెప్పాడు. మాకు మళ్ళీ గోబర్నెలా లభిస్తుందని ఆయనెప్పుడూ చెప్పలేదు. నేను గూడా మీవెంట సెరాఫిస్ సమాధికి విధిగా వస్తానని ఎన్నోసార్లు అన్నాడు.

8 గంటలకు ఆయనగూడా మాతో ఒడ్డుకు వచ్చాడు; మేమంతా కలిసి ఆయన కంపెనీ ఏజంట్లు కార్యాలయానికి వెళ్లాం. ఏజంట్లు ఒక పెద్ద స్థూలకాయుడు. అతని ఆకారం ఇటలీవాళ్ళను బోలివుంది. నాతోనూ, ధనదాసుతోనూ అతను మనస్ఫూర్తిగా చేయి కలిపాడు. మీ కంపెనీ ఓడ అయిన 'శ్రావస్థి' కెప్టెను వ్రజరాజ్ ఇక్కడే వున్నాడని

అతను ధీరేంద్రునితో చెప్పాడు. వజరాజ్ కెప్టెను భయం కరమైన మలేరియాకు గురిఅయి ఇక్కణ్ణే వుండిపోయాడు. మాసాలతరబడి చిత్తబొంది ఇప్పుడతడు కోలుకొన్నాడు. అతడు తన డ్యూటీలో మళ్ళీ చేరడానికి సిద్ధంగా వున్నప్పటికీ అతన్ని గూర్చిన యేవిధమైన ఆదేశం కంపెనీనుండి నా కింత వరకూ రాలేదు. యీ విషయాలన్నీ విన్న ధీరేంద్రుడు మానంగా తల పంకించి పూకుకొన్నాడు. ఆ తర్వాత ఆఫీసు నుంచి బయటకు రాగానే ధీరేంద్రుడు మమ్మల్ని తీసికొని ఒక చౌకబారు హోటలువైపుకు వెళ్ళాడు.

కెప్టెను :- ఇది పూర్తిగా నిర్జనస్థలం. మన మీ తండ్రి యధేచ్ఛగా చర్చించవలసియున్న విషయం మరో ప్రతేలియగూడదు అని కాఫీలకు ఆర్డరిచ్చి, బల్లమీద వుచేయి ఆసరాతో, గొంతు తగ్గించి మాట్లాడసాగా. "ప్రాఫెసర్ నేను హృదయపూర్వకంగా యీ విషయం మీకు పూర్తిగా తోడ్పడడానికి సంసిద్ధంగా వున్నాను. సముద్ర కెరటాలతోనే నా సంబంధం అధికంగా వున్నప్పటికీ క్షేత్రయాత్రలు తక్కువగా చెయ్యలేదు. నేను టెబెట్, మంగోలియా, ఆఫ్రికాలలోని చాలా భాగాలలో పర్యటించాను. సముద్ర యాత్రలలో కలిగే సంతోషానికి, యే మాత్రం తీసిపోని ఆనందమే క్షేత్ర యాత్రలలోనూ కలుగుతుంది. విశేషించి నన్ను యాత్రలలో కలిగే విపత్తులే అధికంగా ఆకర్షిస్తవి. నే నేమాత్రం నిరాశావాదిని కాను. అయినప్పటికీ ఇప్పటి మీస్థితి ఘోరంగానే వున్నదని చెప్పక

తప్పదు. మీ చేతుల్లో పురాతత్వ శాస్త్రానికి సంబంధించిన ఒక దుస్థభవస్తువుంది; లేక ఒక క్షణం క్రితంవరకూ వుంది; శివనాథ్ మహాశయుడు దానికోసమయ్యే తన ప్రాణాలు కోల్పోవలసి వచ్చిందని మీకు బాగా తెలుసు. ఏదో విధంగా యీ రహస్యం పొక్కినట్లుగా తెలుస్తూనే వున్నది. ఆఖరుకు నా వోడమీదగూడా మీకు వెంబడింపబడ్డారు. గోబర్దెలా తస్కరింప బడడంగూడా జరిగిపోయింది; మీ కళ్ళముందు వేలకొలది మైళ్ళ ప్రయాణమున్నది. యీ ప్రయాణంలో అంగుళములోనూ మిమ్ము వాళ్లు వెంటాడుతూనే వున్నారు. మార్గ మధ్యంలో మీ ప్రాణాలు తీసే సయత్నం నడం అనియోజ్యమీ గాదనుకొంటాను.

ఇప్పుడు యీ విషయాలన్నీ నా కళ్ళముందుకు రాసా రాత్రి 12 గంటలనుండి ఆలోచించుకోవడానికి నాకు అరక చిక్కకపోయినా, నా యీ మూఢత్వ ప్రయాణాన్ని గురించి పశ్చాత్తాప పడ్డాను. నేను నా అదృష్టాన్ని నిందించు కొన్నాను. నలందా విద్యాలయంలోనూ, సంగ్రహాలయంలోనూ ఆచార్య పదవిని, క్యూరేటర్ పదవిని వెలిగించే నేను యక్కడ ఒక చౌకబారు హోటలువరకు గెంటివేయబడటం నా దురదృష్టం. ఇకముందు యేమేమి జరుగుతవో, అని వేరే విషయం. నేను ధనదాసును ఏమాత్రం నమ్మలేను. ఆయనను పట్టుకొని పీడిస్తున్న ఆ ధనాశా పిశాచం తనకోసం ప్రాణాలను సయితం బలితీయగలడు. అటువంటి ధనకాంక్షా పరుడు ఎంతటి సంకట పరిస్థితుల్లోనైనా బుద్ధి నుపయోగించి

ఆలోచించ గల్గుతాడనుకోవడం వౌఠి భ్రమ. ఆ తరుణంలో ధీరేంద్రుని సలహాలను స్వీకరించడానికి పూర్తిగా సిద్ధపడ్డాను.

ధీరేం :- ఈవిషయంలో నాకెంతో ఆసక్తివుంది. నేను గూడా ఆ దేశాన్ని చూడాలనుకొంటున్నాను. మీరు అనుమతిస్తే మీ వెంట రావడానికి సిద్ధంగా వున్నాను. మీకే దైనా మేలు చేయగల్గుతానని నా హృదయం చెప్పతోంది.

ధనదాసు అభిప్రాయం ధీరేంద్రుని అభ్యర్థనకు వ్యతిరేకంగా వున్నదని తెలుసుకోగానే నేనెంతో ఆశ్చర్యపడ్డాను. అయ్యో, ఎంత స్వార్థాంధత! ఔరా, ఎంత మూర్ఖత్వం!! కెప్టెన్ విపత్తులను అతిశయంగా చెప్తున్నాడని ధనదాసు అన్నాడు; మూడోవ్యక్తి ఎవరూ తమవెంట రారాదన్న భావమే ఆయనచే ఆ విధంగా చెప్పించింది.

ఐనప్పటికీ నేరప్పుడు మనస్సులో నిశ్చయించుకొన్న విషయమై నిశ్చలంగానే వున్నాను. నేను కెప్టెన్ ను సావెంట రమ్మని వత్తిడి చేశాను; ఆయనకగు ఖర్చు సంతటినీ నేనే యిస్తాననిగూడా చెప్పాను. ధీరేంద్రుడు రానట్లయితే నేను భారత దేశానికి తిరిగి వెళ్తానని చెప్పటకు గూడా తయారయ్యాను.

అనేక వాద - వివాదాలు జరిగిన తర్వాత ధనదాసు మాటను ఒప్పుకోవలసి వచ్చింది. ఆ కాఫీహోటల్లోనే వచ్చిని మార్గ మధ్యంలో వచ్చే సంకటాల నన్నిటినీ తోడుకుదుర్కోడానికి ప్రతిసారీ తీసుకొన్నాం. ఇక ధనదాసు తన ప్రతిసారీ నిర్వహించుకొంటాడో చూడాలి.

ధీరేంద్రుడు ఏజంటువద్దకు వెళ్ళి తనకు కొన్ని అవసరమైన పనులున్నందువల్ల కొంత కాలంపాటు విశ్రాంతి తీసుకొంటున్నానని కంపెనీ ప్రధాన కార్యాలయానికి తంతు యిచ్చాడు. ఆ తంతులో “ఇచ్చే వున్న ప్రజరాజ్ కు కంపెనీ అనుమతిస్తే నెంటనే కెప్టెన్ గా అధికారాన్ని అప్పగించాను” అని వుంది. తర్వాత మేము పోలీసు స్టేషన్ కు చేరుకొన్నాం. అక్కడ మేమొక మిశ్రదేశపు పోలీసు సూపరింటెండెంటును కలుసుకొని గోబ్బలైలా బహుమూల్య పదార్థమని ఆయనకు తెలియ జెప్పడానికెంతో ప్రయత్నించాము.

ఆ రాత్రి సూయజ్ నగరం హైకోర్టులో వున్న హోటల్ లో సు చేశాము. ఈ పరిస్థితిలో మాకు కాహిరా వెళ్ళడం యేమంత యిష్టంలేదు. గోబ్బలైలాను యేదో విధంగా తిరిగి సంపాదించాలని మా యత్నం. కాని మా ముగ్గురిలో ఏ ఒక్కరూ దీనికి తగిన వుపాయం చెప్పలేక పోయాము.

భోజనశాలలో ధీరేంద్రుని చేతిలో ఒక ఇంగ్లీషు పత్రిక వుండడం చూచాను. అందులో ఒక ఇంగ్లీషు గొలుడు దొంగిలింపబడుట, తిరిగి పరిశోధింపబడి కనుగొనబడ్డ వివరణ వుంది. ఆ గొలుణ్ణి ఎవరో ఒక చైనీయుడు దొంగిలిచాడు. అతని తల్లి - దండ్రులు అన్నివిధాలా ప్రయత్నించి విలసత్తుడు చైనాదేశపు ప్రసిద్ధ అపరాధ పరిశోధకాంగ్ మహాశయుని సంకతి వారికి తెలిసింది. వారు యీ పనిని అప్పగించగా, యెన్నో కష్టాలను ఎదుర్కొ

ధారణమైన తన బుద్ధి నుపయోగించి ఆ బాలుని తల్లి-దండ్రుల కప్పగించాడు.

ధీరేంద్రుడు ఉన్నాడు - ఈయనే మనకు పూర్తిగా వుపకరించే వ్యక్తి, ఆయన ఫీజు ఎంతో అధికమైనప్పటికీ యిప్పుడాయన యిక్కడ వుండి, యీ పనిని వప్పగించగలిగితే తప్పక సఫలమౌతాం. నేను ఆ వ్యక్తి నెప్పుడూ చూడలేదు గాని అతన్ని గూర్చి యెంతో చదివాను. అత డీనాటివరకు ఒక్క కేసులో గూడా విఫలుడు కాలేదని విన్నాను.

అదృష్టవశాత్తు కలసివచ్చే సంఘటనల అర్థాలు విచిత్రంగా వుంటాయి. నేనా సాయంకాలం ధనదాసు రాకకై నిరీక్షిస్తూ అలాగే కూర్చొని, అక్కడవున్న విజిటర్స్ బుక్ చూస్తున్నాను. దానిలోని ముగ్గురు వ్యక్తుల విచిత్ర సంతకాల వైపుకు నా దృష్టి ఆకర్షించబడింది.

రాజా మోహనలాల్ — లావుగా, వంకరగా వున్న అక్షరాల్లో.

బేగం హబీబ్ — స్పష్టంగా వున్నప్పటికీ ఎడమ వైపుకు వంగివున్న అక్షరాల్లో

తాచాంగ్ — కొంగ కాళ్ళవలె విచిత్ర దీర్ఘ అక్షరాల్లో.

ఎంతటి విచిత్ర సంయోగం! ఒకవైపు గోబ్బెలా అద్భుతరీతిగా తస్కరింపబడుట, మేము కర్తవ్య మూఢులమై వుండుట, రెండవవైపు ధీరేంద్రుడు వార్తా పత్రికలో చాంగ్ మహాశయుణ్ణి గూర్చి చదవడం, అటుపైన చాంగ్ మహా

శయుడు అదేరోజున, అదే స్థితిలో హఠాతుగా వుండటం; ధీరేంద్రుడు చదువుచున్న వార్తా పత్రిక చాలా పాతప్రతి. చాంగ్ మహాశయుడు సుప్రసిద్ధ వ్యక్తి. ఆ నాడే అక్కడకు వచ్చిన చాంగ్ తనకు గది ఒకటి కావలయునని ఒక చీటీ బంట్లోతు ద్వారా హోటల్ యజమానికి పంపాడు. అది చూచిన యజమాని పొరపాటున దానిని విశ్రాంతి గదిలో వదలిపెట్టి వెళ్ళాడు. అక్కడనే ఆయన పేరు చూచాను. ఇటు వంటి ఆకస్మిక సంఘటనలను మానసిక బలహీనులు దైవిక మని అనడానికి గూడా వెనకాడరు. ఇదే విధంగా గోబరైలాను గూర్చి గూడ జరిగిందనుకోవచ్చు.

చాంగ్ మహాశయుడు ఈ హోటల్లోనే మకాం చేశాడని నేను వెంటనే వెళ్లి ధీరేంద్రునితో చెప్పాను. ధనదాసు గోబరైలాను పొందుటకు మా యిద్దరికంటే ఎక్కువ వుత్సాహంగా వున్నాడు. అప్పుడే, అక్కడే చాంగ్ మహాశయుని సహాయం పొందాలని నిశ్చయించుకొన్నాము.

సరిగ్గా మా భోజనం పూర్తి అయ్యేప్పటికి పేరెన్నిక గన్న అపరాధ పరిశోధకుడు చాంగ్ స్వయంగా ఆ గలోకే వచ్చేశాడు. మా ముగ్గురిలో యెవ్వరునూ ఆయన్ను యింతకు పూర్వం చూచి వుండనప్పటికీ గుర్తించడంలో యేమాత్రం కష్టంగా లేదు. ఇంగ్లీషు వారివలె దుస్తులు వేసుకున్నప్పటికీ చైనీయ ఋఖం, పొడవైన పిలక మరువరానివి. ఆయన యూరప్లో తన పని చూచుకొని యిప్పుడు చైనాకు తిరిగి వెళ్తున్నాడు. నేను విన్నంత లావుగా ఆయన కనిపించలేదు.

గుండ్రముగా యున్న చట్టిముక్కుపై బంగారు పర్ణముగల లావైన కళ్ళజోడు వుంది. వెనుకవైపుగా రెండు చేతులను కట్టికొని గదిలో పచారు చేస్తున్నాడు. వ్రేలి కొక వ్రజాంగు లీయముంది. ధనదాసు అన్నట్లు ధీరేంద్రుడు అపరాధ పరి శోధకుని సమీపించాడు. ఆయన అప్పుడు శాల్యూట్ చేసిన పద్ధతి, యితర సమయాల్లో చూస్తే నవ్వకుండా వుండలేం.

కెప్టెన్:- మీ పేరే చాంగ్ మహాశయులని అనుకొంటాను.

చాంగ్ :- అవును మహాశయా, నా మహద్భాగ్య మేమో...

కెప్టెన్:- నన్ను 'కెప్టెన్ ధీరేంద్రనాథ్' అంటారు.

చాంగ్:- బుద్ధభగవానుని దేశవాసులా? నా మహా భాగ్యం.

ఇది విలక్షణ సంపన్నులైన యిరువురి పురుషుల కల యిక.

6

చాంగు మహాశయునికి
ని వే ది ం చు ట.

చాంగ్ మహాశయునితో అవసరమైనంతవరకే చెప్పాలని ధనదాసు అభిప్రాయం; అంటే గోబర్దెలా ఓడపై నాగడి నుండి దొంగిలింపబడిందని, బహుశా యిద్దరు మిశ్రీయులు దానిని కాజేసి వుంటారని, తర్వాత కొద్దిసేపట్లోనే వాళ్ళు

ఓడనుండి పారిపోయారని. అపరాధ సరిశోధకుని వద్ద యేమాత్రం దాచలేమని మీకు తెలుసు. ఆయన అడిగిన తర్కబద్ధమైనట్టిన్నీ, సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన ప్రశ్నలన్నిటికీ సమాధాన మివ్వడంకంటే ఆద్యోపాంతం కథను చెప్పివేయడమే మంచిదనిపించింది.

శివనాథుని హత్య మొదలు సూయజ్ వచ్చినంతవరకు జరిగిన కథనంతా పొల్లుబోకుండా చెప్పాం. ఈ నాటికీ నా యాత్రనుగురించిన స్మృతులు వచ్చినప్పుడల్లా చాంక్ మహా శయునితో వున్న దున్నట్లుగా జెప్పి చాల మంచిపని చేశామని పిస్తోంది. మేము అలా చెప్పి వుండకపోతే మాలో యేఒక్కడూ ప్రాణాలతో తిరిగి రాగలిగేవాడు కాదు. నేనొక పెద్ద అపరాధ సరిశోధకునినట్లు ప్రథమంలోనే చెప్పాను. చాంక్ మహా శయుని ముఖలక్షణాలు గూడా దీన్నే వ్యక్తపరుస్తున్నవి. ఆయన యీ భయంకరస్థితి గ్రహించి యెంతో గంభీరుడైనాడు. ఆయన భోజనం చేస్తూనే మేం చెప్పిందంతా వింటున్నాడు. చేయి కడుక్కొంటూనే “యిక్కడ ఒక్క క్షణం గూడా వ్యర్థం చేయగూడదు; మీరు హోటల్లో నాకై నిరీక్షిస్తుండమని” చెప్పి జాడ తీయడానికి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆయన తన పిలకను కప్పిపుచ్చగల ఒక విచిత్రమైన టోపీ ధరించి మరీ వెళ్ళిపోయాడు. గంటన్నర తర్వాత తిరిగి వచ్చి మమ్మల్నిందన్నీ ఒక గదిమూలకు తీసుకవెళ్ళాడు. అక్కడ ఒక చిన్న మేజాబల్లుచుట్టు ఒకరితల ఒకరికి ఆనుకొనే టంత దగ్గరగా కూర్చున్నాము.

చాంగ్ :- నాకిప్పుడే చిన్న ఆధారమైనా దొరికిందని మీరు ఆశించగూడదు. ఇది యింత త్వరలో అద్యేసని కాను. నేనిప్పుడే ఓడరేవుకెళ్ళి కొంత సమాచారం సేకరించాను. ఏడు వారాలుగా ఒక ఆరబ్ నావ తరచు యీ ఓడరేవుకు వస్తున్నదని నేను తెలుసుకున్నాను. నైలునది ముఖద్వారాన వున్న రోసెత్తానుండి అది వస్తున్నట్లు విన్నాను. ఇంతదూరంనుండి నావ రావడమే అనుమానాస్పదం. నావలో వస్తున్న వ్యక్తులు అరేబియన్లు కాదన్నది సందేహానికి మరో కారణం. ఆ నావికుల రూపురేఖలవల్ల వారా పారిపోయిన యిద్దరు మిశ్రీయుల స్వజాతీయులని తోస్తుంది.

‘మీరు చెప్పినట్లుగా మిథనీనగరం యిప్పటికీ వున్నదనే అనుకొందాం. అచ్చటి ప్రజలు సిరి, సంపదలతో తులదూగు తున్నందువల్ల గోబరైలాను తిరిగి పొందడానికి వారు యెంత ధనమైనా సరే వెచ్చించడానికి వెనుకాడరు. ఈ నావ ఆ పారిపోయినవాళ్లకే సంబంధించినదై వుండవచ్చు మీరు ఆలోచిస్తే మీకుగూడా యిదే సబబుగా కన్పిస్తుంది. వాళ్లేదో విధంగా ఓడనుండి బయటబడి ఒడ్డుకు చేరుకున్నారు. అన్నిటికంటే వాళ్ళ అపూర్వ నైపుణ్యం నా కాశ్చర్యం కల్గిస్తోంది. ఎంత చాకచక్యంగానూ, నైపుణ్యంగానూ ఆ యేర్పాట్లు చేయబడ్డాయ్ ! నన్ను నానా బాధలు బెట్టిన చైనాదేశపు దొంగల ముఠా ఒకటి జ్ఞాపకమొస్తున్నది.

ధన:- అయితే, నావ యింకా ఓడరేవులోనే వుందా?

చాంక్:- అది శ్రేష్ఠమే దూరంగా తిరుగుతోంది; యిక్కడనే మనకు పెద్ద ఆపద. పారిపోయినవాళ్లు ఆ నావ మీదనే సూర్యుడిను దాటగోరుతున్నారు; ఎందుకంటే వైలు మాగ్నాన పట్టాబడతామన్న భయం వుంది.

అప్పుడు నా భయం తీరిపోయింది. నా అభిలాష యింకా పెరిగిపోయింది. నీ శ్రేష్ఠ చాంక్-వంటి పురుషులముందు నేను పిరికిపందనవడం గొగుండుకనుకొన్నాను. నే సజ్జిగాను - "మీ రిప్పు డేమిజేయ సంకల్పిస్తున్నారు?"

చాంక్:- నేను చేసేదేదో అకస్మాత్తుగా చేయదలచు కొన్నాను. సూర్యుడే సగరం, కార్వులను పూర్తిగా వెదకడం అసంభవం. ఆ యిద్దరు మిశ్రమములు యిప్పుడు గూడా సూర్యుడే సగరంలోనే వున్నారని నా అభిప్రాయం. సగరాన్ని వీడిపోయింతవరకే వాళ్లను పట్టుకొనే అవకాశముందిని భావించాలి. నా మనస్సులో మెదిలిన భావాన్ని సరిక్కించడానికి వెళ్తున్నాను.

ధన:- సూర్యుడే చిన్న డేమో గాదు.

చాంక్:- ఇక్కడవున్న ఒక చిన్న పేటను వెదకడానికి వెళుతున్నాను. సగరమంతా కీ 3-4 ముఖ్యమైన రోడ్లు మాత్రమే వున్నవి. మిగిలినవన్నీ అంధకారమయంగానూ, యిరుకుగానూ, మురికితోనూ నిండివున్నవి. చిన్న సందుల్లోనూ, వీధుల్లోనూ నాధరణ ప్రజలుంటారు. ఇక్కడి ప్రజలనికభాగం అరేబియన్లు; కాని పెద్ద పెద్ద బజార్లలోవున్న దుకాణాల్లో అనికభాగం విదేశ వ్యాపారులే. పారిపోయిన యే వ్యక్తీ యీ రోడ్లమీద దానివుండడానికి ప్రయత్నించడు;

ఎందుకంటే అక్కడ పగలు - ఎన్నోరకాలైన ఆకారాల మధ్య - గుర్తించబడే అవకాశముంది. గ్రామాలు చాల దూరాన, అవిగూడా చాల కొద్దిగానే వున్నవి. అక్కడ గూడా వాళ్లు దాగటానికి ప్రయత్నించరు. ఎందుకంటే, గ్రామాల్లో నూతన వ్యక్తుల్ని దాచివుంచగల శక్తి వేరు.

నేను:- అయితే వాళ్లక్కడ దాగివుంటారు ?

చాంగ:- సూయజ్ ఓడ రేవుకు యీవలివైపున ఆఫ్రికాలోనేగాక భూమండలంలో కల్లా అద్వితీయమైన ఒక చిన్న పేటవుంది. ఇంతపల్లంలో నిర్మించబడ్డ పేట ప్రపంచంలో మరెక్కడా లేదు. ఇక్కడవున్న మానవులందరూ కటిక దరి ద్రులు, హీనులు, హంతకులు, మోసగాండ్లు. ఇది సముద్ర మట్టాని కెంతో పల్లంగావుంది.'

'అన్నివిధాలా, ఈ స్థలం పాతాళాన్ని బోలివుంటుందని నాలుగు సోపానాలు దిగిచూస్తే రాత్రింబవళ్లు తపనపుట్టించే వేడిని చూడగలుగతాం. వేసవికాలంలో యిక చెప్పేసనేలేదు. రోళ్లు, యిళ్లు అన్నీ భూగర్భగృహాల్లాగా త్రవ్వి నిర్మించ బడ్డాయి. ఆ స్థలంలో అన్నిజాతుల మనుష్యులు కనిపిస్తారు. ఆసియా, ఆఫ్రికా, యూరప్యూవున్న మునుగంతా అక్కడ గడ్డకట్టినట్లుగా కనిపిస్తుంది. సైనికుడుగానీ, నావికుడుగానీ, పెద్దమనిషిగానీ అక్కడకు పోవడానికి సాహసించడు. అపరాధాలు చేయడానికి మాత్రమే వాళ్లు బయటకు వస్తారు. మీ గొంగలు అక్కడే దాగివున్నారని నిశ్చయంగా అనుకోండి. అక్కడనే వాళ్ళను స్ట్రాకోడానికి బయలుదేరుతున్నాను.

నేను:- ఎప్పుడు ?

చాంగ్ మహాశయుడు తన గడియారంచూసి ఒక్క అరగంటలో అన్నాడు.

ఆ తర్వాత ఆయన అక్కడినుండి తనగదిలోకి వెళ్లిపోయాడు. ఇది నిద్రించేవేళ అయినప్పటికీ మాలో యెవ్వరూ శయ్య జేర సిద్ధంగాలేరు. మే మక్కడనుండి లేచి హోటలు పైభాగానికి వెళ్లాం. అక్కడ కుర్చీలూ, పూలకుండీలు వున్నవి. ఇక్కడ కూర్చొని మేము చర్చించడం ప్రారంభించాం. మాకెదురుగా హాల్బరులోని లైట్లు మెరుస్తున్నాయి. ఆకాశంలో మెరుస్తున్న సక్షత్రాల్లా ఉన్నవి. ఇదియెంతో అందమైన రాత్రి. నల్లని నీలాకాశంలో చంద్రుడు పూర్ణకళలో విరాజిల్లుతున్నాడు. గల్లీలగుడా సంగీత స్వరాలు కర్ణ పేయంగా వినవస్తున్నాయి.

నేనొక కాలంజెల్లిన వాడిని. అయినా ప్రపంచాన్ని ప్రేమిస్తూనే వున్నాను. దీన్ని చూచినకొద్దీ ఎంతో అద్భుతంగానూ, అందంగానూ, మనోహరంగానూ వున్నట్లుంటుంది. ఇటువంటి సౌందర్యంలో వెలిగిపోయే రాత్రిళ్లను చూస్తున్నప్పుడు రాత్రిళ్లకు రాత్రిళ్లు నూనెదీపాలముందు, శిథిలమైపోయి, దుర్గంధపూరితాలైన పుస్తకాలను త్రిప్పివేయడంలోనే యిన్ని సంవత్సరాలు నాశనం జేశానని అనిపిస్తోంది. ప్రపంచంలో ఎండతో మండిపోయే విశాలమైన ఎడారులున్నాయి. ఇక్కడే సర్వతరణాల్లో మనోహరమైన పచ్చికబయళ్లున్నవి. ఇలాంటి స్థలాలే మానవుడు నివసించడానికి నిర్మించబడ్డాయి.

ఈవిషయం మీదనే సూర్యజ్ హోటలు పై భాగంలో ధనదాసు - ధీరేంద్రులతో చర్చిస్తున్నట్లు నాకు జ్ఞాపకం. అదే

సమయంలో మా కెదురుగా దరిద్రంతోనూ, యుద్బాధ
తోనూ పీడింపబడి దుర్దశగ్రస్తమైన ఒక మానవమూర్తి
ప్రత్యక్షమైంది. వెన్నెలలో మాయెదురుగా నిలబడ్డ ఆవ్యక్తిని
మేము చూడగల్గుతున్నాం. వాడు సంకర అరేబియా జాతికి
చెందివున్నప్పటికీ కట్టుకొన్న గుడ్డలవల్ల ఈనాటి ఈజిప్షియన్
లను పోలి వున్నాడు. వాడు ధరించిన గుడ్డలు ఎంత మురికిగా
వున్నాయోనే వాడు మావద్దకురాగానే దూరంగాతొలిగాం.
దీర్ఘంగావున్న ఆ వెంట్రుకలు దుమ్ముతోనిండి ముఖంమీదకే
గాక ప్రక్కలకుగూడా జారి వున్నాయి. వాడి కనుబొమలు
నల్లగా, దట్టంగా వున్నవి. ఒకకాలికి ఒకబూటు, రెండవ
కాలికి అరబ్బులవలె చెస్ప. వాడు కట్టుకొన్న నల్లపైజామా
మోకాళ్ళ క్రిందిభాగంలో పేలికలైపోయింది. అతడు మధ్య
మధ్య భయంకరమైన దగ్గుతో బాధపడుతున్నాడు. ఆ బాధను
జూచిన ఏ మానవునికైనా హృదయం ద్రవించకపోదు.

ఆ రకపు వ్యక్తులపై తీక్షణస్వరా నుపయోగించి బాధ
పెట్టడంలో యేమీ సందేహించని కోవకు జెందినవాడు దాసు.
దౌర్భాగ్యంతోనూ; దుఃఖాలతోనూ క్షీణించుకపోయిన ఆ
వ్యక్తిమీద ఆయన ఒక్కసారిగా విరుచుకపడ్డాడు.

ఆయన నిర్దాక్షిణ్యమైన గొంతుతో బెదరిస్తూ
అన్నాడు - ఎవరు నీవు? వెళ్ళిపో యిక్కడినుంచి !

దానికి సమాధాన మిచ్చిన స్వరం చాంగ్ మహాశయు
నిది - “నేను తిరిగి రానంతవరకు మీరందరూ యీ హోట

ల్లోనే వుండాలి. అవసరమనుకొంటే నిద్రించండి. అంతేగాని ఏని యేమైనప్పటికీ యిక్కడనుండి కదలవద్దు. ఒక్క గంట లోపుగానే తిరిగి రాగలనని నేను ఆశిస్తున్నాను.

7

చాంగు సుహాశయుని మొదటి దెబ్బ.

ఆ భయంకరమైన ఇంద్రజాలపు కాళరాత్రి చాంగ్ యెడ యెలాపరిణమించిందో తర్వాత స్వయంగా ఆయన నోటి వెంట విన్నాను. ఈ వర్ణనంతా సాధ్యమైనంతవరకు ఆయన మాటల్లోనే చెప్తాను. చాంగ్ వంటి వుత్తమవ్యక్తి కఠోరమూ, అత్యంత భయంకరమూనైన తన పనులను అతిశయోక్తిగా చెప్పడని నా విశ్వాసం.

ఆయన ఓడ రేవుకు వెళ్లి అక్కడినుండి ఆ పాతాళ లోకంలోకి దిగాడు. అది అర్ధరాత్రి సమయమైనా అక్కడి వాళ్ళు మాత్రం మేల్కొనే వున్నారు. అక్కడ నేలలో మలచ బడ్డ రెండు - మూడు రోడ్లున్నాయి. వాటిపై చిన్నరకపు గ్యాస్ లైట్లు వెలుగుతున్నాయి. చాంగ్ చేనాలోని అన్ని సగ రాని సందర్భించి వున్నప్పటికీ కాంటన్ వంటి నికృష్ట నీచ స్థలాలను గూడా యింత అసహ్యంగా వుండవని చెప్పాడు.

మురిగిపోయి దుర్గంధభూమిపైనున్న మురికితో రోడ్లన్నీ నిండివున్నవి. ఇంతరాత్రి సమయంలో గూడా దీపాల వెలు

గులో పిల్లలు ఆడుకొంటున్నారు. ఎన్నో కష్టాలు సహించిన ముసలివాళ్ల ముఖాలలాగవున్న వాళ్ళ మోములు ఎప్పుడూ ఎండముఖం చూచివుండవు. అక్కడ యెందరో త్రాగుబోతులు ఒళ్లు తెలియకుండా పడివున్నారు. సారాయి త్రాగి త్రాగి దొర్లాడుతున్నారు యింకా కొంతమంది.

చాంగ్ మెట్లన్నీ దిగినతర్వాత పూపిరిపీల్చుకోవడానికి ఒకసారి నిల్చున్నాడు; ఆయన ఆ హృదయవిదారకమైన దౌర్భాగ్యవాయువును కొంచెం అలవాటు చేసుకొందామని అలా నిలబడ్డాడు. తర్వాత ముందున్న పెద్ద గొందిలోకి వెళ్లాడు. ఆయన తన తల్లి వంచుకొని పెళ్తుగూడా చుట్టు ప్రక్కల జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తూనే సాగిపోతున్నాడు. ఆయన జేబులో సన్నెండుగుళ్ల పిస్తోలు సిద్ధంగావుంది.

ఆయన ఒక యింటివాకిట్లో ఒక అరేబియా ముసలి వాడు కూర్చోనివుండటం చూచాడు. అతని దంతాలన్నీ పూడిపోయినవి. తల ముగ్గుబుట్టలాగుంది. చాంగ్, అరేబియన్లు, కుబ్జీవంటి మోసగాళ్లను గూడా తలదన్నినవాడు. తనకు తుక్కిదేశపు వాడిలాగా ప్రదర్శించాలని అనుకొన్నాడు. ఇది చాల సులభం గూడా. ఎలాగంటే యూక్ కండ్ (చైనాలోని తురుష్క ప్రాంతం) తాలూకాలో ఎంతో కాలంపాటు అధికారి హోదాలో వున్నాడు. అందువల్ల ఆయనకు బాగా తుక్కిభాష తెలుసు. తుక్కిభాషలో మాట్లాడటం ప్రారంభించగానే ఆ అరేబియావాడు తనకది తెలియదని తల దిప్పాడు.

అప్పుడు చాంగ్ మహాశయుడు యింగ్లీషులో మాట్లాడడానికి ప్రయత్నించాడు. వాడీభాషను కొంచెం తెలుసుకొం

టున్నాడు. ఆయన తను కొంతకాలం ట్యూనీసియాలో వున్నట్లుగా చెప్పాడు. ఆ అరేబియను బైజరతా ప్రాంతంనుండి వచ్చాడు. చాలా రోజులక్రితం వాడు కుర్రతనంలో వున్నప్పుడు దొంగతనాలు చేస్తూండేవాడు. అతలస్పర్వత ప్రాంతంలోని పశువుల కాపర్లవద్ద ఎన్నో సార్లుగా వాడు పశువును దొంగిలించాడు. కాని యిప్పుడు నిర్భలుడు, వృద్ధుడు, కటికబీదవాడై సందువల్ల అల్లాయిప్పుడు గుర్తుకొచ్చాడు. చాంగ్ మొత్తానికి తనకు పనికివచ్చే మనిషి నే ఎంచుకొన్నాడు. ముసలివాళ్లు చాల తక్కువగా నిద్రపోతారని, సహజంగా అటు-ఇటు చూడడంలో నిమగ్నులై వుంటారని చాంగ్ కు తెలుసు. పాతాళపురంలో ప్రవేశించిన ప్రతివాడు యీ రోడ్డుమీదుగానే రావాలి. ఆ యిద్దరు మిశ్రీయులు ఇక్కడే ఆశ్రితులైవుంటే ఈ అరేబియన్ వాళ్లను తప్పక చూచివుంటాడు.

చాంగ్ మహాశయుడు ఎక్కువగా పరామర్శించే అవసరం లేకపోయింది. ఒకటి, రెండుమాటలు చెప్పగానే ముసలివాడు అంబీత్ గ్లాసు పట్టాడు. తన జీవితంలో ఎన్నో దొంగతనాలు చేసినా తాను ధర్మాన్ని ఎన్నడూ తప్పలేదట. మహమ్మదు ప్రవక్త సారాయి త్రాగవద్దని చెప్పినా అంబీత్ ను మాత్రం నిషేధించలేదట. ఇదీ ఆ అరేబియన్ కథనం.

వాడు ఆ గ్లాసును ఒక్క గుక్కలో పూర్తిచేసిన తర్వాత చాంగ్ అవసరమైన విషయాలన్నీ రాబట్టుకొన్నాడు. ఆ మిశ్రీయులిద్దరూ పాతళంలోనే వున్నారు. గ్రీకు ఆర్కేనియం జాతికి బుట్టిన ఒక సంకరజాతివాడి యింట్లో వాళ్లు మకాం

వేశారు. వాడు సూర్యజ్ఞకంతకూ ప్రసిద్ధికెక్కిన గూండా. ఒక రౌడీగుంపుకు నాయకుడు. యీ రౌడీలు ఓడ రేవులో వున్నప్పుడు, ప్రయాణీకులను, నావికులనూ కొల్ల కొడుతూంటారు. తస్కరించిన నాణేలను ఏలాగో అక్కడే మార్చుకొంటారు. గడియారాలు, ఉంగరాలూ మొదలైన విలువగల వస్తువులను పండ్లనావల్లో అవాగాకు తీసుకువెళ్తుంటారు. అక్కడ వాళ్ళకు మంచిధర గిట్టేది. ముసలి అరబ్బీవాడు యే విషయం దాచకుండా చెప్పాడు. ఆ పాతాళ లోకంలోని ప్రతివాడూ పక్కాదొంగ. నిస్సందేహంగా ముసలివాడు చాంగ్ నుగూడా ఆ దొంగల్లో లెక్కకట్టాడు.

చాంగ్ ఏదో నెపంతో ఆ అరేబియావాణ్ణి అక్కణ్ణి వదలి ముందుకు సాగాడు. ఆ సంకరజాతి వాడుండే ఇల్లు కష్టమేమీ లేకుండానే చిక్కింది. వాడింట్లో నేలత్రవ్వి నిర్మించబడిన మూడు చిన్నచిన్న గదులున్నాయి. వాకిట్లో గంటా, గాలుసూ ఏమీలేవు. చాంగ్ ఇంటి తలుపు తట్టాడు.

కొంచెంసేపటిలో ఒక వ్యక్తి బయటకొచ్చాడు. వాడి రూపమే బద్మాష్ వలె వున్నది. వాడు చాంగ్ తో ఒక అజ్ఞాత భాషలో మాట్లాడాడు. వాడి కఠోరమైన కంఠస్వరంలోనూ, మెరసిపోతున్న నల్లని కళ్ళలోనూ బెదరించే భావం వుట్టినట్లు తోంది. చాంగ్ వచ్చీరాని ఇంగ్లీషుగో మాట్లాడాడు — “పోలీసులు నన్ను వెంటాడుతున్నారు.” దీనికి వాడు ఇంగ్లీషుగోనే జవాబిచ్చాడు — “అయితే దానితో నాకేం సంబంధం?” చాంగ్ “ఆశ్రయం!” వాడు శంకాచిత్తంతో “నీవద్ద స్వామ్యంత

వుంది?" అన్నాడు. చాంగ్ - "దానికీ నీకూ సంబంధ మేముంది? నా వద్దవున్న సొమ్మును నే నెట్లా సంపాదించు కొన్నానో నీ కనవసరం. నీవు నాకీరాత్రి అశ్రయమిస్తే అయిదు గూపాయ లిస్తాను."

వాడు మొదట్లో తప్పించుకో చూచాడు. అప్పడతనికి గాఢ నిద్రలోవున్న తన అతిథులిద్దరూ జ్ఞాపకం వచ్చారు. తామున్నంత వరకూ మరెవ్వరినీ లోనికి రానివ్వరాదని వాళ్ళడిగిన విషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. అయినప్పటికీ ఒక్క రాత్రికి రు. 5/ లు సామాన్యంకాదు. అదీకాక అతిథులు యీ విషయాన్ని తెలుసుకోనూ లేరు. అతడు వాకిలితెరచి చాంగును లోనికి రమ్మన్నాడు. చాంగ్ లోనికిరాగానే తాళం వేసి చెవిని ప్యాంటుజేబులో పెట్టుకొన్నాడు. చాంగ్ ఈ తతం గాన్నంతా చూస్తూనే వున్నాడు. ప్రతి విషయం నూత్నంగా పరిశీలించడం మీదనే తన జీవితం ఆధారపడి వుందని బాగా తెల్సు.

మొదటి గదిలో ఒక మేజా వుంది. దానిమీద వున్న పాత్రలో మైనపువత్తి వెల్లుతోంది. అది కాలికాలి చివర కొచ్చింది. ఒకమూల మంచి మంచం, రెండు-మూడు కుర్చీలూ, ఒక వంకపై కోటూ వ్రేలాడుతున్నాయి. సామా నంతా చాలా మురికిగా వుంది.

వాడా వత్తితోసహా చాంగును ప్రక్కగదికి తీసుకు పోయాడు. అది $2\frac{1}{2} \times 2$ గజముల కంటే ఎక్కువ వుండదు. అక్కడొక చాపతప్ప మరేమీలేదు. వాడన్నాడు - ఇదే నీవు

పండుకొనే చోటు. కాని దయచేసి అద్దెమాత్రం ముందు చెల్లించు.

చాంగ్ తన ప్యాంటుజేములో చేతులు పెట్టాడు. చేతితోపాటు ఒక పెద్ద చాకు గూడా వెలికివచ్చింది. ఆ వ్యక్తి చాకూ, చాంగులకేసి చూచి, చిరునవ్వు నవ్వాడు. ఈ గూపంతో అతడు తన అయిష్టతనో, ఆమోదాన్నో తెలియపరుస్తున్నాడు. చాంగ్ రు. 5/ లు తీసి యిచ్చాడు. వాటిని మోగించి చూసుకొని గదినుండి బయటకు వెళ్ళి తలుపులు వేశాడు. చాంగ్ ఎప్పుడూ తనవద్ద చాకును వుంచుకొంటాడు. ఆత్మ రక్షణకుగాను ఆయనవద్ద వుండే మరెవరినీ సాధనాలను ముందు చూస్తాం.

ఇప్పుడిక చాంగుగది చీకటి మయమై పోయింది. తలుపు సందుల్లోంచి ఒకటి - రెండు వెలుగు కిరణాలు లోనికి వస్తున్నవి. అతడు ప్రేళ్ళమీద నడచి ద్వారంవద్దకు వచ్చాడు. మూడవ గదికి సంబంధమున్న తలుపువద్ద చెవిబెట్టి విన్నారు. గాఢ నిద్రనుండి వచ్చే శ్వాస-ప్రశ్వాసాలను గూడా విన్నాడు. తను నిరుపయోగమైన చోటుకు రాలేదని నిశ్చయించుకొన్నాడు. ఇప్పుడాయన తిరిగి తన చాపను జేరుకొన్నాడు. కొద్దిసేపటిలోనే గురకలుపెట్టి నిద్రిస్తున్నట్లు నటించాడు. ఇప్పుడతని ముక్కు ఎడతెగకుండా మ్రోగుతోంది. చాలాసేపు కళ్ళు మూసుకొని పడివున్నాడు. కొద్దిసేపటి తర్వాత కళ్ళు తెరచి చూడగా మొదటి గదిలోని దీపం ఆరిపోయినట్లు గమనించాడు. ఇంటి యజమాని నిశ్చింతగా నిద్రించాడని,

నిశ్చయించుకొన్నాడు. ఇంటినిండా చీకటి అలుముకుంది. ఆ మురుగు గాలిలో శ్వాస పీల్చుకోవడమే దుర్భరమై పోయింది.

మెల్లగా లేచి అతడు మొదటి గదివైపునున్న తలుపు తెరచి చూశాడు; ఇంటి యజమాని గుర్రాలు పెడుతూండడం గమనించాడు. ఆయన తన గదిలోకి వెళ్ళి ట్యాంబులైటు తీసుకొని లోపలున్న మూడవ గదిద్వారాన్ని సరిక్కించాడు. మొదట్లో అనుకొన్నట్లుగానే దానికి తాళం వేయబడింది.

చాంగ్ ప్రేళ్ళు యింద్రజాలపునాడి ప్రేళ్ళవలె చాల నేర్పుతో సనిచేస్తున్నాయి. ఆయన ఇంటివాడిని నిద్రలోనే మోసగించాడు. ఎంత నేర్పుతో ఆయన వాడి జేబునుండి తాళం వెవి తీశాడంటే అతని కేమాత్రం యీ విషయం తెలియలేదు. అప్పుడాయన చప్పుడు లేకుండా లోపలవున్న గది వద్దకు వచ్చి మెల్లగా తాళం తీశాడు. తలుపు తీయడానికి 10 ని.లు స్పృశించి. ఆయన యేమాత్రం ధ్వని గాకుండా మెల్లగా ద్వారాన్ని తెరుస్తున్నాడు. యేమంటే అందరూ మేల్కొంటారు. చేసిన ప్రయత్నమంతా వ్యర్థమవడమేగాక ప్రాణాలు గూడా సంకట స్థితిలో పడిపోతవి.

బ్యాటరీలైటు సహాయంతో గదంతా పరికించి చూచాడు. అనుకున్న వ్యక్తులు వీళ్లే ననడంలో ఆయన కేమాత్రం సందేహం లేకుండా పోయింది. ఇద్దరూ గదిలో నేలమీదబడి నిద్రపోతున్నారు. వాళ్ల శరీరంమీద గుడ్డలు గూడా సరిగాలేవు. వాళ్ల ముఖాలు కుబ్జీయుల ముఖాలవలె

పున్నవి. వాళ్లలో ఒకడు చెవులవరకు కత్తిరించబడిన పెద్ద వెంట్రుకలు కలిగి వున్నాడు. రెండవవాడు పూర్తిగా బట్ట తలగల ముసలివాడు. వాళ్ళ పెదిమలు సన్నగానూ, దవడ యెముకలు ఎత్తుగానూ, ముక్కు యూదుల ముక్కువలె కొన గలిగియుూ, ముక్కుగోళ్ళు పెద్దవిగానూ వున్నాయి. ముసలి వాని ముఖంపై చెవివద్ద నుంచీ కంఠవరకు ఎర్రని గీతలాంటి వాత వున్నది.

కాలాన్ని వృధా జేయడం చాంగ్ సనిగాదు. తీవ్ర మైన ఆయన నేత్రాలు యెంతో శీఘ్రంగా సూక్ష్మమైన వస్తువులను సయితం పరిశీలించ గలుగుతాయి. పరిశీలనలో ఆయన బుద్ధి అసాధారణమైనది. టార్చిని కొన్ని సెకన్లకంటే ఎక్కువ వెలగనివ్వలేదు. ఆ కొద్ది సమయంలోనే వాతపున్న వాడి తలక్రింద ఒక దిండు వుండడం, రెండవ వాడికి అది గూడా వేకపోవడం గమనించాడు.

చాంగ్ మోకాళ్ళపై వంగి దిండును పరిశీలించాడు. అదే సమయంలో ఆ ఎర్రని వాతనుగూడా దగ్గరలో చూశాడు. అది చేతి కత్తిదెబ్బని తెలుస్తోంది. దిండు ఒక మురికి గుడ్డలో చుట్టబడి వుంది. టార్చిలైటు వెలుగులో ఏదో రాయిగాని, లోహపు వస్తువుగాని, దానిలో చుట్టబడి వున్నట్లు గ్రహించాడు. ఆయన చివరి కెలాగో గోబరైలా అంతు కనుక్కొన్నాడు.

తర్వాత తాను నిద్రించిన గదికి వెళ్లాడు. అక్కడి నుంచి యింటి బయటి వాకిలివద్దకు చేరాడు. ఆయన సడక

పిల్లినిగూడా తలదన్నినట్లుంది. చీమ చిలుక్కుమన్నంత ధ్వని గూడా కాలేదు. ఆయన మెల్లగా బయటివాకిలి తాళం గూడా తీశాడు. ఇప్పుడాయన వెళ్ళడాని కేమీ ఆటంకం లేకుండా చేసుకొన్నాడు.

ఇదే సమయంలో ఒక పెద్ద విఘ్నం వచ్చిపడింది. ఇంట్లో గాలికంటే బయటిగాలి కొంచెం పరిశుభ్రంగా వుంటుంది. ఆయన వాకిలి తెరువగానే ఆ మంచిగాలి కాస్త యింటివాడి వంటికి తగిలింది. వెంటనే వాడు లేచి నిలబడ్డాడు. వెంటనే పెట్టెలోనుండి కత్తి తీసుకొన్నాడు. గాడాంధకారంలో తీవ్రమైన వెలుగు చేసేసని చాంగ్ కు బాగా తెలుసు. ఆయన వెంటనే టార్చిబటన్ నొక్కి వాడి ముఖంమీదకు త్రొప్పాడు. వెంటనే ఆయన తనపిస్తోలును వాడికి బాగా కన్పించే టట్లుగా పట్టుకొన్నాడు. ఆపైన తీవ్రంగా మెల్లగా అన్నాడు - అరిచావా చచ్చావే; మాట బయటికి రావడమే ఆలస్యం నీ గుండెల్లో తుపాకిగుండు వుంటుంది.

వాడు తన జేబులను వెదుక్కొని అన్నాడు - “నీవు నా తాళం చెవులను కాజేశావు.”

చాంగ్:- ఇక నోరుముయ్యి. నేను చెప్పినట్లు చేయి. నీవు భయపడాల్సిన అవసరమేమీ లేదు. నీ తాళం చెవులు నీకు తిరిగి ఇచ్చేస్తాను. కాని ఏమాత్రం గోలచేసినా ప్రాణాలు దక్కవు.

మామూలు రాక్షసులు పిరికివాళ్ళు. ఆ వ్యక్తి అంగ ప్రత్యంగంనుండి భయం వ్యక్తమౌతోంది. వాడు తెరచిన నోరును మూసుకోవడం గూడా మరచి పోయాడు.

వాడు:- నీవు పోలీసు వాడివా?

చాంగ్:- కాదు, నేనూ మీ అందరిలాంటి దొంగనే. కాని నాకు మాట్లాడడానికి సమయం కాదు. చెప్పినట్లు చేయి. నీ రెండు చేతులూ ఎత్తుకొని లోపలవున్న గదిలోకి నడుపు. ఇటు చూడు, పిస్తోలు నా చేతిలోనే వుంది.

వాడికి వేరే మార్గం లేకపోయింది. చాంగ్ కు ముందు ముందుగా వాళ్లు పడుకున్న గదికి వెళ్లాడు. మిగిలిన రెండు గదుల కంటే యీ గది పెద్దది. చాంగ్ టార్చిలైటు వెలిగించి ఒక ఎత్తైనచోట బెట్టాడు. ఆయన వాడిని గదిలో ఎదురుగా వున్న గోడకు ఆనుకొని, నిలబడ మన్నాడు. వాడు నిలబడిన తర్వాత ముఖంమీద బాగా లైటు పడేటట్లుగా వుంచాడు. చాంగ్ - “ఏమాత్రం కదలినా కాల్చివేస్తా. నావద్ద ఎత్తులు వేయకపోవడమే మంచిదని హెచ్చరిస్తున్నాను.

అలా చేయడానికి కారణం వుంది. చాంగ్ ఎంత ప్రతిభా సంపన్నుడైనా చేతులు మాత్రం రెండే వున్నవి. ఆ నిద్రపోయేవాడి తలఎత్తి దిండు తీయాలి; గోబరైలాను తీసుకోవాలి; ఇదంతా చేస్తూనే ఇంటివాడిని జాగ్రత్తగా చూస్తూ వుండాలి. ఏమాత్రం అలికిడైనా పిస్తోలు కాల్చడానికి సిద్ధంగా వుండాలి. వెలుగులోవున్న వ్యక్తి ఏమాత్రం జరిగినా వాడిని కాల్చడం అసంభవం. ఇంతపని చాంగ్ మహాశయునివంటి వ్యక్తికి గూడా మించిన పనే. ఆయన ఇందులో సఫలుడు కా లేక పోయినందుకు ఆశ్చర్యపడే అవసరం లేదు. మన మా వ్యక్తి యొక్క సాహస, నిపుణత్వాలకు మాత్రం ఆశ్చర్య పడతాం.

చాంగ్ గోబరైలాను ముట్టుకోగానే నిద్రపోతున్న వ్యక్తి ఒక్కసారిగా లేచి అరచాడు. ఈ కేకవల్ల గదిలో రెండో మూల నిద్రపోతున్న వాడుగూడా లేచాడు.

చాంగ్ మహాశయుడు గోబరైలాను చేతికి తీసుకొని నిలబడ్డాడు. ఆ చోటంతా అంధకార బంధురంగా వుంది. టార్చి వెలుగు వున్నంతవరకు మాత్రం ఒక ప్రకాశవంతమైన కత్తివలె కన్పిస్తోంది. టార్చి దగ్గరనుండి ద్వార మెంతదూగాన వున్నదో చాంగ్ పూసొంచగలడు. ఒక చేతిలో పిస్తోలు, రెండో చేతిలో గోబరైలాను తీసుకొని వాకిలివై పుకు రాసాగాడు.

ఇదే సమయంలో మిగిలిన వాళ్ళిద్దరూ మేల్కొని వుండడం చూసి ఇంటివాడు చేతులుచాచి టార్చిని తీసుకొందామని ముందడుగు వేశాడు. ఒక్క క్షణంగూడా వెనకా ముందాడకుండా చాంగ్ గుండును బారుచేశాడు. ఆ గురి అద్భుతమైనది. వాడు వెలుగులో వున్నందువల్ల తలుచుకుంటే చంపగలడుగూడా. అలా అనుకుంటే చీకటిలోవున్న ఆ మిశ్రేయాలను గూడా అంతం చేయగలుగుతాడు. కాని ఆయనలా చేయలేదు. పిస్తోలుతో కేవలం టార్చి అద్దాన్ని ముక్కలు ముక్కలుగా జేశాడు. వెంటనే ఆ గదంతా చీకటి మయమైంది.

కాని చాంగ్ వాకిలికి దగ్గరలో వున్నాడు. ఆయన ఒక క్షణంలో బయటికి వచ్చాడు. గోబరైలాను క్రిందజేట్టి కాసేపటిలో యింటికి తాళం వేశాడు. ఇప్పుడు ముగ్గురూ

గదిలో బంధింప బడ్డారు. వాకిలి వేయడానికి ఆయన పెండు చేతులూ వ్రపయోగించాల్సి వచ్చినందున చీకటిలో గోబ్రైలాను మళ్ళీ వెదుక్కొని తీసుకోవాల్సి వచ్చింది. ఇంటివాడు లోపలనుంచి తలుపు బాదుతున్నాడు. వాడికి విన్నించేట్లుగా చాంగ్ చెప్పాడు - “బయట గదిలో వున్న బల్లమీద నీ తాళం చెవులుంటాయి.” అప్పుడాయన రోడ్డు మీదకు వచ్చాడు. ముందు ఒక సారి తన చేతిగుడ్డతో చెమట తుడుచుకున్నాడు. “ఎంతో జాగ్రత్తగా చేయవలసిన కఠోర కార్యమని” ఆయన తర్వాత మాతో చెప్పాడు.

ముసలి అరబ్బీవాడు యిప్పుడుగూడా తన యింటి గడప మీదనే కూర్చొని వున్నాడు. చాంగ్ అటునుండి వస్తూ సలాం చేసి “సూర్యోదయానికి యింకెంత ఆలస్యముంద” ని అడిగాడు.

ముస:- నాకు తెలియదు. పాతాళలోకంలో సూర్యోదయ మేమిటి? సూర్యుడిక్కడ వుదయించడమూ లేదూ, అస్తమించడమూ లేదు. లా ఇలాహ్ యిల్లాహ్ ముహమ్మద్ రసూ దిల్లాహ్.”

చాంగ్ మహాశయుడు ఓడ రేవుకు రాగానే శుభ్రమైన గాలిని తృప్తిదీర ఎన్నో సాస్త పీల్చాడు. తూర్పుదిక్కున కెంపు రేఖలు కన్పిస్తున్నాయి. తెల్లవారడాని కింకొక గంట సమయముంది.

గుడ్డలు మాచుకున్న తర్వాత చాంగ్ మహాశయుడు నా గదిలోకి వచ్చాడు. ఆయన యిప్పుడు తన సాధారణ

దుస్తుల్లో వున్నాడు. అదే వున్నకొటు, ప్యాంటు, అదే విచిత్ర మైన టోప్.

రాత్రంతా నిద్రపోకుండా, కనీసం గుడ్డలైనా విడవ కుండా వున్న ధనదాసు యిప్పుడు నోరు విప్పాడు—“గోబ రైలా మీ చేతికి చిక్కిందా?”

ఐద్రజాలికురాలు భానుమతి పిటార్తి * నుండి చిట్టెలు కను తీసి చూపెట్టినట్లుగా చాంగ్ మహాశయుడు పచ్చని చెకు ముకు (వెలుగుతో నిండిన) గోబరైలాను తన కొటు జేబు నుండి బయటికి తీశాడు.

8

చాంగు మహా శయుడు
గూడా కాహిరాకు

కెప్టెన్ ధీరేంద్రుకు కంపెనీనుండి తంలి వచ్చింది. మే మింకా నిద్ర లేవకముందే ఆయన ఓడమీదకు వెళ్లిపోయాడు. స్నానం గీనంచేసి అల్పాహార మయినతర్వాత చాంగ్తోసహా మేమూ “కమల్” మీదకు వెళ్లాం. అప్పుడు ధీరేంద్రుడు ‘కెప్టెన్’ వజరాజ్ కు ఛార్జీ ఇస్తున్నాడు. కొంచెం సేపట్లోనే చాంగ్ వెళ్లిపోయినా మేము మాత్రం ఎంతోసేపు ఓడమీద

* భానుమతి గొప్ప ఐద్రజాలికురాలు. ఆమెవద్ద నుండు పెట్టెనే “పిటార్తి” అంటారు. దీనిలో అత్యద్భుతమైన వస్తువులుండునని అంటూంటారు.

వున్నాం. ఒంటిగంట బండికి కాహిరా వెళ్లాల్సి మొదట్లోనే నిశ్చయించుకొన్నాం. కొద్దిసేపు ఓడమీద వుండి తర్వాత సామానంతా బిగించి కాహిరాకు రైల్వే రసీదును తయారు చేయించసాగాం. మేము పనంతా ముగించుకొని 11 గంటలకు హోటలుకు చేరుకోగానే ధీరేంద్రుడు గూడా వచ్చాడు.

భోజనం చేసినతర్వాత గూడా కొంచెంసేపు హోటల్లోనే వున్నాం. మేము సూపర్జేకు చేరగానే కాహిరాలో వున్న చేలారామ్ గుమాస్తాకు తంతి పంపానన్న విషయం మరచాను. సామాను పార్శిలు చేయకముందే మేము ఒంటి గంట బండికి వస్తున్నామని తెలియజేశాం.

స్టేషన్ వద్ద చాంగ్ గూడా కాహిరా రావడానికి సన్నద్ధమై వుండడం చూచి మేము ఆశ్చర్యపడ్డాం. “మీరు గూడా మాతో వస్తారా” అని అడిగాను. ఆయన తన సహజమైన నవ్వుతో సమాధానం చెప్పాడు. “కాహిరాలో అవసరమైన పని వుంది.”

కనీసం కాహిరా వరకైనా యీ అద్భుతవ్యక్తి సాహచర్యం లభించినందుకు నే నెంతో సంతోషించాను. మేము నల్లరం ఒకే పెట్టెలో కూర్చున్నాం. ఇంకా బండి బయలుదేరడానికి ఆలస్య మున్నందువల్ల స్లాట్ ఫారంమీద పచారు వ్రస్తున్నాం. ఇదే సమయంలో నా భుజంమీద ఎవరో చేయి వేశారు. నేను తిరిగిచూస్తే ఆయన చాంగ్ మహాశయుడే. ఆయన అన్నాడు - ప్రొఫెసర్, వాళ్లు మిమ్ము కాహిరాదాకా వెంటబడిస్తారు. ఆపైన నైలునది వరకూ వెంటాడుతారు. అంతే

గాను, భూమండలం వున్నంత వరకూ వదలిపెట్టరు. వాల్లెన
రన్న విషయం మీకంటే నాకు ఎక్కువ తెలియదు. కాని
యీ పచ్చని గోబ్బెల కొసం వాళ్లు తమ ప్రాణాలను
సయితం తృణప్రాయంగా యెంచుతారని నా ధృఢనిశ్చయం.

నేను:- ఎందువల్ల?

చాంగ్:- మీరు చూడలేదా? అయితే, ఆ వెయి
టింగు గూములోనుండి తొంగిచూచే వాల్లెనర్ చూడండి.

నేను చూశాను. బొంబాయి ఓడరేవులో చూసిన
ముసలివాడే అక్కడా కనిపించాడు. నేను జన్మతోనే మాన
సిక బుర్రానుణ్ణి. నా హృదయం భయంతో కంపించ
సాగింది. నేను చాంగ్ చేయి పట్టుకొని విధేయత వృత్తిపడే
లాగ అడిగాను - “చాంగ్ మహాశయా, మీరు మాతో
రావడానికి వీలులేదా? మీరు తప్పక మీ సాంగత్యంతో
మమ్ము అనుగ్రహించండి. మీరూ, ధీరేంద్రుడూ వెంట
వుంటే నేను సర్వదా శ్రేయంగా వున్నట్లే భావిస్తాను.
చెప్పండి, వస్తారా?”

నేను ప్రసన్నుడైగాంచిన ఆ అపరాధ పరికోధమని వదనం
మీద ఒక హాస రేఖను చూశాను. గంభీరమైన మధుర
స్వరంతో ఆయన అన్నాడు - ప్రొఫెసర్, నేనూ యీ అవ
కాశం కోసమే నిరీక్షిస్తున్నాను.

నేను చాంగును గూడా తోడు చేసుకొన్న సంగతి
మరుసటి వుదయంవరకూ ధనదాసుతో చెప్పలేదు. ఈమాట
విసగానే ఆయన అన్ని గోళం అయ్యాడు ఆయన అస్పృశు

కూసిన కూతలుగూడా గుర్తులేవు. తిట్టితిట్టి విసిగిపోయి ఇక వాదం చెయ్యడానికి తయారయ్యాడు. ఆయన వాదంలోని సారాంశమిది. “యీ యాత్రకు అసలు మన మిద్దరమే చాలు; కాని నీవు పట్టుబట్టి ధీరేంద్రుణ్ణి గూడా కలిపావు. ఇప్పుడు మరో వ్యక్తిని నన్ను అడక్కుండానే చేర్చావు”.

నాకా కష్టాలు బాగా తెల్సు. సెరాఫిస్ సమాధిలోని వజ్ర వైశూర్యాల నెలుగు నా నేత్రాబ్రు మిరిమిట్లు గొల్ప లేదు. వారికయ్యే ఖర్చంతా నేనే భరిద్దామనుకున్నాను. ఇంత అమృత ప్రతిభాసంపన్నులూ, తార్కికులూ, మావెంట రావడానికి సిద్ధపడడం మా మహాభాగ్యం. ఎంతో కష్టం మీద ధనదాసు యీ విషయాన్నంగీకరించాడు. అతనికిది సహించరాని విషయ మైనప్పటికీ మరేమీ చేయలేక పోయాడు. నేనతని ప్రవర్తనను గూర్చి యేమీ నొచ్చుకో లేదు. ధీరేంద్రుడు దీనికి హృదయ పూర్వకంగా స్వాగత మిచ్చినందుకు నే నెంతో సంతసించాను.

ధీరేంద్రుడు, ధనదాసు మూర్ఖత్వాన్ని, ధనకాంక్షను గూర్చి యెప్పుడూ విరగబడి నవ్వుతూండేవాడు. ఆయన యెంతో సేపు ధనదాసును నిర్నిమేషుడై చూస్తూండేవాడు. ధనదాసు తనవైపు చూచినప్పుడు సంగీతం ప్రారంభించేవాడు. నేను మొదట్లో దీన్ని అర్థం చేసుకోలేదు. ఆ సమయంలో తిట్టి మూర్ఖుడెవ్వడూ వుండడు. పాఠకులు యిప్పటికి చది వున్నట్టి నాలో వ్యవహారదక్షత యేమాత్రం లేదని చే వుంటారు. చాంగ్ వుద్దేశ్యమేమో నేను యిప్పటికీ చలేక పోయాను.

రాత్రి ఎక్కువసేపు మేల్కొన్నందువల్ల నిద్ర ముంచుకొస్తోంది. బండి బయలుదేరిన రెండు గంటల్లోనే నేను నిద్రకు లోనై పోయాను. నేనా నాటి యాత్రలో చాంగ్ - ధీరేంద్రుల మధ్య జరిగిన సంభాషణాంశాన్ని తర్వాత తెలుసుకొన్నాడు.

చాంగ్ మహాశయుడు ధీరేంద్రునివద్ద బీజీ తీసికొని ముట్టించి పొగవదుల్తూ అన్నాడు - మీరీ యాత్రనూ, గోబరైలానూ, సమాధిస్థ ధనాగారాన్ని గూర్చిన నా అభిప్రాయాలనూ, ప్రొఫెసర్ నూ, అతని అనుచరుణ్ణి గూర్చిన నా వృద్దేశ్యాన్నీ తెలుసుకో గోరుతుండవచ్చు. అలాగైతే మీకు స్పష్టంగా వివరిస్తాను. చాలవరకు మీ అభిప్రాయంతోనే నేకీభవిస్తాను.

ధీరే:- అవును. నేను తెలుసుకోగోరుతున్న మాట నిజం. పాపం, ప్రొఫెసర్ ఒక అమాయకుడని నా భావం. అతడు ప్రాచీన మానవులనూ, వారి ఆచార వ్యవహారాలనూ, వారి ధర్మ-కర్మలనూ గూర్చి తెలుసుకోవడంలో పెద్ద పండితుడయ్యే వుండవచ్చు. అంతేగాని యీ ఆధునిక యుగపు విషయాల్లో కొరగాని వాడే. ఈ జాహీర్ వెంట ఆఫీకా మధ్యభాగానికి వెళ్ళి ప్రాణాలతో బయటపడడన్నదే నిజమైన విషయం.

చాంగ్ తల పంకిస్తూ నవ్వి అన్నాడు-మీరు చెప్పి అక్షరాలా నిజం. యాత్రనుగూర్చి చెప్పాలంటే అసంభవంగా కన్పించినా అందు ప్రతి మాటా పరిపూర్ణమన్నది ఖండింపరానిది.

ధీరేం:- అక్కడ మితనీ నగర మున్నదని మీరు నమ్ముతున్నారా?

చాంగ్:- అవును. పూర్తిగా.

ధీరేం:- మరి ధనదాసును విశ్వసిస్తున్నారా?

చాంగ్:- అవును అతడొక మోసగాడు. అతని వృద్దేశాలన్నీ పూర్తిగా తెలుసుకోక పోయినప్పటికీ పెద్దమనిషి కాడని మాత్రం నా నమ్మకం.

ధీరేం:- ఆ విషయాలన్నీ నిజమే అయితే మితనీ నగరమే మన లక్ష్యం. అక్కడకు చేరడమే నా లక్ష్యం.

చాంగ్:- అన్నిటికీ మించిన పెద్ద కోర్కె ధనదాసు చేతులకు బేడిలు తగిలించడం. ఇదే నా అభిలాష. ధీరేం ద్రుడు తన చేతిని కరస్పర్శకై అందిచ్చారు. ఆ తర్వాత చెప్పసాగాడు - చాంగ్ భాయీ, మీ విషయంలో నే నెంతగానో విన్నాను. మిమ్ము గురించిన అనేక అద్భుత విషయాలను చదివాను గూడా. నేను నేడొక విచిత్ర యాత్రా సందర్భంలో - లోగడ యీ ఆశ లేకపోయినా - మీతో కలిసి వస్తున్నాను. బాల్యంలో శంభుతో చెప్తూండినట్లుగానే ఈనాడొక అజ్ఞాత దిశకు వెళ్తున్నాను; నా జీవితంలో అన్నింటినీ మించిన అద్భుతానుభవములను పొందడానికి వెళ్తున్నాను.

ఈ సమయంలో చాంగ్ నేత్రాల్లో ఆనంద భాషాలు ప్రవహించినాయి. చేతిగుడ్డతో వాటిని తుడుచుకొంటూ అన్నాడు - మనం వాళ్లను అవసరమైనప్పుడు హెచ్చరిస్తూ వుందాం; ప్రోత్సహిస్తూ వుందాం.

కాహారా ష్టేషన్ లోనే చేహారామ్ గుమ్రా 'భల్ల' మమ్మల్ని కలుసు కొన్నాడు. అక్కడనుండి నలుగురం వారి గదికి వెళ్లం.

9

కాహారానుండి సూచీ
పర్వతం వరకు.

మేము యాత్రకు సంబంధించిన యేర్పాట్లలో మూడు వారాలపాటు కాహారాలోనే వుండిపోయాం. హృదయనాథ్ మా కొరకు సూడానీలను, అరేబియనులను, మాట్లాడి వుంచాడు. ఒక రోజున అడుగుభాగం వెడల్పుగల నావపై నైలునదిలో ప్రయాణం సాగించాం. అసవన్ మీదుగా ఖర్తూమ్ వెళ్ళాలని మేము నిశ్చయించుకొన్నాం.

యీ మిశ్రదేశం యొక్క గంగా సౌందర్యాన్ని వర్ణించడానికి ఒక ప్రత్యేక గ్రంథం కావాలి. పవిత్రమైన సరస్వతి నది ఒడ్డున వేదకాలపు ఋషులు, మునులు తమ యొక్క అనేక రకాలైన ధర్మానుష్ఠాలను నెరవేరుస్తున్నట్లు గానే, పవిత్రమైన నైలునది ఒడ్డున చిరకాలంగా, ప్రాచీన మిశ్ర దేశీయుల ధార్మిక, సాంఘిక కార్యాలన్నీ జరుగుతూం డేవి. ఎంత సౌందర్యం! ఎంత విచిత్ర దృశ్యం!! నైలునది తీరాన్నుండి ఆ ఎడారి దృశ్యాన్ని చూడనివారు ప్రపంచంలో ఒక సాటిలేని దృశ్యాన్ని సందర్శించలేక పోయారన్నట్లు

తోస్తుంది. నీటి తీరాలపై వంగివున్న ఖజ్వారపు చెట్లు, నదీ దేవత శోభోద్ధానపు జలధారలకువలె వుంటాయి. అస్త్రచెట్లు తమ ఆస్ట్రోదకరమైన ఛాయలను మండిపోతున్న ఇసుకమీద ప్రసరింపజేసి తమ నిస్వార్థ పరహితైషితను ప్రదర్శించుకొంటున్నాయి. దారిద్ర్య దేవతచే పీడింపబడు గ్రామ బాలురు - తరచు దిశ మొలలతోనే తిరుగుతూంటారు - నావ వస్త్రాం డడం చూచి డబ్బులడుక్కోడానికి తీరానికి పరుగెత్తుకొస్తారు. మార్గ మధ్యలో ప్రాచీన సభ్యతను ప్రస్ఫుటింపజేసే సిథిలావ శేషమైన దేవాలయాలూ, త్రవ్వి తీయబడిన పురాతన నగరాల గోడలూ, భయంకరమైన స్త్రీ ముఖాకృతిగల సింహాలూ, పిరమిడ్లూ, నలువైపులా అంతులేని ఇసుక పరలూ, వాటి మధ్యలో దూరాన నదో సస్యశ్యామలంగా వుండే భూమి మొదలైన ఎన్నో అద్భుత దృశ్యాలు ఎదురు వస్తున్నట్లుగా వుంటాయి. ఒక్కొక్క చోట దూరప్రయాణాలు చేసే ఒంటెల గుంపులు వసర వరిసలుగా పోతున్నట్లు కన్పిస్తుంటాయి. సూర్యాస్తమయ సమయపు ఆ రక్తమ ప్రకాశించి పోతున్న నక్షత్రాలతో శశతశ మెరసే ఆ నీలిమరాత్రి, సాయం సమయంలో ఆ ఎడారిలో కన్పించే ఆకాశపు ఐంద్ర జాలిక దృశ్యం మొదలైనవన్నీ అద్వితీయంగా వున్నాయి. ఆ భయంకరమైన నగ్న సర్వతాలు రెండువైపులనుండి దగ్గరకు వస్తున్నట్లుగానూ, మమ్మల్ని సర్వనాశనం చేసే ప్రయత్నం లోనే వున్నట్లుగానూ తోస్తుంది. మే మప్పుడు గర్జించుతున్న నీటిలో పడిపోయేవాళ్లం. మే మెన్నో జలపాతాలను దాటుతూ, మండిపోతున్న ఆ దక్షిణదిశకు - ఆఫ్రికా గర్భం

లోనికి వెళ్తున్నాం. ఇలాంటి విచిత్రయాత్ర చేసే మహాభాగ్యం చాలా తక్కువ మందికే లభిస్తుంది.

ఖార్తూమ్ చేరుకుని ధీరేంద్రుడు రెండు చిన్న నావలను తయారు చేశాడు. వీటిమీద మేము సోబాత్ ను నిర్మించి దల్చుకొన్నాం. మేము యాత్రా సందర్భంలో మొదట్లోనే ఆలోచించుకొన్నాం. మా మార్గం అజ్ఞాత గ్రామం వరకు సుగమంగా వుంటుంది. నేటివరకూ యే ఇతర ప్రాణి అక్కడనుండి ముందుకు అడుగు వేయలేక పోయాడు. అటుపైన మేము అష్టాత సదేశంలోకి చొచ్చుకు పోతాం. శివనాథుని చిత్రపటంలో వున్న ఒక గ్రామానికి ముందు భాగంలో ఒక జలపాతం వుంటుంది. దాని తర్వాత పేరు లేని ఒక వుపనది దక్షిణ పశ్చిమాలనుండి వచ్చి సోబాత్ లో కలిసిపోతుంది. ఇరవై క్రోసులు ముందుకు వెళ్లి సమకోణంగా తిరుగుతుంది. అక్కణ్ణించి అది తూర్పు దక్షిణాలనైపుకు ప్రవహిస్తుంది.

ఈ వుపనది మలుపులోనే సంకేత సర్వతాలున్నాయి. దీన్ని గూర్చి శివనాథ్ తన నోటుబుక్కులో ఎంతో వ్రాశాడు. ఇక్కడనే ధీరేంద్రుడు ఏకగ్రీవంగా మా నాయకుడుగా ఎన్నుకోబడ్డాడు. ఎడారిని దాటడానికి ఇక్కడినుండే ఏర్పాట్లు చేసుకోబడ్డాయి.

సదీ సయాణాన్ని పూర్తిగా వ్రాచడం విసుగు పుట్టించే సవి. సోబాత్ నదిలో ప్రవేశించకముందే నాకీ యాత్ర చాలా గాఢకర్మమైనదని అనిపించింది. శారీరక బలానికి ధీరేంద్రుడు ప్రతిస్వరూపం. అతడే, జేరాలకు స్థలాలను

ఎన్నుకొంటాడు; భోజనపు యేర్పాట్లు ఆయనే చేస్తుంటాడు. వుదయం అందరికంటే ముందు మేల్కొనడం, గాత్రాన్ని అందరికంటే ఎక్కువసేపు నిద్రపోకుండా వుండడం ఎస్పానా జరుగుతుండేది.

ధనదాసు గూడా చాల శ్రమపడేవాడు. ఎదురు స్రవాహంలో అవసరమైనప్పుడల్లా నావత్రాడు బట్టకొని తీరం వెంట లాక్కుపోవడానికి గూడా సంకోచించేవాడు కాదు. నే నెందుకూ వుపయోగపడేవాణ్ణి కాదని నా శారీరిక దుర్బలత్వం సాక్ష్య మిస్తున్నప్పటికీ నేనుగూడా యేదో ఒక పనిని చేయడానికి సిద్ధంగా వుండేవాణ్ణి. ఇక చాంగ్ మహాశయుడో! ఆయన ఆ మండిపోయే ఎండలోగూడా నిశ్చింతగా పగలంతా నిద్రపోయేవాడు. ఆ అద్భుతవ్యక్తి సంకేతంమీదనే నిద్రాదేవి సంచరించడం నే నెరుగుదును. ఒక్కొక్కప్పుడు నిద్ర బోవడం తప్ప మరోపని చేసేవాడు కాదు; మరొక్కప్పుడు రాత్రింబవళ్లు నిద్రలేకుండా యేదో ఒక పనిలో నిమగ్నుడై వుండేవాడు. అయినా ఒక్కసారి గూడా ఆవళించక పోవడం ఎంత విచిత్రం! ఆయనంటూ వుంటాడు — “పని వున్నప్పుడు నిద్రించడం మెందుకు? పనిలేనప్పుడు మేల్కొని వుండడం మెందుకు?” ఇది సిద్ధాంతరూపంలో మంచిదైనా మామూలు వ్యక్తులు ఆచరించడం అసంభవం. చాంగ్ యిలా వుండడానికి రణం, ఆయన మంచి ఆరోగ్యం, బలం కలిగి వుండడమే.

సోబాత్ నదిలో ప్రయాణం సాగించి ఇంతా మూడు రోజులు కాలేదు; నాకు చలిజ్వరం వచ్చేసింది. నేను మ్రింగక తప్పలేదు. మేమిప్పుడు కాశీరాకు 2000

యెళ్ళి మారాన వున్నాం. నదీ ప్రవాహం మాంచి వేగంగా వుంది. ఇప్పుడు మేము భూమధ్య రేఖకు సమీపంలో వున్నాం; అంటే అత్యుష్ణ ప్రదేశంలో వున్నాం. అక్కడ చెట్లూ-చేమ చాల తక్కువగా కనిపిస్తుంది. మిట్టమధ్యాహ్నపు సూర్యుడు పెసంలాగ కాలి పోతూంటాడు. మా కాళ్ళక్రింద యిసుక స్పృశించడానికి గూడా వీలులేకుండా వుండేది. చీకటిబడ్డ తర్వాతగూడా చాలసేపు అలాగే వుండేది. సూర్యాస్తమయం మొదలు సూర్యోదయం వరకు దోమలు, పురుగులూ యేడ్చి స్తూంటాయి. అవి కుట్టడంవల్ల మాముఖాలు పాడైపోయాయి. మేము ముగ్గురం వాటితో బాధ పడుతున్నా చాంగ్ మాత్రం నాన ముందుభాగంలో కూర్చొని హాయిగా నవ్వుతూండే వాడు.

ముందుకు సోయి - పోయి అనేక రకాల జంతువులతో నిండివున్న ఒక అరణ్యానికి జేరుకున్నాం. నా జీవితంలో యెప్పుడూ అన్ని సక్షులను చూడలేదు. కాస్త తడినేల కన్నడ చోట్లా యీ పక్షులు లక్షలకొలదిగా దిగుతూండేవి. నేను ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞుణ్ణి కానప్పటికీ, జాంథిల్, చూడాధర్, పవిత్రమైస ఇబిస్ సక్షులను గుర్తించగలుతాను. అక్కడ గుంటపక్కలు గుంపులు, గుంపులుగా తిరుగుతుంటాయి. నే నొకనారి యీ గుంపులమధ్య ఒక అడవిపందిని జూశాను. అది తన ముళ్ళచెట్టితో ఆ సమూహాన్ని చిందర - వగడ్డ చేసింది. సంహగర్జనలు వినిపించిన ఆనాటి రాత్రిని, మరచిపోలేను. మాకు చాలసమీపంలోనే ఆశ్చర్యమెన్ను స్తోంది. ఆ శబ్దం చెవుల్లో బడగానే నేను కంపించనాగా

వెంటనే చాంగ్ ను లేపాను. ఆయన నా సమీపంలోనే నిద్రపోతున్నాడు.

ఆయన లేచి కూర్చొని ఆలకించసాగాడు. నేను ఆయన గుండ్రని ముఖాన్ని చూశాను. కంటిపాపలు ప్రక్కకు చేరుకొన్నాయి. నోడు తెరచుకొని వున్నాడు. ఆయన తల పూపుతూ “అదొక రకమైన సింహంలే” యని మళ్ళీ పడుకొని నిద్రపోయాడు.

నా శరీరం చల్లబడి పోయిందనిపించింది. నేను భయంతో స్వప్న తప్పినట్లు వున్నాను. నా శరీరం కంపించ సాగింది. నావైపుగా ఒక నల్లనినీడ రావడం చూశాను. నేను కదలనూ లేదు, అరవనూ లేదు.

నెన్నెల్లోకి రాగానే ఆయన ధీరేంద్రుడని గుర్తించాను. నే నాయన మేకపోతు గడ్డాన్ని, చిలుక ముక్కును చూశాను. ఆయన కాళ్ల - చేతుల సాయంతో జరిగిపోతున్నాడు. చేతిలో తుపాకి వుంది.

అతడు నిశ్శబ్దంగా అడవిలోకి వెళ్ళాడు. ఇంకొంచెం సేపట్లోనే ఆ నిస్తబ్ధ నిశీధంలో ఒక తుపాకీశబ్దం వినిపించింది.

అకస్మాత్తుగా ప్రక్కనున్న పొదలనుండి పక్షులు లేచి పోవడం నేను చూశాను. అప్పుడు నాకు మేఘాలు గర్జించినంత ధ్వని వినిపించింది. భూమి అంతా పూగిపోతున్నట్లయింది. గాలి ధ్వనితో ప్రతిధ్వనించింది. ఇది ఆ మృగరాజు అంత్య లక్షణం.

ఒక్క నిమిషంలో డేరాలన్నీ గోలతో నిండిపోయి నాయి. అరేబియనులు ఓపిక వున్నంతవరకూ అరిచారు. సూడానీలు అటూ ఇటూ పరుగెత్తారు. అప్పుడు ధీరేంద్రుడు చంకలో తుపాకితోనూ, నోట్లో బీక్షితోనూ ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

ధీరేంద్రుడు ఒకప్పుడు వేటగాడు. తన జీవితంలో అద్వితీయమైన వేటను యీ రాత్రి సాధించాడు. పర్యటకుల యొక్క క్లబ్ లో సింహంతలను వుంచాలని తన గాఢవాంఛ అయినప్పటికీ ఇది అసంభవమే అయిందని మర్నాడు నాతో అన్నాడు.

తర్వాత 4-5 రోజులకు అజక్ గ్రామానికి చేరుకున్నాం. అక్కడివాళ్లు యెంతో ప్రేమగా స్వాగతమిచ్చి “ఇక్కడినుండి దక్షిణానికి వెళ్ళడం మంచిదికాద”ని అన్నారు. ఎడారికి అవైపున ఒక పెద్ద శక్తివంతమైన జాతి నివసిస్తున్నట్లు వాళ్లు చెప్పారు. ఇంతకంటే అధికంగా మాకా గ్రామంలో యేమీ తెలియలేదు. అజక్ నుండి అరణ్య ప్రదేశం గుండా బయలుదేరాం. ముందుకు బోయినకొద్దీ నదీ ప్రవాహం సన్నంగా వుండి వేగంగా ప్రవహిస్తోంది. మే మిప్పుడు ప్రతి ఒక్కళ్లం నావను లాగవలసి వచ్చింది.

నేనా రోజులు యేనాడూ మరువలేను. పాదాలు బొబ్బ లెక్కినాయి. సగం చచ్చి నడుస్తున్నాం. నా చేతులు బొబ్బలతో నిండిపోయినవి. భుజాలు త్రాళ్లు లాగడంవల్ల పేలిపోయినవి. నాలో యేమాత్రం బలం లేకపోయినా బలవం

తంగా నైనా పనిలో పాల్గొంటూండే వాణ్ణి. నాయీ సాహసానికి నా మిత్రులెంతో కృతజ్ఞులై వుండేవారని నాకు గుర్తు.

ఇప్పుడు మేము చాంగ్ యొక్క నూతన విధానం చూశాం. ఆయన రాత్రింబవళ్లు కఠోరంగా శ్రమిస్తున్నాడు; అయినా ఎప్పుడూ హాసవదనంతో కన్పిస్తూండేవాడు. “అదిగో ఇక త్వరలోనే శివనాథుడు నోటుబుక్ లో వర్ణించిన నీవక్ గ్రామాన్ని చేరుకోబోతున్నామ” ని మాటి మాటికి మాకు ప్రోత్సాహ మిస్తుండేవాడు.

మే మిప్పుడు సోబాత్ నదిని దాటి దాని పువనదిలో ప్రయాణిస్తున్నామని మీరు తెలుసుకోవాలి. అచ్చు పట్టాల్లో ఎక్కడా దాని చిహ్నం లేదు. దేశం యెగుడు-దిగుడుగానూ, పర్వతమయంగానూ వుంటుంది. నామ మాత్రంగానైనా పచ్చదనం కన్పించడంలేదు. ఆ గ్రామానికి ముందు భాగాన్నే జలపాతం వుందని మాకు తెలుసు. ఒకనాటి రాత్రి మేము సాగిపోతున్న సమయంలో మాకు దూరంగా ఆ శబ్దం వినిపించింది. ఆ చల్లని వెన్నెలరాత్రి ఆనందాన్ని యేమని వర్ణించను.

మేము మా నావలను లొక్కొంటూ జలపాతానికి సమీపంలో చేరాం. నావలోనుండి సామాన్ను వడ్డకు చేర్చాం. అప్పుడు నేనూ-కెప్టెన్ కొద్దిసేపట్లో నీవక్ గ్రామానికి వెళ్లాం. కాని అక్కడి వాళ్లకు మా అభిప్రాయాన్ని తెలియజేయడానికి చాల యిబ్బందిపడ్డాం. వాళ్లు పూర్తిగా జ్ఞానసూన్యులైన ఆటవికులు. వాళ్లు సగ్గుంగా పుట్టినప్పుడున్నట్లే వున్నారు. మమ్మల్ని చూచి భయపడ్డా, నేను వాళ్లను జూచి భయపడినంతగా భయపడలేదు.

ధీరేంద్రుడు నిస్సంకోచంగా, నిర్భయంగా వాళ్ల దగ్గరకు వెళ్ళాడు. కాని నాకు తెలిసిన అరబ్బీ మొదలైన భాష లేవీ వాళ్లకు తెలియవని ఆయన అర్థం చేసుకున్నాడు. అప్పుడాయన సంకేత భాషలో మాట్లాడసాగాడు. ఈ విషయంలో ఆయన పెద్ద పండితుడు.

అచ్చటి ప్రజలేనాడూ, యే విదేశీయుణ్ణి చూడలేదనడం స్పష్టం. మేము వాళ్లకు ఆరు నకలీ ముత్యాల హారాలను యిచ్చాం. వాళ్లు యిందుకు యెంతో సంతోషించారు. తర్వాత వాళ్ళల్లో యెంతోమందిని తీసికొని మేమా నావ వద్దకు చేరుకొన్నాం. వారు మా నావనూ, సామగ్రినీ, జల పాతాన్ని దాటించి సురక్షితమైన చోటుకు చేర్చడంలో ఎంతో సాయపడ్డారు.

భయానకమైన ఆ రోజులను గూర్చి ఆలోచించినకొద్దీ నామీద నాకే ఆశ్చర్య మేస్తుంటుంది. మేము ఆ గ్రామంలో గుండా వెళ్తున్నప్పుడు మా వ్రాణాలు ఒక్కదెబ్బతో ఎగిరి సోయే అవకాశముందని మాకు బాగా తెలుసు. కాని ధీరేంద్రునికి ఆస్థికా ఆటవికులను గూర్చిన మాంచి అనుభవం వుంది “వాళ్ళకు భయపడడం ఆపదను కొని తెచ్చుకోవడమే అవుతుందని” ఆయన అన్నాడు. “మీరు నిర్భయంగా, ఓవిగా, గుండె నిబ్బరంతో వాళ్లతో మాట్లాడితే కుక్కలవలె తోకలు ముడుచుకొని మీకు సేవకులై పోతారు.”

మేము సామానంతటినీ సురక్షిత స్థలానికి చేర్చడానికి చాలాసేపు పట్టింది. రెండోరోజు గూడా మే మక్కడే విశ్రమించి ఆ గ్రామవాసుల్లో కొందరిని మిత్రులుగా చేసు

కొన్నాం. ఆనాడా గ్రామంలోనే స్త్రీలు, పురుషులు అందరూ మమల్ని చూడడానికి వచ్చారు. బంగారు పనితనంగల నా కళ్ళజోడు వాళ్ళకు మరీ ఆకర్షణ వంతమైంది.

నే మిప్పడు నదీ యాత్రలో చివరకు చేరుకొన్నాం. ఇక్కడ స్రవాహం వేగంగా వుండడమేగాక, నది గట్టు యెత్తుగా వున్నందున నావలను లాగడం మరీ కష్టంగావుంది. మా లక్ష్యం సంకేత పర్వతం. అక్కడకు చేరడానికి అందరి కంటే నేనే అలవిమాలిన వుత్సాహంతో వున్నాను. ఎందుకంటే ఎక్కువ కాలంపాటు నేనీ నావను లాగలేను; అదీగాక సంకేత పర్వతం ప్రాచీన ఋషిదేశీయ సభ్యతకొక చిహ్నం.

ఒకరోజు వుదయం మేము అకస్మాత్తుగా ఆ పర్వత లోయ గుండా బయటకు వెళ్లాం. అక్కడ మా కెదురుగా సంకేత పర్వతం కన్పించింది. అప్పుడు నా ఆనందాన్ని హద్దులేక పోయింది.

అక్కడ మాకు అన్ని విషయాలు శివనాథుని నోటు బుక్కులో వున్నట్లుగానే లభించినవి. అజ్ఞాత వుపసది, జలపాతం, నీవ్ గ్రామం-ప్రతి ఒక్కదానినీ మేము క్రమంగా చూశాం. నా వృద్ధేశ్వ ప్రకారం సెరాఫిస్ సమాధి, మితనీ నగరాలు విలసిల్లుతూన్న వనడానికి అన్నిటికంటే పెద్ద నిదర్శనం యీ సూచీపర్వతమే శివనాథుని కథానానుసారం గానే యీ పర్వతం ముల్లంగిదుంప ఆకారంలో మలచబడి వుంది. మేమా రాత్రికి పర్వతపు టడుగుభాగానికి చేరుకొన్నాం. రెండోరోజు 7 గంటలకే నేను ధనదాసుతో పాటు

రెండువైపుకు చేరుకొని పర్వతం యెక్కాను. అక్కడ
యేదైనా శిలాశాసనం పుట్టుందని నేను ఆశించాను; కాని
ఆ ఎడారి తుఫాను అక్కడేమీ మిగల్చలేదు. మార్గ సూచన
చెక్కబడివున్న రాయి యంతో మెత్తబడివున్నా యిన్ని
శతాబ్దాల తర్వాత కూడా సురక్షితంగా వుండడం మాకు
చాలా ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. ఇక్కడినుంచి మా
ప్రయాణం, దక్షిణ పశ్చిమాలవైపు సాగించాల్సి వుంది. ఎడారికి
చేరుకోబోయేముందు పాదలతోనిండిన పర్వతప్రాంతాన్ని
దాటవలసి వుంటుందని మా వద్దనున్న నోటుబుక్కు, మ్యాప్ల
వల్ల తెలిసింది. ఆ మ్యాప్మీద శివనాథుని శిల్పాలున్నవి -
“అక్కడ, యీ సైకతభూమిపై సూర్యుడు బట్టివలె భగభగ
మండుచుండును.”

ఇక యిక్కడినుండి మేము నదీ తీరాన్ని వదిలిపెట్టి
వలసివుంది. ఇప్పుడు మాకెదురుగానే పురాతన నాగరికతను,
పునఃస్మృతి కలిగించే మితనీసగరం, బ్రహ్మాండంగా వర్ణించ
బడిన సెరాఫిస్ ధనాగారం వున్నవని మాకు గూఢి అయింది.
అయినప్పటికీ మాకూ, మా గమ్యానికి మధ్య భయంకరమైన,
నిష్పముద్ద నూసంగావున్న దుస్తరమైన ఎడారి వున్నది. ఏ
ప్రదేశంనుండి యీ ఎడారిని, నిర్గమించాలో తెలుసుకోడానికి
మావద్ద ఆధారమేమీ లేదు. పర్వాత భాగాన్ని దాటి ఆ ఎడారి
లో అడుగు పెట్టడమంటే మృత్యుముఖంలో ప్రవేశించడమే.
మా కవసరమైన గుండ్ల-గట్టా, సామాను-అన్నీ మా వీపుల
మీద వేసుకొని మరీ వెళ్లాలి. ఎడారిలో ఏమూలన్నా నీటి
చుక్క నొరుకుతుందేమోనని నోటుబుక్కుంతా వెదకాం;

కాని వృధాప్రయాసని తేలింది. ఆ ఎడారిలో ఎక్కడా తడి నేలగానీ, పచ్చని భూమిగానీ శూన్యం. మేము దాన్ని గూర్చి ఆలోచించినకొద్దీ యింకా ఎక్కువ దుస్తరంగా కన్పించసాగింది. మాలో ధీరేంద్రునిలాంటి బలిష్ఠులెవరూ లేరు. మేమందరం ఆయన ఆజ్ఞలకోసం కాచుకొని వున్నాం. మేము సూచి పర్వతాలవద్ద వున్న రెండువారాల్లో ఆయన చాలా మితంగా మాట్లాడేవాడు. ఎప్పుడూ ముందున్న యాత్రను గురించిన ఆలోచనల్లోనే మునిగి వుండేవాడు.

అప్పుడు మా సూడానీ, అరబ్బీ సేవకులు ఇకపైన మా నెంట రావడానికి నిరాకరించారు. నీవకోలోనే వారందరూ అనేక గాలివార్తలను విన్నారు. ఇప్పు డిక్కడ తామంతా ఒక భయగకరస్థితిలో పడిపోయినట్లునుకొన్నారు. ఇక తిరిగి వెళ్లే ఆదుర్దాలో వున్నాను. “మిమ్మల్ని యెడారి ఆవలి వైపుకు యేమాత్రం తీసుక వెళ్లం; కాని మీరు వెళ్లకముందే మాకు కొన్ని పనులు చేసిపెట్టాలి. ఆ తర్వాత మీరొక నావ తీసుకొని సంతోషంగా యిల్లకు తిరిగిపోవచ్చు” అని ధీరేంద్రుడు వాళ్ళతో చెప్పాడు.

ధీరేంద్రుడు రెండు కోజులపాటు దగ్గరగావున్న సర్వ తపువ్రాంతంలో వేటలో నిమగ్నమయ్యాడు. వేటకు సనికివచ్చే జంతువు లచ్చట పూర్తిగా వున్నవి. ఆయన సాయంకాల మయ్యేసరికి ఎన్నో చిన్నరకపు లేళ్లను చంపి తీసుకొచ్చే వాడు. వాటి చర్మం వొలిచి ఎండబెట్టి, దానితో చిన్న చిన్న సంచులు చాల తయారు చేశాడు. నేను ధీరేంద్రునియొక్క శీఘ్రచలనగతిని చూస్తూ ఆశ్చర్య పోతుండే వాణ్ని.

ఈ సాదా తోలు సంచుల్లో నదినీను నింపబడింది. తర్వాత ధీరేంద్రుడు, భవదాసు, మరి నలుగురు సూడానీలు ఎడారిదిశగా వెళ్లారు.

వాళ్లు 3 రోజులపాటు మాయమయ్యారు. నేనూ - చాంగ్ మాత్రమే డేరాలలో వున్నాం. నేను నా షేరీ వ్రాస్తున్నాను. పర్వతంమీది “సూచిక” ను గూడా పరీక్షిస్తున్నాను. దాని విషయంలో నాకు కొన్ని ప్రయోగ కర్మమైన విషయాలు తెలిసినవి. నేను వాటిని నోట్ చేసు కొన్నాను గూడా. చాంగ్ మహాశయుడు మాత్రం నదిబద్ధున కాళ్ళు ఆరజాపుకొని చేతులు పొట్టమీద పెట్టుకొని ఎప్పుడూ నిద్రపోతూండేవాడు. మేమిప్పుడు చాల సురక్షిత ప్రదేశంలో వున్నట్లు ఆయన భావిస్తున్నాడేమోనని అనిపిస్తోంది. కాని నా అభిప్రాయ మదికాదు.

ధీరేంద్రుడు తిరిగి వచ్చినప్పుడు తన ప్రథమ యెడారి పోరాటాన్ని గురించిన సంతోషంతో వున్నట్లున్నాడు. వాళ్లు ఎడారి ప్రారంభంలో కొండలవద్ద ఒక నీటి తోలుసంచిని పూడ్చి పెట్టారు. రెండవ సంచిలోని నీళ్ళు త్రాగి విశ్రమించారు. రెండవరోజు సూర్యోదయానికి ముందే అంగరూ కలసి దుర్బిణి నాయంతో మిగిలిన నాలుగు తోలు నీటిసంచులను తీసికొని ఎడారిపై దండెత్తారు. మధ్యాహ్నానికి వాళ్ళొక్క సంచిని యిసుకలో పూడ్చిపెట్టి గుర్తుగా పెద్ద యిసుకమంట భోజనం.

ఆరోజున వాళ్ళు 5 వ సంచిని ఖాళీచేశారు. ఇంకో సంచి వుంచుకొని తిరిగి వచ్చారు. వాళ్ళు నదీ తీరానికొచ్చి

నప్పుడు అలవిమాలిన దప్పిక గొన్నారు. వారు నదిబడ్డకు చేరి చేతులూ—కాళ్ళూ ఆనించి జంతువుల్లాగా నీరుత్రాగారు.

ధీరేంద్రుని రెండవమాత్ర మొదటి దానికంటే కఠోరమైంది. ఈసారి ఆయన ధనదాసుతో సహా 4 రోజులపాటు కన్పించకుండా పోయాడు. వారు ముప్పుల్ని వుదయాన్నే విడచి వెళ్ళారు. ఈ సారి వారి నడక చాల తీవ్రగతివంతమైనది. అందువల్ల అస్తమయానికి ముందే వాళ్ళ పర్వతాన్ని చేరుకొన్నారు. అక్కడ యే మాత్రం బద్ధకించకుండా రాత్రంతా ఎడారిలో ప్రయాణం చేశారు. మరుసటిరోజు వుదయం 8 గంటలకు మొదటి క్యాంపుకు చేరుకొన్నారు. ఈ విధంగా ఒక్క నీటిబొట్టైనా త్రాగకుండా 26 గంటలు మండిపోయే ఎండలో ప్రయాణం చేశారు. అప్పుడు వాళ్ళొక సంచిలో నీరు త్రాగి ఆ మండే యిసుక మీదనే పండుకొన్నారు. తీవ్రమైన సూర్యకిరణాలు నిరంతరం వాళ్ళమీద పడుతూనే వున్నాయి. ధీరేంద్ర - ధనదాసు లిద్దరూ కాకుల రూపమెత్తారు. సూడా నీలు గూడా ఎండకు చాల బాధపడ్డారు. అస్తమానం గాక ముందే మళ్ళీ ముందుకు సాగారు; కాని మార్గం మరచి పోయారు. రెండో మజిలీని ఎంతో ప్రొద్దెక్కిన తర్వాత గాని తెలుసుకోలేక పోయారు.

దప్పికతో వాళ్ళెంతో బాధపడ్డారు. వాళ్లు రెండు సంచుల నీళ్లు త్రాగేశారు. సూడానీలు రాత్రికి యిక ముందుకు సాగడానికి తిరస్కరించారు. అప్పుడు ధీరేంద్రుడు ఒంటరిగా ఒక సంచిని తీసుకొని ముందుకు బయలుదేరాడు.

అర్ధరాత్రికి దాని నొకచోట పాతిపెట్టి వుదయం రిగంటలకు తిరిగి అనుచరులను కలుసుకొన్నాడు. ఆయన తన పద చిహ్నాలను చూసుకొంటూ ఆ తీవ్రమైన ఎండలోనే తిరిగి వచ్చాడు. ఇక యిప్పుడు వారివద్ద రెండు సంఘాల నీరు మాత్రమే నిల్వ వుంది. వాటిలో ఒక దానిని ఎడారి మొదటి మజిలీవద్ద త్రాగారు; రెండవ దానిని కొండలవద్ద. వాళ్లు సంకేత పర్వతం చేరుకొన్నప్పుడు సరకాన్నుండి యిప్పుడే దిగి వస్తున్న భయంకర కింకరులా అనిపించింది. ముఖం నల్లబడి, పెదిమలు పగిలి, కళ్లు పీక్కుపోయి చాలా భయంకరంగా వున్నారు.

రెండవరోజు నొకర్లు ధీరేంద్రుణ్ణి తమ కూలి యివ్వమని అడిగారు. ఒకనావ ఖాళీచేసి కూలి యిచ్చి వాళ్లను పంపివేశాం. వాళ్లెంతో సంతోషంగా నదియొక్క వాలు ప్రవాహంలో తిరిగి వెళ్లిపోయారు.

10

“అక్కడ, ఇసుకభూమిపై
సూర్యుడు బట్టి వలె
భగభగమండంచుండను”

ఇప్పటి పరిస్థితి నాకెంతో భీతావహంగా వుంది. మేము ఆఫ్రికా మధ్యలో వున్నాం. సభ్య ప్రపంచం యిక్కడకు యెన్నోవేల మైళ్ళ దూరాన వుంది. ఏదైనా ఆపదవస్తే సహాయం చేసేవాడెవడూ లేడు. మేము మా సమాచార

రాన్ని సభ్య జగత్తుకు తెలియజేసే సాధనమేమీ లేదు. తరచు రాత్రి యెంతో ప్రొద్దుబోయేవరకు నిద్రాశూన్య హృదయంతో, ఆ జనశూన్య ప్రదేశంలో, యెన్నో సంకల్ప - వికల్పాలలో నిమగ్నమై వుండేవాణ్ణి. కాని ధీరేంద్ర, చాంగ్, ధనదాసుల్లో యే ఒక్కరూ ఒక్క క్షణమాత్రమైనా యీ ఆపదలను లెక్కజేసేవాళ్ళు కాదు.

మేము మా వెంట యెన్నో సంచులు తెచ్చాం. 4 సంచుల్లో తుపాకిగుళ్ళు, మందుల పెట్టె, కొన్ని పాత్రలు, కొద్దిగా తినుబండారాలు, కెప్టెన్ కళ్ళద్దాల పెట్టె, చాంగ్ యొక్క “భానుమతీ పిటారీ” ఇంకా ఎన్నెన్నో వస్తువులు ధీరేంద్రుడు పయోగకరమనుకొన్నవన్నీ దుర్భిణీ, దిక్పాచీ మొదలైనవిగూడా పెట్టాం. ధనదాసు చేతిలో తన పినతండ్రి నోటు బుక్కులు వున్నవి. మాకు సారధ్యం చేసి నడిపించే కెప్టెన్ చేతిలో మ్యాప్ వుంది. నా చేతిలో “గోబరైలా” వుంది. అప్పటి మా ఆకారాలు మానవ స్వరూపాలకంటే బరువులు మోసే జంతువుల్లాగా వున్నవనడం మంచిది. ఒక నాటిరాత్రి ప్రొద్దుబోయిన తర్వాత మేమందరం ధీరేంద్రుని వెంట ఆ భయంకర యాత్రకై బయలుదేరాం.

సూర్యోదయ సమయానికి మేం కొండల్లోనే వున్నాం. యుక్తిగల ధీరేంద్రుడు ఇక యెండలో సాగనివ్వలేదు. మేమచ్చట వేడి-వేడి కూర - అన్నం తిన్నాం. కేవలం గొంతు తడుపుకోవడానికి మాత్రం తోలు సంచిలోని నీరు వాడుకోవడానికి అనుమతి వుంది. మా వెంట మూడు తోలు సంచులున్నాయి. ఒక్కటైనా నన్ను తీసుకరమ్మనక పోవడం నాకు

భేదం కల్గిస్తూంది. చీకటి పడగానే మళ్ళీ ముందుకు సాగాం. సూర్యోదయానికి రెండు గంటలు ముందుగానే కొండ క్రింది భాగానికి చేరుకొన్నాం. ఇక్కడ నుండే ఆ మృత్యు సదృశమైన యెడారి ప్రారంభ పూతుంది.

నేనా రాత్రి కొండ చివరిభాగం - ఎడారి ప్రారంభంలోవుండి ఎదురుగా వున్న దృశ్యాన్ని చూశాను. అది మరపురాని దృశ్యం. పశ్చిమదిశన అస్తమిస్తున్న పూర్ణిమా చంద్రుని కిరణాలవల్ల యెడారి మొత్తం పాల సంద్రంలాగా కన్పిస్తోంది. అదే సమయంలో మా వెనుకవైపుగా వుషాదేవి వాహనం వచ్చింది; కొద్ది సేపట్లోనే ఒక కాంతిపుంజం ఆ సమతల స్రదేశంలో వ్యాపించిపోయింది.

సహజంగా వుషస్సు ఎప్పుడో తనవెంట ఆశలను, ఆనందాలనూ తీసుకవస్తుంది. కాని ఆనాటి ప్రభాతం నా హృదయం మీద యెంతో బరువైన నిరాశను ప్రసరింపజేసింది. తూర్పు - దక్షిణ దిశగా దృష్టి కందినంత వరకు యిసుకే యిసుక. పర్వతంగాని, చెట్లుగాని, నీరుగాని, యేమీ లేని సువర్ణ ఛాయతో వెలుగుతున్న మండిపోయే యిసుక.

నేను యెడారికి అటువైపున వున్న పర్వతాలను చూద్దామని వృధాగా నా దృష్టిని సారించాను. నాకా భయంకరమైన యెడారిని చూడడంకంటే మితనీహాస్య నగర మార్గాన్ని సూచించే విగ్రహాల మార్గమే మంచిదనిపించింది. కాని అక్కడక్కడా పర్వతాలూ లేవు; వాటిపై చెక్కబడ్డ పెద్ద దేవతా విగ్రహాలూ లేవు; ఊహించడానికి వీలు

లేనంతగా వ్యాపించివున్న ఒక సైకత సముద్రం తప్ప అక్కడ మరేమీ లేదు. అది ఒక మృత్యుదేశమో! నిరాశప ఆల వాలమో!!

పాతిపెట్టిన సంచులు చీకట్లో కనబడవన్న కారణంగా సూర్యోదయం వరకూ మేము అక్కడనే వున్నాం. అది దొరిక గానే దగ్గరగా వున్న కాల్య వద్దకు వెళ్ళాం. అక్కడ ఎండు తగలకుండా రక్షణ వుంది. నీరు చల్లగా లేనప్పటికీ అప్పటి కదే నయమని పించింది.

అదే సాయంత్రం 6 గంటలకు మొట్ట మొదటిసారిగా మేమా ఎడారిలో కాలు పెట్టాం. మా కెప్టెన్ పద చిహ్న లను చూసి ముందుకు సాగడం తేలికగా వుంది. వెన్నెల్లో పద చిహ్నాలు మాకు బాగా కనిపిస్తున్నాయి.

ఈ యాత్ర చాల కష్టంగా వుంది. గిలకల వరకూ మా కాళ్లు యిసుకలో కూరుకు పోతున్నాయి. మధ్యలో శ్వాస పీల్చుకోడానికి, సంచిని మార్చుకోడానికి మాత్రమే నిలబడతాం. కాని నీరు త్రాగడం కఠినంగా నిషేధించ బడింది. అర్ధరాత్రి సమయంలో గూడా యిసుక తాకడానికి సయితం వీలులేనంత వేడిగా వుంది.

మాకు తేలిగ్గా మొదటి మజిలీ చోటు దొరికింది. ఇసుక కస్టోలో వుంచబడ్డ నీటి సంచిని బయటకు తీసి కొద్ది నీరు మాత్రమే త్రాగి నిద్రపోవడానికి యిసుక మీద పడు కొన్నాం. తీవ్రమైన దినకరుని కిరణాలు మమ్మల్ని మేలు కొల్పిసవి. అక్కడక్కడా నీడలేదు. అది యెడారి కాదు,

మందుతోన్న బట్టి. అలసి సాలసి అక్కడ నిద్రించగా పడి పున్నానే గాని, ఆ సహించరాని ఎండలో నిద్రించేదెలా?

అక్కడ యిసుకలో యెన్నో కీటకాలున్నాయి; ఎన్నో పురుగులు కన్పించకుండా కుడుతున్నాయి. కళ్లు మూసుకొని నేను వెల్లికలా పడుకొన్నానే గాని తస్తలోహంలా వున్న సూర్యుని కిరణాలు నాలుకలు కోరుతూ నా చెక్కిళ్ల మీద పడుతున్నాయి.

ధీరేంద్రుడు మమ్ములను నీరు త్రాగనివ్వలేదు. మేము చివరి నీటి సంచి వద్దకు వెళ్ళేవరకూ యీ మూడు సంచుల్లో నీటిని వాడనే రాదని ఆయన అన్నాడు. అది ఎంత దూరాన వుందో ఆయన చెప్పలేక పోయాడు. మేము కేవలం విధిని నమ్మకోవాల్సిందే గాని, జీవితాశ మాత్రం వేదు. ఈ భయంకరమైన నిర్జన ఎడారిలో మా నొసట ప్రాణాలు వదలాలని వ్రాసివుందో, లేక కష్టాలను అనుభవిస్తూ ప్రాణాలతో ఆ భయంకర ఆసీర దేవతా విగ్రహాల వరకు చేరుకోవాలని వుందో.

ప్రాప్తగూకే వేళకు మిగిలిన నీటిని త్రాగడానికి అనుమతి వచ్చింది. నీళ్లు వేడిగా వున్నప్పటికీ మా దప్పిక తీరింది. అప్పుడు ధీరేంద్రుడు “మనమిప్పుడొక పరుగు పట్టాలని” అన్నాడు ఈ రాత్రికి మా శక్తినంతా వడ్డి ముందుకు వేగంగా సాగిపోవాలి.

సాయంత్రం 7 గంటలకు చల్లగా వున్నప్పుడు మేము బయలుదేరాం. మేము ఒకే పంక్తిగా నడుస్తున్నాం. అందరి కంటే ముందు ధీరేంద్రుడూ, తర్వాత ధనదాసు, నేనూ,

చాంగ్ మహాశయుడు. ధీరేంద్రుని అడుగు చాలా పెద్దది. ఆయన అడుగుల గుర్తులు చూసుకొంటూ పెద్ద పెద్ద అంగలు వేస్తున్నాడు. 2-3 మార్లు ఆయన మధ్యలో పాడటం గూడ ప్రారంభించాడు. కాని నాకు పాటలెందుకు? పాడడమెవరికి పట్టింది? పాట వినడంగూడా విషతుల్యంగా వుంది. నే నిప్పుడు పడతానా, యిప్పుడే పడిపోతానా అనిపిస్తుంది. నా రోమ రోమం భయంకరమైన వ్యధతో నిండిపోయింది.

కాని నేనేమాత్రం తగ్గినట్లు కన్పించగూడదని గట్టిగా నిశ్చయించుకొన్నాను. శారీరక బలానికి వున్నంత విలువే స్థిరనిశ్చయానికి గూడా వుంటుందని నాకు తెలుసు. 11 గంట తాతుండగా మేము 2వ మజిలీకి చేరుకొన్నాం. మాకక్కడ మూడో నీటి సంచి దొరికింది. “ఆగకుండానే ముందుకు సాగి” అన్న కెప్టెన్ ఆదేశం విని నా హృదయం కలత జెందింది.

మేము యీ నీటి సంచిని గూడా వెంట తీసుకెళ్ళాలి. ఎడారి చివరకు చేరేప్పటికి మావద్ద 4 నీటి సంచులుంటాయి. నేను దుర్బలుణ్ణి, దమ్ము బట్టలేని వాణ్ణయినప్పటికీ ధీరేంద్రుని మీద యీ బదువుగూడా వేయడానికి మనసాస్పలేదు. నేనా సంచిని తీసుకొన్నాను.

ఏమైనా నా శరీరంకంటే గుండె బలమైనది. అయినా ఒక అరగంట ప్రయాణం చెయ్యగానే సారాయి త్రాగిన వాడి వలె తూగడం ప్రారంభించాను. నా పైన నక్షత్రాలు నృత్యం చేస్తున్నట్లు కన్పిస్తున్నాయి. ధీరేంద్రుని శరీరం అస్పష్టంగా వుంది.

నేను “మీ మాత్ర సఫలమగుగాక, నన్నిక్కడనే మృత్యుదేవత ఒడిలో వదిలి వేయండి, మీరు ముందుకు సాగి వెళ్ళండి” అని చెప్పే స్థితికి వచ్చాను. ఇంతలోనే నా భుజం మీదనుంచి నీటిసంచి దించి వేయబడింది.

చాంగ్ :- దీన్ని నేను తీసుకొస్తాను. మీరు ముందుకు సాగుతూ యాత్రాంతాన్ని గూర్చి ఆలోచించండి. అప్పుడు మనం తేలికగా చేరుకోగలం.

నా వద్ద వాద వివాదాలకు శక్తిలేదు. నేను నా బరువును ఆయనకు వదిలివేశాను. వాస్తవంగా, ఆయనలా చేసి రక్షిస్తున్నాడు. ఈ విషయం నాలాగానే ఆయనా భావిస్తున్నాడు.

సూర్యోదయ మైనప్పటికీ మేమింకా ముందుకు సాగిపోతూనే వున్నాం. ఇప్పుడు మా ముందు ధీరేంద్రుని (లోగడి) పద చిహ్నాలు మాత్రమున్నాయి. అదృష్టవశాత్తు ఈ మధ్య గాలేమీ కొట్టలేదు; లేకుంటే యీ పదచిహ్నాలు సూడా వుండేవిగాదు.

గడచి గడచి మేము చివరిదైన 4వ నీటిసంచి వద్దకు చేరుకొన్నాం. సూర్యుడు నెత్తిపైకి వచ్చాడు. ఎండ దారుణంగా వుంది. ధీరేంద్రుడు ఆదేశం యివ్వగానే మేము ఆకలి గొన్న తోడేళ్లలాగ నీరు త్రాగాం.

పగలంతా క్రితం రోజువలె గడచిపోయింది. పురుగులు, దప్పిక, నిద్రంటే విరక్తి, సహించరాని యెండా యెంతో బాధ పెడుతున్నవి. కళ్ళపై చేతులు పెట్టుకొని దక్షిణ సెళ్ళిచుదిశగా చూశాం. కాని సర్వతచిహ్నమక్కడ ఎక్కడ?

రేపటి యాత్ర మమ్మల్ని నిరాశాపరులను చేస్తోంది; అక్కడ మృత్యువే అనుమానాస్పదం.

శివనాథుని మ్యాపును నమ్మితే మే మిప్పటికీ సగం ఎడారి దాటాం. మ్యాపులో దీన్ని గుర్తించి వుండకపోతే - యీ విషయం దానిలో వేయబడ్డ రంగువల్ల తెలుస్తోంది. మృత్యువు మాకై నిరీక్షిస్తున్న దనుకోవాలి. అక్కడ మృత్యువే వున్నదో లేక వేలకొలది అడుగుల యెత్తున ఆకాశంలో తిరుగుతూన్న గ్రద్దలు - అక్కడ యివియాత్రమే జీవిత చిహ్నాలుగా కనిపిస్తున్నవి - మాకై ప్రతీక్షిస్తున్నవో!

ఆ రాత్రి చివరి ఝాములో మమ్మల్ని నిద్రించడానికి అనుమతిచ్చి ధీరేంద్రు డెంతో తెలివైన పని జేశాడు. విశ్రాంతి తీసుకోకుండా నేను యిక ఒక్క అడుగుగూడా ముందుకు వేయలేను. ఆ మండుతూన్న ఎండలో నిద్రపోవడ మెలా సంభవం! మేము సంచిలోని మిగిలిన నీరు త్రాగి రాత్రి ఒంటిగంటకు మళ్ళీ ప్రయాణం సాగించాం.

నా బరువును చాంగ్ ను మోయనిచ్చాను. నేను మోయడానికి ప్రయత్నించడం తెలివితక్కువే బోతుంది. మావద్ద యిప్పుడు నీళ్ళు 4 సంచులున్నవి. కాని ఎదురుగా ఎడారి ఇంకెంత దూరం వుందో యేమాత్రం తెలియదు. ఇది మృత్యుదేవతతో ఆడే ఒక జూదం. నేను ధీరేంద్రుని ముఖంవైపుకు చూశాను. ఇందులో ఆయనకు ఆనందం కలుగు తున్నట్లు ఆయన కళ్లు చెప్పుతున్నవి. వివ్రజాలికుడు కళ్లులు - కటాకులతో ఆడుకొన్నట్లుగానే విశ్రాంతిలోనూ, మృత్యువు తోనూ భేలనం చేసే వ్యక్తి ధీరేంద్రుడు.

సూర్యోదయ సమయంలో మాకు విశ్రాంతి తీసుకోమని ఆదేశమొచ్చింది. కొంచెం నీళ్లు త్రాగి కొన్ని గంటల పాటు విశ్రమించాం. తర్వాత పగలంతా అదే సహించరాని ఎండ, అదే భయంకరమైన వేడిజ్వాలలు.

సాయంకాలం మళ్ళీ ప్రయాణం సాగించాం. మేమా రాత్రంతా కొన్ని కోసులు నడిచాం. ఎండ రాకముందే కొంత విశ్రాంతి, నిద్ర పోదామనీ తెల్లవారుఝామున తి గంటలకే ప్రయాణం విరమించాం. ఆ రోజు వుదయం చాంగ్ తెస్తున్న నా సంచిని ఖాళీచేశాం. ఆయనవైపుకు జూచి ఎంతో కష్టపడ్డాడని నేను గ్రహించా. ఈ కొద్ది రోజుల్లోనే ఆయనెంతో తగ్గిపోయాడు. కళ్ళల్లో ఆ మెరుపు లేక పోగా, వాటి చుట్టూ నల్లని ఆకార మేర్పడింది.

తర్వాత మూడు రోజులూ పూర్వం వలెనే మాయాత్రను కొనసాగించాం. రాత్రుళ్ళందు, వుదయం కొన్ని గంటలు మాత్రం ప్రయాణం చేస్తూనే వున్నాం. ధీరేంద్రుని ఆజ్ఞానుసారం మేము కొద్దికొద్దిగా మాత్రమే నీళ్లు త్రాగుతున్నాం. ఆ రోజుల్లో నా నాలుకమీద ముళ్లులాగా గుచ్చుకోవడం, ఏవో ముక్కలు నోట్లో పెట్టి నట్లుగానూ వుండేది. నాలుక సర్వదా అంగిలికి అంటుకొనే వుండేది.

మేము యెడారిలో ముందుకు సాగి పోతున్న కొద్దీ, యెండ సహించరానంత తీక్షణంగా వుంది. తోలుసంచులలో నీరు ఖాళీ అవుతోంది; మేము వాటిని పార వేస్తూ బోతున్నాం. మొదట చాంగ్ సంచి, తర్వాత ధనదాసు సంచిన్నీ. ఈ

విధంగా రేవ రోజుకు ఒక ధనదాసు సంచిమాత్రమే మిగిలి వుంది.

మా పని యిప్పుడు జీవన్మరణ సమస్యగా వుంది. మేమిప్పుడు ప్రాణాలకు తెగించి అంతిమ ప్రయత్నం చేయాలని ధృఢంగా నిశ్చయించుకొన్నాం. మేమా రోజు పగలు రి గంటలకే బయలుదేరాం. సూర్యకిరణాలు అలాగే తీక్షణంగా వున్నవి. శ్రమబిందువులు ప్రవహిస్తున్నా ఒకరి వెనుక ఒకరం, ఎవరికి వాళ్ళమే శరీరాన్ని యీడ్చుకొంటూ నెత్తున్నాం,

సూర్యాస్తమయ సమయంలో ధీరేంద్రుడు తలొక గ్లాసు నీళ్ళు యిచ్చాడు. అవి వేడిగా సలసలా కాగిపోతున్నవి. మా కఠోర సేనాపతి మమ్మల్ని విశ్రాంతి తీసుకోవడానికి అనుమతించలేదు. “ముందుకు సాగి పోతూండకపోతే యిక్కడే మరణించవలసి వుంటుంద”ని ఆయన అన్నాడు.

ఆ రాత్రి, వేడిగా వున్నప్పటికీ తడివాయు వొకటి వచ్చింది. దక్షిణంనుండి వచ్చిన ఆ వాయువు యిసుక నొక్కసారిగా లేపేసింది. మా కళ్ళూ, ముక్కులూ యిసుకతో నిండిపోయినవి. నోరు తెరిచివుంటే అదిగూడా నిండిపోయేదే.

ఎన్నో గంటలు గడచినాయి. ఇదొక భయానకమైన మహా ప్రయాణం. సగం పిచ్చివాడుగా నేను ముందుకు దొర్లుకు పోతున్నాను. నా అంగ ప్రత్యంగాలు శిథిలమైపోయినవి నా తలలో ఆలోచించే శక్తి యే మాత్రం లేదు. నేనొక

యంత్ర తుల్యంగా ముందుకు అడుగులు వేస్తున్నా. వెనుక నుండి సన్నెవరో నెట్టకు పోతున్నట్లుంది.

అస్పృడు తూర్పు దిశన, (క్రి.శి.జంలో) వృషస్సు ప్రథమ దర్శన మిచ్చింది. ధీరేంద్రుని నోటివెంట మాట రావడమే ఆలస్యం 'మేము మా సంచలనా, తుపాకులనూ, అలసి యున్న మా శరీరాలనూ ఆ యిసుకమీద విసరివేశాం.

ఆ హృదయ విదారక ప్రాతఃకాల సూర్యోదయాన్ని నేనెస్పృడూ మరువలేను. వెలుగు వ్యాపించగానే వృక్ష హీనమూ, ప్రాణిచిహ్నా తూన్యములైన అదే దిగంతమైన యిసుక సముద్రం మాకు గోచరించింది. ఇప్పటికీ దక్షిణ వాయువే వీస్తున్నది. ఇప్పటికీ నాలుగు బారల ఎత్తుగా గాలిలో పొగమంచువలె యిసుక గోడలు శైల్లగా నలు వైపులా వ్యాపించి వున్నవి. అయిసప్పటికీ పొగమంచుకు పై భాగాన వున్న వాయువు స్వచ్ఛమైన దవడంవల్ల మేమెంతో దూరం చూడగల్గుతున్నాం. ఎన్నో క్రోసుల దూరాన దక్షిణ-పశ్చిమ దిశగా గోడవలె వున్న ఒక కొండచు త్ప మేమేమీ చూడలేక పోతున్నాం. ఇదే ఆ ఎడారి అంత్యభాగం. ఇదే మా మహాతపోఘటం. మేము నిశ్చలం గానూ, జీవస్మృతుల వలెనూ వున్నప్పటికీ ఒక్కసారి ఆనందంతో చప్పులు కొట్టకుండా వుండలేకపోయాం.

అయినా మేమింకా ఆపదల నన్నింటినీ అధిగమించి గట్టెక్కలేదు; ఎందుకంటే మేము పర్వతాల వైపుగా చూస్తున్నప్పుడే గాలివేగం హెచ్చినట్లుంది; దక్షిణ దిశ కేసి

చూసినప్పుడు యెడారికి పైభాగంలో యేవో మేఘాల వలె కన్పించింది.

ధీరేంద్రుడు త్రాగడానికి కొద్దిగా నీరు యిచ్చాడు. తర్వాత కొద్దిసేపట్లోనే ప్రొద్దుగుంకింది. అటుపైన మే మొక యిసుక తుఘానులో పడిపోయాం.

కళ్ళు తెరచి చూస్తే అంధులమైపోతాం. నోరు తెరస్తే గొంతువరకు యిసుక క్రుక్కు-కపోతుంది. మేం గుడ్డివాళ్ళం, మూగివాళ్ళం అయ్యాం. మేమందరం ఒకళ్ళమీద ఒకళ్ళం కప్పకొన్నట్లు పండుకొన్నాం. ఆ భయంకర స్థితిలో ఆ రోజంతా అలాగే అక్కడే పడివున్నాం; మాకు లేచే శక్తి గూడా లేదు.

ఈ తుఘాను కిరీ గంటలు నిరాటంకంగా సాగింది. ఇంత సేపట్లో మా వద్దనున్న నీళ్ళలో చాలభాగం త్రాగివేశాం. రాత్రిపూట మేము బయలుదేరినప్పుడు మా మూటల బరువు పెరిగినట్లునిపించింది. వాటి చిన్న - చిన్న రంధ్రాల ద్వారా ఎంతో యిసుక లోపలకు పోయింది.

సూర్యోదయానికి పర్వత భిత్తిమాకు దగ్గరలో వున్నట్లు కన్పించింది. అయినా యింకా కొన్ని మైళ్ళదూరంలో వుంది. మా అందరి శక్తి అంత్య దశకు చేరుకుంది. నా వంటి శవప్రాయుల్లో సయితం తన పురుషత్వంతో ప్రాణాలను నింప గల శక్తివంతుడైన ధీరేంద్రుడు గూడా కంకాశప్రాయుడైనాడు. చాంగ్ తన మొదటి రూపానికి చిహ్నంగానైనా లేడు. ఇక ధనదాసు యీ చరమ దశలో వున్నాడని గానో

కాక సన్నిపాత రోగగ్రస్తుడుగానో వున్నట్లున్నాడు. బయటికి వచ్చిన అతని కళ్ళు ఎంతో బీభత్సంగా ముందువైపుకు చూస్తున్నట్లున్నాయి. సన్నగావున్న అతని అధరాలు పూర్తిగా మూసుకు పోయినవి. అతను యెవరి వైపు చూడకుండా, కేవలం ఎదురుగా కనిపిస్తున్న కొండవైపుకు, పరుగెత్తుతున్న డేగవలె వేగంగా పురోగమిస్తున్నాడు.

వాస్తవంగా యిదొక పరుగు. మృత్యువు - అన్నిటి కంటే క్రూరమైన మృత్యు దేవత మొక్క పరుగు. మేము మాత్రం భరింపరాని దస్పికతో పరిణామంకోసం ఎదురు చూస్తున్నాం. ఏ సమయంలోనైనా మా శక్తి సమాధానం చెప్పగలదని మాకు తెలుసు; మా అంతిమ లక్ష్యాన్ని ఎదురుగా చూస్తూ - చూస్తూ యీ శూన్యమైన అజ్ఞేయభూమిలో శాశ్వతంగా కన్ను మూయగల్గుతాం.

ధీరేంద్రుడు మిగిలిన జలాన్ని మాలో పంచేశాడు. ఆయన మహోదారత స్ఫురణ కొచ్చినప్పుడల్లా నా కళ్ళవెంట అశ్రుధారలు ప్రవహిస్తూంటాయి. ఆయన ఎప్పుడూ తక్కువ జలం వాడుకొని, మాకందరకూ ఎక్కువగా యిస్తూండేవాడు. కష్టాలు గూడా మాకందరి కంటే ఆయనే ఎక్కువ అనుభవిస్తూండేవాడు. ఆయన స్వభావ సిద్ధంగానే, సహజంగానే నాయకుడు. అప్పుడు మాలో శక్తి సంతరినీ ఆఖరిసారిగా కేంద్రీకరించుకొని, ఆ నాలుకలు కోరుతున్న జ్వాలల్లో వెనకా - ముందూ ఆలోచించకుండా దూకాం. కాని యేమి చేయగలం? నడవడం యిసుకలోనాయె. మొదటి అడుగు

ముందుకు వేసినా, రెండవ అడుగు సగం దూరం వెనుకకు జారిపోతోంది.

మేము మెల్లగా ముందుకు సాగిపోతున్నాం. నేనూ— చాంగూ వెనకపడిపోయాం. ధనదాసు, ధీరేంద్రుని కంటే గూడా ముందు వెళ్తున్నాడు. ఆయన్నేదో మాయాభూతం ఆవేశించినట్లుంది. ఆయన దొడ్లతూ— పొడ్లతూ యిసుకను వెనక్కు నెట్టి వెళ్తునే వున్నాడు. మేము వస్తున్నామో లేదో ఒకసార్లైనా వెనక్కు దిరిగి చూడకుండానే వెళ్తున్నాడు.

రెండు రూముల ప్రొద్దెక్కివరకు నేను మూర్ఛ పోయాను. ఎండతీవ్రత, బలహీనతలు నాపై విజయం సాధించినవి. నేనక్కడే భూమిపై పడిపోయాను.

నాకు స్పృహవచ్చి చూడగా చాంగ్ సన్ను లేవదీసే ప్రయత్నంలో వున్నాడు. ఈ విషయంలో ఆయనంతో పరాక్రమం చూపాడు; కాని సన్ను తీసుకొని 20 అడుగులైనా వెళ్ళకముందే నాతోపాటు ఆయన గూడా భూమిమీద కుప్పగా కూలాడు.

మేమిద్దరం దగ్గరగానే కళ్ళు మూసుకొని పడివున్నాం. మాపై సూర్యుని అగ్ని కిరణాలు నిత్యం పడుతూనే వున్నవి. ఒక విధంగా మేము మృతతుల్యులం. అంతు లేని దప్పిక వల్ల నా గొంతులో ముళ్ళమండ పెట్టినట్లుంది. నాలుక నిప్పులో పడినట్లుంది. ఇసుక దెబ్బకు కళ్ళలోని రక్తం బయటకొచ్చి నల్లుగావుంది. నా చేతులు ఎంతగా మండిపోతున్నాయంటే స్పృశించినంత మాత్రానే విపరీతమైన బాధ కలుగుతోంది. నా తుపాకీగొట్టం నిప్పులో కాల్చి బయటికి తీసినట్లుంది.

నేను లేవడాని కేమాత్రం ప్రయత్నించలేదు. అలాంటి ప్రయత్నం వృధా అని నాకు తెలుసు. నేనలాగే మృత్యుక్షణాల్ని లెక్కిస్తూ పడివున్నాను. ఆ సమయంలో నన్నెవరో లేవదీశారు. వెనుదిరిగి చూడగా ధీరేంద్రుడు. ఆయన తిరిగి వచ్చి నన్ను తీసుకుపోతున్నాడు. అప్పుడు నాకు మాట్లాడే శక్తి లేకపోయినా కన్నీరుమాత్రం ఏకభారగా కారుతోంది. జీవితమంతా యీ స్వర్గదేవతకు కృతజ్ఞుడనై వుండాలని నేను అనుకున్నాను.

నేను వెనక్కు చూచాను. చాంగ్ వస్తున్నాడు. ముందుభాగాన సిచ్చివాడివలె దొర్లిపోతున్న ధనదాసును చూచాను. ఇప్పుడాయన దృష్టి కొండమీద 150 గజాల ఎత్తున ఎడారివైపు చూస్తున్నట్లుగా చెక్కబడివున్న దేవమూర్తులమీద కేంద్రీకరించబడి వున్నది. నాలో ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తపరిచే శక్తి లేదు. ధీరేంద్ర, చాంగ్ లలో ఎవరూ నోరెత్తలేదు. వారిద్దరి దృష్టిగూడా దేవమూర్తులవైపే వుంది. యీవిధంగా మేమందరం మెల్లగా పురోగమిస్తున్నాం.

ఈ ప్రాచీన విగ్రహాలను నేను ఎరుగుదును. ఎడమ వైపుగా విస్తరించిన ఇబిస్ పక్షిముఖం గల విగ్రహం థాత్, కుడివైపుగా వున్న శృంగాల వదనుడు మృత్యుదేవత అయిన అనుబిస్. ఈ అద్భుత విగ్రహాలను స్వచ్ఛమైన వాతావరణంలో సుస్పష్టంగా చూడగలుగుతున్నప్పటికీ పర్యతం మరొక మైలు దూరంకంటే ఎక్కువగానే వున్నది. రెండు విగ్రహాలూ సమీపంగా వుండి తమ హస్తాలతో మా గమ్యమైన సోపానాన్ని చూపుతున్నట్లున్నవి.

అప్పుడు ధీరేంద్రుడు నా చేతిని వదలకుండానే పడి పోయాడు. వెంటనే చాంగ్ వెనుకగా వచ్చి ధీరేంద్రుని లేవ దీయడానికి సహాయపడ్డాడు. వున్న శక్తినంతా కూడదీసుకొని స్వయంగా నేను ముందుకు రాకపోతే చాంగ్ ధీరేంద్రు లిద్దరూ నన్నొక అడుగునా ముందుకు తీసుకు పోలేరనీ, చివ రకు ముగ్గురం ఇక్కడే అంతమై పోతామనీ నేను గ్రహిం చాను. విగ్రహాలకు సమీపంగా చేరుకొన్న ధనదాసు విషయం మేము మరచేపొయ్యాం. నేనొక్కసారిగా లేచి నిల బడ్డాను. ముగ్గురం చేతులు పట్టుకొని ఆ కాలిపోతున్న ఇసుక మీద ముందుకు సాగాం.

అదే సమయంలో మాకొక పెద్ద ధ్వని వినిపించింది. మేము పైకి చూడగా అక్కడ ధనదాసు రెండు చేతులు పైకెత్తి కూలిపోయాడు.

మేమూయన సమీపంలోకి పోకముందే మళ్ళీలేచాడు. తన సంచీ, తుపాకీలను, ఇసుకపై విసిరిపారేసి త్రాగుబోతు లాగా మళ్ళీ పరుగెత్తాడు.

అతను మరొకమారు పర్వతపు టడుగుభాగంలో పడి పోయాడు. కాని యీశర్యాయం లేవలేకపోయాడు. అయినా కాళ్ళు చేతుల సహాయంతో ప్రాకడం మొదలుపెట్టాడు. ధనదాసు సంచీ, తుపాకీని పారేసిన చోటుకు వచ్చి మేమూ పడిపోయ్యాం. భయగ్రస్తులైన పసిబిడ్డలవలె మేము ముగ్గురం పోగుబడ్డాం. ధనదాసు అదే విధంగా పాకుతూ పర్వత పైభాగానికి వెళ్ళడానికి చెక్కబడ్డ సోపానాల మలుపు మెట్టు మీదకు పోవడం గూడా చూశాం. కొండకొనకు వెళ్ళి

ఆయన మాయమయ్యాడు. ఒక గంటసేపు ఆయనకోసం నిరీక్షిస్తున్నాం. పూర్తిగా 48 గంటల తర్వాత మేము మనుష్య శబ్దాన్ని విన్నాం. ధనదాసు పెద్దగా కేకబెట్టి అన్నాడు — నీళ్ళు! నీళ్ళు!! ఇక్కడ నీళ్ళున్నవి, మనం బ్రతికిపోయాం!!!

పడ్డచోటునుంచి లేచి ధీరేంద్రుడు మెట్ల మీద కెక్కాడు. నేనూ, చాంగ్ గూడా ఆయన్ననుసరించాం. మేము పూర్తిగా అలసిపోయి, బలహీనులమై వున్నందువల్ల ఆ పెద్ద పెద్ద మెట్లు ఎక్కలేకపోయాం. మేమక్కడే కూల బడ్డాం. కొద్దిసేపట్లో ధీరేంద్రుడు ఒక డబ్బాతో నీళ్ళు తీసి కొని మా వద్దకు వచ్చాడు.

ఆ శీతలజలం సరీగ్గా స్వర్గలోకపు అమృతంవలె వున్నది. అంతేగాక అదే మా బ్రతుకు, శక్తి, సాహసం, ఆశ. మేము భయంకరమైన ఇసుక ఎడారిని నిర్గమించాం. ఆపదలు, గాఢలు, మున్నుండు ఇంకెన్నో రావచ్చు. కాని అటువంటి యమయాతనలు అనుభవించే సనిలేదు.

11.

దేవమూర్తుల మార్గం.

పర్వతంమీద నీళ్లుండడం, క్రింది భాగంలో లేకపోవడానికి గల కారణం తెలుసుకోవడం కష్టమైన పనేమీగాదు. ఎడారి యిసుక ఒక కఠోరమైన రాతి ప్రదేశంలో వుండడం వల్ల దాని మీదుగా నీళ్ళు ప్రవహించే అవకాశం లేదు.

పర్వత పైభాగంగూడా రాతి ప్రదేశమైనా క్రిందిభాగం చిన్న చిన్న రాళ్లముక్కలు గల ప్రదేశంగా వుంది. శిఖరానికి 200 గజాల దూరంలో చల్లని, స్వచ్ఛమైన జలంగల కాల్వ వుండడానికి కారణం యిదే. మేమిప్పుడా కాల్వబిడ్డకు జేరి పశువులవలె కాళ్లు - చేతులమీద ఒంగి బాగా నీళ్ళు త్రాగాం.

నదీ భాగాన్ని దాటినప్పటినుండి నీళ్ల మొఖం చూడలేదు. ఆ రోజుల్లోగూడా భయంకరమైన దోమలకు భయపడి నదికి దూరంగా డేరాలు వేసుకొనేవాళ్ళం. అందులో ఒక రకమైన పురుగులు ఆస్థికాలో దక్షిణంనుండి వుత్తర కొనవరకు కన్పిస్తూంటాయి. కాని యీ జాతి పురుగులు మానవులకేమీ అపకారం చేయలేకపోయినా ఆవు, గుర్రం వంటి గిట్టలుగల జంతువులకు మాత్రం హాని జేయగలుగుతవి. శివనాథుని నోటుబుక్కువల్ల సోబాత్ లోయలో యీ పురుగులున్నవని తెలుసుకొనే ఒంటెలమీద మేమీ ఎడారి దాటే ప్రయత్నం చేయలేదు. దక్షిణంగా యింత దూరం వచ్చి బహుశా ఒంటెలు బ్రతుకలేవు.

మేమిప్పుడు శీతల జలాన్ని త్రాగి, దాహాన్ని తీర్చుకొని మూటలు - గీటలుగూడా విప్పడం మరచిపోయి ఆ చెట్ల నీడల్లో కాసేపట్లోనే నిద్రపోయాం.

సూర్యోదయానికి, నేను లేచేసరికి ధీరేంద్రుడు పొయ్యి వెలిగించి, చిన్న వంటపాత్రలో ఫలహారం తయారు చేసే ప్రయత్నంలో వున్నాడు. మేము ముగ్గురం కాల కృత్యాలు పూర్తి చేసుకొని తనివిదీర స్నానం జేసేసరికి

ధీరేంద్రుడు, ఫలహారాలు వడ్డించాడు. ఆకలి మండిపోతున్నందువల్ల యిప్పుడిక ఆలస్యం జేసే అవకాశం లేదు. కంబళ్ళు పరచుకొని నలుగురం ఆ చల్లని చెట్ల నీడల్లో తినడానికి కూర్చోన్నాం. ఆనాటి ఆ కూరల రుచి చెప్పేకంటే వూహించడమే చాల తేలిక.

ఇప్పుడు నలువైపుల దృష్టి సారించాం. భయంకరమైన యెండలో నీరూ - నీడా, విశ్రాంతి నామ మాత్రంగానైనా లేని సరకలోకంనుంచి బయట బడ్డట్లుగా వుంది నాల్గు వైపులా సచ్చని చెట్లు గలిగి ఎత్తుగా పెరిగి శోభాయమానంగా వున్న గడ్డి, శీతల వాయువు ఆహ్లాదంగా వీస్తున్న దేశంలో యిప్పుడు మేమున్నాం. మాక్రింది భాగంలోని సెలయేటి కలవరం, దేవలోకపు వీణయొక్క మధుర సంగీతం లాగుంది.

ఈ విచిత్ర ఆనందదాయకమైన దృశ్యాన్ని నేనెప్పుడూ విస్మరించలేను. మేము పర్వతాగ్రాన వున్నాం. మాక్రింది భాగాన వుత్తర దిశగా కనుచూపుమేర జలసస్య రహితమైన బరిగారు ఛాయతో కాగుతూన్న ఆ భయంకర యిసుక ఎడారి మాత్రం వుంది. దక్షిణ దిశగా వున్న దేశం చిత్రంవలె మా ఎదుట వ్యాపించివుంది. ఈ దేశం సచ్చని గడ్డితోనూ, చెట్టూ - చేమతోనూ, 40 మైళ్ళ పొడవునవుంది. వాయుమండలం యెంత పరిశుభ్రంగా వుందంటే దేశపు రెండవ కొననవున్న పర్వతం ఎంతో దగ్గరగానూ, స్పష్టంగానూ కన్పిస్తోంది. అక్కడక్కడ పెద్ద-పెద్ద రాళ్ళతోనూ పచ్చికతోనూ కప్పుకుపోయినా, చిన్న - చిన్న కొండలు వున్నాయి.

మా కొండచరియ నుండి ఒక చిన్న ప్రవాహం క్రింది వైపుకు వెళ్ళింది. ఇంకా ముందుకు వెళ్ళి చిన్న చిన్న సెలయేళ్లతో కలసి పర్వతం క్రింది భాగానికి చేరుకొన్నది. అక్కడని ఒక చిన్న నదిగా తయారైంది. ఈ నది చాలా దూరం వరకు పిశాల ప్రదేశంగుండా వెళ్ళింది. మేము దానిని దక్షిణ దిశగా ఎంతో దూరం వెళ్ళడం చూశాం.

మేమున్న చోటుకు రెండు ఫర్లాంగుల దూరాన 10 అడుగుల ఎత్తుగల రెండు రాతి విగ్రహాలు కనబడుతున్నవి. ఇవి ఎదురెదురుగా వున్నాయి. వాటిని చూడగానే మరీ దగ్గరకు వెళ్ళి చూద్దామన్న కుతూహలంతో అటువైపుకు దాడు తీశాను. ఆ విగ్రహాలు రూపురేఖల్లో సక్కారాలో దొరికిన ఆసీన దేవతా విగ్రహాలవలె వున్నాయి. శతాబ్దాల తరబడి జలవాయువుల తాకిడివల్ల ఆ రెండు విగ్రహాలూ గుర్తించడానికి వీలులేనంతగా వికృతమై పోయినాయి. సైతి దేవతా పద్మాసనం వేసుకొని పీటమీద ఆసీనమైవుంది. వాటి శరీరాలపైన వస్త్రాలున్నట్లు లేదు; కాని వాటి వెంట్రుకలు ప్రాచీన మిశ్రీయులకు మల్లేనే కత్తిరించి వున్నవి. ఆశ్చర్య పడాల్సిన విషయ మేమిటంటే మా కెదురుగా చూడగల్గినంత దూరం రెండేసి ఫర్లాంగుల కొక జంట విగ్రహం కనిపిస్తోంది. వీటిల్లో మొదట పెద్దవిగానూ పోను-పోనూ చిన్నవిగానూ, తర్వాత మరీ కొద్దివిగానూ ఆ పైన అస్పష్టమైన బిందువుల్లాగానూ వుండి చివరకు అవిగూడా కన్పించకుండా అదృశ్యమై పోయినవి. ఇవి రెండు వరుసలుగా పర్వత శిఖరంనుండి దక్షిణ దిశకు వెళ్తున్నాయి.

ఇవి సోపానాలనుండి మితనీ హస్తీకి పోయే మార్గాన్ని సూచిస్తున్న వనడంలో సందేహంలేదు. ఈ విషయాన్ని శివ నాథుడు గూడా వ్రాశాడు.

అప్పటి నా వుద్రేకాన్ని వర్ణించడం అసంభవం. ఒక్క రాత్రి విశ్రాంతితోనే నేను గడచిన కష్టాల నన్నిటినీ మరచి పోయాను; ముందువచ్చే ఆపదలను గూర్చి గూడా ఆలోచించలేదు. ఆసీస దేవతా విగ్రహాలు చూపిస్తున్న మార్గాన్ని కనుగొనడం అసాధారణ విషయం. ఇది మేరియట్ ను కనిపెట్టడం కంటే ఘనమైనదనడం నిస్సందేహం. నేను ఆశ్చర్యంతో దక్షిణ పర్వతాన్ని చూస్తున్నాను. ధేబీయ రాకు మారుడైన సెరాఫిస్ సమాధి వున్న మితనీహస్తీ నగరం యిక్కడ వున్నదనడంలో నాకిప్పుడు గట్టి విశ్వాస మేర్పడింది.

పగలంతా కొండమీది చెట్ల నీడలో ఎంతో ఆనందంగా గడిపాం. నేను నా సహచరులతో నా నమ్మకాన్ని గూర్చి చెప్పాను. ఆవేశంలో నన్ను నేను మరచి ప్రవర్తించాననడంలో సందేహంలేదు. మేమింకా అనేక ఆటంకాల సాధిగమించాంని, వాటిని గురించి ఆలోచించాల్సిన అవసరం వుందని నేననుకోనేలేదు. మేమంతా యెంతో సంతోషంతో భేరీ సగారా ధ్వనులతో ఆడంబరంగా ప్రాచీన మిశ్రీయుల వలె ఆసీసదేవతా విగ్రహాల మార్గాన సాగి వెళ్తామని నేను వ్రాహ్మించాను. యీ చర్మచక్షువులతోనే వేలకొలది సంవత్సరాల నాటి మిశ్ర సగరాన్ని సంవర్షిద్దామన్న కోర్కె తప్ప నాకు మరే వుద్దేశ్యంలేదు. ధీరేంద్రుని వినిత మందహాసం

నా ఆవేశాన్ని తగ్గించింది. ధీరేంద్రుడొక వ్యవహార దక్కుడు. మరి నేనో? ఒక పనికిమాలిన వాణ్ణి.

ధీరేం:- ప్రొఫెసర్, మనం అత్తవారింటికి వెళ్తున్నట్లుగా మాట్లాడుతున్నాను. నేను ఇక్కడ మీ అభిప్రాయంతో ఏకీభవించను. మన యాత్రలో అన్నిటికంటే భయంకరభాగం ఇక ముందున్నదని నేను భావిస్తున్నాను.

నాకు మరోమారు ఎడారి దృశ్యం జ్ఞప్తికొచ్చింది. నేను చాలా భయంగా అన్నాను - అన్నింటికంటే భయంకరమా?

ధీరేం:- అవును. మీరు చాలాదూరం ఆలోచించారు గాని అది ఇప్పుడు నాకేమీ సచ్చడంలేదు. పర్వతంమీద చెక్కబడివున్న ఆ రెండు భయంకర విగ్రహాలను గూర్చి, ఆసీన దేవమూర్తులను గూర్చి మీరేం చెప్పినా నాకు అంతా నిస్సారంగానే వుంది. మన ముందున్న ప్రదేశం పాడుబడి లేదనీ, ఇప్పటికీ సశ్వశ్యామలంగా వుందని మీరు భావించడం లేదు. నేను - సశ్వశ్యామలంగా వుందా?

ధీరేం:- ఔనన్నట్లు తల వూపాడు.

నేను :- “నేను చూడలేదు.” ధీరేంద్రుడు దుర్భిణిని నా చేతికిచ్చి అన్నాడు — “కొంచెం దీనిలో చూడండి. ఇంతకు ముందున్న మీ అభిప్రాయాలను తొలగించుకొనండి. ముందు యీ దేశాన్ని సవిస్తరంగా పరిశీలించి చూడండి.”

నేను దుర్భిణిని తీసికొని దూరాన వున్న పర్వతాలనూ, మా మధ్య భూభాగాన్ని చూశాను. ధీరేంద్రుని మాట నిజమేనని గ్రహించాను. అక్కడక్కడా విశేషించి,

నది ఒడ్డున పంటచేలు కనిపిస్తున్నవి. అక్కడక్కడా పశువుల మందలు గూడా మేస్తున్నవి. దుర్భిణిని ధీరేంద్రుని చేతికిస్తూ నేనన్నాను - అవును యీ చోటు ప్రజలు నివసిస్తున్నదే.

ధీరేం :- మీరు ఇళ్ళను చూశారా ?

నేను :- లేదు.

ధీరేం :- అయితే మీరు సరిగా చూడలేదు.

ఆయన నిలబడి ప్రేలితో ఒక దిబ్బ వైపుకు సంకేతం చేశాడు. అదొక పైలు దూరాన వుండవచ్చు. ఆయన చెప్పి న్న దుర్భిణిని అటు తిప్పి చూశాను. నేనాశ్చర్యంతో మొట్ట మొదటిసారిగా ఒక చిన్న గ్రామాన్ని చూశాను. అక్కడొక అరడజను ఇళ్లున్నాయి. వాటి ముందు మనుష్యులు అయీ ఇటూ తిరగడం చూశాను. నేనేమీ మాట్లాడకుండా దుర్భిణిని ధీరేంద్రుని కప్పగించాను. యీ లోగానే ఆయన చాంగ్ ధనదాసులతో రానున్న భయంకర క్షితిని గురించి చర్చించాడు గూడా. నేనొక సంచిమీద కూర్చొని ధీరేంద్రునితో అన్నాను - అయితే మనమేం చెయ్యాలి ?

ధీరేం :- రానున్న కొన్ని గంటలే మన అదృష్టాన్ని నిర్ణయిస్తాయి. ఎంతోనేపు ఇతరుల కళ్లుగప్పి ఇక్కడ వుండ లేం.

ఆయన నిలబడి, జవాబుకోసం నిరీక్షిస్తున్నట్లుంది. నాకు మాత్రం తిరిగి ఎడారికి వెళ్లేకంటే మృత్యువే వేయి రెట్లు మంచిదనిపిస్తోంది.

ఎవరూ మాట్లాడలేదు. కొంచెం ఆగి ధీరేంద్రుడన్నాడు — సరే, ఇప్పుడు చాలా భాగం మీ మీదే

ఆధారపడే సమయమొచ్చింది. శివనాథుడు వ్రాసినవన్నీ ఇప్పటివరకూ యదార్థాలవుతూనే వచ్చినవి. అందువల్ల యీ రోడ్డు ప్రక్కనే మితనీ నగరముందనీ, ఇక్కడి ప్రజలు ప్రాచీన మిశ్రభాషను మాట్లాడుతారనీ ఆయన వ్రాసిన యీ విషయాలను గూడా నమ్మాలి. ఆ భాష మీకు వ్రాయనూ, చదవనూ వచ్చు. మీరీ దేశీయుల ప్రవర్తన, వేషభాషలు మొదలయినవన్నీ బాగా ఎరుగుదురు. ఆధునిక ఆటవికులను గూర్చి నాకు బాగా తెల్సుగాని, ప్రాచీన నాగరికులను గురించి నాకే మాత్రం తెలియదు. అయినా వీళ్లతో ఎలా ప్రవర్తించాలో నాకు బాగా తెలుసు. దానిలో యేమాత్రం పొరబడినా మనలో ఏ ఒక్కరం బ్రతికి బయట పడలేం. ప్రాచీన మిశ్రీయులు దయాపూర్ణ హృదయులు కారనుకొంటాను.

నేను :- అంతేగాదు. పైగా ఎంతో కృషులుగూడా.

ధీరేంద్రుడు ఇంకేమైనా చెపుతాడని నేననుకున్నాను. కాని ఆయన మానం వహించాడు. ఇదే సమయంలో చాంగ్ మహాశయుడు “మనమేమీ మాట్లాడరాదని” ప్రేలితో సంకేతం చేశాడు. మళ్ళీ ప్రేలిని చెవిపై పెట్టుకొని వినండని కళ్ళతో చెప్పాడు.

12.

రధికుడూ - మా దుస్సాహసం.

మేము చెవొగ్గి విన్నాం. కొద్ది సేపట్లోనే గుఱ్ఱపు గెట్టెల ధ్వని విన్నించింది. చాంగ్ నేలమీద పడుకొని కాళ్ళూ చేతుల సహాయంతో జరుక్కుంటూ ఒక పెద్ద రాతి చాటుకు వెళ్ళాడు. అక్కడనుండి మమ్మల్ని గూడా అలాగే చెయ్యమని సంకేతం చేశాడు. మేముగూడా అలాగే ఆయన వద్దకు చేరుకొన్నాం.

రాతిచట్టు చాటునుండి చాల సావధానంగా ఆ శబ్దం వైపు చూడసాగాం. అదే సమయంలో మా సమీపంగానే మాంసాన్ని తినే పుత్తమజాతి పశువొకటి మైదానంగుండా వెళ్ళడం కన్పించింది. ఆ జంతువు బాగా అలిసిపోయింది. మావద్దకు చేరేసరికి దాని నాలుక బయటకు కన్పిస్తూ వూగుతూండడం చూశాం.

ఎక్కువసేపు మేమూ జంతువును చూడనుగూడా లేదు; దూరాన్నుండి ఒక నల్లని వస్తువు రావడం చూశాం. కొద్ది సేపట్లోనే అది మాకు చాలా దాపుకొచ్చింది. అది రెండు చక్రాలు గల్గిన రథం. దానిమీద ఒక మనిషి ముందుకు వంగి కూర్చున్నాడు. అతని చేతుల్లో గుర్రపు కళ్ళేంతో బాటు ఒక పెద్ద విల్లుగూడా వుంది. బంగారపు టంచుగల లుంగీతప్ప శరీరంమీద మరేవిధమైన గుడ్డలూ లేవు. అతని కంఠానవున్న హారంలోని రత్నాలు మెరుస్తూన్నవి.

గుర్రం ముందుకు పరుగెత్తుతూన్నప్పుడు గాలిలో అతని జూలు వెనక్కు ఎగురుతున్నది.

అతడొక ముఘై సంచిత్రాల బలిష్టమైన యువకుడు. అతని రథం వేగంగా మాకు చాలా దాపుకు వచ్చింది. అలాంటి వృత్తమాశ్వాన్ని నేనెప్పుడూ చూచి వుండలేదు. అది ఆపాదమస్తకం బొగ్గులాంటి నలుపుగల్గి వుంది. రంగును బట్టే అది సినలైన అరబ్బి గుర్ర మనుకోవచ్చు.

మేము చూస్తూ వుండగానే కల్లెమును ఆ వ్యక్తి ఎడమ చేతికి తీసుకొన్నాడు. కుడి చేతితో పొదినుండి బాణం తీసి వెంటనే నారి సంధించాడు. ఆ అంబులపొది రథంలో అధిరోహించే చోటునేవుంది. అతడు నారిని చెవివరకు లాగి వదలగా దాని తీవ్రమైన ధ్వని మాదాకా వచ్చింది. నిస్సం దేహంగా యీ పురాతన అస్త్రం కనిపెట్టి బడినప్పటినుంచీ నేటి వరకూ అలాంటి గురి ఎక్కడా కన్పించదు. - బాణం, తిరుగుతూన్న జంతువుకు ఎడమభాగాన తగిలింది. అది అక్కడే గుండ్రంగా తిరిగి చచ్చింది. రథం నడపడంలో ఆ వ్యక్తి అపర కృష్ణుడు. గుర్రంగూడా అందుకు తగినదే. అతడు వెంటనే చేసిన సౌంజ్ఞమాత్రంతో గుర్రం శాంతంగా నిలబడిపోయింది. అతడొక నిమిషంలోనే మృతజంతువు శరీరంలోని బాణాన్ని తీసి దాన్ని రథంలో పెట్టుకొన్నాడు. అప్పుడతడు రథాన్ని తిప్పి కొంచెం సేపట్లోనే గాలిలో తేలిపోతూ ఆసీన దేవతా గ్రహాల మార్గంవెంటే వెళ్ళిపోయాడు. ఇప్పుడా రథ శబ్దాలు ఎన్నించక పోయినా, గిట్టలధ్వని లేకపోయినా ధూళితో ఆవ రించిన మేఘం నడచిపోతున్నట్లుగా మాత్రం కన్పిస్తోంది.

మేము నిశ్శబ్దంగా చూస్తూన్నాం. అతడెంతో దూరం వెళ్లిన తర్వాతగాని మాలో ఎవరూ నోరెత్తలేదు. సూర్యుడస్తాదిని చేరుకొన్నాడు. పశ్చిమ క్షితిజంలో కెంపుఛాయలు వ్యాపిస్తున్నవి. క్షణక్షణం యీ రక్తిమ పెంపొందుతూ ఆకాశంలో చిన్నదైపోయింది. మొట్టమొదటగా ధీరేంద్రుడనిశ్శబ్దాన్ని భంగం జేసాడు.

ధీరేం:- చూశారా ప్రొఫెసర్, మన ఆపదలు తొలిగి పోయినవని చెప్పలేం.

నేను నా ఎర్రని చేతిగుడ్డతో - యిదెప్పుడూ నావద్ద వుంటుంది. చెమటను తుడుచుకొని అన్నాను - మీరు చెప్పేది పూర్తిగా నిజం. మీరూహ వాస్తవం. నేనీ వ్యక్తిని పూర్వం చూసినట్లుంది. నా కల్పనా దృష్టితో యిలాంటి యువకుళ్ళో లేక ఆ యువకుణ్ణేనో అదే రథంమీద, అదే రోడ్డున థేబిస్ నుండి కబ్తెస్కు పోవు నైలునదీ తీరపు గాటపై వెళ్ళడం చూశాను. ఆ యువకుడు చక్రవర్తికి సామంతరాజై వుంటాడు. 19వ శతాబ్దపు విద్యాచారుడనైన నేను జాగృతావస్థలో వుండి కళ్ళారా అతన్నే చూస్తూండడం ఎంత ఆశ్చర్యం. ఇది నమ్మరానిమాట. కాని కళ్ళారా చూస్తూ కళ్ళనే ఎలా నమ్మకపోవడం ?

ధనదాసు నిలబడి పర్వతాల వైపుకు చూపించాడు. మరొకమారు అతని వున్నాదాన్ని చూశాను. అతడరుస్తూ "అ...క్క...డే...సెరాఫిస్ ... ధనరాసులు... వున్నాయి అన్నాడు.

అతని కళ్ళు మెరిసినవి. వేళ్లు వణికిపోతున్నవి. అతని ప్రత్యంగంలో మెరుపువంటి తీవ్రత్యం వెలిసింది. ధీరేంద్రుని నోట్లో బీజీ వెలుగుతోంది. చాంగ్ ఆసనం బైరాయించాడు. ఆయన వదనంమీద దీర్ఘమైన హాసరేఖ కన్పిస్తోంది. కళ్ళు మూతలుపడి వున్నవి. ఆయనేదో ఆలోచనలో లీనమైనట్లు నేనూహించాను.

ధీరేం:- మనం క్రిందకు వెళ్లదలిస్తే ప్రాణాలను గుప్పెట్లో పెట్టుకొని వెళ్ళాలి. ఇప్పుడు, యీపని నెలా నిర్వహించాలన్నదే సమస్య. మనమెలా ప్రారంభించాలి?

దీనికి సమాధాన మిచ్చింది చాంగ్ మహాశయుడే.

“మనం మారువేషం వేసుకొని వెళ్ళాలి.”

నేను :- మారువేషమా ! ఏవేషం ?

చాంగ్ :- దీనికి సరైన సమాధానం మీరే ఇవ్వగలరనుకొంటున్నాను ప్రొఫెసర్.

ఒక్క నిమిష మాలోచించాను; కాని నాకేమీ తోచిందిగాదు. చాంగ్ నావైపు చూచి అన్నాడు :- మీరు శప్పక ఆలోచించ గల్గుతారు. వారి దేవతల వేషంలో వెళ్ళగూడదా ? అలాంటి దేవతలెవరూ లేరావీరికి ?

ఇప్పటికీ నేనాయన అభిప్రాయాన్ని పూర్తిగా గ్రహించలేదు. నేను ప్రాచీన మిశ్రదేవతల నెరుగుదును.

ప్రపంచంలో యింతమంది దేవతలను

జ్ఞాల్ తక్కువ. స్వర్గ, మర్త్య లోకాలను

“ఇస్ దేవుని ఆలయం, రోమ్ దేవత

జూపిటర్ కంటే చాల పెద్దది మిశ్రదేశంలో పరం పరింగా
వచ్చిన దేవతల సంఖ్య తక్కువేమీ గాకపోయినా, ప్రతి నగరం
ఒక్కొక్క దేవతను కొలుస్తుండేది. స్థానికంగా ఆ దేవతల
మహత్వాన్ని గూర్చి అనేక రసవంతమైన కథలుండేవి.
హైదరాబాద్ - మేంసిస్ నగర ప్రధాన దేవత; అమన్-థేబిస్ రాజ
ధానీ దేవత; ఇసిస్ బుతోనగర దేవత. నేను మిశ్రదేవతల
కథలను, వాటి లోతుపాతులను తెలుసుకోసాగాను. కాని
చాంగ్ మన్యోనే అప్తపడ్డాడు — నిజం ప్రాఫెసర్, అనేక
గుణాలతోనూ, గూపాలతోనూ, కథలతోనూ గూడిన
దేవతలందరూ ఇక్కడ వుండివుంటారు. కాని పర్వతాలపై
చెక్కబడ్డ ప్రకాండ విగ్రహాల విషయమేంటి? అవి ఎవరి
విగ్రహాలు? వాటిని గురించి నాకొక్క అక్షరమైనా తెలి
యదని గుర్తించుకోండి.

నేను :- వారు థాత్, అనుబిస్ లు. ఒకటి మంత్రముల
యొక్కయూ, కళలయొక్కయూ దేవత. రెండవది మృత్యు
దేవత అనగా యమధర్మరాజు.

చాంగ్ :- మనలో యిద్దరు థాత్, అనుబిస్ ల వేషా
లతో వెళ్ళారనుకోండి, అప్పుడిక్కడి ప్రజలు ఎలా వ్యవహా
రిస్తారు? ఈ ప్రస్తావన వినగానే నా కళ్ళు మెరసిపోయినవి.
దీని ఫలస్వరూపం నన్ను చకితుణ్ణి చేసింది.

నేను :- “చాల వరకు సఫలత్వం జెందవచ్చు
మిశ్రీయులుగూడా మన ప్రజల్లాగానే పునర్జన్మ
మహాశయా! ప్రతివ్యక్తి రెండు ప్రా
అందులో ఒకటి ఎప్పుడూ జీవి చి

వాళ్ళను గూర్చి నాకు తెలియని కర్మకాండలుగాని, ధార్మిక కార్యాలుగాని భేదముకొంటాను. ఈ ఆలోచన తప్పక సఫలత్వం చెందవచ్చు. అలాగాక మన రహస్యం బయట బడేటప్పటి స్థితి తలచుకొంటే నా హృదయం వణికిపోతోంది."

ధీరే:- నేనొకసారి ఆటవిక జాతులను, వారికి పూజనీయుడైన దేవతారూపం ధరించి శాసించాను. నేను వారిని నా దాసులుగా చేసుకొన్నప్పటికీ చివరకు నాకే యీ వంచన అంటే అసహ్యం వేసింది. వారి అంధ విశ్వాసాలతో నిండిన సరళ హృదయాలపై నాకు జాలి వేసింది. తర్వాత నేను వారిని ఆర్య సమాజానికి వప్పగించాను. కొంత కాలానికి ఒక ప్రచారకుడు వాళ్లెంతో నాగరికులైపట్లు చెప్పాడు. వారి నోటివెంట జైన మతాచార్యుని సూక్తులు, తథాగతుని గీతలు వినవచ్చినవి.

చాంగ్ మెల్లగా లేచి నిలబడ్డాడు. ఆయన ధీరేంద్రుని మాట విన్నాడని నేననుకోలేదు. తన ఆలోచనలోనే నిమగ్నమై వున్నాడు. ఆయన అన్నాడు — నేనెన్నో వేషాలు వేసి సఫలుణ్ణయ్యాను. ఇది భయంకర కార్యమనడం నిస్సందేహం. ప్రొఫెసర్ యిది మీ మీద ఆధారపడి వుంది. ఇందులో సాఫల్యం పొందుతామన్న ఆశ మీకుంటే వెంటనే చెప్పండి. మేము మీ ఆజ్ఞలకు పూర్తిగా బద్ధులమౌతాం.

నాకిప్పుడు విషయమంతా స్పష్టమైంది. నాకు దీనిలోని లోతు-పాతులు తెలుసు. నిజంగా అక్కడ మితనీ సగరముంటే ఆ సగర ప్రవేశానికి యింతకంటే వేరు మార్గంలేదు.

నేను :- మన ముఖాలకు సరిపోయే విధంగా ఒక నక్కముఖం తయారు చేయడం సంభవమేనా?

ధీరే :- ఇది చాల తేలిక. ఇప్పుడే 10 నిమిషాలకు ముందు మన మొక “లకడా” (ఈజిప్టులో వుండే ఒక రకపు జంతువు) ను చూశాం. నాకు జంతువుల చర్మం ఒలిచి బాగు జేయడం బాగా అలవాటు. లేశమాత్రంగూడా గుర్తించని విధంగా నక్క తలను చేస్తాననడంలో సందేహమేమీ లేదు. అది సర్కిగ్లా నక్క తలలాగే వుంటుంది. నేను రామాయణ నాటకంలో హనుమంతుని ముఖాన్ని చేశాను. నిజంగా ఆ ముఖంలో ఎంతో నైపుణ్యం వుంది.

నేను :- పవిత్రమైన ఇబిస్ పక్షి ముఖాన్ని గూడా తయారు జేయగలుగతారా?

ధీరే :- ఇది కొంచెం కష్టమైనా చేయ గలుగతాను.

నేను :- మరొక డేగ ఆకారాన్నో!

ధీరే :- ఓ, అదిగూడా.

నేను :- భేష్; మనవద్ద గోబరైలా వుంది. దేవతలు స్వయంగా గోబరైలాను తీసికొని సెరాఫిస్ సమాధికి వేంచేస్తున్నారు. మనం నదిమీద ప్రయాణం చేయాలివుంది; ఎందుకంటే, పవిత్రమైన నైలునదీ తీరంలో ప్రాచీన మిశ్రీయుల ధార్మిక కృత్యాలన్నీ జరుగుతూండేవి. ధసదాస్జీ, మీరు ఓసరిస్ పుత్రుడు, ఆకాశ దేవతయైన హోరస్ బోతారు. ధీరేంద్రుడు అనుబిస్, చాంగ్ థాత్ బోతారు.

నేను మీ ప్రధాన పూజారిని; ఎందుకంటే దేవతలు నీచ
మానవ సంతానంతో మాట్లాడరు.

ధనదాసు తలయెత్తి విరగబడి నవ్వుతూ ఒక పెద్ద కేక
కెట్టాడు - భేష్ ! యిందులో అసఫలత్వమంటూ లేనేలేదు.

13

నైలు దేవతలు సెరాఫిన్
భూ మి మీ ద అ ప త
రి ం చ డ ం.

అరొజు వృదయం మేమీ విషయమై వివరంగా
చర్చించాం. నా స్నేహితులు ధరించబోయే వేషాలుగల
దేవతల యొక్క గుణ గణాలూ, స్వభావాలనూ పూర్తిగా
వివరించాను. నా సాహసపూర్ణ ప్రయత్నం వృథా కావడా
నికి నా కేకారణం కన్పించడంలేదు. మేము మా ఏర్పాట్లను
పూర్తి చేసుకోవడానికి కొన్ని రోజులు పడుతుంది. గనుక
సురక్షిత స్థలానికి మా మకాంను మార్చడలచుకొన్నాం.
ధీరేంద్ర- ధనదాసులు మెట్లమీదుగా వెళ్ళి క్రిందిభాగంలో
తగిన చోటు వున్న దేమోనని చూచివచ్చారు. వారు విగ్ర
హకు సమీపంలోనే ఒక నివాస యోగ్యమైన గుహ వున్న

ఒక వారం రోజులున్నాం. పనివత్తి డివల్లి
కు తీరిక లేకపోయింది. ధీరేంద్ర

దొక లకడాను జంపి దాని తలవంకి తల నొకదానిని తయారు చేశాడు. ఆయన దాన్ని బాగా పరికించి చూసి లోట్లు పున్న చోట్లను సరిజేశాడు. డేగ, ఇబిస్ పక్షుల ముఖాలను తయారు చేయడం చాల కష్టమైన పని. అవి పూర్తిచేయడానికి ధీరేంద్రునికి చాలారోజులు పట్టినవి. ఆయన ఒక పెద్ద డేగను చంపి, ఒక రకమైన కొయ్యముక్కలతో డేగ రెక్కలవలెనే రెక్కలను తయారు చేశాడు. అసలు డేగముక్కునే దానికి తగిలించాడు.

ఇబిస్ పక్షిని పట్టుకోవడానికి మేమంతగా కష్టపడలేదు. ఎందుకంటే, నదికి ఆవలివైపున ఈ జాతికి జెందిన పక్షులు యెన్నో వున్నవి. ఈ ప్రదేశంలో సుందరమైన ఎర్రని ముక్కుగల ఇబిస్ పక్షులు చాల ఎక్కువగా వుంటవి. కాని నైలునది వరదలు వచ్చినప్పుడు ఎగువ విశ్రదేశంలో కనిపించే ఇబిస్ పక్షులు మాత్రం ఇచ్చట చాలా తక్కువ వుంటాయి. మేము సర్వత్రాగాన్నుండి దుర్భిణీ సాయంతో అనేక ఎర్రని ఇబిస్ పక్షులు నదీతీరంలో మెల్లగా ఎగురు తూండడం చూశాం.

పవిత్రమైన ఇబిస్ పక్షి వెండిలాగా తెల్లగా వున్నప్పటికీ తల, మెడ నల్లగానూ, ఈకలు లేనిదిగానూ వుంటుంది. వీటిని నకలు చేయడానికేమీ వుపాయం తోచలేదు. అందువల్ల ధీరేంద్రుడు 5-6 పక్షులను చంపి తీసుకవచ్చాడు. వాటి తలయొక్క చర్మాన్ని వేరుజేశాడు. చక్కంగా ఆ ముక్కలన్నిటినీ కలిపి నల్లని గట్టికర్రను కోసి ఒక పక్షి వలె

చేశాడు. ఈ ముస్కను సన్నని మేకులతో ముఖానికి అతుక
జెట్టాడు; మేకులు బయటకు కస్పిస్తున్న చోట ఒక సబ్బని
చర్మాన్ని అంటించాడు.

ఈ మూడు ముఖాల ఆకారం అచ్చంగా అసలు
ముఖాలలాగానే వున్నవి. కెప్టెన్ ధీరేంద్రుని యాత్రలు చదివిన
వాడు అద్దాల కళ్ళను భద్రపరచే ఒక చిన్న పెట్టెను — దాని
ద్వారా ఆయన ఆటవికులకు తన విందజాలపు చమత్కా
రాన్ని చూపెడుతూ వుంటాడు—తనవద్ద వుంచుకొంటాడని
తెలుసుకోగలడు. ఆయన ఆ చిన్న పెట్టెలో వున్న అద్దాల
కళ్ళను సరి ఒకరి ముఖంలోనూ వాటికోసం ప్రత్యేకించబడ్డ
రంధ్రాల్లో బయటి వస్తువులను చూడడానికి వీలుగా
అమర్చాడు.

చాంగ్ మహాశయుడు గూడా తన పనిలో నిమగ్నమై
వున్నాడు. అపరాధ షరిశోధనలో యెక్కువగా వుపయోగించే
భానుమతి సిటారీని ఎడారి యాత్రలో గూడా వెంట వేసుక
వచ్చాడు. దానిలో వున్న రంగులు తీసి ఆనాడు కన్పించిన రధి
కుని శరీరంమీద వున్న లాంటి రంగును మా శరీరాలకు పులి
మారు. వస్త్రధారణ విషయంలో మా కెలాంటి చిక్కు
లేదు; ఎందుకంటే ప్రాచీన మిశ్రీయుల దుస్తులు నడుము
నుండి మోకాళ్ళ వరకుండే ఒక సాధారణమైన లుంగీయే.
తమ చొక్కాలతో తయారు చేసుకొన్నాడు.
జాగ్రత్తైన మనుష్యమాత్రుల్ని గనుక
మాకు చేసే అవసరం లేదు. ఆ, నాతల
ప్రగించి వెంట్రుకలు తక్కువజేశాడు.

ధీరేంద్రుడు ఆ కాసినిగూడా లేకుండా నున్నగా గొరిగివేశాడు. చాలకాలంగా వుంటూవచ్చిన గడ్డం - మీసాలుగూడా తీసి వేయబడ్డవి. ఆఖరుకు బంగారు పూతగల నా కళ్ళద్దాలుగూడా తీసివేయబడినవి.

సూర్యుడింకొక గంటకు అస్తమిస్తాడనగా మేము పర్వతాగ్రాన్ని పరిత్యజించాం. ప్రాచీన మిశ్రదేశపు దేవతలు హోరస్, అనుబిస్, థాత్ లు, వారివెంట వృద్ధపూజారి-అన్నిటికీ మించిన విశేష మేమిటంటే అందరి చేతుల్లో ఆధునిక బ్యాగ్ లు, తుపాకీలు వున్నాయి. నిజంగా అక్కడ నా పురాతత్వ మ్యూజియం స్నేహితులంటే విరగబడి నవ్వేవాళ్ళు. అనుబిస్ చంకలో ఒక పొడవైన దుర్బిణీవుంది. ఆయన మోహినీ మార్కు బీడిని మాత్రం వదలలేదు. థాత్ వద్ద మందులపెట్టె వుంది. హోరస్ భుజాన సైనికుల కుండేలాంటి దుర్బిణీ వుంది.

ప్రయాణించ బోయే ముందు నేను నా దేవతలను బాగా పరీక్షించాను. చాంగ్ - ధీరేంద్రులు తమ ప్రయత్నంలో సఫలరయ్యారని నాకు బాగా తృప్తి కలిగింది. ధనదాసు హోరస్ గూఢంలో అమోఘంగా వున్నాడు. ఆయన ఎత్తు హోరస్ కు తగినట్లుగా వుంది; ఎందుకంటే మిశ్ర పురాణాల్లో హోరస్ మిగిలిన దేవతలకంటే పొడగరియని చెప్పబడివుంది. ధీరేంద్రుడు అనుబిస్ గూఢంలో సర్ప - సక్క వలె చంచలంగా వున్నాడు; చాంగ్ బొజ్జ థాత్ తగినట్లుగానే వుంది. ఆసీన దేవతా విగ్రహ గామిగా నేనే వున్నప్పటికీ మధ్య - ఆదేశం తీసుకోవలసి వస్తోండేది.

అతడుకుస్తూ అన్నాడు - హోరస్ ! సంస్కృతములు
పుత్రాదకుడైన ఓసరిస్ పుత్రుడా, యీ దాసుణ్ణి కనికరించు.

నేను వాళ్లతో మాట్లాడాలని మొదటనే నిశ్చయించు
కొన్నాను. అసలు వాళ్లభాష మాకు అర్థమౌతుందో కాదో
సరిక్షించుకోవాలి. నేనన్నాను - శాంతించు ! భయపడకు !
నైలు దేవతల ఆగమనం. యీ దేశానికి అశుభం చేకూర్చు
డానికి గాదు.

సాష్టాగపడిన మనుష్యుడు లేచే ప్రయత్నమే చేయ
లేదు; కాని అక్కడ నిలబడ్డ రెండవవాడు న్నావైపుకు
చూశాడు. వాడు నామాట గ్రహించినట్లు నా కళ్ళమెంచి.
తమరు "పూజారులా" అని వాడు అన్నాడు.

నేను :- మహాదేవులైన హోరస్, అనుబిస్, థాత్ లు
తాము ప్రాచీన యుగంలో వుండే ప్రదేశంనుండి వస్తున్నారు.
నీముందు నిలబడ్డ అనుబిస్, ఓసరిస్ అంత్యక్రియలను పూర్తి
చేశారు. జగత్తుకు వెలుగు ప్రసాదించే సూర్య దేవుణ్ణి
సృష్టించిన వుషా - సంధ్యల తండ్రి హోరస్. నీ పూర్వజులకు
గూడా లభించని జ్ఞానాన్ని ప్రసాదించడానికి వేంచేశారు
బుద్ధిదేవత థాత్. 'రా' మందిరంలో సకల సపరిచర్యలతో
పాటు ఘనస్వాగతం పొందమని వీళ్లను ఓసరిస్ యీ దేశా
నివాడు. రా (సూర్యుడు) మందిరపు క్రిందిభాగంలో
రానిస్ సమాది వుంది.

పూర్తయ్యేసరికి నేలపైబడిన ఆ వ్యక్తి
వాడు అకస్మాత్తుగా లేచి "దేవ

తలు పృథివికి దిగివచ్చారు.. ఇక ప్రపంచం నాశనం కావడాని కెక్కువకాలం పట్టిదు" అని అరుస్తూ బయటకి పారిపోయాడు.

రెండవవాడు గూడా యీ మహాదేవతల ముందు తాను ఒంటరిగావడం చూచి కొద్దిసేపు తర్వాత మొదటివ్యక్తి మార్గాన్నే అనుసరించాడు.

నేను వాడి మాటను అర్థం చేసుకొన్నానో లేదో తెలుసుకోవడానికి అవకాశ మివ్వలేదు. అయినా నేను మాట్లాడే భాష, వాళ్ళ భాష ఒకటేనని తేలింది. ఉచ్చారణలో మాత్రం చాల భేదముంది.

ఆ మనిషి బయటికి బోగానే "మీరు వాడి మాటను అర్థం చేసుకొన్నారా" అని ధీరేంద్రుడు అడిగాడు. "తెలుసుకోవడంలో యిబ్బందేమీ లేదు; కాని కొన్ని కొన్ని అంశాల్లో యీ భాష ప్రాచీన నైలు తీరవాసుల భాషతో భేదిస్తుంది. ఉచ్చారణలో యెంతో తేడావుంది" అని నేనాయితో చెప్పాను.

ధీరేం:- అయితే మన కోర్కె సిద్ధిస్తుంది. మనమిప్పుడు సక్రమమైన మార్గంలో వున్నాం. ఇక మనం ముందుకు సాగవచ్చు. ప్రాచీన మిశ్రీయుల పెద్ద పెద్ద ధర్మోత్సవాల్నీ నదీ తీరాల్లోనే జరుగుతూండేవని మీరు చెప్పారు; కాబట్టి ఇప్పుడు మనకొక నావ అవసర మనిపిస్తోంది. మనం నదీతీరాన వున్న గ్రామంలో వున్నాం గాబట్టి యిక్కడ నావ సంభవం.

ఇప్పుడు మేము నది ఒడ్డునే అందరికన్నా ముందు అనుబిన్ వున్నాం.

దూరం బోకుండానే నది ఒడ్డున ఒక చిన్న నావ దొరికింది. అది ప్రాచీన నైలు తీరవాసులైన పల్లెవారి నావవలె వుంది. ఆ నావ ఒక చెట్టుకు నీళ్ళలో దట్టంగా నాచు వున్న చోట కట్టివేసి వుంచబడ్డది.

చాంగ్, ధనదాసు లిద్దరూ మేము వదిలివచ్చిన సామాను తీసుకురావడానికి వెళ్ళారు. ఇక నేనూ, ధీరేంద్రుడూ మహాదేవతల స్వాగతార్థమై నావను అలంకరించి వుంచాం.

మేము మా సామానంతటినీ నావలోని చెక్కలక్రింద వేశాం. దానిమీద దట్టంగా గడ్డి పరిచి చక్కని ఆసనంగా తయారుచేశాం. ధీరేంద్రుడు నావకు వెనుకభాగాన తెరచాప గట్టి దాన్ని నడిపే విధానం గూడా నాకు చెప్పాడు. నావ మధ్యన మేముక అరుగులాంటిది వేశాం. ఆ పశువుల కాపరుల ఇంట్లో సంగ్రహించిన ఓసరిస్ మొక్క చిన్న రాతివిగ్రహాన్ని దానిమీద స్థాపించాం.

మేము మా నావను వదిలిపెట్టినప్పుడు రాత్రి రెండు గంటలయింది. నది ఎంతో ఇరుకుగా వుంది. అయినా అదృష్టవశాత్తు తెల్లని వెన్నెల్లో ఒడ్డు బాగా కనిపిస్తోంది. “తొందర ఏమీలేదు. మెల్లిగా ప్రవాహంతో పాటు మనం ముందుకు సాగాలి. మన నౌకట వ్రాసింది కాకతప్పదు” అని ధీరేంద్రుడన్నాడు.

నావ ముందు భాగానికి ఓసరిస్ విగ్రహానికి మధ్య భాగంలో కూర్చున్నందువల్ల త్రోవలో మిత్రులతో మాట్లాడడానికి నాకు చాలా తక్కువ అవకాశమే దొరికింది. జరుగ

బోయేదాన్ని గూర్చిన ఆలోచనలు నా తలలో తీవ్రంగా పని చేస్తున్నవి. నాకీ దుస్సహసాన్ని గూర్చి చాలా ఆశ్చర్యమేస్తోంది. పాలవెల్లిగా వున్న వెన్నెలలో మా సమీప దృశ్యం ఎంతో మనోహరంగా కనిపిస్తోంది. నది మలుపుతో బాటు మేము మరోమారు ఆసీన దేవతలవద్దకు చేరుకొన్నాం. వాటి ఆకారం ఇప్పుడుగూడా ప్రశాంతంగానూ, కరుణాత్పాదకంగానూ వుంది. మా ముందుగా ఎన్నో గ్రామాలు, పల్లియుల పూరిళ్లు, అక్కడక్కడా దేవాలయాలు దాటి పోతున్నవి. మేము ముందుకు వెళ్ళిపోతూ నదీప్రవాహం వెడల్పుగానూ, కట్టలు ఎత్తుగానూ వున్నవి.

ఇది చాలా ఎత్తైన సస్యశ్యామల ప్రదేశం. మేము ముందుకు సాగిపోతున్నకొద్దీ పెద్దపెద్ద గ్రామాలు కనిపిస్తున్నవి. ఇళ్ళు యెంతో బాగున్నా ఒక్క మనిషిగూడా బయట కనిపించడంలేదు. అక్కడక్కడా ప్రాణిచిహ్నాలు లేవు. ప్రజలంతా నిశ్చింతగా నిద్రిస్తున్నారు. విదేశీ దోపిడిగాళ్లు వేలకొలది మైళ్ళ దూరాన్నించి వచ్చి వారి ప్రాచీన దేవతల రూపంలో వారి ఇళ్లలోనే జొరబడ్డారని వారికి తెలియదు.

నీటి వేగం గంటకు రెండు-మూడు మైళ్ళకంటే ఎక్కువ వుండదని మేముచుకొన్నాం. సూర్యభగవానుడు ప్రాచ్యుతశన అలంకరించే సమయానికి మేము పది-పన్నెండు క్రోసుల దూరం మాత్రం వెళ్లగలిగాం. తూర్పుదిక్కు క్షితిజంనుండి పంపునుండి నీరు చింది వ్యాపించినట్లుగానే కాంతిపుంజం వ్యాపించింది.

నెలుగు బాగా వచ్చిన తరువాత మేము అనుకొన్న
కార్యక్రమం అమల్లోబెట్టాం. ఇప్పుడు దైవత్రయం నావ
ముందు భాగంలోని అరుగుపై ఆసీనులయ్యాను. అక్కడ
హోరన్ ముందువైపుకు ముఖం వుంచి నిలబడ్డాడు. మిగిలిన
దేవతలిద్దరూ ఆయన వెనక్కి వెనుకవైపుకు మొహాలుపెట్టి
నిలబడ్డారు. శ్వేతముఖుడైన ధనదాస్ ప్రాచీన మిశ్రదేవతా
రూపంలో అధికారయుత తేజస్సుతో వెలిగిపోతున్నాడు.
నీటిపై తెల్లని పొగ లేస్తున్న ఆ ప్రభాత సమయంలో యీ
స్వర్గదేవతాత్రయం అద్భుత ప్రభావాన్ని స్రవరింప జేస్తు
న్నాడు.

మొట్టమొదట మాకు కన్పించినవాడొక పల్లెవాడు.
వాడు తగిసిన తన వలను ఎండలో ఆరబెట్టుకొంటున్నాడు.
వాడి దృష్టి దేవతలపై బడగానే సాష్టాంగపడి మేము కను
చూపు మేర వెళ్లేంతవరకూ లేవనేలేదు.

ఇంకొంచెం దూరం వెళ్లేసరికి ఒక చెట్టుక్రింద బాలు
డొకడు కన్పించాడు. ఒంటిమీద గుడ్డలేదు; వెంట్రుకలు
మెలికలుతిరిగి వున్నవి. మమ్మల్ని చూడగానే భయంగా తన
ఇంటివైపుకు పారిపోయాడు. దేవతలు ముగ్గురూ ప్రత్యక్ష
మయ్యారని తన తల్లితో చెప్పడానికి వెళ్ళినట్లుంది.

ఇప్పుడు మేము ధనాఘ్యుడో, లేక సామంతప్రభువో
అన్నట్లున్నవాని ఇంటిముందుకు వచ్చాం. ఒకగది కిక్కిరిస్తో
రత్నజటిత భూషణాలతో అలంకరింపబడ్డ ఒక యువతి
కూర్చొని వుంది. ఆమెకు బంగారు జరీ పనితనంగు టోపీ
గూడా వుంది. హస్తాను రత్నస్థగిత కంకణాలూ, భుజాలకు

మణిజాత భుజకీర్తన, మెడలో అమూల్యమైన ఎన్నో రత్న హారాలు వున్నవి. మా దర్శనం కాగానే రెండుచేతులు జోడించి, తల వంచుతూ యేవేవో కొన్ని స్తుతివాక్యాలు పఠించింది. దూరంగా వున్నందున మాకవి వినిపించలేదు. మమ్మల్ని ఇద్దరు ముగ్గురు మనుష్యులు చూచినప్పటికీ విద్యుత గతిని యీ వార్త దేశంలో యీ మూలనుండి ఆ మూల వరకూ వ్యాపించకుండా వుండదని మేము ప్రథమంలోనే నిశ్చయించుకొన్నాం. ప్రజలు ఒక గ్రామాన్నుండి వేరొక గ్రామానికి పరుగెత్తుతూండడం మేమెన్నో సాక్షు చూశాం. దేవతలు స్వర్గలోకంనుంచి భూలోకంలోకి దిగారని తెలియ జేయడానికే యీ షరుగులని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు. మాకు దూరాన కనిపిస్తాన్న ఒక కుగ్రామానికి సమీపంగానే మేము వెళ్తాం. అక్కడివిషయం తెలిసి దేవతల దర్శనంకోసం ప్రబలమైన కోర్కెతో ప్రజలు గుంపులుగా మొదట్నీంచీ వేచి చూస్తున్నారు. నది వొడ్డున మూడు వందలకు పైగా వున్న జనాన్ని చూసి నాహృదయం కంపించసాగింది. అందులో ఎక్కువగా ఆయుధహస్తులు.

శృగాల ముఖంనుండి ఒక హెచ్చరిక శబ్దం నాచెవుల్లో పడింది - “ధృఢంగా నిలబడి నీపాత్రను నిర్వహించు; నావను నదీ మధ్యభాగంలో వుంచి మేము వేంచేసివస్తున్నాగా హెచ్చరిక చేయి ప్రొఫెసర్.”

యీలోగా నేను మాట్లాడడానికి అనువైన మాటలు కూర్చుకొని వాటిని కంఠస్థంగాడా చేశాను ప్రజల దర్శనం రాగానే వాటిని పెద్దగా వుద్ఘోషించాను - “నైలుయొక్క

మహత్తర దేవతలు — గత యుగాల్లో మీ పూర్వజుల రక్షకులు — అనేక శతాబ్దాల తరువాత నేడు తమ బిడ్డల భూమికి వేంచేశారు. వారు శాంతిని, శుభాన్ని ప్రసాదించడానికే వేంచేశారు. దేవతలు మానవజాతి సుఖాన్నే కాంక్షిస్తారు.

ప్రజల మాదర్శనార్థం తహ తహ లాడుతున్నారు. కాని వారు నది ఒడ్డుకు చేరుకోవాలని ఒకర్నొకరు నెట్టుకుంటున్నారు. అక్కడి గుంపులో అన్ని వృత్తులకూ చెందిన ప్రజలుండడం చూశాను. వారి దుస్తులు పూర్తిగా పురాతన మిశ్రీయులవే. అక్కడ పొడుగుపాటి లుంగీలు ధరించి, చేతిలో

గాటీలుగల వాళ్లున్నారు. దుకాణదారు లెందరో దుకాణాలు వదలి వచ్చారు. వంటవాళ్ళు గరిటెలు చేతుల్లోనే వుండడం గూడా మర్చిపోయారు. పెద్ద పెద్ద శాలువాలు కప్పుకొన్న పండితులుగూడా వున్నారు. స్త్రీలూ, పిల్లలూ లెక్కలేదు. వానంతా ఒక ఎత్తయిన గోడముందు నిలబడి వున్నారు. వెనుకవైపు ఎన్నో కిటికీలున్న ఒక భవనం వుంది. నా హృదయంలో, నా భాషను గూర్చి ఎంతో సందేహిస్తున్నాను. ఇదే సమయంలో భవనం మీద ఒక వ్యక్తి కనిపించాడు. రాకుమారుడో లేక వున్నత రాజకీయోద్యోగిని అతని దుస్తులు చెపుతున్నవి. అతడు వుచ్చస్వరంతో అన్నాడు—

“రాకుమారుల యొక్కయూ, రాకన్నియల యొక్కయూ

మందిరాల్లో విశ్రమించే హోంస్ దేవత పృథ్వికి వచ్చారు. ఓ నాగరికులారా, మిశ్రీయులారా, మీ పితా

మహా ప్రపితామహుల దేవతలకు ఘనమైన స్వాగత మివ్వండి.”

వెంటనే అక్కడున్న వాళ్ళంతా సాష్టాంగపడ్డారు. నేను గూడా దేవతల ఎదుట అలాగే చేశాను. అప్పుడు దేవత్రయం ఆశీర్వాదిస్తున్నట్లు తమ దక్షిణ హస్తాలను మైకెత్తి మెల్లి మెల్లిగా దించేసుకొన్నారు.

14.

మితనీ నగర ప్రవేశం

మేము ఆ గ్రామాన్ని వీడగానే ప్రజలంతా తమ ఇళ్ళకు వెళ్ళిపోయారు. సూర్యాస్తమయూనికి ముందే, మా ఆగమన వార్త దేశం నలుమూలలా వ్యాపించిన దుండంలో, సందేహం ఏమీ లేదు. ఆ భవన సింహద్వారం తెరువబడడం, అందులో నుండి ఒక రథం బయటైరి దక్షిణ దిశగా పోవడం నిజంగా మేము చూశాం. హోరస్, థాత్, అనుబిస్ లు నది మాడ్గంగా వస్తున్నారన్న వార్త పర్వత సమీపంలో వున్న రాజధానికి చేరవేస్తాడనడం నిశ్చయం. ఆ దేవతలు తిరిగి మనుష్యుల్లో బుద్ధి, జ్ఞానం లేనప్పటికాలంలో తాము నివసించిన పురాతన భూమిమీదే అవతరిస్తున్నారు.

ప్రొద్దెక్కినకొద్దీ ఎండ తీవ్రమై పోతోంది. ఆ ఎండను తప్పించుకోవడానికి నేను చెక్కల క్రిందికి వెళ్ళాను. కానీ బడివున్న నా మిత్రులకు తమ ముఖాలను మించి తప్పించుకొనే వుపాయ మేమీ లేదు. ఇప్పుడు వారికి ఆకలి - దప్పికల సమస్య వచ్చింది. ఎందుకంటే ఆ గూపుండి దేవతలు తినడం కష్టం.

కొంచెం సేపట్లోనే మేమొక పెద్ద దేవాలయం వద్దకు వచ్చాం. అది నది ఒడ్డున వున్నది. అక్కడ విశ్రాంతి తీసుకోవాలని మేమనుకొన్నాం. నదిపాయ ఒకటి ఆలయ గర్భంలోకి చొచ్చుకుపోయింది. నేను నావను అక్కడకు చేర్చాను. ఇప్పుడు మేమొక వసారాలో వున్నాం. దాని కప్పు పెద్ద పెద్ద స్తంభాల మీదవుంది. ఆ స్తంభాలు ఎన్నో చిత్రాలతో, చిత్రలిపితోనూ అలంకరింపబడి వున్నవి. ఆలయ పైభాగంలో ఇసిస్ దేవి విగ్రహం వుంది. ఆమె శిరస్సుమీద వున్న సూర్య బింబం రెండు కొమ్ములతో పరివేష్టించబడి వుంది. ఆ విగ్రహం ఒక వున్నతమైన అరుగుమీద వుంది. ఆమె రెండు చేతులూ తొడల మీద వున్నవి. యీ దేవికొరకే యీ ఆలయం నిర్మించబడినట్లు తెలుస్తోంది.

అక్కడ వున్నది కేవలం ఒక్క పూజారి మాత్రం. అతడుగూడా పారిపోవడంగా తన భక్తి శ్రద్ధలను స్రవరించాడు.

అచ్చటి రాతి గచ్చుమీద భక్తులకోసం ఎన్నో చాపలు పరచబడి వున్నాయి. ఆ సమీపంలోనే ఎన్నో రాతి, ఇత్తడి శిలాఫలకాలున్నాయి. మానావ వున్న స్థలానికి చుట్టూ ఇరవై గదులున్నాయి. ఆ గదుల్లో ధూప, దీప, ఫలభోజన యుక్త పాత్రలతో బాటు సారాయిగూడా వుంది. అదంతా ఇసిస్ దేవి నైవేద్య సామగ్రిగా తోస్తూంది.

యీ గదుల్లోనే ఒక దానిలో స్రవేశించి నా ముగ్గురు మిత్రులు చక్కగా ఆరగించి వచ్చిందాకా నేను నావమీదే

వున్నాను. గుంపులూ, గోలలూ లేకుండానే ఆలయ భాగాన్ని దాటిపోతామని ఆశించాం; కాని అలా జరిగింది కాదు. నేను దక్షిణదిశగా మనుష్యుల అలికిడివిని ఆలయ ద్వారంలోకి వెళ్ళాను. నది ఒడ్డునే ఒక మనుష్యుల గుంపు రావడం చూచాను.

ఈ గుంపు ముందుభాగంలో ఎందరో పూజారులున్నారు. నావలెనే ముండిత శిరస్కులు. వారి వెనుకవైపుగా వచ్చే వ్యక్తిని చూచినంత మాత్రానే ఆతడొక ఉచ్చ శ్రేణికి జెందినవాడని తెలుస్తూంది. అతని శిరస్సు మీదనుండి వచ్చి అలాటభాగంలో బంధింపబడ్డ వస్త్రం శేర్వాణీలాగా క్రిందిభాగంవరకూ వ్రేలాడుతోంది. అతడు సరించిన లుంగీ వెడల్పాటి బంగారు అంచుతో వుంది. అతడు కుశిభుజంమీద వేసుకొన్న పులిచర్మంలోని ముఖభాగం ముందువైపుకూ, కాళ్ళు వెనుకభాగంలో నడుమువరకూ వ్రేలాడుతున్నవి. అతడు వృద్ధుడైనా యేమాత్రం వంగిపోక పెద్దపెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ నస్తున్నాడు. అతని విశాల భుజస్కంధాల్లోనూ, వదనంమీదనూ అధికారయుత తేజస్సు ప్రకాశిస్తూంది.

అతడు ప్రధాన పూజారి అని నేను చూడగానే గుర్తించాను. నేను వెంటనే ఆలయంలోకి వెళ్ళాను. నేను నా మిత్రులతో వెంటనే ముఖాలు తగిలించుకోమని చెప్పాను. ఒక శక్తివంతుడైన పురుషుని కల్సుకొనే అవకాశం కల్గిందని నేను వారితో చెప్పాను.

మేము వసారాలోకి వచ్చే సమయానికి మా సవిత్ర పల్లెనావను పురోహితుడు చూస్తూన్నట్లు గమనించాను.

కాని నా మిత్రులు బయటకు రాగానే వారి సందేహం తీసి పోయి సాష్టాంగ నమస్కారము చేయడానికి నేలపై వాలారు.

నేను ధైర్యంచేసి వారిని నిలబడమన్నాను. అప్పుడు ప్రధాన పురోహితుడు నా ముందుకు వచ్చాడు.

మే మెవరిమో వారికి వివరించాను. తర్వాత దేశాన్ని గూర్చి అనేక విషయాలు అడిగి తెలుసుకొన్నాను. ఎందు కంటే నా ముగ్గురు మిత్రులుగూడా యీ దేశానికి క్రొత్త పురోహితుడు నా మాటలు తెలుసుకో గల్గుతున్నాడనీ, నేనతని మాటలను అర్థం చేసుకొంటున్నాననీ, ఇందులో ఏమాత్రం ఇబ్బంది కలగడంలేదనీ గమనించినప్పుడు నా మనస్సు తేలికపడింది. అదీగాక ప్రాచీన మిశ్రభాషకు సంబంధించిన నా జ్ఞానం తక్కువేమీ కాదు. నేను సంవత్సరాల తరబడి దానిలో నా బుర్ర బద్దలు వేసుకొన్నాను.

తన నామధేయం అహ్మసో అనీ, 'రా' దేవాలయానికి అధ్యక్షుణ్ణనీ, యీ దేశానికి ప్రధాన పురోహితుణ్ణనీ ఆవ్యక్తి నాతో చెప్పాడు. తర్వాత 'సేరిసిస్' మహారాణిని గూర్చి చెప్పాడు—“ఆమె ఇసిస్‌లాగే సౌందర్యవతి, ఆమె హృదయంలో హోరస్ సర్వనా నివసిస్తూంటారు.” ఎవరా హోరస్ ? తన ఎదురుగా కాళ్లు-చేతులు గల్గిన స్థూలశరీరుడై వున్నవాడే.

నేను అహ్మసోను అడిగాను—“నీవు నగరాన్నుంచి ఇంతదూరం రావాల్సిన అవసరమేమిటి ?” అప్పుడాయన అన్నాడు—“నన్ను నిన్న మహారాణి ఇసిస్ దేవి పూజ జరి

పించవలసిందిగా ఆజ్ఞాపించింది.” ఇప్పుడు స్వగ్రాధిపుడైన హోరన్, ప్రజ్ఞాధురింధరుడైన థాత్, నేపథ్స్ పుత్రుడైన అనుబిస్ నూ సత్యక్షంగా తన ముందుండడం చూచి అహ్మసో ఇదేదో దైవ చమత్కార మనుకొన్నాడు. దేవతలు స్వయంగానే తమ ఆగమన వార్తను మహారాణికి స్రగ్ధమంలోనే తెలియజేశారని భావించాడు. ఆయన ఆశ్చర్యంగా హోరన్ పైపు చూస్తూ నన్ను అడిగాడు—“దేవతలు స్వయంగా తమ శ్రీముఖాలతో మాట్లాడుతారుగూడానా?”

“దేవతలు సహజ మరణధర్మం కల్గిన మానవులతో మాట్లాడరు. వారు నన్ను మాట్లాడమని ఆజ్ఞాపించారు” అని నే నాయనతో చెప్పాను.

“తమ పేరేమిటి?” అహ్మసో అడిగాడు.

కొంచెంసేపటివరకూ నేను మానంగా వుండిపోయాను. మేము అన్నివిషయానూ గూర్చి చర్చించుకున్నా యీ విషయాన్ని గూర్చిన తలంపే రాలేదు. ఇది పెద్ద పొరబాటు. కాని అదృష్టవశాత్తు వెంటనే అమెన్ యొక్క సుప్రసిద్ధ పురోహితుని పేరు స్మృతికి వచ్చింది.

నేను :- ‘థోథ్స్’.

ఆయన సంతోషాన్ని ప్రకటిస్తూ తల వంచుకొని అన్నాడు—దేవతలు ఎక్కడకు వేంచేయుచున్నారు ?

నేను:- ‘రాణివద్దకు.’ నేనీమాట అన్నప్పుడు నాశరీరం చల్లబడినట్లయింది. మేము ప్రస్తుతం యుద్ధక్షేత్రంలో వున్నామనిసిస్తూంది. యుద్ధక్షేత్రంలో వుండి సొరంగం తవ్వడం

సాహసోపేతమైన పని. పైగా ఆపదతో కూడినపని. అహ్మసో నావవైపు సంకేతం చేస్తూ అడిగాడు—‘మా దేవతలు యీ నికృష్టమైన నావమీద ప్రయాణం చేస్తున్నారా?’

దీనికి సమాధానం చెప్పడం చాలా తేలిక—‘ప్రథమంలోనే ఓసరిస్ పవిత్రమైన నైలునదీ జలంలో బంగారు నావలో ప్రయాణం చేశారా?’

అహ్మసో:- ‘నోథ్స్, మీరు జ్ఞానవిషయం చెపుతున్నారు.’

నేను అతనితో చెప్పాను—“తాము దక్షిణదిశకు నదీ ప్రవాహంతో పాటే వెళ్ళ గోరుతున్నామనీ, నీవు తప్ప (నేనుతప్ప) నావలో మరెవ్వరూ వుండరాదనీ వారి అభీష్టం.” అహ్మసో తర్వాత మితనీనగరపు సంపత్సౌందర్యాలను గూర్చి చెప్పాడు. అప్పుడు నేనాయనతో “కావాలనుకుంటే దేవతల యాత్రకు పనికివచ్చే నావ నొకదానిని సంపంజి. దేవతలు దానిపై ప్రయాణం జేయడానికి నిరాకరించరు. మీరు మీ సంతోషంకొద్దీ ఆడంబరంగా వారికి స్వాగత మివ్వవచ్చు” అని అన్నాను చల్లబడేవరకు ఇక్కడే వుండగోరుతున్నామనీ, తర్వాత బయలుదేర గోరుతున్నామనీ చెప్పాను. దీనికి సంబంధించిన యేర్పాట్లన్నీ చేస్తానని ఆయన మాట యిచ్చాడు.

ఈ సంభాషణ సమయంలో అహ్మసోగాని, ఆయన వెంట నున్న తదితర పూజారులుగాని నేరుగా దేవతలను చూడటానికి సాహసించలేకపోతున్నారని నేను గమనించాను. మా సంభాషణ పూర్తికాగానే ప్రధాన పురోహితుడు తన

అనుచరులతో సహా దేవతల ముందు సాష్టాంగపడ్డారు. ప్రధాన పురోహితునితో కలిసి వారు పాడిన ప్రార్థనాగీతం అసలు అంతమే గాదన్నంత దీర్ఘంగావుంది. తర్వాత మమ్మల్ని వంటరిగా అక్కడే వదిలి వెళ్ళిపోయారు. ఈవిధంగా చాలా తేలికగా వాళ్ళు వదిలిపోవడంతో ఎంతో ఆనందం కలిగింది.

చల్లబడగానే మళ్ళీ మా యాత్ర ప్రారంభించాం. ఇనొక విధమైన విజయోత్సవం. మా ఆగమన వార్త దేశ మంతటా వ్యాపించినందువల్ల రెండుగంటలనుండే నది ఒడ్డున దర్శనాకాంక్షులు నిలబడి వున్నారు. ఈ దేశపు జనసంఖ్య యింత యెక్కువగా వుంటుందని నే ననుకోలేదు. ఇంకా ప్రభాగంలో యెంతో దూరంవరకూ చాలా బస్తీలున్నాయని నా స్నేహితులు నాతో అన్నారు. మేము గుంపువద్దకు వచ్చి నప్పుడల్లా అక్కడున్న యావత్తు జనం నమస్కరించడానికి సుమీద వాలుతున్నారు.

నేటియాత్ర సచ్చికగల, సారవంతమైన సుందరప్రదేశం గుండా సాగిపోతోంది. ఆ పగలంతా ఆసీనదేవతల మార్గం మాకు కనిపిస్తూనే వుంది. దేశం మొత్తంమీద అంతటి ప్రభావాత్మకమైన దృశ్యం మరొకటి కనిపించదు. ఆ నోరు తేని శిలా విగ్రహాల మార్గం వర్తమానాన్ని, భూతకాలంతో కలిపి వేస్తున్నట్లుంది.

చీకటిబడ్డ కొద్దిసేపటి తర్వాత నది ఒడ్డున దూరంగా ఒక వెలుగు కనిపించింది. సమీపానికి చేరుతున్న కొద్దీ వందల కొలదిగావున్న కాగడాల వెలుగు యింకా స్పష్టమౌతోంది.

ఎన్నోనావల్లో యెందరో మనుష్యులు చేతుల్లో కాగడాలుపట్టుకొని మా వైపుగా వస్తున్నట్లు కన్పిస్తోంది. వారు పాడేపాట ఒక మైలు వరకైనా విన్పించేట్టుంది. నాకు తెలిసినంతవరకు యిది దేవతల (ముగ్గురి) స్తుతిగాన మనుకొన్నాను.

నే మా ప్రకాశానికి దాపుకు చేరగానే నా స్నేహితుడైన అహ్మదా చాల ఘనంగా స్వాగతమిచ్చి “ఒక పెద్ద వుత్సవనావ దేవతల సేవార్థమై వస్తున్న” దని చెప్పాడు. ఆయనింకా యిలా అన్నాడు - తమ వద్దనుండి వెళ్ళగానే, నేను శరవేగంతో బోయే రథంమీద శీఘ్రంగా మితనీ నగరం చేరుకొన్నాను. నే సక్కడకు వెళ్లకముందే, దేవతలు వేంచేస్తున్నారన్న వార్త మహారాణికి తెలిసింది. మహారాణి మహాదేవతల పాదపద్మాదుకు వినయపూర్వకంగా నమస్కరించి నివేదించుకొంది - “నేను అన్నివిధాలా తమ చరణసేవకు సిద్ధంగా వున్నాను. నేనేదైనా అపరాధాలు చేసివుంటే, ప్రభూ! నన్ను క్షమించండి. నేనేమైనా సుకృతం చేసివుంటే వందనీయులైన హోరస్, థాత్, అనుబిస్లు యీ చిరసేవి కను జ్ఞాపకముంచుకొంటారు. నేను రాజ్యభారం వహించి నప్పటినుండి నా ప్రజలను ప్రసన్నులుగానూ, సుఖవంతులుగా చేయడంలో, లోపమేమీ చేయలేదు. ప్రాచీన మిశ్రదేశపు కృకర్మలను యేమాత్రం వుపేక్షించవద్దనీ, చక్రవర్తులను నానూ, యశోవంతులుగానూ చేసిన ఆమీ పూజ్యుల విస్మరించవద్దనీ ప్రజలను నే నెప్పుడూ

దేవతలు, సేర్పిస్ మహారాణి వల్లగానీ, ఆమె దేశపు యే ఒక్క మానవుని వల్లనూ కించపడలేదని నేను అహ్లాసోకు తెలియజేశాను. నేను మాట్లాడే సమయంలో నాకు యింకో విషయం కష్టమయి మనిపించింది. అంత పెద్ద నావను ఒక్కణ్ణే యెలా నడపగల్గుతానా అని ఆలోచిస్తున్నాను. ఇతరుల కళ్లు గప్పి మా సామగ్రినంతా దానిలో చేర్చడం యెలాగన్నది యింకోబాధ. ఈ మిశ్రేయాలకు తుపాకులను గురించిగానీ, గుండ్ల పెట్టెలను గురించిగానీ రవ్వంతైనా తెలియదనడంలో సందేహంలేదు. కాని సర్వశక్తివంతులైన యీ ముగ్గురి మహా దేవతలకు వాటి అవసరమేమిటో వారి కేమి (ప్రజలకు) తెలుసు? నాకు దీన్ని గూర్చిన పురాణమేమీ తోచలేదు. నేనిప్పుడొక చంచలచిత్తుడనయ్యాను. చాంగ్ - ధీరేంద్రుల సలహా తీసుకోవలసివుంది. కాని అహ్లాసో వుండగా నాశ్చతో మాట్లాడడానికి వీలులేదు. నేనప్పుడతనితో "దేవతలతో యీ విషయం పరామర్శించాలని, మీరు కొంచెంసేపు తప్పు కోవాలని" చెప్పాను.

అహ్లాసో అక్కడినుండి పోగానే, నేను పరిస్థితినిసంతా చెప్పాను. ధనదాసు - ధీరేంద్ర - చాంగ్ లు యెన్నైన అడుగు మీద మొదటిలాగే నిలబడివున్నారు. నేను నావ మధ్యలో వుండి మాట్లాడాను. చాంగ్ మహాశయుడు వెంటనే యీ సమస్యను తేల్చివేశాడు.

చాంగ్ :- దేవతలమైన మేము చేయబోమనడం స్పష్టం. దేవతలు

చూస్తే ప్రజల్లో భక్తి సన్నగిల్లుతుంది. మీరు అన్నట్లుగా వారికి మన వస్తువులను జూసే అవకాశం మివ్వడం మంచిది కాదు. మన విషయంలో వారికెంత తక్కువ తెలిస్తే అంత మంచిది. మన నావకంటే అది 5 రెట్లు పెద్దదిగా వుండడం మీరు చూస్తూనే వున్నారు. అందులో 3 వైపుల మూసి వేయబడ్డ మండపం వుంది; ఎదురుగా తెరచివున్న భాగాన్ని గూడా మూసివేయవచ్చు.

ఇంతలోనే ధీరేంద్రుడు ఉన్నాడు. — “అక్కడకు చేరు కొంటే సంతోషంగా మన కృత్రిమ ముఖాలను తొలగించ వచ్చు. నాకు బీడి త్రాగే అవకాశం లభిస్తుంది. చాంగ్ మహాశయా, మధ్యలో అడ్డు వచ్చినందుకు క్షమించండి. ఇక మీరు చెప్పండి.”

చాంగ్ :- తెరచాప స్తంభానికొక త్రాగుగట్టి నది కిరువైపులా ఒక్కొక్కడు ఆ నావను లాక్కురావడం మీరు చూశారు. ఆ త్రాళ్ళను యీ డింగీక్రింద దూర్చి పెద్ద నావ మీదకు ఎత్తిపెట్టడం తేలికగానే వుంటుంది

ధన :- భలేబాగుంది. తర్వాత పనంతా కొద్ది నిమిషాల్లోనే జరిగిపోతుంది. మండపం క్రింద మన వస్తువులను తేలికగా దాచగల్గుతాం.

మా సంభాషణ పూర్తయ్యాక నేను అహ్మసోను పిలిచి దేవతల అభీష్టాన్ని తెలియజేశాను. దేవతలు వెంటనే వెళ్ళి పెద్దనావ ముందు భాగంలో నిలబడ్డారు. డింగీని లేపడానికి వచ్చినవాళ్ళు దేవతలను జూచి సంకోచించారు.

కాని నేనూ, అహ్మసో చెప్పిన మీదట వారి సంకోచం తొలగిపోయింది. నేను అహ్మసోతో “దేవతలు నావ నడవడానికి కొందరు మనుష్యులను కోరుతున్నారనీ, అయినప్పుడుకీ యిప్పుడు వారి అవసరం లేదనీ, నేటి రాత్రంతా వారు విశ్రాంతి కోరుతున్నారనీ. ప్రాతఃకాలంతో బాటు వారి యాత్రగూడా ప్రారంభ పూతుందనీ” చెప్పాను.

ఇప్పుడిక మేం నలుగురం మాత్రమే మిగిలాం. సులభంగానే మా సామానంతా దించేసుకొన్నాం. మా సామానంతన్నీ మూటలుగా కట్టి గడ్డిలో చుట్టి చెక్కలక్రింద సురక్షితంగా అమర్చివుంచాం. ఈ పనంతా పూర్తయ్యేసరికి మేము అల్లసి అలాగే పడుకొన్నాం. దేవతలు ముగ్ధురూ ముందే గురక మొదలుపెట్టారు.

యవనుల, రోమ్ దేశీయుల దేవతలవలెనే మిశ్రదేశ దేవతలుగూడా ఎన్నో మానవ గుణాలు గల్గివుండడం నిజం. నాధారణ మనుష్యుల వలెనే అనేక దోషాలు వారిలోనూ వుండేవి. మామూలు కైతులకు వలెనే హోరస్, ఓసరిస్ లకు నిద్రా, ఆహారాలు అవసరమవడంగూడా ఇందువల్లనే. మేము వ్రదయమే లేచి మండపం చాటున స్నానాదులు ముగించుకొన్నాం. తర్వాత నావమీద కొచ్చిన నైవేద్యా లను గూడా ఆరగించాం. అప్పుడు దేవతలు మండపంనుండి బయటకొచ్చి నావ ముందు భాగాన వున్న సుందరమైన ఆసనాల మీద ఆసీనులయ్యారు. నేను దేవతల తపోదినం గనుక నిన్నటిలాగా నిలబడాల్సిన అవసరం లేకపోయింది.

మా మాత్ర ప్రథమభాగం తేలిగ్గా ముగిసినట్లే అంత్య భాగంగూడా ఆనందంగా సాగింది. మేమెంతో ఆడంబరంగా మిత్రుని సగరానికి బయలుదేరాం. ఆసీన దేవతల మార్గం మా ఎడమ ప్రక్కగా వస్తోంది. మేము ముందుకు సాగిన కొద్దీ కుడివైపు కొండ సమీపిస్తోంది.

దక్షిణంగా పోయి పోయి నది పర్వతాన్ని దాటి పోయింది. మేమిప్పుడు ఎంతో సస్యశ్యామలమైన, సుందర ప్రదేశానికి చేరుకొన్నాం. అక్కడ మా చుట్టుప్రక్కల ఎన్నో అందమైన పర్వతాలూ, అరణ్యాలూ, గ్రామాలూ, పెద్ద పెద్ద రోడ్లూ, ఆలయాలూ కనిపిస్తున్నవి. ఇదొక స్వప్నస్థలమని స్తోంది. వేలకొలదిగా ప్రజలు మమ్మల్ని అనుసరిస్తున్నారు. నది కిరువైపులా జనసందోహమున్నది. మాకు ముందుగా అహ్లాహా నావ నడుస్తోంది. వెనుక వున్న ఎన్నో నావల్లో గాయకులు, భజంత్రీలు గానం చేస్తూ వస్తూన్నారు.

నావ వెనుక భాగపు కొన వంకరగా పైకి లేచివున్నది. దాని ఆకారం కమలంవలె వుంది. నావ ముందు భాగం ఒక భయంకరమైన పొట్టేలుతల ఆకారంగా వున్నది. దాని రెండు కొమ్ములూ వెనుకవైపుకు వెళ్ళి దూరంగా వున్న దేవతల సింహాసనాన్ని చుట్టుకొని వున్నవి. నది ఒడ్డున ప్రజలు ముందుగా పడినప్పుడల్లా దేవతలు తమ దక్షిణ హస్తాలను పైకెత్తుతున్నారు. ముగ్గురులోనూ ధన బాగా నిర్వహిస్తున్నట్లున్నది. అతడు ఆశీర్వాదించే పద్ధతిలో ఒక రకమైన

హుందాతనం, సభావం తొణికిసలాడుతున్నవి. ఆయన చేష్టలన్నీ మిగిలిన ఇద్దరి దేవతలకంటే చాలా గంభీరంగా జరిగిపోతున్నవి. ధీరేంద్రుని ఇబ్బంది యేమంటే, ఆయన నక్కముఖం ఎంతో బిగించబడి వున్నందువల్ల శ్వాస పీల్చుకోవడం గూడా కష్టంగా వుండడం.

యీ రోజునే మేముక పెద్ద గ్రామంగుండా వెళ్లాం. ఆ గ్రామస్థులు ఆశ్చికా ఆటవిక జాతిని తమ బానిసలుగా వుంచుకొంటున్నారని తెల్సింది. ఆ బానిసలు నీగ్రోలవలె ధృశకాయులైన హబీలు. ఇదెందుకు చెపుతున్నానంటే మా అతిసుకుమారమైన దేవతలు సూర్యతాపం అధికంగా వున్నదన్నారు. నేనీ విషయాన్ని అహ్మసోతో చెప్పగా అతనొకలావుపాటి హబీవాన్ని పంఖా వీసరడానికి సంపాడు.

ఈవిధంగా మరి మూడు రోజులు యాత్రచేసి మేము మితనీనగరాన్ని చేరుకొన్నాం. నేను స్రధమంగా ఆ విచిత్రమైన నగరంమీద దృష్టి సారించగానే థేబిస్ జ్ఞప్తికొచ్చాడు. మొట్టమొదట మేము చూచిన ఇళ్ళు మట్టితోనూ, సచ్చి ఇటుకతోనూ నిర్మించబడి వున్నవి. తాటి వాసాలమీద రెల్లు కప్పు వేసివుంది. నగరంలో ప్రవేశించినప్పుడు అక్కడ చిన్న చిన్న ఖాళీప్రదేశాలు, వాటిలో పచ్చిగడ్డి, చిన్న చిన్న వృక్షాలూ వుండడం చూశాం. అంటే అవి యీనాటికి పాదుకల్లాగానే వున్నవి. రోడ్లు విశాలంగా లేనప్పటికీ ముందుకు వెళ్తున్నకొద్దీ పెద్దపెద్ద భవనాలూ మేము నగర మధ్యభాగానికి వచ్చేసరికి యీనాటికీ యీనాటికీ, పెద్ద భవనాలూ, వుద్యానవనాలూ

డడం చూశాం. ప్రతిభవనం చుట్టూ ఎత్తయిన ప్రాకారాలు
వున్నవి. ద్వారాలు దేవదారు కొయ్యలతో చేయబడినవి.
వీటిమీది పనితనం చాలా అందంగా వున్నది. తోటల నిండా
బాగా పళ్ళతో నిండిన ద్రాక్ష చెట్లున్నవి.

ఈ విచిత్ర దృశ్యం—లేక సూర్యతాపమో—నన్ను
సోమరిగా చేసింది. పోతూ పోతూ ఒకచోట మా నావ అక
స్మాత్తుగా నిలిపివేయబడడం నాకు బాగా జ్ఞాపకం. ఇక్కడి
నుంచి అందమైన రాతిసోపానాలు ఒక పెద్ద భవనంవైపుకు
వెళ్తున్నవి. సోపానాల కిరువైపులా, వరుసలుగా చాలామంది
సైనికులు నిలబడి వున్నారు. వారి కవచముల కాంతి మిరు
మిల్లు గొల్పుతోంది. వారి చేతుల్లో విచ్చుకత్తులూ, చతు
ష్కోణంగా వున్న డాలులూ వున్నవి.

మా నావ అక్కడకు చేరగానే ప్రాసాద ద్వారంనుండి
సగారా విప్పించింది. అహ్లాసో నావనుండి దిగాడు. ద్వారం
తెరువబడగానే లోపల చాలా చిన్నచిన్న చెల్లా, ద్రాక్ష
లతలతో నిండిన అత్యంత రమ్యమైన వుద్యానవనం ఒకటి
చూశాం.

వుద్యానవనం మధ్యగా ఒక బాటవున్నది. ఆమార్గాన
ఒక మనుష్య సమూహం రావడం చూశాను. మెల్లమెల్లగా
వారు మెల్లు దిగి వచ్చారు. ఆ గుంపులో నిజం చెప్పాలంటే
నా దృష్టి కేవలం ఇద్దరి వ్యక్తులవైపుకు మాత్రమే సరిగ్గా
చింది. వారిలో ఒక వ్యక్తి చాలా వొడ్డా - పొడవూ గల
పురుషుడు. అతని శరీరంమీద సువర్ణకవచం తళతళ మెరిసి

పోతూంది. అతని ముఖంమీద గాంధీర్వం, అధికార లక్షణాలు వుట్టిపడుతున్నవి. రెండో వ్యక్తి స్త్రీ. ఆ వుత్సవానికి అగ్రగామిగా వచ్చిన దీనే.

ఆమె శరీరంమీద వజ్ర వైఘాతాలు పొదిగిన ఒక వస్త్రం అంటించబడినట్లుంది. ఆమె కంఠహారం, గాజులు, భుజకీర్తులూ - అన్నీ అనేక రకాలైన అమూల్య రత్నాలతో పొదగబడి వున్నవి. ఆమె నల్లని ఉంగరాల శిరోజాలు మెడ నుండి నితంబముల క్రింది భాగంవరకూ వ్రేలాడుతున్నవి. శిరస్సు, లలాటపు అర్ధభాగమూ సువర్ణ ఛాయగల కుమారులతో కట్టబడి వున్నవి. సరీగ్గా నుదుటి పైభాగాన రత్నజుత శిరస్సు గల సర్పమున్నది. ఆ సర్పమే తన పడగతో లలాటాన్ని నలుపైపులనుండి చుట్టుకొని ఆడుతున్నట్లుంది. దానికి మధ్యలో ఒక గొప్ప విలువైన వజ్రం పొదగబడి వున్నది. ఎవరో అన్నట్లు “స్వచ్ఛమైన సౌందర్యం కృత్రిమాన్ని ఆశించదు. కృత్రిమ పుష్పంలో సహజ వికసిత పుష్ప సౌరభం ఎలా సంభవం?”

ఆ సుందరియొక్క అద్వితీయ సౌందర్యాభివృద్ధి యీ కృత్రిమ ఆభరణాలమీద ఆధారపడి లేదు; పైగా అవే ఆమె లావణ్య శరీరంమీద స్థానం సంపాదించి తమకు తాము కృతకృత్యుల మయ్యామని సంతోషిస్తున్నవి. ఆమె రెండో రంభో, లేక శచీదేవో ననిపిస్తోంది. ఆమెను చూడగానే ఫరోవా వంశజ, సెరాఫీయుల మహారాణి సేరిసస్ యీమేననీ అనుకొన్నాను.

సోపానాలు దిగివచ్చి తన యిష్టదేవత లనుకొన్న ఆ
 వ్రతయానికి మితనీనగర రాణి సాష్టాంగపడింది. అప్పుడు
 - నా మిత్రులూ యెంతో ఆత్మగ్లాని ననుభవించాం.
 మా హృదయం మమ్మల్ని సిస్టపరుస్తోంది. వారి దేవతలసట్ల,
 ధార్మిక విశ్వాసాలపట్ల కపటంగా ప్రవర్తించడం సబబేనా?
 కాని నాకు శంబంధించినంత వరకు నా ధర్మంతో పాటే ఆ
 సరళ, సాత్విక ప్రాచీన ధర్మం గూడా ఆదరణీయమైనదే.
 స్వప్నంలో అమెన్ దేవతను తూతన్-భామన్ రాజు పూజి
 స్తూండడం చూచినప్పుడు నేను నా మనస్సులో పరిహాసి
 స్తూండేవాడనా? లేదు, లేదు. నేనా పూజను చాల శ్రద్ధ
 తోనూ, సాహసంతోనూ, యెంతో భక్తిపూరిత హృదయం
 తోనూ చూస్తూండేవాణ్ణి. నా ముగ్గురు మిత్రులు గూడా
 అలాటివారే. ఒకవేళ లోభపరవశుడైన ధనదాసుకు యేమీ
 బాధ కలుగకపోయినా చాంగ్, ధీరేంద్రులకీ విషయం బాధా
 కరంగానే వుంది. ఎందుకంటే మే మే జాతినిగానీ, వ్యక్తిని
 గానీ పరిహాసించే పద్ధతికి పూర్తి విరోధులం. కాని మాకు
 యిక గత్యంతరం లేదు. విద్యలోభం మమ్మల్ని ఇచ్చటకు
 చేరవేసింది. ఇక అక్కడ ప్రాణం దక్కించుకోవడానికి, మా
 జీవనాలను పూరించుకోవడానికి వేరు వుపాయ మేమీ లేదు.

భద్రశీలయైన ఆ మహారాణి సాష్టాంగ పడినప్పుడు
 భయంతో ఆమె శరీరం కంపించడం చూశాను. ఒక అత్యంత

మృదు మధురమైన స్వరంలో తన సరిజనులను కొంచెం సేపు తప్పుకోమని చెప్పింది. ఆ స్వర్ణ కవచధారిమైన పురుషుడు తప్పు మిగిలినవారంతా దూరంగా వెళ్ళాడు. అప్పుడు మహారాణి చేతులు జోడించి నాతో యిలా అన్నది—

“మా పితామహ - ప్రపితామహులయొక్క పూర్వదేవతల చరణకమలాలు యీ తుచ్చమైన మితనీ నగరం నివసిస్తాయా?” ఆమె అధరాల కదలిక మాత్రంతోనే నాకివిషయం తెలిసింది. నేను సులభంగా తెలుసుకోగలిగి మాట్లాడగల భాషను ఆమె మాట్లాడుతోంది. ఆమె ప్రచ్ఛారణగూడా సరిగ్గా నే నూహించినట్లుగానే వుంది. ఆ భాష ధేబీయ రాజవంశ పారంపర్యంగా వచ్చి యుండవచ్చు. నేను అప్పుడు చువన చరిత్రకాంక్షతోన హెరొడోటస్ వ్రాసిన “ఎడారి నివాసులు మిశ్రవంశజులు” మాటను జ్ఞప్తికి తెచ్చుకొన్నాను బహుశా ఇది లిబియాలోకి చొచ్చుకువచ్చిన ఆ మిశ్రజాతే అయి వుండవచ్చు.

తర్వాత నేనామె ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పాను— నాకు తెలిసినంతవరకు పూజనీయులైన దేవతలు ‘రా’ మంది రంలో వుండాలనుకొంటున్నాను.

మహా :- అయితే నిజంగా మా మహద్భాగ్యం. అయినా నేను భయపడుతున్నాను.

నేను :- భయపడకు మహారాణి. దేవతలు నీ మేలును గోచరించేవారు.

ఆమె సతమస్తకురాలై వెళ్ళాలనుకుంటూనే వుంది; ఇంతలోనే ఆ సువర్ణ కవచధారి ముందుకు వచ్చి బెదరిస్తున్నట్లుగా నన్నడిగాడు—“అయితే నీవెవరవు?”

ఇక్కడ యేమాత్రంగానైనా దౌర్జల్యం చూడంలేనికరమని నేను బాగా తెలుసుకొన్నాను. నేను ప్రశాంతంగా జవాబిచ్చాను—‘పూజారిని. చూస్తేనే తెలుస్తుందిగా.’

అతడు కనుబొమలు ముడిచి అన్నాడు—‘నీపేరు?’

నేను:- ‘థోఫ్ మస్.’

సు. క:- ‘ఓ, చాల పెద్దపేరు! అయితే ఎక్కడినుండి దిగావు?’

నేను :- ఎడారివద్దనుండి దేవతల సేవార్థమై పిలిపించబడ్డాను.’

సు. క:- ఎడారికి అవతలవైపేముంది ?

నేను :- “ఎడారిలో సైకత రాజ్యం వుంది. అక్కడ నేమెఫ్తస్ హృదయం రిక్తంగా వున్నందుకు యేడుస్తుంది. నీవొక గొప్ప యోధుడవు, శూరుడవు అయినప్పటికీ, ఎడారికి ఆ వైపున నీకంటే గొప్ప గొప్ప మనుష్యులే నివసిస్తున్నారు.” ఆ వ్యక్తి నాస్తికుడుగా కన్పిస్తున్నాడు.

నిశ్శబ్దంగా వుండమని సంకేతం చేస్తూ మహారాణి న్నది — ‘ప్రశాంతంగా మాట్లాడు నొహానీ; నీవెప్పుడూ శాంతంగానే వుంటావు; అనాలోచితంగా మాట్లాడుతావు. తల వెంట వచ్చిన యీ వ్యక్తి నీకంటే తెలివిగలవాడే; నివొక మూఢుడై నికుడవు మాత్రమే.

ఇది వినగానే ఆ వ్యక్తి తన కత్తిపిడిపై చేయివేసి వుదేకంతో అన్నాడు - “మహారాణీ, మీ కేమైనా ఆపదలు వస్తే మీ సేనానిని నిందించరాదు. వీరు నిజమైన దేవతవానో కాదో నాకు తెలియదు. నేను వీరినేమీ లక్ష్యపెట్టడంలేదు. నాహారీ యే దేవీ - దేవతల పూజా-ప్రార్థనల్లో యిరుక్కోడు. వాళ్ళు ఎక్కడినుండి వచ్చారో అక్కడికే పంపివేయడమందిదని మీతో చెప్పాలనుకొంటున్నాను మహారాణీ. దేవతలు పృథివిపై సంచరిస్తారని నేనెప్పుడూ వినలేదు.”

ఇక్కడ వున్నంతవరకూ యీ వ్యక్తి మాత్రమే హాని కారకు డౌతాడని నేనప్పుడే అనుకొన్నాను. మహారాణి, స్రధాన పురోహితుడు మొదలు సాధారణ వ్యక్తి వరకు యేమాటను తర్కించకుండా తగిన ఆధారం లేకుండా ఒప్పుకొననివాడు యితడొక్కడే.

మా మధ్య జరిగిన మాటలన్నిటినీ ధీరేంద్రుడు విన్నాడు. నూ సంభాషణలోని ఒక్క శబ్దంగూడా తెలియనప్పటికీ నాహారీ ముఖమూ, స్వరమూ యేదో అసాధారణమూ, క్రోధపూరితాన్ని సూచిస్తున్నట్లు ఆయన గమనించాడు. ఏమైనా ఆయనొక సాహసకార్యం చేశాడు. దానిలో ఆశించని ఫలితంగూడా లభించింది.

మేము మాట్లాడుతుండగానే ధీరేంద్రుడు దిగి నాహారీపైపుకు నడిచాడు. రాణి భీతితో అహ్మసో వెనుక దాగిరి. కేవలం పూజారులు, దాస, దాసీలు మాత్రమేగాక సైనికులు గూడా అనుచిస్ (యమరాజు) ను జూచి వెనుకంజివేశారు.

నొహరీ అక్కడే నిలబడివున్నాడు. అతడు నిర్భయం గానూ, ధైర్యంతోనూ వుండాలని ప్రయత్నించినా అతని ముఖంమీద భయరేఖలు కన్పించినవి. దగ్గరకు వెళ్ళి చాల మెల్లగా అనుబిస్ తన చేతినెత్తి సరిగ్గా నొహరీ గుండెపై చాల మెల్లగా వుంచాడు. తర్వాత, తన స్థానానికి తిరిగి వచ్చాడు.

ఈ సంకేతార్థాన్ని గ్రహించడం చాల తేలిక. జనమంతా ఆశ్చర్యచకితులై నొహరీవంక చూడడం నేను గమనించాను. ఇక నొహరీ కొన్ని గంటలపాటు మాత్రమే జీవిస్తాడని అందరూ అనుకొన్నారు. కొద్ది క్షణాలక్రితం అతని మాటలు, భావాలు యెంతో వుద్రిక్తంగావున్నా ఇప్పుడతడు గూడా కొంచెం తెలుసుకొన్నట్లుగావుంది. అతడు రాణినైపు కొకసారి జూచి సోపానాల మీదుగా వేగంగా ప్రాసాద ద్వారం దాటి బిరోహితుడయ్యాడు. అతడలా వెళ్ళగానే మహారాణి నావైపుకు తిరిగి అన్నది—

“మా పూజ్య దేవతలు నాప్తికుని ఆక్షేపణలను లెక్కించకుండుముగాక. నొహరీ ఒక గొప్ప వీరుడూ, సైనికుడూ అయినప్పటికీ తల్లిబిరుసుగల వ్యక్తి. అతడు నరులకు గానీ, అమరులకుగానీ భయపడడు. హోరస్ సహజంగా కఠోరమైన మాటను సహించడనీ, మృత్యుదేవత అనుబిస్ అపరాధిని క్షమించడం యెరుగడని నాకు తెలుసు. అయినప్పటికీ నా పూజ్యదేవతా చరణాలు అతని అపరాధాన్ని క్షమించాలి. ఎందుకంటే ప్రాచీన మిశ్రీయులను శాసించిన

మహాదేవతల చరణాల్లో సెరిసిస్ హృదయం సమర్పించు కుంది.

నేను అనేకవిధాల ఓదార్చాను. తిరిగి అహ్మసోతో పాటు నావమీదికి వెళ్ళాను. ఇప్పుడు నావ అక్కడినుండి 'రా' మందిరంవైపుకు సాగింది. మా నావ గాయలుదేరే సమయంలో మహారాణి మళ్ళీ సాష్టాంగపడడం చూసి ధైనిక, దాస-దాసీలందరు ఆవిధంగానే చేశారు.

సూర్యుడు అస్తాదిని చేరుకొన్నాడు. మా నావ సగర మధ్యభాగంగా వెళ్తోంది. మా సమీప గృహాలు, ప్రాసాదోన్నత శిఖరాలు సాంధ్యరక్తిమారంజితాలైనవి. ఇచ్చట మేంఫిస్, థేబిస్, సాయిస్ల సౌందర్యమంతా కేంద్రీకరించబడింది. ఈ ప్రాచీన సభ్యతగల మిశ్రభూమిలో, ఆధునిక ప్రపంచపు గృహ పరిశ్రమలు, శిల్పకళలు, ఆహార విహారాలూ, ఆచార వ్యవహారాలు అన్నీ జీవించే వున్నవి. కాని ఒక దుర్గమమైన యెడారి యీ ప్రాచీన భూమిని బహుధా వికసితమైన ఆధునిక ప్రపంచాన్నుండి వేరుచేసింది.

ఇదొక విచిత్ర స్వప్నం. సదీప్రవాహంలో ప్రయాణిస్తూన్నప్పుడు నా మనోహర స్వప్నం భగ్నమై మళ్ళీ నలండాలో నా మంచంమీద పడివుండొల్పి వస్తుందేమోనని భయపడుతూండేవాడిని. ఆధునికజగత్తు ఇక్కడ కెంతమారం! విద్యుత్తు, వార్తాసృతికలు, యింకా వేలకొలది ఆధునిక విషయాలు మా కెంతో దూరాన వున్నవి. తిరిగి నా క్షీణ స్మృతిలో శివనాథుని ఛాయలు కన్పించినవి. నావలెనే ఆ వ్యక్తిగూడా యీ దృశ్యాన్ని చూచి వుండవచ్చని నేనను

కొన్నాను. ఒకటి కెండుచోట్ల నోట్ చేయడం తప్ప అతడి విషయాలను యెవరితోనూ చెప్పలేదు. ఆయన చాలా నిర్దిష్టంగా చంపబడ్డాడు. మేమింత సాహసం చేసి వుండకపోతే ఆ వ్యక్తి కనిపెట్టినదంతా వ్యర్థమే అయ్యేది. ఎందువల్లనో గాని మేముగూడా ప్రాణాలతో తిరిగి వెళ్ళతామన్న ఆశ లేదు. ఆ సమయంలో నా మస్తిష్కంలో తిరుగాడుతూన్న ఆలోచన లేమంటే—ఒకవేళ తిరిగి వెళ్ళినప్పటికీ యీ అసంభవ వుదంతాన్ని నిజమని చెప్పి సజలముందు నిలబడే దుస్సాహసం ఎవరుచేస్తారు? ఇదే సమయంలో మా నావ ఆగిపోయింది. ఇప్పుడు మేమంతా నగర పశ్చిమాంతంలో వున్న 'రా' (సూర్య) భగవానుని భవ్యమందిర ప్రాంగణంలో వున్నాం.

16

“రా” మందిర ప్రదేశం.

‘స్పారో’ పునరాగమనం

మొట్టమొదట మేము మకాం చేసిన ‘గా’ మందిరం నగరమంతటిలోనూ, రాణీ, సేనాపతుల భవనాలకంటేగూడా అందంగా వూదనడం నిస్సందేహం. ఈ అద్భుత దేవాలయం నగర పశ్చిమ భాగాన వున్న ఒక కొండమీద వున్నది. అందులో అనేక విధాల్లైన పెద్ద పెద్ద శిలావిగ్రహాలున్నాయి. ఈ దేవాలయం, సమీపంలోనే వున్న ఒక చలువరాతి గని

నుండి తీయబడ్డ రాతితో నిర్మించబడింది. ఆ మందిరపు రాళ్లను చూస్తూంటే యంత్ర సహాయం లేకుండా ఇంత పెద్ద శిలాఖండాలను పైకెట్లా సంపగలిగారా అని అనిపిస్తుంది. దీని నిర్మాణంలో యెంతగానో వ్యయ - స్రయాసలు కలిగివుండవచ్చు. వేలకొలదిగా నిపుణులు ఈ పనిలో వుండివుంటేనే యిది పూర్తయి వుండవచ్చు. ఆలయానికి స్వాగతాలకు లుగా రెండు ఆడ సింహాలు వున్నవి. మధ్య సభామండపమునకు అంత్యభాగంలో వుండే స్తంభాలు 10 గజాలకంటే ఎక్కువ లావు, ఎత్తు ఘమాకు 125 గజాలు కలిగి వున్నవి. దాని శిల్ప - సౌందర్యం, నిర్మాణ చాతుర్యముందు అమిసిస్ చక్రవర్తి నిర్మించిన మేంఫిస్లోని ఆ దేవాలయం కొరగా నిదిగా కనిపిస్తోంది.

మధ్యలోవున్న సభామండపానికి నాలుగు వైపులా అనేక చిన్న - చిన్న గదులున్నాయి. వాటిల్లో ఒకటి యీ దేవత్రయానికి యివ్వబడ్డది. అక్కడ పళ్లు-పూలు, నైవేద్యాలు మొదలైనవన్నీ దేవతల కోసమై వుంచబడ్డాయి. మందిరాల్లో వుండే పూజారులందరు నిర్విరామంగా హోరస్, థాత్, అను బిస్లలాంటి మహాదేవతల సేవల్లో తయారుగా వుంటారు. మేము ఆశించినంత సుఖంగా, విశ్రాంతిగా కొన్ని రోజులపాటు వున్నాం. అహ్మసో స్వయంగా మా కష్టసుఖాలను గూర్చి విచారిస్తూ, మాకు కావలసినవాల్ని తెప్పిస్తున్నాడు. మహారాణి సందేశంగూడా రోజూ వస్తూండేది. అయినప్పటికీ మేముక జైలులో బంధింపబడినట్లుంది. విశేషించి నా మిత్రులకు ఏకాంతవాస శిక్ష విధించినట్లుంది. వాళ్లు యెప్పుడూ గదిలోనే

వుండాలొస్తూవుంది. కృత్రిమ ముఖాలను చాల జాగ్రత్తగా తీసి భోజనం చేయాలివస్తుంది. ఈ స్థితి ఎక్కువకాలం వుండదన్న విషయం నిశ్చయమే. ధనదాసు మాత్రం యెప్పుడు సనాగారంలో ప్రవేశిద్దామా, యెప్పుడు దాన్ని వశపరచుకొందామాయని ఆతురత జెందుతున్నాడు.

చివరకు మేము అహ్మసోతో చెప్పగా ఆయన మమ్ములను సమాధి వున్న భవనానికి తీసుక వెళ్ళడానికి వప్పుకొన్నాడు. ఒకానొక రోజు మూడవ ఝామున మమ్ములనొక భూగర్భ గృహంవైపు తీసుకవెళ్లాడు. సూర్య (రా)మందిరానికి వెచుకగా కొన్ని పెట్లు దిగాక మేమొక వసారాలోకి వచ్చాం. తర్వాత దానికి ముందున్న మనొక చిన్న గదిలోకి వెళ్లాం. కాగడా వెలుగులో అది ప్రకాశిస్తోంది. దానికెదురుగా వున్న ద్వారాని కిరువైపులా విచ్చుకత్తులు పుచ్చుకొన్న యిద్దరు పూజారులు స్థిరంగా నిలబడియున్నారు. రాత్రింబవళ్ళు బహుకాలంగా యిక్కడ యిద్దరు పూజారులు కాషలా వుంటున్నారని అహ్మసో మాతో అన్నాడు. అప్పుడే నాకు గోబరైలా విషయం జ్ఞానకం వచ్చింది—“సెరాఫిన్ సమాధికి నిరంతరం రక్షకులు వుంటారు; వారు సర్వదా అప్రమత్తులై వుంటారు.

ద్వారానికి దక్షిణంగా మితనీ నగర దేవత “రా” విగ్రహం వుంది. ప్రాచీన మిశ్రదేశంలో సూర్యభగవానుణ్ణి యొన్ని రూపాల్లో పూజిస్తారో, యిక్కడ వ్రాసే అవసరంలేదు. నా పరిశోధనా కాలమంతటిలో యిలాంటి సూర్య విగ్రహాన్ని మరెక్కడా చూడలేదు. దీని పేరు నిశ్చయంగా ‘రాకపాళం

అయివుండవచ్చు. 'రా' అంటే సవిత లేక సూర్యుడు; అంటే ప్రపంచాన్ని ప్రకాశింప జేయువాడు, వుత్పత్తి జేయువాడు. కపాళం భూమిమీద సూర్యుని ప్రతినిధి. అక్కడొక పెద్ద గోబ్బడైలా విగ్రహముంది. గోబ్బడైలా తన వెనక కాళ్ళపై నిబడి వుంది. కాళ్ళమధ్య నొక గుండ్రని సూర్యబింబమున్నది. గోబ్బడైలా పాదాలవద్ద ఒక మనుష్య విగ్రహం చేతులు చాచి దేవతలను యాచిస్తున్నట్లుంది.

ద్వారానికి మొడమభాగాన చిత్రలిపిలో శిలాశాసనం మొకటి వుంది. దానికి సమీపంలో ఒక విశాలకాయుడైన చక్రవర్తి విగ్రహం వుంది. మేము చూడాలనుకుంటున్న రిహస్యాన్ని నెలకొల్పిన చక్రవర్తి అయివుంటాడు.

నేను శిలాశాసనాన్ని ధ్యాన పూర్వకంగా చూశాను. నాకలాంటి శిలాశాసనం మరెక్కడా లభించలేదు. చిత్రలిపిలోని ప్రతి అక్షరం ఒక చక్రంపై అందంగా వ్రాయబడి ఉంటుంది. వేయబడి వుండడం చూశాను. ఈ చక్రం నిలింతల చాల వేగంగా అక్కడే తిరుగుతోంటుంది.

నేను అహ్మసోను ఆ విచిత్ర శాసనం మొక్క తాత్పర్యాన్ని గూర్చి అడిగాను. ఎందుకంటే చిత్రలిపిని గూర్చిన అనుభవం బాగా వున్నప్పటికీ అభాగ్యం లేనందున బాగా చదువ లేక పోయాను. "ఇది సమాధి పూజారులకు గూడా తెలియని ఒక మహా రహస్యం, నాకుగూడా తెలియదు." అని అహ్మసో తల వ్రాపుతూ చెప్పాడు.

నేను సూర్యదేవుణ్ణి, శిలాశాసనానికీ మధ్యగల చిన్న ద్వారం పైవుకు చూశాను. ద్వారం చాల బలిష్ఠంగా వుంది.

ద్వారానికి ముందు భాగంలో అంటిపెట్టుకొని వున్న గొట్టి
యిత్తడి చువ్వలు యిరువైపులావున్న గుబ్బిలోనుండి గోడలోకి
గూడా చొచ్చుకొని వున్నవి.

నేను :- అయితే, దీనిలో ప్రవేశించే మార్గం లేదా ?

అహ్మద్ :- అవును. దేవతలకు మాత్రమే యీ
రహస్యం తెలుసు.

నేను :- దీనిని తెరవడాని కొక గోబ్బైలా వుందని
కేను విన్నాను.

అహ్మద్ :- గోబ్బైలా ! అది తస్కరింపబడడం విచార
కరం. కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం ఇక్కడ కొక విదేశీయు
డొచ్చాడు. అతడు కొంతకాలానికి మందిరానికి విశ్వాసపాత్రు
డైనాడు. అత డెలాగో యిక్కడ వున్న గోబ్బైలాను దొంగి
లించాడు.

నేను :- అయితే శాశ్వతంగా యీ సమాధి మూసి
వేయబడినట్లేనా ?

అహ్మద్ :- అవును. సెరాఫిస్ సమాధికి గోబ్బైలా
తిరిగి రానంత వరకు. నోహరీ సేనాని ఆ వ్యక్తిని ఎడారి వరకు
వెంటాడినా, ఎలాగో బ్రతికి పారిపోయాడు.

నేను :- దీని లోపల యేముంది ?

అహ్మద్ :- సెరాఫిస్ మమ్మీ ప్రాచీన దేబీయ ధన
సర్వస్వం. (సర్వ సంపద)

నేను :- ఈ ధనగారంమీద అధికార మెవరిది ?

అహ్మద్ :- సెరాఫిస్ మమ్మీకి దీనిమీద అధికార
ముంది. మీతో నేనీ రహస్యం చెబుతున్నాను. నోహరీ దీన్ని

కైవసం చేసుకోవాలంటున్నాడు. అతడు దేవతలకు భయపడడు. తన తండ్రి తాతల ఆత్మలనుగూడా లెక్కచేయని వ్యక్తి. గోబరైలా నొంగిలింపబడినప్పుడు తన కత్తిని సాక్షిగా పెట్టుకొని ప్రతిజ్ఞ చేశాడు; ఎందుకంటే అతడు అమెన్, ఓసరిస్ ల పేర్లమీద శపథం చేయడు. 'నేను గోబరైలాను తిరిగి మితనీకి తెప్పిస్తాను' అన్నదే ఆ ప్రతిజ్ఞ. నేటికెన్నో సంవత్సరాలు గడచిపోయినవి. అతడు 'మాయలమారి'గా చెప్పబడే ఒక వ్యక్తిని పంపించాడు. నాధారణ మానవులకన్నా వాడు చాలా తెలివితేటలు గలవాడు. వాడిపేరు "ప్సార్". ఎన్నో మాసాలు గడచిపోయినా యింతవరకూ వాడు తిరిగిరాలేదు.

ప్సార్ పేరు వినగానే నన్నెవరో వీపు చురచినట్లయింది. నాకు రామేశ్వరుని విషయం జ్ఞాపకం వచ్చింది. అతడామాట నలందా సంగ్రహాలయంలో శివనాథుని నోట విన్నాడు. గోబరైలాను రామేశ్వరుని చేతిలో పెడుతూ "ప్సార్ వస్తాడు జాగ్రత్త" అన్నాడు. గోబరైలాను తీసికొని సంగ్రహాలయంలో కూర్చున్నప్పుడు నా హృదయం కంపన స్ఫురణకొచ్చింది.

యీ వ్యక్తి శివనాథుని దానాపురంలోని తన స్వగృహంలో హత్య జేసిన ఆ ప్సార్ కాదుగదా? 'మాయావిగా' ప్రసిద్ధి కెక్కిన ప్సార్ కాదుగదా? గచ్చుపై పాలు చిలక రించి జంబుక వదన్నున అనుబిస్ ను చిత్రించినవాడు కాదుగదా? ఇప్పుడు నా భయం అధికం కావడం ప్రారంభించింది. సూర్యజ్ వరికూ మమ్మల్ని వెంటాడిన ఆ వ్యక్తులు మళ్ళీ గుర్తుకొచ్చారు. నా గుండె తీవ్రంగా స్పృధించడం ప్రారంభం

చింది. నేను మళ్ళీ అహ్మసో సజిగాను - యీ ప్సారోరూప మెలావుంటుంది.

అహ్మసో :- నేను వాణ్ణి చూచి చాలా రోజులైంది. అయినప్పటికీ వాడి ముఖం మరుపురానిది. అతడొక వృద్ధుడు; చూపులకు కన్నిస్తూన్న దానికంటే అధిక వయస్కుడు. తలపై ఒక వెంట్రుక గూడా లేదు. నేను తెలుసు కొందా మన్న కాంక్షకొద్దీ సన్ను నేను నిగ్రహించుకోలేక “వాడి ముఖంమీద వాతలాంటిది యేమైనా వున్నదా?” అని అడి గాను. అహ్మసో గాబరాగా నావైపు చూచి తలాడ్డిస్తూ “లేదు, ఏమీ వాతలేదు” అన్నాడు. నేను పొరబడ్డానని తెలుసుకొన్నాను. నా భయం తీరిపోయింది. ఆపదలు నెత్తి మీదనే సంచరిస్తున్నట్లు నే గ్రహించలేక పోయాను. మేము పైభాగంలో వున్న మా గదికి రాగానే నాకు నోహరీ నుండి పిలుపు వచ్చింది. నేను వెంటనే సదికి అటువైపున రాజ ప్రాసాదానికి ఎదురుగావున్న నోహరీ భవనానికి వెళ్లాల్సి.

నోహరీ సన్ను తీసుకపోవడానికి స్వయంగా తన సొంత నావను సంపాదించాడు. పది నిమిషాల్లోనే నేను సేనాని సమక్షంలోకి కొనిపోబడ్డాను. మేమిద్దరం ఒక చిన్న గదిలో వున్నాం. వెనుక భాగంలో ఒక తెర వుంది. నోహరీ ఇప్పుడు తన పసిడి కవ చాన్ని విసజ్జించాడు. ఒక స్వచ్ఛమైన, సన్నని ఉన్ని శేర్వాణీ ధరించి వున్నాడు. ఒక అందమైన పట్టెమంచంమీద పడుకొని వున్నాడు. అతని కెదురుగా ఒక చిన్న బల్లమీద ఒక కూజాలో సెరాఫీయుల మద్యమున్నది. నేను లోపలకు వెళ్ళినప్పుడు అతడు లేవనూలేదు, సమస్కరించడైనా లేదు. ఎంతో నిర్ల

క్షయంగా ఒక కుర్చీని చూపి కూర్చోమని సంకేతం చేశాడు. అప్పటికే నేను నిలబడి వుండడం చూచి అతడు తీవ్రంగా అన్నాడు— “దేవతల పూజారి సరనాయకుల ముగింపు నిలబడడం యుక్తమైన పని కానప్పటికీ నీయిష్టం” అప్పుడతని ముఖంమీద వ్యంగ్యపూర్ణమైన చిరునవ్వు చిగులులాడు తూండడం నేను గమనిస్తూనే వున్నాను. నేను “పురోహితుడు నిరభిమానంగా వుండడమే మంచిది” అన్నాను.

నొహరీ :- కావచ్చు, కాని సైనికు డావిధంగా వుండడం మంచిదిగాదు. సరే. నీకు నాశక్తి తెలుసా ?

నేను :- నీవు మహారాణి సైన్యాధ్యక్షుడివనీ, యీ గడ్డ మీద అత్యంత శక్తిశాలివనీ నేనెరుగుదును.

నొహరీ :- రాణి నన్ను వ్యతిరేకించగలవని నీవు భావిస్తున్నావా ?

నేను :- దేవతలు రాజప్రాసాదంవద్దకు వచ్చినప్పుడు శక్తిశాలి అయినటువంటి నొహరీ రాణిదృష్టిలో గౌరవనీయుడు కాదని నేను తెలుసుకొన్నాను.

అతడు నవ్వుతూ అన్నాడు :- రాణి నేనంటే భయపడుతుంది. కాని అప్పుడు ప్రాచీన మిశ్రదేవతల భయం ఆమెను ఆవరించి వున్నది. ముందుముందు ఆమె తన మూఢత్వానికి స్వయంగా పశ్చాత్తాప పడుతుంది. అనుబిస్ స్మరించాడు. కాని చూడు ! ఇప్పుడుగూడా నేను జీవించే వున్నాను.

నేను :- “ఇప్పుడైనా నీవు మరణించవచ్చు” అతని మనస్సులోని విషయాలను ఎలాగైనా బయటకు తీర్చామను

కున్నాను; నేను కష్టాలవైపుకు మొగ్గుతున్నానని తెల్పు
కున్నప్పటికీ.

నాహరీ:- ఓ థోఫ్ మన్ ! నేనొక నిష్కపట వ్యక్తిని.
నీనుండిగూడా నిష్కపటమైన సమాధానాన్నే కోరుతున్నాను.
నేనొక సైనికుణ్ణి. సైనికుడు నిష్కపటంగానే వుంటాడని నీకూ
తెల్పు.

నేను:- నేనుగూడా అలాగే వాంఛిస్తున్నాను.

నాహరీ:- ఇది అక్షరాలా నిజం. సరే ! అయితే యీ
విషయం చెప్పు. సెరాఫిస్ గోబరైలాను గురించి నీకేమైనా
తెలుసా ?

నా శరీరానికి రంగు వేయబడి వుండడం అద్భుతం.
లేకుంటే వాలిపోయిన నా శరీరాన్ని చూసివుండేవాడే.

నేను:- ఎన్నో సంవత్సరాల క్రితం అది సమాధినుండి
తస్కరింపబడడం నాకు తెలుసు. అదే సమాధి తాళపుచెవి
అనిగూడా నేనెరుగుదును.

నాహరీ:- నీకింకా ఎన్నో విషయాలు తెల్పు. సరే,
యీ విషయం నీకెలా తెల్సింది.

నేను:- అహ్మసోద్వారా.

నాహరీ:- అయితే వృద్ధపురోహితు డెంతో మూఢుడు.
అహ్మసో దైవగాధనను కంఠం చేయగల్గుతాడేగాని, మానవ
హృదయం తెల్పుకోవడం ఆతని చేతగాని ఏని. కాని నాహరీ
మరో మూసలో తమూరు చేయబడ్డాడు. హోస్ దేవత,
ఇసిస్, ఓసరిస్ అనే దేవీ దేవతల పుత్రుడనిన్నీ, అనుబిస్

రోదనదేవత 'నేస్ థస్' కుమారుడనిన్నీ నేను విన్నాను. పెంపుడు గొఱ్ఱలాగా వెంటబడి వచ్చే దేవతలు వీరేకదూ! వారిని గూర్చిన ప్రాథమిక నా సమయాన్ని వృథాచేయక పోవడాని కెంతో సంతసిస్తున్నాను. నేను మానవుల్ని సరిక్షించిస్తే దేవతలగూడా సరికేలిస్తాను. ఓ థోక్స్ మన్, ఇప్పుడు నిన్ను సరిక్షించబోతున్నాను.

ఇలా అంటూ వెంటనే లేచి ఎదురుగా వున్న శైరను తొలగించాడు. శైర తొలగగానే చూచిన దృశ్యంతో నా శరీరం గడ్డకట్టుకొని పోయింది. గుండె ఆగినట్లయింది. నన్ను నేను సంబోధించుకోవాలని చూశాను. నా ఆంతరికృతి చాలా భయావహంగా వున్నది. నేను ఇదివరకు చూచినవాడే వీడు. నొహరీ వుచ్చస్వరంతో అన్నాడు—“స్పారో! యీ పూజారిని జాగ్రత్తగా పరిశీలించు. ఇత నెవరు?”

ఇప్పటికీ ఆ వ్యక్తి ముఖంపైపుకు చూచే శక్తి నాలో లేకపోయింది. మొదటి చూపుతోనే అతన్ని గుర్తించాను. నన్నని బలహీనమైన శరీరం, బట్ట తల, క్రౌర్వంతో మెరిసి పోతున్న కళ్ళూ; నేనూ, ధీరేంద్రుడూ కమల్ మీన చూసిన వాడే యీ వ్యక్తి. గోబరైలాను తస్కరించిన ఇతనినే సూర్యజ్ఞ పాతాళలోకంలో చివరకు చాంగ్ బోర్తా కొట్టించాడు. ఇతడే శివనాథుని హంతకుడని నిశ్చయమైనట్లే.

వృద్ధుడు నావైపు బాగా సరికించి చూశాడు. అతని దృష్టి నన్ను భేదిస్తున్నట్లుగా వుంది. నే నతని భుజంపైపు జూశాను. అదే సమయంలో నా దృష్టి మరొక యువకునిపై బడింది. అతడు వృద్ధుని వెనుక వున్నాడు. అతన్నిగూడా నేను “కమల్” మీద జూశాను.

నొహరీ నా భుజంమీద చేయి వేశాడు. అప్పు డతని శరీరశక్తిని గుర్తించగలిగాను. అతని నాల్గు వ్రేళ్లుమాత్రమే నా భుజంమీద వున్నా అది పగిలిపోతుందో లేక నేను పడి పోతాననో అనిపించింది. అతడన్నాడు—“సర్గ్లా చెప్పు స్సార్. నీ వితనిని ఎరుగుదువా? నీవు ఎడారి ఆవైపున వున్న ఆ అద్భుత దేశంలో ఇతన్నెప్పుడైనా చూశావా?”

నేను బోను ఎక్కించబడ్డ శాంతకుల్లనీ, జూరీ అభి చ్రాయం కోసం విడిచివేస్తానని అనిపించింది. స్సార్ తల వూపి “నేనితనిని ఎరుగను” అన్నాడు.

ఆ సమయంలో చాంగ్ మహాశయుని చతురత్వానికి నా మనస్సు అనేక ధన్యవాదా లర్పించింది. ఆయనే నాకు రంగు వేశాడు. గడ్డం, మీసం తీసివేశాడు. ఈవిధంగా నేను మరోమనిషిలా తయారయ్యాను.

నొహరీ తన హృదయంలో రేగిన నిరాశాభావాన్ని దాచుకోవేక పోయాడు. అతడు గదిలో సచాకు జేయ సాగాడు. అతని నాశికారంధ్రాలు విప్పరిసవి. తన కుడిచేతి

పిడికిలిని ఎడమ అగచేసికో కొట్టుకొంటున్నాడు. నే నా సను
యంలో బోనులో పెట్టిబడిన కొత్త సింహంవలె వుండాలని
చూశాను.

నాహారీ అరనిమిలిత నేత్రుడైనాడు. తన కంఠచేతు
లను ఛాతీమీద కట్టుకొని ప్సారోతో అన్నాడు - “సరీగా
చూడు, యీ దేవతాచులు చూడని, విశ్వసింపరాని అద్భుత
వస్తువుల నెన్నిటినో నీ వా మహమ్మత దేశంలో చూశావు.
నీ వక్కడుండి గుక్కడివారి కెవరికీ తెలియని ఒక విచిత్ర
భాషను నేర్చుకొన్నావు. సముద్రతీరాన వున్న ఒక సగరింలో
గోబరైలా అపహరింపబడిందని నీవు చెప్పావు. ఆ ఎంగ ఎం
వున్నాడు.”

ప్సారో:- చీకటి గావడంవలన నాకు తెలియలేదు.
గోబరైలాను తీసుకొని యిద్దరు వ్యక్తులు అక్కడనుండి
నెళ్ళడం చూశాను. అందులో ఒకడు వృద్ధుడు. అతని గడ్డం
తెల్లగా వుంది. అతడెప్పుడూ గోబరైలాను తీసుకెళ్ళేటంత
సాహసం చేయలేడు.

నాహారీ :- మరి కెంతవనాడో ?

ప్సారో:- ఇతడు ఆ వ్యక్తి కాజాలడు. ఎందుకంటే
అతడు పొడవైన సన్నటి మనిషి. అతని కళ్ళు సైతాను కళ్ళ
వలె వుంటవి.

ఇప్పుడు నా ప్రాణంలోకి ప్రాణం వచ్చింది. పునర్జన్మ
కలిగిందని అనుకొన్నాను. నే నా సనుయంలో ధైర్యంజేసి
వుండకపోతే నాకూ - నా స్నేహితులకూ అశుభం కలిగేదని
నేను అనుకొన్నాను. నేను యిప్పుడు నాహారీపై అధికారం

చూచుకున్నట్లుగా గర్జించి అన్నాను-“నాహరీ, యీ దేశపు మహారాణి మాకు స్వాగతమిచ్చింది. నీవు చెప్పినట్లు విన్నప్పటికీ ఆమె నీకంటే గొప్ప హోదాగలది. మేము యిక్కడకు వచ్చినప్పుడినుండి యే వ్యక్తికీ ఈషణ్ణాతమైనా కష్టం కలిగించలేదు. ఇక్కడకు మేము శాంతి - శుఖాలు కోరి వచ్చామని వచ్చిన రోజునే మహారాణితో చెప్పాను. నీవు ఎవరి ఆజ్ఞతో నన్ను అవమానించావు? నామీద తీర్పరిగా వేశావు? అని నేను అడుగుతున్నాను.”

అతడొక అడవిమృగంవలె గర్జిస్తూ అన్నాడు-“నా ఆజ్ఞతోనే.”

నేను :- అయితే నేను స్వయంగా మహారాణితో ఆమె రాజ్యంలో అవమానింపబడడానికి రాలేదని చెప్తాను.

నాహరీ:- రాణి దేవతల కథలకూ, భూతాల కథలకూ, ఇంద్రజాలాలకు భయపడవచ్చు. స్త్రీల కది సహజం. కాని యీ విషయాలు సైనికుని దృష్టిలో విలువలేనివి.

నేను :- నేను మహారాణివద్దకు వెళ్తున్నాను.

ఇలా అంటూనే నేను వెనక్కు తిరిగాను. నేను ద్వారంవద్దకు రాగానే కవాటాలు తెరువబడ్డాయి. రెండడుగులు గూడా వేయకముందే ఆపాదమస్తకం అస్త్ర శస్త్రాలతో సుసజ్జతులైన 20 మంది సైనికులు నా త్రోవను అడ్డగించారు. “నన్ను ముందుకు పోనివ్వాలని వీరిని ఆజ్ఞాపించు” అని సేనానివైపుకు తిరిగి అన్నాను. నన్ను జూచి అతడు చిరుసవ్వు నవ్వాడు. నేనతని నవ్వులో తోడేలు ధూర్త్వం లాంటి భావం జూశాను.

నోహ :- చూశావు గనూ; నేనిక్కడొక వ్యూహం పన్నాను. ఈ సారికి నీవు బ్రతికి బయటబడ్డావు. నీవు మరో సారి నా వ్యూహాన్ని తప్పించుకు వెళ్ళలేవు. అంతేగాదు ఫోన్ మన్, నీతోపాటు నక్క, ఇబిస్, కేగలు కూడా బొక్కలో పెడతవి.

అతడు సైనికులను దారి యివ్వమని ఆజ్ఞాపించాడు. నేనక్కడ నుండి బయటకు వచ్చాను. అప్పుడు నా గుండె తీవ్రంగా పుందిస్తోంది. అదృష్టం వల్ల యీ సారి బయట బడ్డానని అనుకుంటున్నాను. నేను మొదట్లోనే చెప్పినట్లు పిరికి వాణ్ణి గాబట్టి అలాంటి పరిస్థితులు నాకు భయం కల్గిస్తవి.

నేను నావమీదకు వెళ్ళి మహారాణి ప్రాసాదం వైపుకు పోనివ్వమని సేవకులతో చెప్పాను. ఈ విషయాన్ని వూరికే వదిలివేయడం మంచిది కాదని తెలుసుకున్నాను. నోహకి తన శత్రుత్వాన్ని స్పష్టంగా వుద్ఘోషించాడు.

ప్రాసాదంలో నాకు స్వాగతం మరో విధంగా జరిగింది. ద్వారం వద్దకు చేరుకోగానే ప్రతీహారి నాకు సమస్కరించాడు. నా ఆగమనానికి కారణ మడిగాడు. మహారాణిని కలుసుకోవాలని నేనాతనితో చెప్పాను.

అతడు నన్ను విశాలమైన వుద్యాన వనపుత్రోవన ఒక సోపానం వద్దకు తీసుకు వెళ్ళాడు. అది సుందరమైన చిలువ రాతితో నిర్మించబడింది. దాని ద్వారా నేను రాజసింహాసనపు భవనంలో ప్రవేశించాను. అక్కడ గొట్టాలనుండి నీటి జల్లులు పడుతున్నవి. క్రిందవున్న నీటిలో కమలాలు,

చేపలు వున్నవి. జలకుండానికి సమీపంలోనే పరచబడివున్న ఒక నల్లని శివాసీపై రాణి తన చెలికత్తెలతో కూర్చొని వున్నది. ఆమె గడ్డోచలతో చేపలను కదిలిస్తోంది. నిజంగా ఆమె ఒక బాలిక.

నేను వెళ్ళగానే లేచి నిలబడి ఆదరంగా నమస్కరించింది. “దేవత లేమైగా సందేశం బంపారా?” అని అడిగింది. నేను ఆమెతో అన్నాను—“దేవతలు మహారాణికి దీవెనలు పంపారు. నేనీమాట లంబున్నప్పుడు నాఅంతరాత్మ ఘోరంగా యెదిరించడానికి సిద్ధపూతున్నట్లుంది. ఆ తరుణి వృత్తమురాలు, నిష్కపటి, ఆమె ముందు నేను అపరాధి ననుకొంటున్నాను; ఎందుకంటే నేనామెను మోసగిస్తున్నాను. ఆమె హృదయం మధురమైనది కావడంవల్ల నా హృదయం కరుణాక్రాంతమైంది. ప్రాచీన సభ్యత ఆమెను మహారాణిని చేసినా ఆమె అమాయకురాలు. ఆమె సుశిక్షిత. పండితులతో గంటల తరబడి ఆమె సంభాషిస్తుందని అహ్మసో నాతో జెప్పాడు. ఆమె కీ ఆధునిక ప్రపంచాన్ని గూర్చి యేమాత్రం చెప్పినా యీ విస్మృత రాజ్యరాణి. యీ విస్మృత నగరాన్ని ఎంతో చక్కగా శాసించగలుగుతుంది; ఎందుకంటే ఆమె స్వభావం చాలా మధురమైనది; హృదయమెంతో పుదారమైనది; సడలడి వృత్తమోత్తమమైనది.

నే నలాంటి వ్యక్తి సరళతనూ, విశ్వాసాన్ని పురస్కరించుకొని అనుచిత లాభాన్ని పొందుతూ ఆమెనే మోసగించడం — యివన్నీ నామీద నాకే అసహ్యన్ని గొలుపుతున్నవి. నేను నేనాపతి సమక్షంలో వున్నప్పుడు నా

యొక్కయూ, నా మిత్రుల యొక్కయూ ప్రాణాలు చాలా సున్నిత స్థితికి చేరుకొన్నట్లుగా భావించాను. ఏమాత్రం తప్పటడుగు వేసినా, మాట జారినా మేమంతా సభా ఔతాం. అత డాక్టర్లుపించడమే ఆస్యం, మా శిరస్సులు మా మొండేల నుండి వేలైపోతాయి. అతని హృదయంలో కరుణ - గౌరవాలకు స్థానమే లేదు.

ఈ రకపు మనుష్యుల చేతుల్లోనుండి యేవిధంగా తప్పించుకొన్నా క్షంతవ్యమే. అతనెంత శక్తివంతుడంటే మేము మోసం జేసిమాత్రమే అతని వ్యూహానుంధి తప్పించుకో గల్గుతాం. నాకు మొదటినుండి అతడుంటే భయమేర్పడిందన్న విషయం దాచుకో దలచలేదు.

కాని మహారాణి సమక్షంలో వున్నప్పుడు మేము దండన్వారులమే ననిపిస్తుంది. నా హృదయంలో సటన కంట కంటా. గ్రుచ్చుకొంటోంది. మనస్సు విప్పి రహస్యవంతా యీమెతో యెందుకు చెప్పగూడదు? అనిపిస్తుంది. కాని అలా చేయడం చాలా తెలివితక్కువతనమని నాకు బాగా తెలుసు. సెరిసిస్ మమ్మల్ని రక్షింపగోరినా, ప్రజలుమాత్రం మమ్మల్ని ప్రాణాలతో వదలరు. ఎందుకంటే మేము వారి దేవతల వేషాలు ధరించి వార్ని మూఢులుగా చేశాం. దేవతా పూజారినన్న భావం వదలివేసినా మహారాణి నేనంటే ఎంతో ప్రసన్నంగానే వుంటుంది.

నేను ఆమె పితామహుని వయస్సు కలిగి వున్నాను. నేను యువకుణ్ణయినప్పటికీ ఆమె ప్రేమాభిమానాన్ని గౌర

గొనే ఆకర్షణ, చూసే నాకు లేదు. అయినా ప్రేమ వుంది. దాన్ని సాత్త్విక ప్రేమ అనండి, వాత్సల్య ప్రేమ అనండి, ఆదర్శపూరితమైన ప్రేమ అనండి. ఈ సమయంలో ఆమె నా చేయి స్పృశించి చలువరాతి సోపానాలు దిగి రాజోద్యానంలోకి తీసుకపోయింది. ఆ సాయంకాలపు శీతల వాయువుల్లో ఆ తొట అగణిత పుష్పాలతో శోభాయమానంగా వుంది.

ప్రాచీన దేవతా విగ్రహాల మధ్యగా మేము వెళ్ళుతున్నాం. ఆమె నావైపు చూసి యిలా అన్నది - “చెప్పండి ఫోన్ మన్, తమకు గారాగా వున్నట్లుంది.”

నేను:- “అవును మహారాణీ, నిజమే” ఆమె గంభీరంగా జిహ్వతో అడిగింది - “తమకు సజీవ దేవతలను అప్రసన్నులుగా జేయ లేదుగదా!”

నేను:- అప్రసన్నులుగా చేసేసిని నేను చేయకపోయినా నొహరీ నాతో వైరం పెట్టుకున్నాడు. మహారాణీ, నే నా భయంకర దుష్ట మానవుని గారినుండి తప్పించుకోవడానికే యిక్కడకు వచ్చాను.

ఆమె ఆతృతతో చేతులు సలుపుకొంటూ, పెదవులు నొక్కుకుంటూ అన్నది—“నొహరీ పెద్ద బలాభ్యుడు.”

అప్పుడామె ముఖం ఎర్రగారింది. తన దక్షిణ పాదంతో భూమిని తన్నింది. ఆమె యీ క్రోధపూరితమైన మాటలన్నప్పుడు ఆమెలో యెక్కువగా బాల్యమే గోచరించింది. తీవ్రంగా యింకా యిలా అన్నది—“నేను మహారాణిని కానా? సర్వతాలనుండి ఎడారివరకున్న యీ దేశాన్ని నేను శాసించడంలేదా? నేను ధేబీయ స్వాస్థ్యభామ వంశ

సంజాతను కానా? ఈ దేశంలో నా మాట శాసనం. ఇక్కడ నా ఆజ్ఞ నెవ్వడూ వ్యతిరేకించలేడు. అయినా నోహరీ సేనాని నా మాటవినడు.

నేను :- నీవుగూడా అతడంటే భయపడుతున్నావా?

మహా :- నే నతనికి భయపడడంలేదు. అతడు నా మాటను లెక్కచేయడు. నేను అహ్మదాబాదు సలహా సలహా ముల నడుగుతాను. కాని ఆయనగూడా సేనాసంఘే భయంతో వణికి పోతుంటాడు.

తర్వాత ఆమె నానైపు జాలిగాలుపు దృష్టితో జూచింది. ఆమె తన రెండు చేతులనూ ముందుకు జూచింది. దింకరుని అంతిమ కిరణాలు ఆమె రత్న భూషణాలపై ప్రసరించి ఇంద్రధనస్సులాగా ప్రతిఫలిస్తున్నవి.

ఆమె తన హస్తాలను పైకెత్తినప్పుడు కంకణాల మధుర నిక్వాణం దగ్గరగా వున్న సంగీతంలో మేళవించి యింకా మనోహరంగా మారిపోయింది. నా కా విషయం స్ఫురణకు వచ్చినప్పుడల్లా నేను స్వప్నావస్థను అనుభవించకుండా వుండలేను. ఆ అద్భుత ఉద్యానవనం, మల్తుగాల్ఫ్ పుష్ప సౌరభం, సుందరమైన వుద్యానవనం, ద్రాక్ష - సీమరేగుల అందమైన వృక్షాలూ, ద్రాక్ష లతలతో ఆవరింపబడి వున్న పెప్పర్ ట్రీ ప్రాచీన విగ్రహాలూ, సింహ వదనాలుగల మానవ విగ్రహాలూ - యీ అద్భుత దృశ్య లన్నిటిమధ్య ఆ నారీ రత్నం, ఆ అనుపమ సుందరి, ఆభువన మోహినీ కుమారి, ఆ సౌందర్యరాశి, ఆ ప్రాచీన సభ్యతా ప్రాంగణంలో దేదీప్య మానంగా వెలిగి పోతోంది.

ఇది ప్రపంచంలో మరో ప్రపంచం. నే నష్పడెంతో జాగ్రత్తగా, ప్రాచీన వస్తువులకు చీటీలంటించి, నెంబర్లు వేసి, లిస్టు యేర్పాటు జేసి, అంధంగా వరుసల్లో వుత్తమ అద్దాల బీరువాల్లో అలంకరించాలను కొన్నప్పటికీ వాటిల్లో ఆ జీవ కళ ఎలా వస్తుంది? ఫరోవా వంశంలో జన్మించిన ఆ కన్య యొక్క జీవితమే ఒక విలక్షణవస్తువు. ఆమె జీవితమే ప్రత్యేక మైనది. సంగ్రామ స్థలంగాడా భిన్నమైనదే. ఆమెలో నేను సంభాషించేప్పుడు, అదృష్ట వశాత్తు ఆమె హక్కులనూ, రాజ్యాన్ని రక్షించే సంగ్రామంలో పాల్గొనడానికి యొక్క డకు సంబంధం మనిపించింది.

ఆమెను మోసగిస్తున్నానన్న విషయం నాకు తెలిసి నప్పటికీ నా ఆత్మ నన్ను వివశుణ్ణి చేసింది. స్వయంగా నేనే మాత్రం శక్తివంతుడను గానప్పటికీని నా జీవిత మంతటిలో ఆ నాడు ప్రథమంగా ప్రతిజ్ఞ చేశాను. ఆమెను ఆపద మేఘాలావరించినా, ఆమె కష్టాలతో చుట్టూముట్టే గానా ఆమెకు సహాయం జేయడాని కేమాత్రం నేను వెనుకబోను. చాంగ్ - ధీరేంద్రులవంటి చతురులు, శక్తి సంపన్నులూ అయిన మిత్రులూ లభించి వుండకపోతే బహుశా నా యీ ప్రతిజ్ఞ పనికిమాలినదయ్యేది.

మహా :- “ఓ థోఫ్ మస్, మీరు చతురులు. దేవతల విశ్వాసాన్ని చూరగొన్న వారు; తప్పక నాకు సాయపడ గల్గుతారు. మీరు ప్రార్థిస్తే దేవత లిందులో స్వయంగా నాకు సహాయ పడతారు.” “ఎటువంటి సహాయాన్ని ఆశిస్తున్నావని” నేనామెను అడిగాను.

మహా :- నాహానీ నా రాజముకుటాన్ని, రాజ్యాన్ని కబళించ గోరుతున్నాడని నాకు తెలుసు. అత డత్యంత బల శాలి. నాకతడు విరోధియైతే సైన్యంలో అత్యధికభాగం అతని వైపుకే మొగ్గుతుంది.

నేను :- అతడలా చేయడు.

మహా :- ఏ నాహో యిది తప్పక జరుగుతుందని నాకు బాగా తెలుసు. ఆహ్వానాను తప్ప నేను మరెవ్వరినీ విశ్వసిం పను. సంగ్రామ మొస్తే నా అంగరక్షకులను తప్ప మరెవ్వరినీ నమ్మలేను.

నేను :- వాళ్ళందరూ రాజభక్తులుగానే వుంటారు.

ఆమె అభిమానంగా అన్నది — “అందరూ, ప్రతి ఒక్కరూ.”

అప్పు డామె ముఖమండలముపై ప్రకాశవంతమైన కిరణమొకటి భాసిల్చడం చూశాను. ముఖం మీద వుద్భవించిన రక్తిమ ఆమె సౌందర్యాన్ని ద్విగుణీకృతం చేసింది.

నేను :- వాళ్ళు బలశాలురు. నేను లోనికి వచ్చేప్పుడు ఆ కవచధారులు శస్త్రాస్త్రాలతో అలంకరింపబడి వుండడం చూశాను. ఇతర సైనికుల దుస్తులకంటే వారి దుస్తులు భిన్న మైనవి. వారి శిరస్త్రాణాలపై రక్తంతో గూడిన ఎర్రని ఇబిస్ పక్షులు ఈ కెల గుర్తులున్నాయి.

మహా :- వీరు పేరుబడ్డ యోధులు. నా రాజ్యమంతా వీరికి తీసుకోబడ్డారు. ఇతర సైనికులు వారి భుజాల వర కై నా రాకు. వారిలో ఒక్కరుగూడా నాకై తమ ప్రాణాలను బలిజేయడానికి వెనుకంజ వేసేవారు లేరు.

ఒక్క క్షణంలో నే నామె మాటలను గూర్చి ఆలోచించాను. ఆమెతో అన్నాను — “అయితే నోహరీ యేమి చేయగలుగుతాడు”

మహా :- అత డధికారాన్ని వాంఛిస్తున్నాడు. అతడు నా సింహాసనాన్ని ఆక్రమించుకోవలసినంత వరకు శాంతించడు. ఇంతకంటే ఎక్కువగా అతనికి ధనలోభముంది నేను చెప్పే యీ విషయాలలో ఒక్క మాటైనా బయటకు బోరాదు. దేవతలను సైతం యేమాత్రం లెక్కచేయని నోహరీ. సెరాఫిస్ సమాధిని బ్రద్ధలు చేయగోరుతున్నాడని నాకు తెలిసింది.

నేను :- అతడా ధనాగారాన్ని కైవసం చేసుకోగోరుతున్నాడా?

మహా :- అతడు చేసుకోగలడు; చేసుకుంటాడు గూడా. కాని సమాధి ద్వారం తీయలేడు. అతడు భూగృహంలోకి వెళ్ళి నా శవ సంపత్తిని కొల్లగొట్టలేడు. కాని అతడు సూర్య దేవుణ్ణి అవమానిస్తాడు.

నేను :- అవును. నేను విన్నాను. అక్కడొక రహస్యమున్నదనిన్నీ, అది తెలుసుకోకుండా సమాధిలో జొరబడడం ఆసంభవమని అహ్మదో అన్నాడు.

మహా :- మీకా రహస్యం తెలిసి వుండవచ్చు. మీ వద్ద దాని తాళపు చెవి వుండి వుండవచ్చు.

నేను :- మహారాణీ, మీకా రహస్యం తెలుసునా?

ఆమె తల ఆడిస్తూ జవాబు చెప్పింది — ఎవ్వరికీ తెలియదు. ఏమైనా గోబర్దెలా లేకుండా సమాధి జొచ్చడం అసంభవం. అది పోనే పోయింది; తస్కరింప బడింది. దాని

అన్వేషణార్థం పంపబడ్డ 'ప్సో' అనే వ్యక్తి తిరిగి ఎన్నటికి రాలేదు.

నేను :- “మహారాణీ అతడు తిరిగి వచ్చాడు” నేనీ మాట అనగానే ఆమె గాబరాపడి ఆతురతగా “ప్సో తిరిగి వచ్చాడా!!”

నేను :- ఎడారికి ఆవలివైపునున్న వింద్రజాలిక దేశం నుండి నేడే వాడు తిరిగి వచ్చాడు. అప్పుడామె నిరాశా పూరితంగా అన్నది—“అయితే నా సింహాసనం కదలి పోయి నట్లే; యిక నా ప్రాణాలు దక్కడం గూడా కష్టం. ఎందుకంటే వాడే నొహరీని రెచ్చగొడతాడు. నొహరీలో శక్తి సాహసాలుంటే, ప్సోలో సర్పబుద్ధి వున్నది.”

ఆమె నాతో మాట్లాడుతున్నప్పుడు మా వెనుకగా కవచ భృగి వినిపించింది. నేను తిరిగి చూశాను. స్వయంగా నొహరీ వస్తున్నాడు. అతడు సింహాలా తలెత్తుకుని నడుస్తున్నాడు. ఆపాద మర్తకం కవచం ధరించాడు. నేనా పురుషునికి భయపడ్డప్పటికీ అతని వీరత్వంతో కూడిన ప్రవర్తనను ప్రశంసించకుండా వుండలేను.

మహారాణి మెల్లగా అన్నది—“అతనొచ్చాడు. మీరిక వెళ్ళండి. కాని రేపు యిక్కడకు తప్పకరండి. ఇంకా మీతో కొన్ని విషయాలు చెప్పాల్సి వుంది.”

ఆమె మళ్ళీ నమస్కరించింది. నేనక్కడి నుండి బయలుదేరాను. నేను నొహరీకి దగ్గరగా వెళ్లేప్పుడు అతని నల్లని, తీవ్రమైన కళ్లు నాపై బడడం చూశాను.

ఆ రాత్రి తెల్లవాకురూము వరకు చాంగ్-ధీరేంద్ర ధనదాసులతో చర్చించాను. నేను చాల విషయాలను గూర్చి ఆలోచించాల్సివుంది. ఏ విధంగా జూచినా మాస్థితి భయం కరంగా వున్నట్లే తోస్తూన్నది. నొహరీ మమ్మల్ని శంకిస్తున్నాడు. అతడు శంకించడమే మాకు ప్రమాదకర మైనదిగా తోస్తోంది. కాని ప్సార్లో మితనీ హర్షికీ తిరిగి వచ్చాక మా మృత్యువు యింకెంతో దూరం లేదనడంలో సందేహం లేకుండా బోయింది.

సెరాఫీయులలో ప్సార్లో మొదటి నుండి ఐంద్రజాలి కుడుగా ప్రసిద్ధి కెక్కాడు. ఈ దేశ మంతటిలో ఆధునిక జగత్తును సందర్శించినవాడు అతడొక్కడే. అతడు ఆధునిక అవిష్కారాలను, ఆధునిక సభ్యతకు సంబంధించిన గొప్ప గొప్ప విచిత్రాలను బాగా పరిశీలించాడు. నిస్సందేహంగా “అతడే నీ పినతండ్రి ఘాంతకుడని ధనదాసుతో” అన్నాను. వాస్తావ్యతకలలో ప్రకటించని హత్యా సంబంధమైన విషయాలెన్నో ధనదాసు నాతో చెప్పాడు. ఆ ప్సార్లో నేరం యిప్పుడు పూర్తిగా నుజువయింది.

ఈ సంఘటనలను పరిశీలించడానికి నియమింపబడ్డ సి. ఐ. డి. గచ్చుమీద ఒక చాకు పడి వుండటం చూశాడు. దాని వలన హత్యకు పూర్వం యిద్దరూ పోట్లాడుకొన్నట్టుగా తెలుస్తోంది. ఆత్మ రక్షణకు జేసిన అంతిమ యత్నంలో

స్నోరో చెక్కిలపై గల దెబ్బ శివనాథుడు కొట్టించేసని నేను నిశ్చయించుకున్నాను. అహ్మో చెప్పిన దాన్ని బట్టి అంతకు పూర్వం అతని ముఖం మీద ఎలాంటి మచ్చ లేదు.

కాని యిందువల్ల మా స్థితిలో భయంకరత యే మాత్రమూ తగ్గలేదు. ఈ దేశంలో యితరులను మోసగించ గలిగినట్లు స్నోరోను బోల్తా కొట్టించ లేమన్నది స్పష్టం. నే సప్పుడే యీ నగరాన్ని వదిలి వెళ్ళడానికి సిద్ధంగా వున్నాను. నేను ఆశించిన దానికంటే అధికంగా తెలుసుకొన్నాను. ఇక్కడ ఆలస్యమైన కొద్దీ ప్రమాదం హెచ్చుతోంది. ఈ ఆప దల నుండి గట్టెక్కు-తామని మాకు ఆశలేదు. ఒక వేళ నగరం విడిచి వెళ్ళినా, దేశాన్నుండి వెళ్ళిపోయే మార్గం తెలియదు; ఎందుకంటే మళ్ళీ యెడారి మార్గాన వెళ్ళడం ముష్కత్వమే ఔతుంది. నేను నా మిత్రులతో యీ విషయమై సంప్రదించినప్పుడు నిరాశావాది నయ్యాను. చాంగ్ మహాశయుడు ఆసనం వేసుకొని గంభీరంగా కూర్చొని వున్నాడు. ఆయన మాటల ద్వారా నా భయాన్నంతా పోగొట్టాడు.

చాంగ్:- ప్రొఫెసర్, నిరాశజెందే అగత్యమేమీ లేదు. ఎడారి మార్గాన తిరిగి వెళ్ళడం వెర్రితనమేసని నేనూ ఒప్పుకొంటాను. కాని స్నోరో నగరానికి తిరిగి వచ్చాడన్న మీ యివార్త నాకెంతో ఆశాజనకంగా వుంది.

నేను:- ఆశాజనకంగానా! ఎలా? మనజాడ తెలియ గానే నొహారీని వాడు రెచ్చగొడతాడు. ఒక్క క్షణంలోనే అతను మనపై ఎలుకమీదికి పిల్లి దూకినట్లు దూకుతాడు.

చాంగ్ మందహాసం జేస్తూ అన్నాడు - ప్సారో ఎడారి మార్గాన వచ్చాడని మీరనుకొంటున్నారా?

నేను:- నాకు తెలియదు.

చాంగ్:-అలా రావడం అసంభవ మనుకొంటున్నాను.

నేను:- అలాగని మీరెట్లా విశ్వసిస్తున్నారు?

చాంగ్:- అలా రావడానికి అతనికి శక్తిలేదు. అతడు మీకంటే వృద్ధుడు. నేనా రోజున సూయజ్ లో గోబరైలా తీసుక రావడానికి వెళ్ళినప్పుడు అతని శరీరాన్ని బాగా పరిశీలించాను.

నేను:- కాని ఇది పూహాగానం మాత్రమే.

చాంగ్:- మీరేమైన అనండి; కాని కొన్ని వుపకారాలు గూడా వున్నవి. ఆఫ్రికా అరణ్యాలలో ఒక విధమైన జబ్బు వుంటుంది. ఆ జబ్బు ఆశించినవారి పెదవులు శాశ్వతంగా నల్లబడి పోతాయి. నేనీ చిహ్నాన్ని ప్సారో పెదవులపై చూశాను.

నేను:- ఆరాత్రి సూయజ్ లో మీర్చతనిని జూశారా?

చాంగ్:- నేను నా టార్చిలైటు వెలుగులో విశేషంగా-ధ్యానంగా చూడకపోయినా, నాకిప్పుడిప్పుడే స్ఫురణకు వస్తున్నది. నా మత్తిష్కం ఒక పాతరవంటిది. దీనిలో అన్ని రకాలైన విషయాలు ఉంటవి. వాటిని కొన్ని కొన్ని సమయాల్లో నేనే తెలుసుకోలేను. ఇక నా వాదం వినండి. ఈ దేశానికి ఉత్తర - దక్షిణ దిశల్లో దీర్ఘంగా వున్న అరణ్యాలు లేవు. సోబాత్, నైలునదీ లోయల్లోగూడా శూన్యం. ప్సారో దక్షిణదిశనుండి యీ నగరానికి రాలేడు; ఎందుకంటే యింత

చుట్టు తిరిగి రావడానికీ కాలం చాలదు. అతని శారీరక బల హీనతను గూర్చి ఆలోచిస్తే యెడారి మార్గాన రాలేదని స్పష్టమౌతోంది. ఆగ్నేయ దిశనుండి తప్ప ఈ దేశంలో ప్రవేశించడానికి వీలులేదు.

నేను:- ఇది నిజం కావచ్చు.

చాంగ్:- ఇది సాధారణ విషయమే. స్పారో వచ్చిన మార్గాన్నే మనంగూడా యిక్కడినుండి వెళ్ళవచ్చు.

నేను:- ఎంత శీఘ్రంగా వెళ్తే అంత మంచిది; ఎందుకంటే యీ దేవాలయంలో గడుపుతోన్న ఒక్కొక్క క్షణానికి ఒక్కొక్క ఆపద పెరిగిపోతోంది.

ధీరే:- అవకాశం చిక్కగానే యిక్కడినుండి వెళ్ళి పోవాలనేనా మీ ప్రతిపాదన?

నేను:- అవును. ఇదే నా ఉద్దేశ్యం. కాని రాణిజీవితం ఆపదల పాతాళుందేమోనని అనిపిస్తోంది.

ఇప్పటివరకూ మానంగా వున్న ధనదాసు మొదటి సారిగా నోరు విప్పాడు - ఇక్కడకు మన మే రాణి ప్రాణాలను రక్షించడానికి రాలేదు. ఈ నగరంనుండి నిష్క్రమించే ముందు నేను సమాధిలో జొరబడాలనుకొంటున్నాను.

చాంగ్:- ఇది పూర్తిగా అసంభవం. మనకు రహస్యమంతా తెలిసినప్పటికీ అచ్చటి రక్షకులను వశపర్చుకోవడం కష్టం.

ధీరే:- ఇక్కడ బలప్రయోగం జేయడం ఆపదలను కొని తెచ్చుకోవడమే. అందరికీ మిత్రులుగా వుండడమే

మంచిపద్ధతి. ఇక్కడ మనం యే ఒక్కర్ని విరోధులను చేసుకున్నా మనపని ఖతమ్.

ధనదాసు మా కెదురుగా మండుతున్న మంటవైపు చూస్తున్నాడు. అతడు మధ్యమస్వరంతో అన్నాడు - నా పినతండ్రి ఒక బ్రహ్మాండమైన విషయాన్ని కనిపెట్టాడు, ఆయన మీరు చూస్తున్న యీ దేశాన్ని, యీ సభ్యతనూ. యీ దృశ్యాలనన్నిటినీ కనుగొన్నాడు. ఆయన కేవలం తన నోటు పుస్తకాలను వదిలి వెళ్ళాడు. అందున్న ప్రతి అక్షరం నిజమైంది. ఇందువల్ల నే వాళ్ళకు అసంభవంగా కనబడినా సెరాఫిస్ సమాధిని గురించి ఆయన వ్రాసిన ప్రతి మాట పరమసత్య మనడంలో సందేహమేమీలేదు. బహుశా సమాధిలో ప్రవేశించ గోరటం మూఢత్వంగావచ్చు. కాని యీ అపార ధనరాసులను విడచి వెళ్ళడం అంతకు మించిన మూఢత్వ పశాతుంది.

కొద్దిసేపు నిశ్శబ్ద మావరించింది. ఈలోగా మేమాతని ముఖం వైపుకు జూచాం. అతడు ధనాగారాన్ని గూర్చిన కలలు గంటున్నట్లుగా మాకు తోచింది. కేవలం ధనాగారాన్ని వశపరచుకోవడానికే యీ భయంకర యాత్ర జేశాడని మాకు స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. చాంగ్ - ధీరేంద్రులు గూడా యిందులో భాగాన్ని కోరుతారనే తనవెంట వార్ని తీసుక రావడానికి ఒప్పుకోని కారణం. అతడెంత స్వార్థాంధుడంటే యిందులో ఒక్క దమ్మిడీ గూడా పరాయి వాడికి దక్కనివ్వకుండా చేద్దామనుకున్నాడు. ధీరేంద్రుని భావాలు యెప్పుడూ ఆచరణ యోగ్యంగా వుంటాయి. ఆయన అన్నాడు—

“మనం సమాధిలోకి వెళ్లామనుకోండి, ఆ సంపదంతా మన చేతికి చిక్కిందనుకోండి, అయినప్పటికీ వేలకొలది మైళ్ల విస్తీర్ణం గలిగి వున్న యీ ఆఫ్రికా అరణ్యాలను నిర్గమించి ఆ సంపత్తిని తీసుక పోవడమేలా? తూర్పు దిక్కున నేను విశ్వసిస్తున్నట్లు ఒక మార్గం వుండి వుంటే అది అజ్ఞాత అరణ్యాల గుండా అబిసీనియాకు గాని, ఉగాండాకు గాని చేర వచ్చునని మీరు తెలుసుకోండి. నేను ఎన్నో పర్యాయాలు అరణ్యాలలో పర్యటించాను. అందు నే నెన్నో నిరుపమాన విచిత్రాలను చూశాను. అలాంటి అరణ్యాలలో మనం ప్రయాణించాల్సివస్తే — నా మాట నమ్మండి—మన జీవనాని కత్యంతావశ్యకములైన వస్తువులు తప్ప మరేమీ వెంట తీసుక వెళ్ళలేము.”

ధన :- ఎందరో మానవులకు ధనం గూడా అత్యంతావశ్యకమైన వస్తువే.

ధీరేం :- తమకు బంగారాన్ని తినలేరుగా. ప్రపంచమంతటిలోని రత్నాలన్నీ ప్రోగుచేసి గూడా ఆటవికుల దండయాత్రను చిందర - వందర చేయలేరు.

ధనదాసు చాలసేపు నిశ్శబ్దంగా వున్నాడు. తర్వాత బొంగురు గొంతుతో అన్నాడు — నేనొక సాహసిని. అవసరమైతే నా కాలాన్ని వృధా చేయడానికి గూడా సిద్ధంగా వున్నాను. మన మందరం పరిస్థితులకు దాసులం. ఏ వ్యక్తి—విశేషించి యిలాంటి పరిస్థితుల్లో — రేపేమి జరుగుతుందో చెప్పలేడు.

ఇది పూర్తిగా నిజం. మా బ్రతుకులు పురిలేని ధారాల మీద వేలాడుతున్నవి. ప్సార్ నగరంలో వుండగా మేము చర్చల్లో మా అధిక కాలాన్ని దుర్వినియోగం చేయడం వృధా అనిపిస్తోంది.

రెండోనాడు సాయంత్రం అహ్మదా నా వద్దకు వచ్చి మహారాణి వెంటనే రమ్మంటున్నదని చెప్పాడు. నేను వెంటనే ఆయన వెంట రాజ ప్రాసాదానికి వెళ్ళాను. నావ మీదకు వెళ్ళిన తర్వాత నేను మాట్లాడ సాగాను. అతడు నాతో ఎక్కువగా మాట్లాడడం లేదు. చేతులతో కళ్ళు గప్పకొని అశ్రుబిందువులు రాల్చుతున్నాడు. ఆ వృద్ధుని యీ దుస్థితి జూచి నాకు చాల బాధ కలిగింది. ఎందుకంటే మేం కలుసుకొన్నప్పటినుంచీ మా పట్ల ఆయన ప్రవర్తన ఎంతో ప్రేమ పూరితంగా వుంది. ఏదో పెద్ద ఆపద వచ్చినట్లు నేను తెలుసుకొన్నాను.

రాజ ప్రాసాదంలో సెరిసిస్ యేకాంతంగా వుండడం చూశాం. ఆమె నమస్కరించి “ఎందుకు పిలిపించారని” నేను ప్రశ్నించకముందే నా చేయి బట్టుకొని యిలా అన్నది— “నాకు మీ సహాయం అత్యవసరం. నిన్న మీతో అన్న మాట నిజమైంది. ప్సార్ తిరిగి వచ్చాడు. చాడూ, నొహారీ కలసి నాకు వ్యతిరేకంగా కుట్ర పన్నారు. నీవు నా మాట మన్నించకపోతే నేను బ్రహ్మాండమైన విస్లవం లేవదీస్తానని” నిన్న రాత్రి నొహారీ నన్ను బెదిరించాడు.

నేను :- అతడు అభిలషిస్తున్న దేమిటి మహారాణి ?

మహా :- “దాన్ని గూర్చి ఆలోచించడం గూడా అసంభవం.” మళ్ళీ అహ్మసో వైపు తిరిగి అన్నది - నేనూ నా పూర్వ జలూ దేవతలను సన్మానించ లేదా? ఈ నీచుణ్ణి లొంగదీయ గలవాడు యీ దేశంలో లేడా?

నేను మళ్ళీ అదే ప్రశ్న వేశాను — నొహరీ కోరుతున్న దేమిటి?

మహారాణి నా వైపుకు తిరిగి అన్నది — తనకు సెరాఫిస్ సమాధిని కొల్లగొట్టుటకు నేను అనుమతి యివ్వాలట; తర్వాత బలాత్కారంగా రక్షక పూజారులను తొలగించి వేయగలడట.

అహ్మ :- ఇది జరగడానికి వీలులేదు. అలా జరిగితే దేవతల ప్రచండ కోపాన్ని రాజ్యమంతా వ్యాపిస్తుందనడంలో సందేహం లేదు.

మహారాణి తనను తాను నిగ్రహించుకొని ప్రశాంతంగా నాతో అన్నది — ప్రాచీన మిశ్రదేశ రక్షకులైన మహాదేవతలు హోరస్ - థాత్ - అనుబిస్లు యీ సంకటావస్థలో యీ సేవకురాలుకు సహాయం చేస్తారనే నేను మిమ్ము పిలిపించాను.

వాకు తప్పక చేస్తారు అని నేను ధృఢంగా చెప్పాను.

అప్పుడు సన్నేమి ఆవహించిందో యిప్పటికీ నాకు తెలియదు. మహారాణి అధికారం సురక్షితంగా వుండడంలోనే మా మేలుందనీ, నొహరీ అధికారమే వస్తే ఒక్క రోజైనా జీవించి వుండడం దుర్భరమని స్పష్టంగా తెలుస్తున్నది.

నా మాట మహారాణి దుఃఖాన్ని చాలవరకు వుస
శమనం జేసింది. మరొక మారు ఆ సుందర వదన మండలం
మీద హాస రేఖలు తొణికిసలాడినవి. చప్పట్లు గొట్టా అన్నది
“మానవనీయ థోఫ్ మస్, మీ యీ హామీకి చిరకాలంగా
కృతజ్ఞతతో వుంటాను. సింహాసనాన్ని కైవసం జేసుకోవ
డానికి ఇది నొహరీ ప్రయత్నమని నాకు బాగా తెలుసు.

నేను :- అతడు రాజ్యాధికారాన్ని కోరుతుంటే
ముందే ఖజానాను చేజిక్కించుకోవాలని ఎందుకు అనుకుంటు
న్నాడు ?

మహా :- ధనంతో దేశ ఘాతకులను కొనవచ్చు.

నేను :- ఓహో ! అదా సంగతి !

మహా :- ఏమైనప్పటికీ ఖజానాకు పూర్తి కాపలా
పెట్టాలి. నొహరీ - ప్సార్లోలు పూజారులను అంతం జేసినా
ఓసరిస్ దయవల్ల సమాధి ఇంకా సురక్షితంగా వుంటుంది.

నేను :- బలాత్కారంగా సమాధిని బద్దలు జేయ
లేరా ?

రాణి మందహాసంతో తల అడ్డంగా త్రిప్పుతూ
అన్నది—“ఇది అసంభవం. వేల కొలది సంవత్సరాల నుండి
ఖజానా సురక్షితంగా వుంచబడింది. నే నీ విషయంలో
ప్సార్లోను శంకిస్తున్నాను. వాడొక గొప్ప గారడీవాడు.
మంత్ర - తంత్రాలు గుప్త రహస్యాలూ బాగా తెలిసినవాడు.
వాడికి సమాధి జొచ్చే మార్గ మేదైనా తెలుసేమో.”

నాకూ యిదే భయం. ఎందుకంటే ప్సార్ గారడీ
అంతా ఆధునిక జగత్తుకు సంబంధించినదని నాకు తెలుసు.

నే నొక క్షణ కాలం ఈ సమస్యను గూర్చిన అన్ని అంశాల మీద ఆలోచించి రాణితో అన్నాను - నే నీ విషయంలో థాత్ ను సంప్రదిస్తాను. థాత్ మహాజ్ఞాని. ఇది వాస్తవం గూడా; ఎందుకంటే చాంగ్ వంటి ధీమంతుణ్ణి నా జీవితంలో చూడలేదు.

19

భయంకరమైన తుపాను

మేముక అగ్నిపర్వత శిఖరమీద వున్నామంటే అశిశయోక్తి కాదనుకుంటాను. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అంత్య ఘడియలు వచ్చి భూదేవి మమ్మల్ని కబళించవచ్చు. మేము కేవలం బాద్ధిక శక్తిమీదే ఆధారపడి వుండాలన్నాస్తే దానికి యే రూపం ఇచ్చి వుండేవాళ్ళమో చెప్పలేను. నేను నా మిత్రుల సలహా తీసికొనే అవకాశం లభించలేదు. నే నా రాత్రి చాలా ప్రొద్దు పోయాక రా-మందిరానికి తిరిగి వచ్చాను. నేను వచ్చిన తరువాతనే యీ పెనుతుపాను ప్రారంభమైంది.

మధ్యలోని పెద్ద వసారాను ఆనుకొని వున్న ఆ చిన్న గదిలో మేము నల్లరం కూర్చొని వున్నాం. రాణితో జరిపిన సంభాషణాంశాన్ని చెప్పడం పూర్తి అయ్యా కాకముందే వసారావైపుగా ఒక పెద్ద కోలాహలం వినిపించింది. వెంటనే నేనటు పరుగెత్తాను.

నే నక్కడ చూచిన భయంకర దృశ్యాన్ని వివరించడానికి నా హృదయం కంపిస్తోంది. మానవరక్తం నా ముందు ప్రవహించడం జీవితంలో ప్రథమంగా చూచాను. నేనీ విషయాన్ని గ్రంథాల్లో చదివాను కాని, సభ్యపురుషులు గూడా రాక్షసులొకరిని నే ననుకోలేదు.

రామందిరం ఆరోజున దీపాలతో దేదీప్యమానమైంది. అది సూర్యభగవానుని ఉత్సవదివసం. మందిరం ఎదుట చాలామంది పూజారులు గుమిగూడారు. అదే సమయంలో ఆపాదమస్తకం ఆయుధాలతో మునిగిన ఇరవైమంది సైనికులక్కడకు వచ్చారు.

ద్వారపాలకుడు మొదటి బలి అయినాడు. నా చెవుల్లో గింగురుమన్న ఆర్తనాదం అతనిదే.

నే నక్కడ నొహరీని చూచాను. అతని సువర్ణ కవచం వెలుగుతో మిడిసిపడుతోంది. అతని పార్శ్వంలో స్సో వున్నాడు. అతని చేతిలో ఆనాటి రథికుని చేతిలో వున్నదానిలాంటి పెద్ద విల్లొకటి వుంది. వీరిద్దరి దాపులోనే ఎందరో సిపాయిలున్నారు. వాళ్ళు సునాయాసంగా మందిరపు క్రింది హాలులో ప్రవేశించి పాపం ఆ శస్త్రహీనులైన పూజారుల మీద విరుచుక పడ్డారు.

వాళ్లలో బ్రతికి బయట పడ్డవాళ్ళు చాలా తక్కువ. వాళ్ళు హాలులోని స్తంభాల మరుగున నక్కారు. తర్వాత ద్వారంవద్దకు వచ్చి చీకటిరాత్రిలో మాయమై పోయారు. మిగిలినవారు క్రూరంగా వధింపబడ్డారు. వాళ్ళు ఆక్రందిం

చారు. నొహరీ తన కరవాలాన్ని పైకెత్తి “సమాధికి, సమాధికి” అని అరవడం నేను చూచాను.

అటు తరువాత నొహరీ అనుచరులు అతన్ననుసరించారు. కొద్దిసేపట్లోనే భూగృహంనుండి ఆయుధాల ఖణఖణాలు విసవచ్చినవి. నేనొక్క ఖణంగాడా ఆలస్యం చేయకుండా అక్కణ్ణించి తిరిగి వెళ్ళాను. మిత్రులవద్దకు వచ్చేసరికి వారు తమతమ ముఖాలను ధరించి వున్నారు. నేను వెళ్ళికేక పెట్టాను. “నొహరీ పూజారులను బలిగొన్నాడు. అతడిప్పుడు సమాధిని ప్రవేశించే యత్నంలో వున్నాడు. దాని సత్యం వశం చేసికొంటే మన ప్రాణాలు...”

ధీరేంద్ర:- “రివాల్యూరు—నా వెంట” అని అంటూ గది నుండి బయటకొచ్చాడు. చాంగ్ - ధనదాసులు ఆయన వెంట వున్నారు. నేను వారి వెనక్కి వెళ్తున్నాను. అప్పుడు నా హృదయంలో యీ విచిత్ర దృశ్యం ఆశ్చర్యకరంగా మెరిసింది. ప్రాచీన మిశ్ర దేవతలు—వీరి పూజా-పురస్కారాలు 2500 సంవత్సరములకు పూర్వమే అంతరించినవి — నేడు ఆధునిక ఆగ్నేయాస్త్రాలతో సుసజ్జితమై సాగిపోతున్నారు.

మేము భూగృహంలో ప్రవేశించినప్పుడు ఆలస్యంగా వచ్చామనిపించింది. ఎందుకంటే రక్షక పూజారుల శరీరాలు అప్పటికే రక్తసిక్తమై భూమిమీద పడివున్నవి.

తరువాత, కేవలం ఖణంలో జరిగిన పన్నెనప్పటికీ ఒక్క- శబ్దంలో వర్ణించలేము. నాకు జ్ఞాపకమున్నంత వరకూ నే నా ప్రయాస ననుభవించలేదు. కాని నేను చాలా భయ

పడ్డాను. నా చేతిలో పన్నెండు గుళ్ళు గల పిస్తోలు సిద్ధంగా వున్నప్పటికీ వుపయోగించడం గూడా గుర్తు లేకపోయింది. నేను భయంతో వణుకుతూ, నా జీవితంలో అద్వితీయమైన ఆ భయంకర దృశ్యాన్ని చూస్తూ వుండిపోయాను.

నేను అస్పష్టమైన ప్రకాశంలో కత్తులు మెరిసి పోతూండడం చూశాను. అక్కడ నేను కొన్ని మానవ మూర్తులనుచూశాను. వాటిలోకొన్ని పరుగెత్తుతున్నవి. కొన్ని ముందుకు పోతున్నవి. ఇంకా కొన్ని వణుకుతూ దొర్లి పోతున్నవి. యీ పశు వదనలైన మిశ్రదేవతలు తమ శత్రువుల మీద సింహాల్లాగా లఘించి వారి నెలా వధిస్తాన్నారో చూశాను. హోరస్ ముఖం ఒక్క నొహరీ తప్ప అందరినీ మించిపోయింది. ఆయుధాల ఖణ ఖణలూ, ఒరిగి పోతున్న మనుష్య కవచాల దబ దబలూ, పిస్తోళ్ళ ధన్-ధన్లూ నన్ను చెవిటి వాణ్నిగా చేసినవి.

ఇక యీ కాండ సమాప్తమైంది. స్పారో, నొహరీ, మిగిలిన వారి అనుచరులూ వైదొలగడం ప్రారంభించారు. సోపానాల మీదుగా ప్రధాన మండపంలోకి పారిపోయారు. ఇక మేము నల్లరం మాత్రమే మిగిలాం. మా సమీపంలోనే మృత్యువు పాలబడ్డ పూజారులూ, నొహరీ సైనికుల శవాలు అయిదూ పడివున్నవి.

ధీరేంద్రుడు సోపానాల పై భాగానికి పరుగెత్తుకొని వెళ్ళాడు. తర్వాత మందిర ద్వారంలో మరికొన్ని కాల్పులు జరగడం విన్నాము. ఇది ఆఖరు కాల్పులు. అటుపైన నొహరీ

అతని అనుచరులూ సవి ఒడ్డుకు చేరుకొని నావపై తిరిగి వెళ్లిపోయారు. ఈ విధంగా నొహరీ మొదటి దెబ్బ వృథా అయింది.

ఒక్క నిమిషంలో ధీ రేంద్రుడు మా వద్దకు చేరుకున్నాడు. భుజం రక్తసిక్తమై వుండడం నేను చూశాను. నేను భయపడి అడిగాను — మీకు గాయం పెద్దగా తగిలిందా ?

ధీరేం :- కేవలం చర్మం కొద్దిగా చీల్చుకు పోయింది. ఆ పసిడి రక్త-సుడు ఎలాగో బతికి బయట బడ్డాడు. మేము గురి జూడడానికి ఏలులేనంత సమీపంలో వున్నాం.

ధన :- మనం ఒక్క క్షణంగూడా ఇక్కడ సురక్షితంగా వుండలేమని మీరు గుర్తించుకోవాలి. సూర్యోదయంతో పాటు నొహరీ తిరిగివచ్చే అవకాశాలున్నవి. మనం అతని సైన్యాధిక్యత ముందు యేమీ చేయలేని వాళ్ళ మాత్రాం.

నేను :- కాని యిక్కడి ప్రజల్లో అంధ విశ్వాసాలు అధికంగా ఉన్నవని గూడా గుర్తించుకోవాలి. వారు దేవతలనుకొంటున్న వారిపై యుద్ధం జేయడానికి సంకోచిస్తారు.

చాంగ్ :- అయినా బొంబాయి, కలకత్తా, పాట్నా బెనారస్ లాంటి మహానగరాలను సందర్శించి వచ్చిన ప్సార్ అనుబిస్ రివాల్యూర్ మోసంలో సడిపోడు. ఇప్పుడు నాటకం అంతమైనట్లే గుర్తింవాలి. మనకొక్క అరగంట మాత్రమే సమయమున్నది. ఈలోగానే యేదో నిర్ణయం జేయండి.

నేను :- మనం రాజ ప్రాసాదానికి వెళ్లాలి. అక్కడ మినహా మరెక్కడా సురక్షితంగా వుండలేం.

మేము మాట్లాడుతున్న ఈ తరుణంలో ధనదాసు ద్వారం వద్దనున్న చిత్రలిపిని చూడడం ప్రారంభించాడు. ఆయన నన్ను పిలిచి గాబరాగా అన్నాడు — ప్రొఫెసర్, గోబర్నెలాను తెచ్చారా?

నేను :- లేదు.

ధన :- అయితే త్వరగా తీసుకరండి. దీనిలో వున్న అక్షరాలన్నీ గోబర్నెలా మీదగల అక్షరాలవలె నాకు కన్పిస్తున్నవి. ఈ తిరిగే చక్రాలు గోబర్నెలాకు సంబంధించి నట్లు కన్పిస్తున్నవి.

నేను కాసేపటిలో పైకి వెళ్ళి గోబర్నెలాను తీసుక వచ్చాను. కాని నాకు ఆ చక్రాలకు, బీజక్కు సంబంధ మున్నట్లు తోచలేదు. చివరకు చాంగ్ మహాశయుడు - లేక ఇంద్రజాల దేవత — అసలు రహస్యాన్ని బయట పెట్టాడు. ఆయన అన్నాడు - నాకు అర్థమైంది; ఇది మరేమో గాదు. అతఘర్ అక్షరాల తాళం. రా ప్రొఫెసర్, నీ పనేమంటే చేతిలో బీజక్ (గోబర్నెలా) వుంచుకొని మొదటి పంక్తి మీద దృష్టి నిలపడం. నేను చక్రాన్ని త్రిప్పుతాను. బీజక్ లోని మొదటి పంక్తి యొక్క మొదటి అక్షరం దీనిలో కన్పించ గానే ఆపమని నాతో జెప్పు. తర్వాత గూడా ఇక ఇదే విధానం.

బీజక్ మీద అన్నిటికంటే ముందున్నది కపాళమూర్తి. చాంగ్ చక్రం త్రిప్పుగానే అందులో యెన్నో చిత్రాక్ష రాలూ, సంకేతాలు రాదొడగాయి. కపాళమూర్తి రాగానే

నేను చాంగ్ మాట గుర్తు దెచ్చుకొని ఆపివేసేయమని చెప్పాను.

ఇక యిప్పు డాయన రెండవ చక్రాన్ని త్రిప్ప సాగాడు. అక్కడగూడా రెండవ అక్షరం రాగానే ఆపించాను. ఈ విధంగా 3, 4, 5...చివరకు మేం మొదటి పంక్తిని పూర్తిజేశాం. ఇప్పుడీ పంక్తిలో బీజ్ లో వున్న వాక్యాలూ, అక్షరాలే వున్నవి.

ఈ పని పూర్తికాగానే మేము యిత్తడి కక్షిని త్రిప్ప చూశాము. ఇప్పుడది తేలికగా సూర్య విగ్రహానికి వెనుక వున్న రాతిగోడగోనికి నెట్టివేయవచ్చని తెలిసింది.

ద్వారానికి మెన్నేతే యిత్తడి చువ్వలున్నాయో, గోబ్బరైలాలో సర్కిగా అన్నే పంక్తులుండడం, యెన్ని చక్రాలున్నాయో అన్నే అక్షరాలుండడం గూడా మేము గమనించాము. మేము అదేవిధంగా చక్రాన్నిటిని త్రిప్పి ఒకదాని తర్వాత ఒకటిగా ఇత్తడి చువ్వల నన్నిటిని కుడ్యభాగంలోనికి నెట్టిేశాము. ఇప్పుడు ద్వారం మీదనూ, చక్రాల కెదురుగల అక్షరాలనూ కలిపి చదివితే యీ విధంగా వున్నది - "సమాధిగో స్రగమంగా స్రవేశించిన వానికోసం అనుబిస్ స్రతీక్షిస్తూంటాడు. అతడు వానిని శాశ్వతమైన సరకానికి గొని పోతాడు." దాని మీదున్న గోబ్బరైలా శాసమిని.

సెరాఫిస్ సమాధిలో అనేక గదులున్నవి. వాటి గోడలమీద అనేక రకాల రంగురంగుల చిత్రాలున్నవి. వాటిల్లో స్వర్ణీయమైన థేబిస్ రాకుమారుని జీవిత ఘటనలు

చిత్రించబడి వున్నవి. మమ్మా వున్న గదికి యేవిధమైన అలంకారాలు లేవు. శవ పీఠిక ఒక చిన్న రాతి అపగుపై వుంచబడ్డది. దానికి నలువైపులా పాత్రలూ, బుట్టలూ, భోజన సామగ్రి మొదలగు వస్తువులున్నవి. శవోత్సవంతో పాటు మిశ్ర దేశం నుండి వచ్చిన గస్తువులివే. వీటిలో భోజనవస్తువు లేవో స్పష్టంగా తెలియడంలేదు. యుధిష్టరుని కాలం సుదూరం. అయినప్పటికీ సెరాఫిస్ ఆయన సమకాలికుడే కావచ్చు. ఒక గదిలో సెరాఫిస్ మొక్క పెద్ద విగ్రహ మొకటి వున్నది. ఆ విగ్రహం సింహాసనమీద వున్నట్లు చూపబడింది. దాని ప్రక్కనే సెరాఫిస్ ఆత్మవిగ్రహం వున్నది. ఈ గదిలోనే ఖజానా వున్నది. నేనిక్కడ అనేక పెట్టెలు రకరాకాలైన రత్నాలతో నిండి వుండడం చూశాను. వీటి విలువ కొన్ని కోట్ల రూపాయలుంటుంది. అవి 14 పెట్టెలు. నేలమీద పసిడి యిటుకలు పరచబడి వున్నవి. ఈ యిటుకలన్నీ ఒకే ఆకారం గలిగి వాటిపై సెరాఫిస్ మొహం వేయబడి వున్నది. అతడు 12వ థేబిస్ రాజవంశానికి జెందిన చక్రవర్తి.

ఈ అపార ధనరాసుల సందర్శనం ధనదాసుమీద అంత తేని ప్రభావాన్ని ప్రసరింప జేసింది. తన మెడను ముందుకు వంచి విరగబడి నవ్వుతున్నాడు. తనను తాను విస్మరించినట్లున్నది. అతడు వున్నాడుడై నాడు. అతని స్థితి సన్నిపాత గోగివలె అయిపోయింది. అప్పుడతడు ఆ పసిడి రాసుల మధ్య పడిపోయాడు.

అదృష్టవశాత్తు మేము తీసుకపోయిన ఆ కాగడా యింకా ఆరిపోలేదు. దానిని మేము పైకెత్తి చూశాం. అతడు

మూర్ఛితుడైనాడు. కాని కొద్దిసేపట్లోనే స్పృహ వచ్చింది. ఇప్పుడుగూడా అతనికి మరో విషయం రుచించడం లేదు. అతడా పెట్టెలలోని రత్నాలనే చూస్తున్నాడు. వాటికి బీగాలుగూడా లేవు. ఈ రత్నదర్శనం అతన్ని బాగా ఆకర్షించింది. నేనతని ముఖంవైపు చూడసాగాను. అతని స్థితి చిత్రంగా వున్నది. కళ్లు నిస్తేజంగానూ, శూన్యంగానూ వున్నవి. అవి కేవలం తెరచుకొని వున్నవి. అతని నల్లని కంటి పాసల చుట్టూ తెల్లదనం కనిపిస్తున్నది. అతడు నోరు తెరచుకొని వున్నాడు. ఆ స్థితి జూచి నేను భయపడ్డాను. ధీరేం ద్రుడు నన్ను హెచ్చరించి వుండకపోతే ధనదాసు అక్కడి నుండి కదలేవాడు. కాదనుకొంటాను.

ధీరేం :- కాలం వృధాగా గడచిపోతోంది. మనం యిక్కడకు వచ్చి పావుగంట దాటిపోయింది. నొహరీ దేవాలయానికి యేసమయంలోనైనా రావచ్చు.

చాంగ్ :- అవును. “ఇది అక్షరాలా నిజం. మనం వెంటనే వెళ్ళిపోవాలి.”

ధనదాసు రత్నరాసులమీద చేయిబెట్టి విచ్చెత్తి నట్లుగా అరచాడు - “వీటన్నిటినీ వదలివేశా!”

ధీరేం:- మూర్ఖడా, వీటిని మనవెంట యెలా తీసుక వెళ్ళ గల్గుతామని భావిస్తున్నావు?

నేనెంతో వ్యాకులపాలుతో ధనదాసు చేతులు పట్టుకొని అన్నాను - ప్రాణాలే దక్కకపోతే స్రవంచపు ఖజానా మొత్తానికిగూడా విలువలేదు. నడువు.

మేము బలవంతాన బయటికి లాక్కు వచ్చాము. అక్కడినుండి చాంగ్ అతనిని మెట్లమీదుగా మందిరపు ప్రధాన మండపంలోకి తీసుకెళ్లాడు. అతడప్పుడు త్రాగిన వాడిలా నడుస్తున్నాడు. నేనూ ధీరేంద్రుడూ వెనక వున్నాం. మేము ద్వారాన్ని మూసివేశాము. ఇప్పుడు ద్వారం చక్రాల మీద గోబ్బరైలా శాపం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. ఇత్తడి చువ్వలను వాటి రంధ్రాలనుండి తీసి చక్రాలలో పెట్టాము. తర్వాత చక్రాలను ఇటు - అటు త్రిప్పాము. ఇక మాకు రహస్యం తెలిసిపోయింది. అసలు విషయమేమంటే - ప్రతి ఒక చక్రం లోభాగాన నాలుగు మూలలు గల మేకువంటి వస్తువొకటి వున్నది. అది చువ్వయొక్క గుండ్రని రంధ్రంలో వుండిపోతుంది. ఇక చువ్వ కదలలేదు. కాని కడ్డి (చువ్వ) రెండవవైపు గుండ్రంగా వున్నప్పటికీ ఎదుటిభాగం ఈ చివర నుండి ఆ చివరవరకు యేదో ఒక పదునైన ఆయుధంతో కొసి వేయబడినట్లుంది. ఇందువలన చువ్వలయొక్క యితర భాగాలకూ, చక్రమూ - చువ్వల మధ్యనూ చాల తక్కువ తేడా వున్నట్లుంది. మనకు కనిపించు చువ్వ భాగం అంగుళం మంధాన వుంది. చక్రం మేకు సరీగ్గా ఆ విశేషాక్షరం క్రిందనే వుంది. అందువల్ల మేకు అక్షరం ఎదటికి రాగానే అది చువ్వ రంధ్రంనుండి బయటికి వస్తుంది. అప్పుడు చువ్వను తొలగించడం సులభమౌతుంది. కాని అక్షరం దాటిపోతే మేకు మళ్ళీ రంధ్రంలో జొరబడిపోతుంది. తిరిగి చువ్వ అక్కడే ఇరుక్కుపోతుంది. చక్రాలు 100 కంటే ఎక్కువ వున్నవి. అందు ప్రతి ఒక్కటి అభేద్యమైన ఒక్కొక్క పెద్ద బీగం అనుకోవాలి.

మందిరం వున్న పర్వతం క్రింద, సద్యో చాల నావలు కట్టివేయబడి వున్నవి. ఇవి 'రా' మందిరం పూజారులకు మాత్రమే ప్రత్యేకించబడినవి. వాటిమీద వారు సగరానికి వస్తూ పోతూ వుంటారు. ఈ నావి వేనిస్ సగర కార్మికులలాగే మితనీ హార్బీలోని కార్మికులు రోడ్లవలె వుపయోగ పడతాయి. నిజంగా మితనీ హార్బీ ఆ సుందరమైన ఇటలీ సగరాన్ని బోలి వుంటుంది. రథాలూ, వాహనాలకువలె అక్కడ తేలిక డింగీలు అన్ని చోట్లకూ మనుష్యులను చేరవేస్తుంటాయి. సదీ తీరాన వున్న ప్రతి ఒక భవన ద్వారంనుండి రేవు వచ్చు పోపానాలు నిర్మించబడి వున్నవి.

మేము కొద్ది సేపట్లోనే మా సామానంతా తీసుకొని ఒక నావపై యెక్కి దానిని నదిలోకి నెట్టివేశాం. ఇది పెద్ద ఆపడతో కూడిన పని. ఎందుకంటే యే సమయంలోనైనా ఆ అంధకారంలో నాహారీ - స్పాగోలు వచ్చి మమ్మల్ని నాశనం చేయగలుగతారు. ధీరేంద్రుడు చుక్కాని బట్టాడు. మేము ప్రవాహాని కెదురుగా నడపసాగాం. అనృష్ట వశాత్తు రాత్రి చాల చీకటి మయంగా వుంది. అర్ధరాత్రి సమయమైనా నది ఒడ్డున చాలామంది మనుష్యులు తిరుగుచున్నారు. ధీరేంద్రుడు తెడ్డు వేయడంలో బహు నేర్పరి. కనీసం చిన్న ధ్వని గూడా కాదు. ఈ విధంగా మేము ఎవరికీ తెలియకుండా రాజ ప్రాసాదానికి చేరుకొన్నాం.

నేను తలుపు తట్టాను. వెంటనే మమ్మల్ని లోపలకు తీసుకున్నారు. ద్వారపాలకుడు నన్ను బాగా ఎరుగును. అతడు నాకోసమే నిరీక్షిస్తున్నట్లుంది. ఎందుకంటే మహారాణి నేను

యే సమయంలో యిక్కడకు వచ్చినా లోపలకు ప్రవేశ మివ్వాలని ఆజ్ఞాపించింది. మేము ద్వారపాలకునితో సంభాషించేప్పుడే నది అవైపునుండి నగారాధ్వని వినిపించింది. మే మిద్దరం నొహరీ మహాలువైపుకు చూశాం. ఆ ప్రాంగణ మంతా వందలకొలది కాగడాల వెలుగుతో పట్టపగలుగా వుంది.

ద్వారపాలకుడు గాబరా పడ్డాడు. అతడు నా చేయి పట్టుకొని అన్నాడు—“దీని అర్థమేమో మీకు తెలుసుగా? సింహగర్జన మీరు వింటున్నారాగా?”

నేను :- నొహరీ తన సైనికులను సమావేశ పరుస్తున్నాడు?

ద్వార :- అవును. దీని అర్థం విద్రోహం, విప్లవం. ఈ పాపాత్ముల మీద ఓసరిస్ వ్రజపాతం వేయుగాక! రేపు సూర్యుడుదయించకముందే మితనీ నగరం సంగ్రామ భూమై పోతుంది.

ఇదే సమయంలో మళ్ళీ నగారా శబ్దం విన్నాం. ఇంకా నది కావల కోలాహలం గూడా విన్నాం. సేనాపతి స్వయంగా తన సైన్యాన్ని తీసుకొని రా మందిరం వైపుకు వెళ్తున్నాడు. అతడు దక్షిణ దిశగా వెళ్తున్నాడు. దారిలో వున్న భవనాల గోడలమీద వూగుతున్న కాగడాల వెలుగును చూశాం.

ద్వార :- అయ్యో మితనీ హర్రీ! అయ్యోయ్యో సెరిసిస్!! మితనీ నగర మహారాణీ! నొహరీని, వాడి సైన్యాన్ని ఆమె ఎలా జయించ గల్గుతుంది?

నేను వీరుణ్ణి కాకపోయినా మాటల్లో మాత్రం మంచి శూరత్వం వున్నది. నేనన్నాను - భయపడకు. థాత్ - అను బిస్, స్వయంగా హోరస్ గూడా మహారాణి పెరిసిస్ కోసం, యింకా చెప్పాలంటే ఆమె సింహాసనం కోసం పోరాడడానికి యిక్కడకు వచ్చారు.

ద్వార :- అయితే ఆ అద్భుత సమయం సమీపించింది. ఇప్పుడు ప్రళయం ఆసన్నమైంది. ఎందుకంటే దేవతలు స్వయంగా మానవ మాత్రులతో పోరాడడానికి పృథ్వికి దిగి వచ్చారు. మిశ్ర భూమి వుత్పన్నమైన సమయంలో గూడా యిలాగే దిగారు.

‘నిర్భయంగా నేరుగా పైకి రండి’ అని నా స్నేహితులను పిల్చాను. హోరస్ - థాత్ - అనుబిస్ లు మహారాణి ప్రాసాదంలో ప్రవేశించారు. వుద్యానాన్ని దాటి మేము అభ్యంతర మందిరానికి చేరుకొన్నాం. ఆ ముగ్గురూ మందిర మధ్య భాగంలో వున్నారు. అచ్చటి గోడల మీదనూ, పై భాగంలోనూ యెన్నో రకాల చిత్రాలు చిత్రించబడి వున్నవి. ఇప్పుడు పాచిక వేయబడిందని నేను అనుకొన్నాను. దీనిలో రాణి నాశనమైతే మేము గూడా ఆమెతో పాటు నాశనమౌతాం. అప్పుడు నేను కళ్ళు మూసుకుని కొంచెం సేపు నాలో నేనే మాట్లాడుకో సాగాను.

ఆ సమయంలో నేను నా మాతృ భాషలో మాట్లాడుతున్నానన్న జ్ఞానం గూడా లేకపోయింది. నా మాటలు పూర్తి కాగానే యెదురుగా అహ్మసోను జూశాను. “మీరు యే భాషలో మాట్లాడుతున్నారని” అయన నన్ను అడిగాడు.

అప్పుడు నాకు సాహసం కల్గింది. నా హృదయం నుండి వంచన తొలగిపోయింది. నే నన్నాను — “నేను నా మాతృ భాష హిందీలో మాట్లాడుతున్నాను. నాలో నేనే యీ కష్టాలను గూర్చి అనుకుంటున్నాను.

ఆయన ఆశ్చర్యంతో నా మాట విని నా చేయి పట్టుకొని అన్నాడు — మహారాణి మీకోసం ప్రతీక్షిస్తున్నది. ఆమె నేటి రాత్రుకతా నిద్రించలేదు.

20

బక్సీ మొదటి దెబ్బ

అహ్మదాబాద్ నా ముగ్గురు అమర మిత్రులను మహల్లోని ఒక చిన్న గదికి తీసుకవెళ్ళాడు. అక్కడ పరమ సుందర మైన ఇబిన్ దేవత విగ్రహ మొకటి ఉన్నది. వారిని అక్కడ వదిలి నేనూ — అహ్మదాబాద్ అంతఃపురానికి వెళ్లాం. ఆమె యెంతగా భయపడి వున్నదంటే నన్ను చూడగానే ఆమె అశ్రువులను రాల్చింది. నమస్కరించి యిలా అన్నది— ఓ థోఫ్ మస్, చివరకు తుపాను రానే వచ్చింది. నావారీ తన సైనికులను సమీకరించాడు. ఇప్పుడు రాజ ప్రాసాదాన్ని స్వాధీన పరచుకోవడానికి వస్తున్నాడు.

రాణి ప్రక్కన ఒక వ్యక్తి నిలబడి వున్నాడు. ఇంత వరకూ నే నతనిని గుర్తించలేదు. అతని నల్లని గడ్డం, విశాల వక్షంవరకూ వ్యాపించివుంది. అధికార తేజాన్ని గురిపిస్తున్న అతని వదన రక్తవర్ణాంకితమైన లోహ సిరస్రాణం — యివన్నీ

చూసి యితడు అంగరక్షకులకు కెప్టెన్ అని పూహించాను. అతని విషయం అహ్మదాబాద్ ఆనేకసార్లుగా నాతో అంటూ వచ్చాడు.

రాణి ఎంతో చింతాక్రాంతయై వుంది. ఆమె తన రెండు హస్తాలనూ జోడించి ప్రార్థించినట్లుగా అన్నది— నాతండ్రి సాక్షాత్తు ధేబీయ చక్రవర్తుల వంశంవాడు. ఇక నా వంశ నాశనం దాపురించింది.

ఇది విని బక్సీ తన కరవాలంమీద చేయివేసి బిగ్గరగా అన్నాడు—ఓ నా పూజ్య మహారాణీ, దేశద్రోహి యెవ్వడైనా నాయొక్కయూ, నా సైనికుల యొక్కయూ మృతకశే బరాలపై మాత్రమే నడచి లోపలకు ప్రవేశింప గల్గుతాడు. మాలో ప్రతి ఒక్కరం రాజ సింహాసనంకోసం ప్రాణాలర్పించడానికి సిద్ధంగా వున్నాము.

మహా :- ఓ శూర బక్సీ, నాకీ విషయం తెలుసు. అయినా కొంచెం ఆలోచించి చూడు. అంగరక్షకులు రాజ్య మంతటిలోనూ సాహసవంతులు, శక్తివంతులూ అయినప్పటికీ ఒక్కొక్కడు 20 మంది సైనికుల నెలా ఎదిరించగలుగుతాడు ? సైన్యమంతా నాహారీ పక్షానే వుంది.

నేను అక్కడ నిలబడి ఆ అల్ప వయస్కురాలి సంతాపాన్ని ఎక్కువసేపు చూడలేకపోయాను. ఆమెను ఓదార్చడాని కేమైనా చెప్పడం యుక్తమని భావించాను. ఇందుకు గాను నా మిత్రులైన చాంగ్-ధీ రేంద్రులపై గాగా విశ్వాసముంది. నేనన్నాను — సెరాఫీయుల మహారాణీ, సెరిసిస్, ఏమాత్రం భయపడవద్దు. కేవలం రాజ్యంలోని అంగరక్షకులే

గాక మీ తండ్రి-తాతల పూజ్యదేవతలు గూడా - వారిని ప్రాచీనకాలంలో నైలు తీరవాసులు పురాతన నగరాల్లో పూజిస్తూండేవారు - మీ హక్కులకోసం, మీ రాజ్యం కోసం కత్తి బట్టడానికి సిద్ధంగా వున్నారు. ఇప్పుడుగూడా వారు మీ మహాలులోనే వున్నారు. మీకోసమై పోరాడడానికి సిద్ధంగా వున్నారు.

రాణి:- ఇక్కడ వున్నారా!

నేను:- అవును. రాజ ప్రాసాదంలో.

రాణి:- థాట్, శక్తిశాలి హోరస్...

నేను:- మృత్యుదేవత అనుబిస్ గూడా.

వారిమీద విశ్వాసంతో నేను యీవిధంగా నటిం చడం పిరికితన మైనప్పటికీ క్షణమాత్రంలో ఆమె దుఃఖం మాయమైందని చెప్పగలను. అహ్మసోతో "అయితే నేను భయపడాల్సిన అవసరం లేదన్నమాట" అని అన్నప్పుడు ఆమె అధరాలపై చిరునవ్వు చిందుతోంది.

క్షణం క్రితం దుఃఖసాగంలో ముసకలు వేస్తున్న ఆ రాణి యిప్పుడొక పసిపిల్లలా ఎంతో ప్రసన్నంగా వున్నది. నా హృదయంలో ఆమెపట్ల యెంతో గౌరవం, ప్రేమ జనించి నవి. నేను నా మిత్రద్వయ పరాక్రమాన్ని, తెలివితేటలనూ గూర్చి ఆలోచిస్తున్నప్పుడు నది ఆవలివైపు నున్న కాగడాల వెలుగు స్ఫురణకు వచ్చింది. మేమెక్కడ వున్నామో ప్లాకో తెలుసుకొనే వుంటాడు. మావన్నీ వేషాలుమాత్రమే నని ప్రజలను రెచ్చగొట్టి వుంటాడు. ప్రజలు విశ్వసించకపోయినా యుద్ధపీరుడూ, భయంకరుడూ, దృఢహృదయుడూ అయిన

నొహరీ వున్నాడు. అటువంటి శూరుడు రాజద్రోహాన్ని తల పెట్టినప్పుడు తిరిగి వెనుకంజ వేస్తాడనడం అసంభవం. అసఫలత మృత్యువుగానూ, సఫలత సింహాసనా ప్రాప్తిగానూ దీని పరిణామస్వరూప మూతుంది.

క్షణక్షణం దండయాత్ర జరుగుతుందన్న భయముం డడంవల్ల మేము యుద్ధ సమావేశాన్ని జరుప నిశ్చయించాము.

దేవతల సలహాకోసం వారున్న చోటికి వెళ్ళాను. నేను వారిని కలుసుకోవడానికి యిబ్బందిపడ్డాను; ఎందుకంటే వారు మందిరంలో క్రిందిభాగాన వున్న భూగృహంలో వున్నారు. వారు తమ వేషాలను తీసివేసి కూర్చొని పండ్లు తింటూండటం చూసి నేనెంతో సంతోషించాను. వీటితో పాటు మిశ్రదేశపు ద్రాక్ష సారాగూడా దేవ ప్రీత్యర్థంగా దేవాలయంలో వుంచారు. కాని నా మిత్రుల్లో మధుపానం జేసేవారెవ్వరూ లేనందున కేవలం సల్లే తింటున్నారు. చాంగ్ నవ్వుతూ అన్నాడు - “ఏఁ థోఫ్ మస్, నీవు తుదాత్తుక్షివై వుంటావు. దైవ ప్రసాదం కొంచెం స్వీకరించు.”

“అవును. దైవసేవార్థం యీ శరీరమెప్పుడూ సిద్ధం గానే వుంటుంది” అని నేను కూర్చొన్నాను. తృప్తిగా అందరం ఆరగించాం.

భోజనం పూర్తయ్యాక నా మిత్రులు విశ్రమించడం జూచి నేను మహారాణి యింటివైపుకు తిరిగి వెళ్ళాను. అక్కడ రాణి అహ్లాసా - బక్సీలతో సంప్రదిస్తున్నది. నొహరీ సైన్యం

సదిదాటి 'రా' మందిరంవైపుకు అగ్రసరమవడం తాను చూచినట్లు అహ్లాసో చెప్తున్నాడు.

రాణి:- నే నూహించినట్లే జరిగింది. నొహరీ రా మందిరాన్ని దోచుకోవా లనుకొంటున్నాడు. జీవితమంతా అతని దృష్టి సెరాఫిస్ సమాధిమీదే వుంటూ వచ్చింది.

బక్సీ గంభీరంగా అన్నాడు - "కాని యిది మహా అధర్మం."

రాణి:- అయినా అలాంటి వ్యక్తులు ధర్మాన్ని లెక్క జేయరు. అతడెప్పుడూ దేవతలను తిరస్కరిస్తూ, నిందిస్తూంటాడు. ఏఁ థోఫ్ మస్, దీన్ని గూర్చి ఆలోచించండి. అతడు ఖజానాను హస్తగతం చేసుకొంటాడు.

ఆమె నన్ను సంబోధించి ఎందుకు చెప్పిందో తెలియదు. కొన్ని గంటల క్రితమే మేము సమాధి రహస్యాన్ని తెలుసుకొన్నామని ఆమెకు తెలిసివుండడం అసంభవం.

నేను:- అతడు లోనికి ప్రవేశించలేడు. మితనీహార్పీ నగరమంతా కలసి ప్రయత్నం చేసినా ప్రవేశించలేదు. కాని ఇప్పుడక్కడ ఒక్క పూజారిగూడా లేడు.

రాణి:- "ఒక్కడుగూడా లేడా?" అని అడిగింది. ఎందుకంటే నేనిప్పుటివరకూ పరిస్థితి మొత్తంగా వివరించలేదు.

నేను :- అందర్నీ అంతంచేశారు; చాలా నిర్దయగా. స్వయంగా నొహరీ, ప్సారోలే యీ హత్యాకాండ చేశారు.

రాణి:- ఎంత నైచ్యం! ఎంత క్రౌర్యం!! ఇది దేవతలుగూడా క్షమింపరాని పాపకార్యం.

“ఖజానాను హస్తగతం చేసుకొనే ప్రయత్నంగూడా చేశారా?” అని అహ్మసో నన్నడిగాడు.

నేను:- అవును. కాని వాళ్ళకు అవకాశం దొరకలేదు. దేవతలు మధ్యలోనే అడ్డుపడ్డారు. నొహరీ తన అనుచరులతో సహా పారిపోవాల్సి వచ్చింది.

అహ్మసో:- “దేవతలా!” ఆయనకు దీని అర్థం తెలియనన్నట్లు మళ్ళీ మళ్ళీ అడిగాడు.

నేను:- అవును. హోరన్, థాత్, అనుబిస్లు.

అహ్మసో:- అయితే నొహరీ వారితో పోరాడడానికి సాహసించాడా?

నేను:- “అవునంటూ” తల వంచుకున్నాను.

రాణి:- దేవతలే స్వయంగా రక్షిస్తున్నారని తెలిసి నప్పటికీ అతడు రాజ ప్రాసాదంమీద గూడా దండెత్తడానికి వెనుదీయడనేనా దీని అర్థం? అయితే రాజ ప్రాసాదంపై దండెత్తబోయే ముందు ఖజానాను స్వాధీనం చేసుకొందామనుకుంటున్నాడు. ఎందుకంటే వజ్ర వైఘాన్యాలతో నగరాన్నంతా కొనివేయవచ్చు. ఇది అతనికి బాగా తెలుసు.

ఇలా చెప్పే సమయంలో ఆమె సుదీర్ఘ నేత్రాలనుండి అశ్రుబిందువులు రాలాయి. “విశ్వాస ఘాతకులు! నా నలువైపులా విశ్వాసహీనులే!!”

ఇది విని అంగరక్షకుల కెప్టెను కత్తిదూసి రాణి కెమరుగా మోకరించి ఇలా అన్నాడు—“అందరూ కాదు మహారాణీ, అంగరక్షకులు తమకు శాశ్వత భక్తులుగా వుంటారు.”

రాణి అతనిని లేవదీయడానికి చెయిచాచింది. అతని పుత్రాహాన్ని, సద్భావాన్ని ప్రశంసించి “నీమీద నాకు యేనాడూ అవిశ్వాసం కలుగలేదు” అన్నది.

బక్సీ ఒక మహా శక్తిశాలి. ఆపాదమస్తకం వీరత్వం తొణికిసలాడుతూంది. నా కిప్పటికీ మిరిమిట్లు గొల్పే అతని కవచం, దీర్ఘమైన గడ్డం, బలిష్ఠమైన భుజస్కంధాలూ జ్ఞప్తికొస్తున్నాయి.

సమావేశం వాయిదా వేయబోయేముందు మేమొక కార్యక్రమాన్ని నిర్ణయించాం. దీనికి సంబంధించిన ప్రతిపాదన చేసింది బక్సీ. దీన్ని గురించి చాంగ్ ధీరేంద్రులతో చెప్పి నప్పుడు వారుగూడా ఎంతగానో మెచ్చుకొన్నారు.

నొహరీ దండయాత్ర కోసం నిరీక్షిస్తూ రాజప్రాసాదం వద్ద చేతులు ముడుచుకు కూర్చోవడం బక్సీ కిష్టంలేదు. సైనికుడయినందువల్ల స్వయంగా దండెత్తకుండా వాళ్ళొచ్చి పైన బడ్డ తర్వాత రక్షించుకొందామన్న మాటను విశ్వసింపడు. ఒక్కొక్క బక్సీ సైనికుడు ఆరుగురు నొహరీ సిపాయిలను ఎదుర్కోవలసి వున్నది. అయినా అతడు స్వయంగా వెళ్ళి నొహరీ సైన్యాన్ని ఎదిరించడానికే నిశ్చయించాడు. సెరాఫిస్ ధనరాసులను వశపర్చుకొందామన్న అపోహతో సేనాపతి అక్కడే తిష్ట వేశాడు. సూర్యోదయానికి గంట ముందుగా బక్సీ తన సైనికులందర్నీ రాజప్రాసాద విశాల ప్రాంగణంలో సమావేశ పర్చాడు.

నేను ఇసిస్ మందిరానికి వెళ్ళి నా మిత్రులను వారి వారి వేసాలు ధరించమనిన్నీ, ఫిస్తోల్లతోపాటు సాధ్యమైనన్ని

గుళ్ళు తీసుకరమ్మనీ హెచ్చరించాను. కొద్దిమందిని మాత్రమే ప్రాసాద రక్షణార్థంగా వుంచాం. మహారాణి వుద్యానంలోకి వచ్చి తన సైనికులకు, పుత్రాహ పరిచే మాటలు కొన్ని చెప్పింది.

నాకా నాటి ప్రాతః దృశ్యాలన్ని సవిస్తరంగా ఇప్పటికీ గుర్తుకొస్తున్నవి. చంద్రుడు దిగిపోయాడు. ఆకాశం తారకా గణంతో వెలిగిపోతూన్నది. యీ పురాతన సైనికుల ఆకారాలు ఆ వెన్నెలలో నీరవంగానూ, నిశ్చలంగానూ నిలబడి నట్లు కనిపిస్తున్నవి. ఇలాంటి శక్తివంతమైన, శ్రేష్ఠవంతమైన యువ బృందాన్ని నేనెప్పుడూ చూడలేదు. మహారాణి వద్ద నుండి ఆ సైనికులకు దాపుగా వస్తున్నప్పుడు నేను వారి భుజాల వరకు మాత్రమే వున్నానని గమనించాను. పైపెచ్చు వారు ముందుకు చాపిన చేతుల క్రిందుగా నేను నిలబడే నడచి పోవచ్చు. కర్మం చాలక నా తలమీద నాలుగు వెంట్రుకలున్నా తగిలేవికాదు. మహారాణి మాట్లాడు తూన్నప్పుడు ఆమె స్వరంలో ఒక విచిత్రమైన ఆవేశం కనిపించింది. ఆమె తన వుపన్యాసాన్ని పూర్తి చేయగానే సైనికులు తమ తమ బల్లెలను పైకెత్తి భూమ్యాకాశాలు దద్దరిల్లేలాగా జయ ధ్వనాలు చేశారు.

ఆ తెల్లతెల్లవారే కనువెలుగులో మేము ముగ్గురు వ్యక్తులను — నా దృష్టిలో మానవులైనా అధిక సంఖ్యాకుల దృష్టిలో దేవతలు — ప్రాసాద సోపానాల నుండి దిగడం చూచాం. వీరే ప్రాచీన మిశ్ర దేశంలో అత్యద్భుత కార్యా లెన్నో చేసిన దేవతలు. అంటే ఆకాశ దేవత అయిన ఓసరిస్

పుతృడు హోరస్, మాయల దేవత థాత్, మృత్యు దేవత అనుబిస్ లు.

సైనికులు తమ తాత - ముత్తాతలచే పూజింపబడిన ఆ పూజ్య దేవతలను చూసి గౌరవాశ్చర్యాలకు లోనై మళ్ళీ ఒకసారి ఆకాశం ప్రతిధ్వనించేలాగా జయఘోష పెట్టారు. కొద్ది క్షణాలపాటు క్రమశిక్షణ తప్పిపోయింది. అప్పుడు బక్సీ మేఘ గర్జన వినవచ్చింది.

“ఝూరుఝూరు, సాహసించండి. నేను మిమ్ము నొహారీ సేనాని రాజద్రోహ కేతనాన్ని ప్రతిష్టించిన రా మందిరానికి కొనిపోతున్నాను. సృష్టి ప్రారంభ దశలో మృత్యుధర్మం గలిగిన సామాన్య మానవులతోపాటు కత్తులెత్తిన ఆ నైలు దేవతలు మళ్ళీ మితనీ నగరానికి వేంచేశారు. వారిని సందర్శించండి. భయాన్ని దరికై నా చేరనివ్వకండి. విజయం మనదే. థాత్, అనుబిస్, హోరస్లను ఏదిరించగల్గిన వాడెవడు? దేవతలతో పోరాడే శక్తి ఎవరికున్నది.”

సైనికులు మళ్ళీ జయనాధం చేశారు. బక్సీ వెంటనే కదలిపోమ్మని ఆదేశించాడు. ఒక క్షణంలోనే సైనికులందరూ మహాలునుండి నిర్గమించారు. ప్రాసాద సోపానాల క్రిందవున్న రేవులో ఎన్నో నావలున్నవి. ఒక్కొక్కరుగా సైనికులందరూ వాటిలో చేరారు. ఏమీ శబ్దం లేకుండా, శ్వాసయినా పీల్చుకుండా వెళ్ళమని కెప్టెన్ ఆదేశించాడు.

బలిష్ఠులైన గులాములు తెళ్లు తీసుకొని నదీ ప్రవాహంలో దక్షిణ దిశగా శీఘ్రగతిన నడపసాగారు. ఇరువై నిమి

షాల్లోనే మేమూ రామందిరమున్న పర్వత స్థలానికి చేరుకొన్నాం.

దేవతాత్రయం వున్న నావమీదే నేనూ వున్నాను. తమ కన్నివిధాలా విజయాశ వున్నట్లు ధీరేంద్రుడు మెల్లగా చెప్పాడు. ఆయన మాటలవల్ల మేము షికారుకు బయలుదేరినట్లుగానూ, యిది జీవన్మరణ సమస్య కానట్లుగానూ వ్యక్తమవుతోంది. ఈ సందర్భంలో చాంగ్ యేమీ మాట్లాడలేదు. ధనదాసు కేవలం ఒక్కమాట అన్నాడు. గత సంఘటనవల్ల అతని హృదయంలో ఖజానాతప్ప మరేమీ లేదన్నట్లు స్పష్టమౌతోంది.

ఆ అర్థాంధకారంలో హోరన్ నా చెవి దగ్గరకు చేరాడు. అతడు మెల్లగా అన్నాడు - “సెరాఫిస్ సమాధి మూల్యం మేమాత్రముంటుంది?”

నేను :- ఇది వ్రాహ్మకందని విషయం. ఆ పెట్టెల్లోని రత్నాలు, పద్మరాగాలూ, నీలాలూ, పచ్చలూ, పుష్పరాగాలూ మొదలగు అమూల్య రత్నాలు రాసులుగా పడి వున్నవి. దాన్ని నేషనల్ బ్యాంకుగూడా కొనలేదనుకొంటాను.

ఇది విన్న ధనదాసు శ్వాస ఆపుకొని అన్నాడు - ప్రొఫెసర్, దోపిడిలో నా భాగం లభించనంతవరకు నే నీ దేశాన్ని వదలను.

నేను :- దోపిడి జరిగే అవకాశమే లేదిక్కడ. మనం దోపిడిగాళ్ళం కాము. మనం గౌరవనీయులం - పెద్దమనుష్యులం.

ధన: పెద్దమనుష్యులమా! ఈ చౌర్యాగ్య మానవులకు యీ అపార ధనసంచయాలు ఎందుకు పనికివస్తవి? సహస్రాబ్దాలుగా భూగర్భంలో దాచి వుంచడమేనా దీని వుపయోగం? మనం వీటిలో ఒక పెట్టెను తీసికెళ్ళాలి. ఆనాడు మనం ప్రపంచంలోకల్లా ధనాఘ్యులమవుతాం.

ఇంతలోనే మా నావ రేవు జేరుకొన్నది. మా సంభాషణ మధ్యలోనే తెగిపోయింది. మా కెదురుగా 'రా' మందిరం వున్నది. దాని నలువైపులా యిప్పటికీ నొహరీ సైనికుల అలికిడి వినిపిస్తూనే వుంది.

మేము మెదలకుండా నది ఒడ్డుకు చేరాము. తూర్పు దిక్కున వుండేవి ప్రధమరేఖ దర్శనమిచ్చింది. చంద్రుడు అస్తమించాడు. నక్షత్రాలు ఋణుకుఋణుకు మంటున్నవి. నీలాకాశంలో కెంజాయలు విస్తరిల్లుతున్నవి. మితనీనగర ఋరుజులు, శిఖరాలూ, కప్పులూ అక్కడక్కడా కుడ్యాలూ కొంచెం కొంచెంగా కనిపిస్తున్నవి.

బక్కీ తన సైనికులను మూడు వరుసలుగా నిలబెట్టాడు. నేను నా మిత్రులతో పాటు ప్రధమపంక్తి మధ్య భాగంలో నిలబడ్డాను. ముందుకు పోవడానికి ఆజ్ఞాపించగానే నా ప్రాణాలు ఎగిరిపోతున్నాయనడం నిజం.

నా భావాలకూ, ధనదాసు వుద్దేశాలకూ చాలా తేడా వుంది. అప్పుడు నావద్ద సెరాఫిస్ ఖజానాలోని 1000వ భాగం వుండి, నన్ను యెవరైనా అక్కడినుండి భారతదేశం చేరవేస్తామంటే ఎంతో సంతోషంగా ఆ సంపత్తి నతనికి యిచ్చివేసే

వాడిని. ఒక యెండుగడ్డి పోచ నదీప్రవాహ గర్భంలో పడి పోయినట్లుగా నేనీ విషయంలోకి మెల్లమెల్లగా లాక్కుపో బడ్డాను. నేనిప్పుడు చాంగ్ - ధీరేంద్రుల మధ్య వున్నాను. వ్రూపాదేవి కెంపురేఖల్లో మెరుస్తూన్న కవచాలతోనూ, దీర్ఘమైన గడ్డాలుగల యువకులను నేనా పంక్తిలో నిలబడి చూశాను. ప్రక్కగా వెళ్ళి మందిరంమీద దెబ్బ గొట్టాలని బక్సీ వృద్దేశం. అదని సైనికు లెంత ఆతురతగా వున్నారో మేము చూస్తూనే వున్నాము. వారి భయంకర నేత్రాలు, కత్తులనూ, బల్లెములనూ హస్తాలలో దృఢంగా పట్టుకొన్న వైనం, నితాడుగావున్న కంఠాలు నాకు యుద్ధ పాటేళ్ళను స్ఫురణకు తెస్తున్నవి. నేనప్పుడు పురుషుల మధ్య వృద్ధ స్త్రీ గానో, లేక వీరులలో పిరికిపందగానో వున్నాను. నే నిదంతా బాగా అర్థం చేసుకొంటున్నాను. కాని నాలో వున్న స్వల్ప సాహసంతో ప్రాణా లర్పించాల్సి వచ్చినా దీన్ని బాగా పరిశీలించి చూడాలని నిశ్చయించుకొన్నాను.

అప్పుడొక ధ్వని వినిపించింది. ఎవరో పిస్తోలు ప్రేల్చి నట్లుగా వుంది; కాని యీ ధ్వని బక్సీది. అతడు తన సైనికులను గందరగోళం చేయమని ఆజ్ఞాపించాడు. సముద్ర తరంగంలాగా మే మొక్కసారిగా ముందుకెళ్ళి కొద్ది సేపట్లోనే మందిర ప్రాంగణానికి చేరుకొన్నాము.

నొహరీ, సైనికులంతా ఒక్క సారిగా కలత జెందారు. వారు సుప్తావస్థలో మైమరచి వున్నారు. వారంతా తమ-తమ ఆయుధాలను తీసుకోకముందే బక్సీ సైనికులు వాళ్ళపై విరుచుకు పడ్డారు. అక్కడ సైనిక నియమాలను పాటించే అవకాశమేది ?

ఇక నా విషయంలో అడిగే పనేలేదు. ముందుకు వెళ్లే సాహసం నాలో లేనేలేదు. వెనకవున్న గుంపులో బడి సంకులంగా వున్న స్థలంలోకి నెట్టివేయ బడ్డాను. యుద్ధ ప్రారంభ దశలోనే నా తొడ మీద గాయం తగిలింది. ఆరంభంలోనే అసశకునంగా మాజ్జాల మెదురై నట్లయింది. నే నీ వంకతో జూరుకొని బయటికి వచ్చాను.

ఒక సురక్షిత స్థానంలో, ఒక పెద్ద ఆడసింహం విగ్రహం జూశాను. ఆ విగ్రహం ముందు కాళ్ళమధ్య కూర్చొని నేను నా గాయాన్ని కడుగుకొన్నాను. మందిరంనుండి వినబడుతున్న కోలాహలం వర్ణించ వీలులేకుండా వుంది. ఆయుధాల ఖణ ఖణలూ, జయకారాల గర్జనలూ, క్షతగాత్రుల చీత్యారాలూ, తమ విరోధులను పారద్రోలడానికి చక్రవర్తి సైనికులు జేసే విజయ ధ్వానాలు.

ఇంత జరిగినతర్వాత సూర్యుడు ప్రాచ్యదిశ నలంకరించాడు ఈ యుద్ధకాలంలో పగలూ, వెలుగు - చీకటి, వుషస్సు మొదలగు నవేవీ వుండవు. దినకరుడు పర్వతాల

చాటునుండి బయటబడి మితనీ నగరమున్న ఆ విశాల
మైదానంలో ప్రకాశించాడు.

నేను నా మిత్రులవద్దకు వెళ్ళామని నిలబడ్డాను. కాని
వారు యుద్ధం చేస్తూ చేస్తూ ముందుకు జరిగిపోయారు. రక్త
ప్రసావంవల్ల నా కాళ్ళు నడచే శక్తినిగూడా పోగొట్టుకొన్నవి.
నాల్గువైపులా చూశాను. ఆ ఆడసింహం పైభాగంవరకూ
వున్న మెట్లను చూశాను. యుద్ధం యెలా జరుగుతుందో
చూడాలని వుబలాట పడ్డాను. నేనా మెట్లగుండా యెంతో
మెల్లిగా, చాల కష్టంగా ఆ సింహంమీదకు వెళ్ళాను.
అక్కడ మెదలకుండా కూర్చొని యుద్ధక్షేత్రంలోని తమాషా
జూడసాగాను.

కలతజెంది, క్రమశిక్షణను యిప్పటికీ అదుపులో
వుంచుకో లేకపోయిన శత్రుసైనికులు ప్రతి అంగుళంలోనూ
వధించబడుతున్నారు. స్వయంగా సేనానిగూడా స్వర్ణకవచం
ధరించి తన సైన్యం మధ్యవుండి పోరాడుతున్నాడు. నా
ముగ్గురు మిత్రులూ యీ హత్యాకాండ మధ్యలో వున్నారు.
వారు ముగ్గురూ తమ పిస్తోళ్ళను జాగ్రత్తగా గురిజూచి ప్రేలు
స్తున్నారు. ఈ ఆగ్నేయాస్త్ర ప్రయోగం ఈ దేశంలో ఒక్క
ప్పారోకు తప్ప యింకెవ్వరికీ తెలియదు. ధీరేంద్ర ధన
దాసుల ద్వారా అతి జాగ్రత్తగానూ, తెలివిగానూ ప్రయో
గింపబడుతున్న యీ పిస్తోళ్ళను సెరాఫీయులందరూ యే
దివ్యాస్త్రాలుగానో, ఇంద్రజాలంగానో, మంత్రతంత్రాలనో
అనుకొంటున్నారు.

తమ పూర్వజులు పూజించిన దేవతలతో పోరాడడం నొహరీ సైనికులపై ఎంతో చెడ్డ ప్రభావాన్ని ప్రసరింప జేసింది. ధనదాసు దీర్ఘకాయం ఘోరంగా యుద్ధం జరుగుతున్న చోటల్లా దర్శన మిస్తున్నది. థాత్ చేష్టలలో చాంగ్ మహా శయుని ప్రశాంతమైన ఆలోచన ప్రతిబింబిస్తున్నది. ఆయన వుండి-వుండి కాలుస్తున్నాడు. ఆయన కాల్పు గురి తప్పడం లేదు. పిస్తోలు శబ్దంతో పాటు సైనికుడు నేలకొరుగుతున్నాడు. ధీరేంద్రుడు నిజంగా ప్రత్యక్ష మృత్యువేమో ననిపిస్తున్నాడు. క్షణానికోచోట కనిపిస్తున్నాడు. చూచిన చోటల్లా ప్రత్యక్ష మౌతున్నాడు. యుద్ధం బాగా జరుగుతున్న చోటనే ధీరేంద్రుడు కాల్పులు సాగిస్తున్నాడు.

అంత్య సమయంలో నొహరీకి సహాయం అంది వుండక పోతే విజయలక్ష్మి యెవరిని వరించి వుండేదో నిశ్చయించడం తేలిక సంగతే. నదికి దిగువ, మందిరానికొక మైలు దూరాన ఒక పెద్ద సైనిక గుడార ముండడం నేను గమనించలేక పోయాను. ఆ డేరాలో కొన్ని వందల సైనికులు ప్సాకో అధీనంలో వుంచబడ్డారని తర్వాత తెలిసింది.

ప్సాకో మొదటి రకం ధూర్తుడని మీకు తెలుసు. అతడు తన దేశ వాసుల్లాగా కూపస్థమండుకం కాదని గూడా గుర్తించుకోవాలి. అతడన్నో దేశాల సత్రికమించాడు; సముద్రాలను పరిక్రమించాడు; ఎన్నో దేశాల వాయువులు పీల్చాడు. అతని సైనికులు, దేశవాసులు యెలా భావించినప్పటికీ, మితనీ నగరంలోని యీ దేవతలు 'వేషధారులని' అతనికి బాగా తెలుసు. అతని మనస్సులో ముగ్గురు దేవతలూ

క్రమంగా హోరస్, థాత్, అనుబిస్ లూ ధనదాసు కెప్టెన్, నేనూ అని నిశ్చయించుకున్నాడు. పాపం చాంగ్ ను ఎరుగనే ఎరుగడు.

మందిరం మీద దండయాత్ర జరిగిందని వినగానే అతడు తన సైనికుల నందరినీ సంఘటిత పర్చాడు. అతడు వాళ్ళకొక చిన్న పుసన్యాస మిచ్చాడని నాకు తర్వాత తెలిసింది. “మీ రేమాత్రం భయపడనవసరం లేదనీ, ముగ్గురు దేవతలూ కేవలం వేషధారులనీ, వారి ఆయుధాలను సామాన్య మానవులే నిర్మించారనీ, దివ్యశక్తి వాటిలో యే మాత్రం లేదనీ అతడా సైనికుల మనస్సుల్లో చిత్రించడానికి ప్రయత్నించాడు.

ఇప్పుడు అతడు తన సైన్యాన్ని తీసుకొని సేనాని సహాయార్థం మందిరం వైపుకు బయలుదేరాడు. అతని బుద్ధి చాల సూక్ష్మమైనది. అతని కెన్నో యెత్తులు తెలుసు. అతడు తన సేనను రెండు భాగాలుగా జేశాడు. ఇప్పుడు డిప్పుడే పారిపోవడానికి తయారౌతున్న సేనాని సహాయానికి కొద్ది భాగాన్ని పంపాడు. ఇక రెండవ భాగాన్ని తీసుకొని బక్సీ సేనకు వెనుక వైపుగా ముట్టడించడాని కుపక్రమించాడు.

నే నీ మోసాన్ని కల్లారా జూశాను. ఇది మాకు పెద్ద ఆపదని తెలుసుకొన్నాను. నేను వేగంగా మెల్లు దిగి నా మిత్రులను హెచ్చరించడానికి పరుగెత్తాను. శరీరం మానవ స్వాధీనం. ఆ భయంకర స్థితిలో నా గాయాన్ని, బాధను మరచిపోయాను. కొద్ది క్షణాల క్రితం నాలో కదలడానికి

గూడా శక్తి లేదనిపించింది. కాని యిప్పుడు ఆపద ముంచు కొస్తున్నప్పుడు నేను నడవడమేగాక, పరుగెత్తాను గూడా.

ఆ సమయంలో యుద్ధం గర్భ మందిరంలో జరుగుతోంది. నొహరీ, అతని సైనికులు సమాధి వైపుగా వీపులుంచి పోరాడుతున్నారు. ఇప్పుడు స్పారో తన సైన్యంతో ఈ ద్వారం వద్దకు వస్తే బక్సీ తిరిగి వెళ్ళడానికి దారి వుండక పోవడమేగాక అందరూ అక్కడే హతం గావడమో, లేక బంధించబడడమో జరిగేది.

నేను ధీరేంద్రుణ్ణి యుద్ధ మధ్యభాగంలో జూశాను. నేను పెద్దగా కేకవేసి ఆయనతో చెప్పాను “బక్సీకి చెప్ప” అంటూ ఆయన చాంగ్ వైపుకు తిరిగాడు.

ఎంతో కష్టంతో ఆ గుంపులోగుండా నేను నా కెప్టెన్ (బక్సీ) వద్దకు వెళ్ళగలిగాను. నే నతన్ని రాబోవు ఆపదను గూర్చి హెచ్చరించాను.

అతడు వెంటనే వెనుకంజ వేయమని సైనికుల నాజ్ఞా పించాడు. సరీగ్గా స్పారో తన సైనికులతో బయటి ప్రాంగణం వరకు వచ్చాడు. నే నా సమయంలో క్షణిక మాత్రపు టాలస్యం చేసి వున్నా మేమందరం అక్కడే వధింపబడి వుండే వాళ్లం. సెరిసిస్ పతనం గూడా తద్యమయ్యేది.

స్పారోతో ప్రాంగణంలో జరిగిన యుద్ధాన్ని గూర్చి నేను వర్ణించబోవడం లేదు. దూరంగా వుండి తమాషా చూడడం మంచిదే గాని, మినిషి యుద్ధ మధ్యంలో బడ్డప్పుడు ఆతని స్థితిని గూర్చి యిక అడిగే పనేలేదు. ప్రథమంలో నేను దూరాన వుండి అంతా చూస్తున్నాను. అప్పుడు బుద్ధికి చూసే

తీరిక వున్నది. కాని నలువైపులా శత్రువులు ముట్టిడించిన యీ తరుణంలో యింకా చూడడమేమిటి? నేను నా గొంతు పగిలేట్లు అరుస్తూ నా రివాల్యూను ప్రయోగిస్తున్నానని నాకు జ్ఞాపకం. నేను పిచ్చివానిలాగా ఒక చోటునుండి మరో చోటుకు పరుగెత్తుతూన్నాను. ఆ సమయంలో నేను కూర జంతువుల్లాగా ప్రాణాలు దీమాలను కోవడమేగాక అందు కోసం ఆతుర జెందుతున్నాను గూడా. ఒక్క క్షణం తర్వాత నేనొక పసిబిడ్డలాగా మొహాన్ని చేతులతో కప్పకొని యేడ్వాలను కొన్నాను. నేనా యుద్ధంలో జూచింది ఒకేఒక వస్తువు. అది హద్దు మీరిన మానవ హృదయ క్రౌర్యం.

ఎలాగో ధనదాసు అంగరక్షకుల నుండి చీలిపోయాడు. అతడందరికంటే వెనుకనే మందిరం నుండి వచ్చేవాడు. అసంఖ్యాకములైన బంగారు రాసులున్న ఆ చోటునుండి తనకు తానై తేలికగా రావడం అతని కెంతో కష్టంగా వుంటుందని నేను భావించాను. సలండా విద్యాలయంలోని నా గృహానికి వచ్చిన నాటినుండి అంతిమ సమయం వరకూ - మితినీహార్పీ రాజ ప్రాసాదంలో అతని మృత్యు ఘడియ లాసన్నమైన వరకు - ఆ వ్యక్తి మనస్సులో కేవలం ఒకేఒక ఆలోచన వుంది. అతని చేష్టలకు మూలంలో కేవలం ఒకేఒక వుద్దేశ్యం వున్నది - సెరాఫిస్ సమాధిలోని రత్న రాసు లన్నిటికీ సర్వాధికారి కావడమే అతని ఏకైక కోరిక.

ప్రాంగణంలో ప్సార్తో తన సైనికులతో ప్రవేశించి సస్పెండు సర్వ ప్రథమంగా ధనదాసు అతని సమక్షానికి

★ వచ్చాడు. అతని సైనికులలో అధిక భాగం ధనదాసును నైలు సదీ దేవత హోరస్ అనుకొన్నది.

మేము యిక్కడనుంచి వైదొలగాలన్నది స్పష్టమై పోయింది. మేము శత్రువుల కెక్కువ హాని చేకూర్చినప్పటికీ మా సైన్యానికి చాల తక్కువ హాని కల్గినప్పటికీ ఇప్పటికీ శత్రువుల సంఖ్య మా కంటే అధికంగానే వున్నది. వైదొలగడమే మాకు లాభకరం.

మేము జయించలేమని ధనదాసు యిప్పుడు వ్రాపించి వుండవచ్చు. ప్సార్తో అతడేదో మాట్లాడటం నేను జూశాను. నేను పూర్తిగా ఆ మాటలు వినలేక పోయినప్పటికీ కొన్ని సంవత్సరాలుగా భారత దేశంలో వుండి ప్సార్తో హిందీ నేర్చుకున్నాడని నేను నిశ్చయించుకొన్నాను. ధనదాసుతో మాట్లాడి అతడతనికి ధనాశ జూపించాడని, నిశ్చయంగా తెలుస్తోంది. బహుశా 'కమల్' మీద వున్న సమయంలో అతడు ధనదాసు స్వభావాన్ని చక్కగా అర్థం చేసుకొని వుంటాడు. కాకపోతే మనుష్యులను గుర్తించడంలో అతడు నాకంటే అధిక స్రతిభా సపన్నుడై వుంటాడు.

వారి సంభాషణాంశాన్ని నేను వినలేక పోయినా వ్రాపించడం మేమంత కష్టమైన పనిగాదు. "నాకు మీ వేషాలు, మీ వాస్తవ స్థితి పూర్తిగా తెలుసు" అని ధనదాసుతో ప్సార్తో అనివుంటాడు. ఆధునిక కలకత్తా, బొంబాయిలను చూచి అత్యంత నిశిత దృష్టిగల బీహారు గుప్తచరుల నేత్రాల్లో దుమ్ము గొట్టగలిగిన వానిముంపు, కొయ్యముళ్ళ, చర్మంతో చేయబడ్డ ముఖాలూ దాగడం అసంభవం. తన

మిత్రులపట్ల కృతఘ్నుడై, నొహారీతో మనస్ఫూర్తిగా సహకరిస్తే, ధనదాసును ప్రాణాలతో వదలడమేగాక సెరాఫిస్ సమాధి సంపత్తిలో భాగంగూడా పెడతామని ప్సారో ప్రతిష్ఠ చేశాడని నేను చెప్పగలను. తన మిత్రులకు వేరే అవకాశం లేదని ధనదాసు అనుకొన్నాడు. ఈ విషయం ప్సారో షరతును వెంటనే వప్పకోవడానికి ప్రోత్సహించింది. నేనతని విషయంలో సదభిప్రాయమే కలిగి వుండేవాణ్ణిగాని యీ ఆధారాలు అలా జరుగనివ్వలేదు. తర్వాత జరిగిన సంఘటనలు గూడా దీన్ని బలపర్చినవి.

బక్సీ వెనుకంజ వేయమని ఆజ్ఞాపించగానే సైనికులంతా ఎంతో చాకచక్యంతో వెనకడుగు వేశారు. నొహారీ మా దక్షిణ సేనాభాగంమీద దెబ్బ తీయాలని చూశాడు. కాని చాంగ్ - ధీరేంద్రుల రివాల్వర్లు అణన్ని వెనక్కు నెట్టి వేసినవి. రెండో సైన్యభాగం నది ఒడ్డుకు చేరుకుంది. కాని శత్రువు లక్కడ నావలు లేకుండా జేశారు. అయినా అందువల్ల నష్టమేమీ జరుగలేదు; ఎందుకంటే అక్కడ నావలున్నా ఆస్థితిలో ఎక్కిపోవడం కష్టం. నది కుడివైపుగా సగరాన్ని చేరుకోవడంకంటే మాకు వేరే మార్గంలేదు.

యుద్ధ రంగంనుండి తిరిగి వస్తూన్నప్పుడు సైన్య భాగాలను రక్షించుకోవడం కష్టమూ, అవసరంగూడా. ధనదాసు మందిరంలోనే దిగబడి పోయాడని చాంగ్ - ధీరేంద్రులు గమనించలేదు. ఇప్పుడు మేమంతా నుండిరానికి చాలా దూరంగా ఒక సురక్షిత స్థానానికి చేరుకున్నాం నొహారీ

వెంటాడడంగూడా విరమించాడు. ఇదే సమయంలో ధీరేంద్రుడు నావద్దకు వచ్చాడు.

ధీరేం:- ధనదాసు యేమయ్యాడు? గాయపడ్డాడా?

నేను:- అతడు విశ్వాస ఘాతకుడు.

ధీరేం:- విశ్వాస ఘాతకుడా!

నేను:- అతడు స్పృహతో యేదో మాట్లాడాడు. స్పృహ హిందీ మాట్లాడగలడని నాకు తెలుసు. అయ్యో ధనమా! ధనం తప్ప అతని దృష్టిలో మరేమీ లేదు.

ధీరేంద్రుడు మెల్లగా అన్నాడు - మీరనుకొన్నదాని కంటే భయంకర విషయం. ధనదాసుకు సమాధి రహస్యం తెలుసు.

నేను:- అబ్బో, పెద్దసనే చేస్తాడు! గోబరైలా లేకపోతే సర్వం వృథా.

ధీరేం:- అదిగూడా వున్నది.

అప్పుడు నేను శ్వాస వీల్చడంగూడా మర్చిపోయాను. నాఅంతరాత్మ కేదో పెద్ద దెబ్బ తగిలినట్లయింది. ప్రథమంలోనే నేనీ విపత్తునుగూర్చి దూర మాలోచించ లేకపోయాను. నేను అకుస్తూ అన్నాను - ధనదాసువద్ద బీజ్ క్ వున్నదీ! నేనెన్నోసార్లు యీ వాక్యాన్ని వల్లించిన తర్వాతగాని దీని అర్థం నాకు తెలియలేదు. ధీరేంద్రుడు పొరబడ్డాడని నేను అనుకొన్నాను. కాని ధీరేంద్రుడు మళ్ళీ ఈ మాట చెప్పి నన్ను పొరపాటనుకొన్న భావం సమూలంగా పోయింది—

“రా మందిరానికి వెళ్లేప్పుడు ధనదాసు నాతో నొహరీని జయిస్తే ఖజానాను వశపరచుకోవచ్చున్నాడు. అంతేగాక

దాన్ని రాజప్రాసాదానికి - సురక్షిత ప్రాంతం - చేర్చడానికి తగిన అవకాశం దొరుకుతుందని గూడా నాతో అన్నాడు. అతడి విధంగా చేయడానికే బీజ్ కను తన వెంట దెచ్చుకొన్నాడనడానికి ప్రమాణం.

ఇక నాకు వినే శక్తిగూడా లేదు. నా హృదయ పరిస్థితి ఆ సమయంలో వర్ణించడానికి పలులేరుండూ వుంది. నేను పుద్వేగంతో అరచాను - ఓరి సరపిశాచమా! ఆరి విశ్వాస ఘాతకుడా!! వాడు వున్నాడు. స్వర్ణంతప్ప వాడికేమీ అవసరం లేదు. అరేరే, ప్రథమంలో దీన్నిగూర్చి నేనెందుకాలోచించలేదు? మొదట్లోనే వాడి యీ భావాన్ని తెలుసుకొన్నాను. కాని విచారకరం! బంగారం లోభంతో వాడు యింతదూరం వస్తాడని నేను అనుకోలేదు. ఇప్పుడు వాడా ధనాగారంలో జొరబడతాడు. వాడు, నొహరీ, ప్సార్ - ధనాన్నంతా పంచుకొంటారు. ఇంతేగాక యీ దేశ ప్రజలను గూడా కొనగల్గుతారు. ఈ విధంగా దేశమంతా ఆ అమాయిక రాణికి విరుద్ధంగా నిలబడుతుంది.

ధీరే:- ఇక యీ మూఘల అంధవిశ్వాసాల ఆధారంతో అధికకాలం నాటకమాడలేదు. మనం దేవతలమన్న విశ్వాసం వున్నవాళ్ళు యిప్పుడు థాత్ - అనుబిస్ లకు వ్యతిరేకం పోరాడగల్గుతారు; ఎందుకంటే హోరిస్ వాళ్ళ పక్షాన వున్నాడు.

ఆ మానవుని పైశాచిక కృత్యాన్నిగూర్చి యింకా చెప్పలేను. నేను భయాతురుడ నయ్యాను. ఏదో నా కంఠంలో కంటకంలాగా బాధిస్తోంది. ధీరేంద్ర - చాంగ్ లు

లేకుండా ఆ నృశంసుడుతో వచ్చివుంటే అప్పుడుగూడా వీడే నామీద విరుచుకుపడేవాడు. అప్పటి నా స్థితిని తలుచుకొంటే నా హృదయం ప్రక్కలైపోతూంది. కాని మరుక్షణంలోనే మామిట్ల అనేక రోజులుగా యెంతో ప్రేమను ప్రదర్శిస్తోన్న సౌందర్య, సహృదయురాలైన ఆ అల్ప వయస్కు రాణివైపు నా దృష్టి మళ్ళింది.

మిట్టమధ్యాహ్నపుటెండలో ఆ మట్టి రోడ్డుమీదుగా బారులుదీరి రాజప్రాసాదం చేరుకొన్నాం. బక్సీ తన సైనికులను వెళ్ళిపోమ్మని చెప్పగానే దీర్ఘగడ్డాలుగల ఆ సైనికులు విశ్రమించడానికి వారి వారి గదుల్లోకి వెళ్ళారు. వారు చింతా క్రాంతులై యుండడం నేను చూశాను. వారి బంధు-మిత్రులెందరో యుద్ధంలో నిహతులయ్యారు. కాని వారు పరాజితులు కాలేదు. వారి వుత్సాహం పెరిగిపోయింది బక్సీ ఆదేశానుసారం రాణికోసం వారిలో ప్రతి ఒక్కడు ప్రాణాలర్పించడానికి సంసిద్ధంగా వున్నారు.

సోపానాలవద్దే నాకు ప్రధాన పురోహితుడు అహ్మసో కన్పించాడు. “అంతా కుశలంగా గడిచిందా?” అని ఆయన అన్నాడు.

నేను:- మాయెడ కృతఘ్నుత జరిగింది.

అహ్మ:- కృతఘ్నుతా ! ఎవరివలన ?

ఇప్పుడు వాస్తవాన్ని మరుగుపరచడం కష్టం. నేను చెప్పాను - “హోరిస్ వల్ల.” ఆయన యీమాట విసగానే భీతి జెందుతాడేమోనని అనుకున్నాను. దీనికి బదులు ఆయన చిరునవ్వును చూశాను.

అహ్మ:- థోథ్ మస్, మీ అభిప్రాయం మీరు మా ముందు ఓసరిస్ - ఇసిస్ పుత్రునిగా ప్రదర్శించిన వ్యక్తిని గురించేనా?

“తమ కెలా తెలిసింది” అని నేను సాశ్చర్యంగా అడిగాను.

అహ్మ:- గతరాత్రి మీరొక అజ్ఞాత భాషలో యేదో అంటూండడం మరచారా? అదే నా హృదయంలో అనుమానం కల్పించింది. థాత్ తన స్నేహితునితో మాట్లాడుతున్నప్పుడు ఇసిస్ మందిర ద్వారంవద్ద వుండి చెవిబెట్టి విన్నాను.

నేను:- మేము మోసగాళ్లమని మీరు తెలిసిపోయింది గదా!

అహ్మ:- మీరు మహారాణి హితచింతకులని గూడా తెలుసుకొన్నాను. మా కన్నిటికంటే ప్రధానమై దీ విషయమే.

నేను వృద్ధుని హృదయం జూచి ముగ్ధుణ్ణయ్యాను. వెంటనే ఆయన భుజంమీద చేయివేసి అన్నాను - “మీరు మా మిత్రులు.”

అహ్మ:- మహారాణి కోసం స్వార్థ త్యాగం జేయడానికి సిద్ధపడే వారంతా మా మిత్రులే. పోదాం పద; ఆమెకు అసలు విషయం చెబుదాం. ఇక భయపడే అవసరమేమీ లేదు. మీ మిత్రులు దేవతలు గానీ, మానవులుగానీ దేశంకోసం పోరాడుతున్నారు. మన కర్తవ్యం స్పష్టంగానే

వుంది — యీ విప్లవాన్ని, విద్రోహాన్ని అణచి వేయడమో లేక మానవులవలె ప్రాణా లర్పించడమో.

నేను :- అహ్మసో, నీవు - నేనూ యిద్దరం వృద్ధులమే మనకెలాగూ మృత్యువు సమీపించింది. అందుకు మనమేమీ భయపడే అవసరం లేదు. సద, లోగడ మీరు థాత్, అను బిస్ అనుకొంటున్న ఆ నా మిత్రులతో సహా రాణి వద్దకు వెళదాం. మీరు ప్రస్తుతం అనుకొంటున్నట్లు వారు మనుష్యులే అయినా చాల బుద్ధి సూక్ష్మత, అనుభవం గలవారు.

22

చాంగ్ అద్భుత సాహసం

అహ్మసో మాంచి చతురుడు. బాల్యంనుండి అతడు రాణికి మాగ్గ దర్శకుడు, రక్షకుడుగానూ వున్న సహృదయుడు. ఆమె ఈయన వద్దనే పరిపాలనా విధానాన్ని నేర్చుకొన్నది. ఈతడే ఆమెకు ప్రాచీన మిశ్రదేశపు ఆచార వ్యవహారాలను నేర్పాడు. తన శాసన కాలమంతటిలో ఒక పర్యాయం గూడా బుద్ధిమంతుడూ, హితైషీ అయిన తన యీ మంత్రి అభిప్రాయాన్ని ఆమె తృణీకరించలేదు.

సెరిసిస్ రాణికి నా మిత్రులమీద యెంతో విశ్వాసమున్నది. ప్రాచీన మిశ్రదేశపు దేవతలైన హోస్, థాత్, అనుబిస్ల సభ్యతా చిహ్నలే నైలు ప్రాంతమందున్న యెడారిలో యిప్పటికీ యెంతో దూరం వ్యాపించి వున్నవని ఆమెకు తెలుసు. శక్తివంతులైన నైలు దేవతలు మరో

పర్యాయం సృధివిపైకి దిగివచ్చారు. ఈ సమృద్ధి అనుకొన్నంత మూఢత్వంగానూ, గుడ్డిగానూ లేదు. ప్రాచీన మిశ్ర దేవతలలో యెన్నో మానవ గుణాలున్నవి. ఫరోవా సామ్రాట్టు గూడా దేవతగా పరిగణింప బడేవాడు. ప్రాచీన రోమ్, యవన, భారత దేశాల్లోవలెనే మిశ్ర దేశంలోగూడా మానవులు వీరులుగానూ, వీరులు దేవతలుగానూ పరిగణింప బడుతారు. ఈ విధంగా నరులలోనూ, అమరులలోనూ పెద్దగా భేదం వుండేదిగాదు.

మా కృత్రిమ వేషాలు సగరంలో ప్రవేశించిన నాడే మహారాణిలో సహా వేలకొలది నామాన్య వ్యక్తులముందు చక్కగా సాఫల్యం జెందాయి. ఢేబీయ రాజుల కాలంనుండి దేవతా పూజలతోనూ, మందిరాలతోనూ నిండి వున్న సెరాఫీయ దేశానికి హోంస్, థాత్, అనుబిస్లు అవతరించి రావడం మహారాణి కేమీ అసంభవంగా తోచలేదు.

ఇప్పుడు సర్కిగ్గా గోబర్నెలా భవిష్యద్వాణి నిజమైంది గూడా—“రక్షకులు వధించ బడ్డప్పుడు స్వర్గపు నలుమూలల నుండి దేవతలు దిగివస్తారు.”

ఈ వార్త విసగానే ఆమె యెలా అర్థం చేసుకొంటుందో నేను వూహించలేకపోయాను. ఎవ్వరూ తనును మూఢులుగా జేయడం చూసి సహించలేకు. అందువల్లనే ఆమె మామీద మండిపడుతుండేమోనని అనుకొన్నాను. మొదటినుండి చెబుతున్నట్లుగా మోసాన్ని యెప్పుడూ నేను ద్వేషిస్తాను. కాని ఇక్కడ గత్యంతరం లేక అలా చేయాలి వచ్చింది.

అహ్మసో చాకచక్యంగా ఆమెకు యీ విషయా
న్నంతా చెప్పి వినిపించాడు. వీరు చాల దూరదేశాన్నుండి
వచ్చినవారనీ, యీ దేశానికి వద్దామని తమ రక్షణార్థమై
వారీ యేర్పాటు చేసుకొన్నారని ఆయన మహారాణికి విన్న
విించాడు. ఆయన యింకా మాతరపున మహారాణిని క్షమించ
మనీ, పైగా ఆపదసమయంలో తమను మహారాణికి నిజమైన
స్నేహితులుగా నిరూపించుకొన్నారని గూడా చెప్పాడు.

నే నామె పుడారగుణాన్ని విస్మరించలేను. రాణి
యేమాత్రం అప్రసన్నతను ప్రకటించకుండా నన్ను పిలిపించి
అన్నది - “ఏఁ థోఫ్ మస్, నీవుగూడా యింకెవరి వన్నానా?”

నేను:- ఓ మహారాణీ, నీవు చూస్తూనే వున్నావు నా
గూపాన్ని. వయస్సు చెల్లిన నేను యోధుణ్ణిగాను. విద్యా
వ్యసణుణ్ణి మాత్రమే. కాని నేనిక్కడ యెవ్వరికీ హాని చేద్దా
మన్న తలంపుతో రాలేదని మాత్రం స్పష్టంగా చెబు
తున్నాను. విశేషించి, సౌందర్యంలో పాటు శుభ గుణవతి
యైన మహారాణిని గురించి అట్టి తలంపే లేదు.

మహా:- బహుశా నీలో విద్యావ్యసనంకంటే విదూష
కత్వమే ఎక్కువ. కాని నీవు మా యీ భాష నెలా నేర్చు
కొన్నావో చెప్పు.

నేను సమాధానం చెప్పాను - నేనుంటున్న దేశంలో
ప్రాచీన సభ్యతను గూర్చిన అధ్యయనంలో తమ జీవితా
న్నంతా వ్యయంజేసే పురుషులెందరో వున్నారు. ఇలాగే
నేనుగూడా మితనీనగర వాసులతో మాట్లాడే యోగ్యుడ
నయ్యాను; ప్రాచీన మిశ్రధర్మాలనూ, రాజనీతిని, వేషభాష

లనూ తెలుసుకోగలిగాను. చిత్రలిపినిగూడా చదువగలుగుతాను.

నేను మహారాణితో మళ్ళీ చెప్పాను — “హోలీస్ రూపధారి మా అందరిపట్ల కృతఘ్నుడుగా వ్యవహరించి విరోధులలో కలసిపోయాడు.” ధనాగారాన్ని ప్రవేశించే మార్గ మతనికి తెలుసుననీ, యిప్పుడు దానికి యజమాని నొహరీయనీ నేను చెప్పినప్పుడు రాణి — అహ్మహ్ యిద్దరిలో యెవరూ తమ మానసిక భావాలను దాచుకోలేకపోయారు.

ప్రధాన పురోహితుడు గుండెలు బాదుకుంటూ అన్నాడు — అయ్యో! అయ్యో!! మన పనంతా మట్టిలో కలసిపోయింది. నా వద్ద అనేకమంది గుస్తచకు లున్నారు; వారి ద్వారా రాజ ప్రాసాదపు నాల్గు గోడల కావల యేమి జరుగుతున్నదో తెలుసుకో గలుగుతాను. ఇప్పటివరకూ ప్రజలు యీ తగాదాలో యేపక్షాన చేరగూడదని నిశ్చయించుకొన్నారు. వారికి నొహరీ రణకౌశల్యాన్ని గూర్చిన భయం లేకపోతే వాళ్లు బహిరంగంగానే మహారాణి సక్షం స్వీకరిస్తారు. కాని వారు సేనాని అంటే భయపడుతున్నారు. అతనివద్ద యెంతో బంగార మున్నదని వాళ్ళకు తెలుసు. సైన్యంలో అధికభాగం మనకు వ్యతిరేకం. సాధారణ ప్రజలు, సేవకులు గూడా విద్రోహులకు సాయపడితే వారిని పారద్రోలడం అంగరక్షకుల శక్తికి మించిన పని.

రాణి సన్నని అధరాలు కంపించుతూండడం నేను చూశాను. కాని అమె వీరోచితంగా యిలా అన్నది—బక్సీని పిలిపించండి. ఇప్పుడు నా వద్ద ఒకవైపు యిద్దరు చతుర పురు

ఘలున్నారు. రెండవ వైపున ఒక వీరుడు. నే నింకెందుకు భయపడాలి? రాజ సింహాసనం నా హక్కు. పరోవాల రక్తం నాలో ప్రవహిస్తోంది.

నేను నా స్నేహితు లిద్దరినీ తీసుక రావడానికి అనుమతి కోరాను; ఎందుకంటే ఆ యిద్దరు పురుషులు యుద్ధ రంగంలో యెంతో లాభకరమైన వారో, రులహా యివ్వడంలోగూడా అంతే. సెరిసిస్ వాళ్ళను చూడాలన్న ఆతురతతో వున్నది. నేను ఇసిస్ మందిరానికి తిరిగి వెళ్ళే సరికి ధీరేంద్రుడు ఆసనం జమాయించి కూర్చొన్నాడు. ఆయన సక్క మొఖం ఆయన తొడలమీద వున్నది. నలువైపులా ధూమాన్ని వ్యాపింపజేస్తున్న బీడీ ఆయన నోట్లో వెలుగుతోంది.

నేను :- నీవు యీ అనర్థాన్ని దెచ్చే పొగ నొదిలి పెట్టవా? నీవు నీరో లాగున్నావు. రోమ్ మండిపోతోంది. నీవు విలాసాలలో మునిగి వున్నావు.

ధీరేం :- అనుబిస్కు ధూపం వేయడానికి నా వద్ద యీ ఒక్క సాధనం మాత్రమే వున్నది.

నేను :- “ఈ తమాషానంతా కట్టిపెట్టు. ఇప్పుడు నీవు దేవతలూ గావు - దయ్యానివీ గావు. మహారాణికి వాస్తవం తెలిసిపోయింది.” నేను యిద్దర్నీ త్వరగా సిద్ధంగండని చెప్పాను. తర్వాత రెండు నిమిషాల్లోనే రాణి ముందున్నాం.

తర్వాత జరిగిన సంభాషణలో నేను దుబాసీపని జేశాను. రాణి మాదేశాన్నీ, ఆగ్నేయాస్త్ర ప్రయోగాలను గూర్చిన అనేక విషయాలను అడిగి తెలుసుకుంది.

అన్నిటికంటే మించిన ఆశ్చర్యం ఆమెకు ధీరేంద్రుని అద్దాల పెట్టెను జూసినప్పుడు కల్గింది.

ఆరోజు యే విషయమూ నిర్ణయం గానప్పటికీ మా అసలురూపాలు బయటపడడం మంచిదైంది. మా హృదయం మీదున్న పెద్ద బరువు దించబడింది. రాణీ, బక్సీలిద్దరూ మమ్మల్ని హితైషులుగా గుర్తించారు. కార్యక్రమాన్ని గూర్చి యే నిర్ణయం చేయాలన్నా కష్టంగా వుంది. మే మిప్పుడు బయటకు వెళ్ళి యేమీ చేయలేం. కాబట్టి రాజ ప్రాసాదంమీద జరగబోయే ఆక్రమణకోసం నిరీక్షిస్తున్నాం.

ఆ రాత్రి నేను, చాంగ్ - ధీరేంద్రులతో అన్ని విషయాలను గూర్చి సంప్రదించాను. ధీరేంద్రు డెన్నో సలహా లిచ్చాడు. నేను నా జీవితంలో అలాంటి నిత్య చైతన్యణి ఎక్కడా చూడలేదు. ఆయన శరీరమెంత ధృఢమైనదో, మస్తిష్కంగూడా అలాగే కార్యతత్పరత కలిగి వుండేది. కాని చాంగ్ ఆ రాత్రంతా నిశ్శబ్దంగా వున్నాడు; ఆసనం వేసి సమాధిస్థుడైనట్లుగా వున్నాడు. ఆయనేదో ఆలోచనలో నిమగ్నమై వున్నట్లు నేను తెలుసుకొన్నాను. ఆయన ఆలోచనా శక్తిలోని అద్భుత చమత్కారాలు నాకు పరిచయమై వుండడం వల్లనే నేనాయన్ను మాట్లాడించలేదు. మరునాటి ప్రభాత సమయంలో నేనూ - ధీరేంద్రుడూ కొన్ని గంటలు నిద్రించిన తర్వాత ఆయన మమ్మల్ని మేల్కొల్పాడు.

నేను:- ఏమిటి, సంగతి?

చాంగ్ :- నాకో వుపాయం తోచింది. ఇదెంతో భయంకరమైనది; నేను కావాలనుకునేదానికంటే గూడా

భయంకరమైనది. అయినా దానిని మించిన మరే మార్గమూ నాకు కన్పించడంలేదు. నేను వెళ్లిపోవాలి.

నేను:- వెళ్ళడమా? ఎక్కడకు వెళ్ళడం?

చాంగ్:- ఇది నేను మీకు తర్వాత చెప్తాను. ఇక సెలవు.

ఈ మాట అని ఆయన నిద్రబోయాడు. కొద్ది నిమిషాల్లోనే ఆయన గురక మొదలుపెట్టాడు. నిజంగా ఆయన చాల విచిత్ర పురుషుడు.

ఇక నేను నిద్రించడం అసంభవం. అందువల్ల లేచి పుద్యానవనం వైపుకు వెళ్ళాను. అక్కడ పచారుచేస్తూ పాచ్యదిశలో పర్వతశిఖరాలపై సూర్యభగవానుని యింద్రజాలం వ్యాపించడం జూశాను. నేను దేవీ-దేవుల నీరవ విగ్రహాల, స్త్రీ సింహాల మధ్యగానూ ఆ సమతల మార్గంలో తిరుగుతూన్న సమయంలో నా దృష్టి ఒక్కసారిగా నా యీ అద్భుత యాత్ర వైపుకు మళ్ళింది. నా శరీరం ఒక గ్రహం నుండి మరో గ్రహానికి సంపబడినట్లుంది. నేను ఆ సభ్యతనూ నా సభ్యతనూ పోల్చడం ప్రారంభించాను. ఇదంతా స్వప్నమని అనుకొన్నాను. ఈ స్వప్నం నన్ను అనేక వేల సంవత్సరాల కాలగర్భంలోకి తీసుకపోయింది. దాని మహోన్నత గౌరవం మనకు చాల తక్కువ తెలుసు. నా మొదడు రకరకాలైన ఆలోచనలతో నిండివున్నది. నా నలువైపులా అబద్ధమైన, అద్భుతమైన సుందరోద్వాన మున్నది. మేము తిరిగి యేనాడైనా జన్మభూమికి వెళ్ళగలమన్న విషయం ఆలోచించడం కష్టం.

ఈ విధంగా నేను తిరుగుతున్న సమయంలో ముఖ్య పురోహితుడు నా వైపుగా రావడం చూశాను. ఆయన సత సిరస్కుడై వున్నాడు. చూపులు నేలమీద ప్రసరిస్తున్నవి. “రాత్రి మీరు నిద్రించారా, లేదా?” అని అడిగాడు.

నేను :- అర్ధరాత్రంలో కొద్దిగా నిద్రించాను. అసలు నాకు నిద్రగూడా తక్కువగానే వస్తుంది.

అహ్మ :- నే ససలు నిద్రించనే లేదు. నగరంలో నా గుప్తచరులు తిరుగుతూంటారు. వారు యీ అంధకారంలో ప్రచ్ఛన్నంగా యీ మహాలుకు చేరుకుంటారని నేను మీతో చెప్పాను. మూడు గంటలనుండి ప్రతి నిమిషం నాకు వార్తలు చేరుతూనే వున్నవి.

నేను :- ఏమిటా వార్తలు? శుభమా - అశుభమా?

అహ్మ :- శుభవార్త యేమీలేదు. మహాలంతా విద్రోహులతో ముట్టడించబడి వుంది. ఎంతో కష్టంగా నా అనుచరులు తప్పించుకొని లోపలకు రాగలిగారు. నగరంలో ప్రస్తుతం నొహరీ స్పాకోల అనుచరు లెందరో వున్నారు.

నేను :- నాగరికుల్లోనా?

అహ్మ :- అవును. నొహరీ ఖజానాను స్వాధీనం చేసు కొన్నాడని నగరంలోని బీద ప్రజల్లో బాగా వ్యాపించింది. సైన్యంలో జేరిన ప్రతి పౌరునికి అందులో భాగం పెడతానని నొహరీ ప్రమాణం జేశాడు. మూడు రోజుల్లోగా యీబంగా రాన్ని పంచిపెడతారు. అయితే, నొహరీ సమాధిలో ప్రవేశించగల్గుతాడా?

నేను :- ఇందులో యేమాత్రం సందేహం లేదు. మీరు హోరస్ అనుకొంటున్న వ్యక్తికి ఆ రహస్యం బాగా తెలుసు.

అహ్మ :- ఈ దేశంలో విశ్వాసం, దైవభక్తి జూన్యం సెరాఫిస్ ఖజానాను కొల్లగొడతారు. మితనీ నగరంలోని శక్తి ధనానికి అమ్ముడు బోతుంది. నాహారికి గూడా యీ విషయం బాగా తెలుసు.

ఆయన వెళ్లగా, ఆ బాల ప్రభాకరుని కాగితంలో ముందుకు సాగాడు. ఆ వృద్ధుని వదనం మిక్కిలి పుదా సీనంగా వుంది. నాకెంతో ఆవేదన కలిగింది. ఆ వ్యక్తి ఎంతో సహృదయుడూ, రాణికి అత్యంత హితైషి.

నేను నా స్నేహితుల వద్దకు వెళ్ళినప్పుడు వారు మేల్కొని వుండడం చూశాను. నన్ను చూడగానే చెవుల దాకా నోరు చేసుకొని నవ్వసాగారు. “ఓ ప్రొఫెసర్ మహా శయా, ఇప్పుడు మీతోనే అవసరం. మీరు సర్వజ్ఞులు. బహుశా మీరు చెప్ప గలిగే వుంటారు.

నేను:- రెండవ గదిలో.

చాంగ్:- సర్వం ?

నేను.- అవును. సర్వం. తమకేం గావాలి ?

చాంగ్:- భానుమతి పిటారిమాత్రం.

నేను స్వయంగా రెండో గదికి వెళ్లి పెట్టె తెచ్చి యిచ్చాను. “ఇదెందుకు ? ఏమి చేయాలని ?” అన్నాను.

చాంగ్:- నే నో వుపాయ మాలోచించాను. అదే మిటో చెప్పకముందే మీవల్ల రెండు - మూడు విషయాలు తెలుసుకోవాలి. నొహరీ - స్పారోలు సమాధిని ప్రవేశించ రాదనడం అన్నిటికంటే అవసరమైన విషయం.

నేను:- ఇది నిజమే. కాని దురదృష్టవశాత్తూ యీపని జరిగే వుంటుంది. ఒకవేళ కాకపోయినా దీన్ని మనమెలా అడ్డగించగలుగతామో బోధపడడంలేదు.

చాంగ్ :- సమాధిని తెరచి యిక మనం చేయగల్గిందేమీ లేదు. కాని అప్పుడుగూడా కలత జెందవలసిన అవసరం లేదు. జీవితాంతంవరకూ ఆశ వుండడం సహజం.

తర్వాత ఒక అర్థగంట వరకూ తమాషా కార్యక్రమం సాగింది. చాంగ్ మహాశయుని ఒక ఆశ్చర్యకరమైన వేష ధారణ చూస్తే సౌభాగ్యం కలిగింది. ఎడారిలో గూడా మోసుక రాబడిన ఆ అసాధారణ పెట్టెను గూర్చి చాల తక్కువగానే చెప్పగలుగుతాను. అందులోని సీసాల్లోనూ, డబ్బాల్లోనూ రకరకాలైన రంగులున్నవి.

ఆయన నాతో అన్నాడు - “ఒక కటిక బీదవాడైన సెరాఫీయస్ భిక్షక దుస్తులు - వెంటనే తెప్పించమని కెప్టెన్ బక్సీతో చెప్పు”. బక్సీ వెంటనే చాంగ్ యొక్క యీ ఆజ్ఞను శిరనావహించాడు. గుడ్డలు చీరికలు - పేరికలుగా వున్నవి. చాంగ్ తన గూఢం మార్చుకోవడం అన్నిటికీ మించిన విషయం. తన శరీరంమీదనూ, ముఖంమీదనూ ముడతల గుర్తులు వేసుకొన్నాడు. ఆఖరుకు మేముగూడా ఆయన్ను గుర్తించలేని విధంగా తన రూపాన్ని మార్చుకొన్నాడు.

కళ్ళలోని తెల్లదనం మాత్రమే కనిపించేలాగ తన రెప్పలను మూసుకొన్నాడు. ఆయన్ను చూస్తేనే భయం వేస్తోంది. తాను అంతా చూడగలుగుతానని నాతో ఆయన నమ్మకంగా చెప్పినా, నాకుమాత్రం అంధునిలాగ కన్పిస్తున్నాడు. ఆయన లేచి నిలబడి ఒక కర్రను తీసికొని ఆ గదిలో గ్రుడ్డివానిలాగ నడవసాగాడు.

ధీరే:- చాల బాగుంది. నేనెందరో వేషధారులను చూశాను. కాని యిలాంటి నైపుణ్యం మరెక్కడా చూడలేదు.

చాంగ్ మహాశయుడు శాంతంగా అన్నాడు - “నేను రా మందిరానికి వెళుతున్నాను.”

నేను:- రా - మందిరానికా ?

చాంగ్:- సెరాఫిన్ సమాధికి.

నేను అరచి అన్నాను - నీవు కాలచక్రంలో పడిపో గోరుతున్నావా ?

చాంగ్ విరగబడి నవ్వాడు - “నేను అక్కడ పడివుండ గోరడంలేదు.” ఆయన మృత్యువు నాహ్వనిస్తున్నాడని నా కనిపించింది. ఆయన్ను వెళ్ళనివ్వవద్దని నా హృదయం మొరపెట్టి సాగింది. ఆయన ద్వారంవద్దకు వెళ్ళేసరికి పరుగెత్తుకెళ్లి ఆయన చేతిని పట్టుకొన్నాను. “ఇది వున్నాదం.”

చాంగ్ :- నేను మృత్యువువార బడ్డప్పుడు సంతోషంగా నన్ను వున్నాడు డనంసి. ఏదైనా పని జేయబోయే

ముందు దాన్ని - పూర్వాపరాలు బాగా ఆలోచించేవాడే
చైతన్యవంతుడు (మహాజ్ఞాని) అని చెప్పబడతాడు. నేను
గూడా అలాగే చేశాను. అందువల్ల నే, నేను చైతన్యంగా
వున్నాను; వున్నాడంతో నిండిలేను.

నే నకుస్తూ అన్నాను — కాని నీవు రాజప్రాసా
దాన్ని వదలి వెళ్తున్నావు. నీవు యిచ్చటి మనుష్యులతో
మాట్లాడలేవు. ఇక్కడి భాషలో ఒక్క మాటగూడా నీకు
తెలియదు.

చాంగ్:- నాకు దాని అవసరమే లేదు. నేను మూగ
వాణ్ణి.

ఆయన మొదట్లోనే అన్ని విషయాలను గూర్చి ఆలో
చించాడని అనిపించింది. నేను బక్సీని పిలిచాను. మేము
ముగ్గురం కలిసి వుద్యానవనంలోని ఒక కిటికీ వద్దకు వెళ్ళాం.
బక్సీ దాన్ని చాల జాగ్రత్తగా తెరచాడు. చాంగ్ తన కర్ర
సాముతో పెడుతూ-లేస్తూ ఎడమ చేతిని ముందుకు చాచు
కొని కిటికీ వెళ్ళిపోయాడు.

అప్పుడు ద్వారం మూసి తాళం వేశాం. నేనెంతో
వ్యధిత హృదయంతో మహాలు వైపుకు మళ్లాను. తిరిగి ఆ
అకారణ బంధువుని, ఆ చిరునవ్వులు చిందే గుండ్రని
ముఖాన్ని చూడగలుగుతానా! అని ఆలోచిస్తున్నాను.

చాంగ్ మహాశయుడు యీ మూడురోజుల్నుండి నిమగ్నమై యున్న కార్యాన్ని క్లుప్తంగా వివరించా లనుకొంటున్నాను. చాంగ్ స్వయంగా యీ విషయాలన్నీ నాతో చెప్పాడు. ఆయన యీపని నెరవేర్చుకొని ప్రాణాలతో తిరిగి రాగలిగాడని వేరే చెప్పే అవుసరం లేదు. అలా జరిగివుండకపోతే యీ యాత్రను గురించిన వివరాలను చెప్పే అదృష్టమే వుండేదికాదు.

ఆయన ప్రాసాదంనుండి కొంచెం దూరం వెళ్ళి ఒక ఇరుకు రోడ్డుమీద - మూలలో - కూర్చున్నాడు. అక్కడ చాలా తక్కువమంది తిరుగుతున్నారు. పదధ్వని చెవుల్లో పడగానే బిచ్చమడగడం ప్రారంభించేవాడు. కొన్ని గంటలపాటు ఆవిధంగా అక్కడే అడుకుంటూన్నాడు. దీన్నో ఆయన వృద్దేశ్యం సమీప స్థలాన్ని పరిశీలించడం, మరొకటి, తాను ప్రాసాదంనుండి రావడం చూచిందీ, లేనిదీ తెల్సుకోవడం.

రెండుజాములకు రాజప్రాసాదం వున్న పర్వతం దిగి ఆయన నది కుడిభాగానికి చేరుకున్నాడు. జన సంకీర్ణములైన ఆ నగర మార్గాల నతిక్రమిస్తూ సూర్యాస్తమయమైన కొద్ది సేపటికి రా-మందిరం చేరుకున్నాడు.

రాత్రికి అక్కడ వున్న సైనికుల డేరాల్లో మంటలు వెలుగు కన్పిస్తూంది. ఆకస్మికంగా దండయాత్ర జరుగుతుం

దేమోనన్న భావంతో సైనికులను ప్సారో మందిర సమీపానికి చేర్చాడు.

సిపాయీలు చాంగ్ ను గ్రుడ్డివాడనీ, మూగవాడనీ, పేద బిచ్చగాడనీ అనుకొన్నారు. వాళ్ళు ఆయనపట్ల చాలా వుదారంగా ప్రవర్తించి ఖానా - పీనా గూడా పూర్తి చేయించారు. యే దేశపువాళ్ళయినా, యే జాతివాళ్ళయినా సైనికులెప్పుడూ మృదుహృదయం కల్గివుంటారు. ప్రాచీన సభ్యతా ప్రతినిధులైన సెరాఫీయ సైనికులుగూడా యీ సాధారణ నియమాలకు విరుద్ధంగా లేకపోవడం సంతోషకరం.

చాంగ్ వారిమధ్య పడుకొని కొద్దిసేపట్లోనే నిద్రపోయాడు. ఆయన యీ ప్రకృతి నాకు చాలా ఆశ్చర్యం కల్గిస్తూంటుంది. ఆ వ్యక్తి నిద్రను తన స్వాధీనంలో ఎలా వుంచుకొంటాడో! విశేషించి నలువైపులా ఆపదలతోనూ, శత్రు సమూహాలతోనూ ఆవరించబడి వున్నప్పుడు!! వాస్తవంగా ఆయన జీవితంలో ఆపదలు, ప్రాణసంకట సమయాలూ నిత్యమూ సంభవించేవే.

ఆయన రెండోరోజు వుదయమే లేచి సైనికుల మధ్యగా అటూ-ఇటూ తిరగడం ప్రారంభించాడు. ఎవరైతే నా పలకరిస్తే వినబడనట్లుండేవాడు. ఇంకెవరయినా చేతితో తాకితే తన కళ్ళవైపు, నోటివైపు సౌంజ్ఞ చేస్తూండేవాడు. ఆయన సిపాయీల ఒక్క మాటయినా తెల్సుకోలేడు. వాళ్ళతో ఒక్క మాటయినా మాట్లాడలేడు. ఆయన అంధుడేనని అందరూ అనుకొన్నారు. అయినా ఎంతోమందిని మిత్రులుగా చేసుకొన్నాడు. ఎవరూ ఏమాత్రమూ గుర్తించలేని విధంగా

ఆయన తన వేషాన్ని ఎంతో నైపుణ్యంగా నిర్వహించడం ఎంత గొప్పపని ! ఆ సాయంకాలమే నొహరీ ప్సార్లోలు తమ వుద్యోగులందరినీ సమావేశపరచి వుంచిన మందిరంలోకి చేరుకొన్నాడు.

మొట్టమొదట ఆయన నక్కడకు పోగానే కొంతమంది ఆవేశపడ్డారు. కాని ఆ నవాగంతకుడు అంధుడనీ, నోరులేనివాడనీ తెలుసుకోగానే ఆయన్ని నిర్లక్ష్యం చేశారు. చాంగ్ మహాశయుని ఎత్తులు ఒకటి రెండూ కాదు. ఆయన నడక తీరూ, పడక తెన్నులూ చాలా హాస్యం పుట్టించేవిగా వున్నాయి. ఆయన విషయ సంగ్రహణం ఇంకా విచిత్రమైంది. మందిరంలో ఒక చీకటిమూలన కూర్చొన్నాడు. నోరు మూసుకొనే వుంది. చూచేవాళ్ళకు కళ్ళుగూడా మూతలు పడ్డట్లుగానే కనిపిస్తున్నవి. కాని ఆ సమీపంలో జరుగుతున్నదంతా ఆయన చూస్తూనే వున్నాడు.

రెండోరోజు అంతా ఆయన మందిరంలో అటూ ఇటూ తిరుగుతూనే వున్నాడు. ఎంతోమంది ఆయనతో మాట్లాడాలని చూశారు. కాని ఆయన అటువైపే చూడడు. అయినా యేంచేస్తారు ? నోరులేనివాడాయె మరి ! అక్కడా విధంగా తిరగడంలో అందరూ తనని బాగా గుర్తించాలని తన వుద్దేశమైనట్లు తర్వాత చాంగ్ నాతో చెప్పాడు. ఇరవై నాలుగు గంటల్లో ఆ ప్రదేశమంతా ఆయనకు బాగా పరిచయమైపోయింది. ఇప్పుడాయన మరో అడుగు ముందుకు వేశాడు. ఆవిధంగా తిరుగుతూ, మెల్లిమెల్లిగా ధనదాసు - నొహరీ - ప్సార్లోలున్న గదికే చేరుకున్నాడు.

ఆ ముగ్గురూ ఆయన్ను క్రితమే మందిర ప్రధానమండ
పంలో చూశారు. ప్సార్ అతని రాకను కంటగించుకొని
వెళ్లిపోమ్మని ఆజ్ఞాపించాడు. కాని చాంగ్ ఆవగించంతయినా
వినబడనట్లు వూరుకొన్నాడు. నిశ్చింతగా నేలమీద ఆసనం
పై తాయించాడు.

ప్సార్ ఆయన మెడమీద చెయ్యివేశాడు. కాని
చాంగ్ అప్పుడుగూడా లేవలేదు. బిచ్చగాణ్ని లేపడం అంత
సులభం కావని ప్సార్ తెలుసుకొన్నాడు. ఇంతలోనే
నొహరీ “వాడు గృడ్ధివెధవ, మూగమొద్దు, ముసలిగొడ్డా.
వాడివల్ల మనకేం నష్టం? అలాగే కూర్చొని వుండనీ”
అన్నాడు. ఈవిధంగా చాంగ్ మూకోనాటి రాత్రి నొహరీ
ఆలోచనా మందిరం జొచ్చి నిద్రపోయాడు.

ధనదాసు ఇప్పుడుగూడా హోరస్ వేషంలోనే వుండి
అటూ ఇటూ తిరుగుతూండడం ఆయన చూశాడు. ప్సార్
తీరు తెన్నులమీద చాంగ్ బాగా నిఘా వుంచాడు. ఎందు
కంటే సూర్యజ్వలం యీ వ్యక్తివద్దనుంచే తాను బీజక్ కాజీ
శాడు. వీడే దానాపురంలో శివనాథుని వధించాడు.

కాని ఇప్పుడా అన్న కొడుకే ఆ పినతండ్రి హంతకు
నితో కలిసి కుట్రచేస్తున్నాడు. ధనదాసు అక్కడ యీ
మిత్రుల సమక్షంలో ఘాతం తన వేషాన్ని తీసేస్తూన్నాడు.
అప్పుడు చాంగ్ అతని ముఖాన్ని చూచి అతడు పూర్తిగా
పిచ్చివాడయిపోయాడని తెలుసుకొన్నాడు. ప్రధమంలో అతడు
అడ్డొన్నాడుగా వున్నట్లున్నాడు. సువర్ణ కాంక్ష అతణ్ని
వున్నాడుగా చేయడం సంభవమే. చాంగ్ అనేక రకాల

అసరాధులను అధ్యయనం జేసి అలా కావడం పూర్తిగా సంభవమని నిశ్చయించుకొన్నాడు.

ధనదాసు మిశ్రీభాషలో నొహారీతో మాట్లాడలేడన్న విషయం మనకు తెలుసు. కాబట్టి ఇప్పుడతడు తాను చెప్పాల్సిన దంతా ప్సారోతో చెప్తే, అతడు మళ్ళీ నొహారీకి తెలియ చెపుతున్నాడు. అంటే; ప్సారో ఇద్దరి మధ్య దుబాసీగా వ్యవహరిస్తున్నాడు. ధనదాసు ఎప్పుడన్నా నొహారీతో చెప్పాల్సివస్తే చేతులూ, మొఖం మొదలైనవాటితో అనేక రకాల సంకేతం చేస్తున్నాడు.

చాంగ్ ధనదాసు సంకేతాలను నొహారీకంటే బాగా తెలుసుకొంటున్నాడు. ఆయన ప్సారోకంటే హిందీని బాగా అర్థం చేసుకోగలడు. ఆయన అక్కడ తన ఒక్క క్షణంగూడా వ్యర్థం చేయలేదు. ఆయన చెవినొగ్గి అన్ని విషయాలనూ బాగా వింటున్నా ఆయన ముఖంమీద హర్ష విస్మయాల చిహ్నమైనా కనబడడంలేదు. అక్కడ కూర్చొని ఆయన మాకు అమూల్యములైన ఎన్నో విషయాలను తెలుసుకొన్నాడు.

నాగరికుల్లో అధికభాగం విద్రోహులతో కలసిపోయారని ఆయన తెలుసుకొన్నాడు. నొహారీ మరుసటిరోజే వారికి బంగారం పంచిపెడతానని మాట ఇచ్చాడు. రాజప్రసాదాన్ని జయించి సింహాసన మధిష్టించిన తరువాత మరికొంత ధనంగూడా పంచిపెడతానన్నాడు. అదే సమయంలో ఖజానాను గురించి వారితో జరిగిన సంభాషణను గూడా చాంగ్ విన్నాడు.

ధనదాసు వారితో “నాకు రత్నాలలో మూడో భాగం ఇచ్చానని మీరు ప్రమాణం చేసేవరకు నేను సమాధిని తెరవను” అని అన్నాడు. అతడు దీనికొరకు ఎంతవరకు సన్నద్ధ పడ్డాడంటే ఆ యిద్దరూ రెండు మూడేసి మాస్ట్రు ప్రమాణం చేసి వాటి నెప్పుడూ భగ్నం చెయ్యమనీ మాట ఇచ్చేవరకూ వూపిరిగూడా పీల్చలేదు. తనను రత్నమందసాలతో సహా బానిసల నిచ్చి, శస్త్రసంపన్నులైన సైనికులతో సురక్షిత ఘానానికి చేర్చాలన్న షరతుగూడా వాళ్ళచేత వొప్పించాడు. నొహరీ ఆ రెండు విషయాలనూ ఒప్పుకొన్నాడు. పర్వతాలకు ఆవైపున ఒక అరణ్యముందనీ, ఆ తరువాత ఒక నది గలదనీ, ప్సారో చెప్పిచట్లు, ఆ మార్గమే బాహ్యజగత్తుకు చేరుస్తుందనీ చాంగ్ అస్పడే తెల్సుకొన్నాడు.

ఇప్పటివరకూ సమాధి తెరువబడ లేదనీ, నొవారీ ప్సారోలు సమాధిలో ప్రవేశించలేదనీ స్పష్టంగా తెలిసిపోయింది. ధనదాసు చెప్పిన సువర్ణ, రత్న రాసులను చూడాలని వారిద్దరూ ఎంతగానో వువ్విళ్ళూరుతూన్నారు. ప్రమాణాలు చెయ్యడం పూర్తయ్యాక ధనదాసు వారిని ఆ రాత్రికే భూగృహానికి తీసుకపోవడాని కిష్టపడ్డాడు. అయినా ఆ రహస్యాన్ని చెప్పడానికి మాత్రం అంగీకరించలేదు. అతడన్నాడు. “నేను ముందువెళ్లి సమాధి ద్వారాన్ని తెరిస్తాను. అప్పుడు మిమ్మల్ని తీసుకవెళ్తాను” ఇలా అని అతడు పూజారులు పడుకునే మందిరంలోని గడ్డివైపుకు వెళ్ళాడు.

ధనదాసు నొహరీ, ప్సారోలకు కొద్ది దూరంగా వెళ్ళి తన కృత్రిమ ముఖాన్ని తీసివేశాడు. వాళ్ళిద్దరూ తెలుసుకో

లేని విధంగా అతడా గడ్డిలోకి చేతులు దూర్చాడు. వాళ్ళిద్దరూ దీనిపై అధికధ్యాన ముంచకపోయినా చాంగ్ మాత్రం అక్కడే కూర్చొని ఇదంతా శ్రద్ధగా చూస్తున్నాడు. ధనదాసు ఆ గడ్డినుండి సెరాఫిస్ సమాధి తాళపు చెవ్వి (గోబరైలా) ని బయటకు తీశాడు.

ఇక ధనదాసు గదినుండి బయటకు వెళ్ళి దగ్గరలో వున్న మెట్లమీదుగా భూగర్భ గృహంవేపు కెళ్లాడు. చిత్ర లిపి తెలియనందువల్ల అక్షరాలను కలిపి, త్వరగా చదువ లేక పోయాడు. అందువల్లనే అర్థగంటదాకా బయటకు రాలేదు. తర్వాత భూగృహంనుండే నోహరీ, ప్సారోలను లోనికి రమ్మని కేకవేశాడు.

ధనదాసు లేనప్పుడు చాంగ్ దృష్టి నోహరీ, ప్సారోలపై కేంద్రీకరించబడింది. వారి ప్రతిజ్ఞలు ధనదాసుపట్ల విశ్వాస ఘాతకాన్ని ప్రదర్శించుతాయేమో నని పరిశీలిస్తున్నాడు. వారికా వృద్దేశం లేదని తెలిసింది. ఎందుకంటే ఆలాంటి భావమేవుంటే చాటుగా మాట్లాడుకునేవారే. అయినా వారు నైలు లోయనుండి లభించిన - యిక్కడే వేలకొలది సంవత్సరాలక్రితం సారవంతమైన సభ్యదేశ మొకటుండేది - అపరిమిత ధనరాసులను చూడాలన్న జౌత్సక్యంతో వున్నారు.

ధనదాసు పిలువగానే నోహరీ ప్సారోలు అటువైపు కేసి పరుగెత్తారు. చాంగ్ కదలకుండా ఆసన మేసుకొని అలాగే కూర్చున్నాడు. ఆయ నేమాత్రం నవ్వునైనా లేదు. అతని నేత్రాలు అలాగే అర్థ నిమిలితంగా వున్నవి. పెన వులుకూడా కదలలేదు.

ముగ్గుగూ భూగృహంలో ఒక గంటసేపు వున్నాడు. చాంగ్ ఒంటరిగా కూర్చున్న చోట ఒక కాగడా వెలుగు తూంది. ఎంతో ఉత్కంఠతో అడుగుల చప్పుడు ఆలకిస్తున్నప్పటికీ ఆయనక్కడనుండి ఒక్క అంగుళమైనా కదలలేదు. గోడవైపునుండి ఒక ఎలుక వచ్చి చాంగ్ ను చూచింది. తర్వాత ముందుకాళ్ళతో తన మీసాలను దువ్వుకోసాగింది. పాపం ! ఆ ఎలుక చాంగును మృతక భేర మనుకొంది.

నొహరీ తన బంగారు కవచాన్ని ధరించి లోనికి వచ్చాడు. అతని కళ్లు మెరుస్తున్నవి, ముఖమిద రక్తం తీవ్రంగా ప్రవహిస్తున్నట్లుంది. ఒరనుండి కత్తి తీసినప్పుడు అతని చెయి కంపించడం చాంగ్ చూశాడు.

స్నారో పరుగెత్తుకుంటూ సేనాని వద్దకు వచ్చాడు. అతడాతని భుజంపట్టుకొని వూపాడు. అతడు పిచ్చివాడయినాడేమో ననిపిస్తున్నది. తరువాత ఎంతో ఆదుర్దాగా వారిద్దరూ తమ భాషలో మాట్లాడుకొన్నారు. ధనదాసు అప్పుడు లోనికివచ్చి వారిద్దరకూ కన్పించకుండా, ఆ గడ్డిలోనే గోబరైలాను దాచివేశాడు.

తర్వాత అతడు తన అనుచరుల వద్దకు చేరాడు. అతని స్థితి మరీ వున్నాడంగా వుంది. రెండు చేతులనూ పైకెత్తుకొని సృత్యం చేయసాగాడు. అతని ఆజాను లింబిత హస్తాలూ, పాదాలూ, డేగ ముఖంతో చేయబడుతున్న యీ వికృత సృత్యం మరీ అసహ్యంగానూ, పిచ్చిగానూ కనబడుతూంది. అతడడుస్తూ అన్నాడు - వజ్రాలు ! బంగారం ! ముత్యాలు ! రత్నాలు ! ఓ హో హో ! వూహకందని ధనరాసులు ! నేను

వజ్ర వైఘాతాలలో చేతులు దూర్చాను. ఆ హా! అవినా చేతుల్లోనుండి పాదరసంలాగా జారిపోతున్నాయి! మోకాళ్ళైత్తున బంగారపు ఇటుకలు పేర్చబడి వున్నాయి!

అతడప్పుడు ప్సారో రెండు చేతులనూ పట్టుకొని అతని ముఖంలోకి చూస్తూ అన్నాడు - ఏ, అన్నమాటను నిలబెట్టుకుంటారా? నన్ను నీవు నమ్ము, నిన్ను నేను నమ్ముతాను.

ప్సారో:- నిశ్చింతగా వుండు. బంగారమంతా ప్రజలకు పోనివ్వ. దీనితో నొహారీ మనోరథం యీడేకుతుంది. రత్నాలలో మన ముగ్గురికీ సమాన వాటాలు.

ధన:- నన్ను ఇక్కడనుండి సురక్షితంగా పంపే యేర్పాట్లుగూడా చేయాలి వుంటుంది.

ప్సారో:- నొహారీ యీ విషయంలో ముందే మాటి చ్చాడుగా?

ధన:- నేను హోరస్ దేవతగా మీకు సహాయం చేస్తుంటాను.

ప్సారో సవ్యతూ అన్నాడు - ఇక్కడివాళ్ళకు ఆలోచనాశక్తి శూన్యం. మన యిష్టం వచ్చినట్లుగా వాళ్లముందు సటన చేయవచ్చు.

ఇప్పటివరకూ నిద్రిస్తున్న చాంగ్ ఇక గురకలు పెట్టి సాగాడు. ఒక పెద్ద గురక ప్సారో ధ్యానాన్ని అటు ఆకర్షించింది.

ప్సారో:- యీ ముసలిముండాకొడుకింకా ఇక్కడే వున్నాడు. వీణ్ణి బయటకు గెంటివేసేదా?

ధనదాసు దీన్ని గూర్చి ఆలోచిస్తున్నట్లున్నాడు. చివర కతనుగూడా ప్సారో అభిప్రాయాన్ని సమర్థిస్తూ అన్నాడు— అవును, అదే మంచిపని; అనవుసరంగా కష్టాల నెందుకు కాగ లించుకోవాలి?

ప్సారో వచ్చి చాంగ్ మెడ పట్టుకొన్నాడు. చాంగ్ మహాశయుడు పులిక్కిపడి లేచాడు. గుడ్డివాడిలాగే, నిద్ర మత్తులో వున్నట్లుగానే, ప్సారోను గది మధ్యభాగంలోకి విసరివేశాడు. చాంగ్ అప్పుడు దొన్నకుంటూ రెండడుగులు ముందుకు వేశాడు. ఇది చూచిన నొహరీకి కోపం వచ్చి చాంగ్ వైపుకు పరుగెత్తాడు.

నొహరీ సరిగా పట్టుకోలేక నేపోయాడో, ముసలి బిచ్చ గాడి కాళ్లలో శక్తి లోపించిందో గాని చాంగ్ బోర్లా పడి పోయాడు. అదృష్టవశాత్తూ అతడు గడ్డి మధ్యభాగంలో పడ్డాడు. దెబ్బలేమీ తగలేదు.

ఆ ముగ్గురు వ్యక్తులూ కుక్కల్లాగా గుడ్డివాడిమీద ఎక్కి కూర్చున్నారు. వాళ్ళు చాంగ్ కాళ్ళూ - తలా పట్టు కొని అక్కణ్ణించి లేవదీసి మందిరంలోని రాతి గచ్చుమీదకు విసరివేశారు. పాప మా మూగవాడికి యేడవడానిగ్గానీ, అరవడానిగ్గానీ శక్తిలేదు. అతడు కేవలం మూలుగుతున్నాడు. అతని రెండు చేతులూ గుండెకు అంటించినట్లున్నవి. వాటి క్రింద వున్నదే సెరాఫిన్ సమాధి తాళపుచెవి గోబరైలా బీజక్.

రాజ ప్రాసాదం మీద దండయాత్ర

చాగ్ సావధానంగా నిలబడి నాల్గువైపులా చూశాడు. ప్సారో - నొహరీ - ధనదాసులు లోపలి గదికి వెళ్ళిపోయారు. ఆ సమీపంలో యెవరూ లేరు. కొద్దిమంది వుద్యోగులు మాత్రం ఒక మూలన కూర్చొని జూదమాడుకొంటూ మానసికానందం పొందుతున్నారు. తనవైపు యెవరూ చూడలేదనీ, ఒక్క క్షణంగాడా వృధాజేయడం మంచిదిగాదనీ అనుకొన్నాడు; ఎందుకంటే యేరమయంలోనైనా ధనదాసు బీజక్ పోయిందని తెలుసుకోవచ్చు. అతడు వణుకుతున్న నడకతో నాల్గుడుగులు ముందుకువేసి నిముషంలో భూగృహానికి చేరుకొన్నాడు. సమాధి తెరచివుందో మూసివుందో తెలుసుకోవడమే అక్కడకు వెళ్ళడంలోని ఆయనభావం. ద్వారం మూసివుండడం ఆయన చూశాడు. ఇంకా సంతోషంకోర్చి యెన్నో చక్రాలను త్రిప్పాడు. వెంటనే మందిరంలోకి వచ్చి మళ్ళీ అంధుడై పోయాడు. కర్ర బొడుచుకొంటూ సిపాయీలను దాటి కొద్ది సేపట్లోనే బాహ్య ప్రదేశానికి వచ్చాడు.

విద్రోహ సైన్యమంతా నిద్రలో మునిగివుంది. వాళ్ళందరూ మృతప్రాయంగా పడివున్నారు. చాగ్ డేరాల మధ్యగా కర్ర బొడుచుకొంటూ, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ ముందుకెళ్ళాడు. పహారావాడు జూచి పలకరించాడు. కాని మూగవాడు సమాధానం చెప్పలేడని వాడికి గుర్తొచ్చింది. అరే! వీడేగా గుడ్డి.

బిచ్చగాడు; రెండు - మూడు రోజులనుండి అడ్డా - ఆపూ లేకుండా మందిరంలో అటూ - యిటూ తిరుగుతున్నాడు.

పహారా ప్రదేశం దాటగానే ఆయన ఒక్కసారి పరుగు లంకిచుకొన్నాడు. ఇంకా ఆయన 100 గజాలైనా పరుగెత్తక ముందే సేసలో గోలరేగింది. బీజక్ మాయమైందని ధన దాసుకు తెలిసిపోయింది.

అదృష్టవశాత్తూ గుడ్డి బిచ్చగాడు ఈ త్రోవనే వెళ్లాడని వారెవరికీ సందేహం కలుగలేదు. వాళ్లా మందిరం చుట్టుప్రక్కలనే వెదకడం ప్రారంభించారు. బయటి పహారా మనిషి అతను బయటికి వెళ్లాడని చెప్పేటప్పటికే ఆయన చాల దూరం దాటివచ్చాడు.

ఆయన రాత్రి రి గటలకు నగరం చేరుకున్నాడు. ఫలానా సంకేతంగల వ్యక్తి వస్తే వెంటనే అతన్ని ప్రవేశించ నివ్వనలసిందిగా రాజ ప్రాసాదంలో చెప్పి వుంచాం. ఈ విధంగా ఆయన కిటికీ త్రోవన రావడంలో ఆలశ్యమేమీ కా లేదు.

ఆయన సరీగ్గా నేనూ - ధీరేంద్రుడూ వున్న చోటుకే వచ్చాడు. బీజక్ను చాంగ్ మళ్ళీ ఎగుర గొట్టుకొచ్చాడని వినగానే మా హర్షాశ్చర్యాలకు హద్దులేకుండా పోయింది. నా ప్రియమిత్రుణ్ణి మళ్ళీ కలుసుకొంటానన్న విశ్వాసం లేదు. ఇప్పటికే ఆయన మృత్యువాత బడివుంటాడని నేను నిశ్చయించుకొన్నాను. నేను స్వప్నంలోగూడా అనుకోని సాఫల్యాన్ని ఆయన పొందాడు. ఖజానా యిప్పటికీ సురక్షితంగానే

వున్నది. ఫిరంగులు ప్రయోగిస్తేనేగాని ఆద్యారం కదలదనడం నిశ్చయం. కాని వారికి మందుగుండును గురించిన జ్ఞానం శూన్యం. ఇప్పుడు నొహరీ స్వర్ణంతో ప్రజలను కొనలేడు. ఇక అతనికి యుద్ధం జేయడానికి యెక్కువమంది సైనికులు దొరకరు. మొదటికంటే యిప్పుడు మాస్థితి చాల మెరుగ్గా వుంది.

అరుణోదయంతో పాటు మళ్ళీ మేము యుద్ధసమితిని సమావేశపరచాం. అందు స్వయంగా మహారాణి అధ్యక్ష పీఠాన్ని అలంకరించింది. ఇక బక్సీ, అహ్మదా, ధీరేంద్రుమా, చాగ్, నేనూ రభ్యులం.

ప్రస్తుతంవున్న పరిస్థితిలోని ప్రతి అంశాన్ని గురించి చర్చించాం. మహాలును రక్షించాలని మేము నిశ్చయించు కొన్నాం. నొహరీ వెంటనే దండెత్తుతాడన్నది నిస్సంశయం. ఆ ఖజానాకోసం పిచ్చివాడైపోయిన ధనదాసు బీజక్ మా వద్దకు చేరిన తర్వాత శ్వాసగూడా పీల్చుకోడు.

మేము 5 రోజులవరకూ నిరీక్షించాం. చివరకు దండయాత్ర ప్రారంభమైంది. గుడ్డి బిచ్చగాడు గుప్తచరుడని ప్సారోగానీ, ధనదాసుగానీ నమ్మడానికి సిద్ధంగా లేకపోవడమే యీ ఆలస్యానికి కారణం. ధనదాసుకు చివరివరకూ చాంగే తనను యీవిధంగా బోల్తా కొట్టించాడని తెలియదనడంగూడా సంభవమే.

ఈ అయిదురోజుల్లో బక్సీగానీ, అతని సైనికులుగానీ ఒక్క క్షణంగూడా వూరుకోలేదు. మహాలు నిర్మాణంలో కుడ్యాలు చాలా బలిష్ఠంగా వున్నా అవి దండయాత్రను ఆప

గలిగినంత దృఢంగామాత్రం లేవు. మేము బయటి గోడ్డలో తుపాకులు కాల్చడానికి వీలుగా వుండేటట్లు చిన్న చిన్న కంతలు యేర్పరిచాం. విశేషించి మహారాణి నివాస స్థానాన్ని బాగా దృఢంగా తయారుచేశాం. ద్వారాలను మూసివేసి కిటికీలను ఇటుకలతో పునర్నిర్మించాం. తోటలో యీవైపు నుండి ఆవైపుదాకా ఒక కందకాన్ని త్రవ్వించాం. ప్రతిచోట ముళ్ళపొదలూ మొదలయిన అనేక ఆటంకాల నేర్పరిచాం.

ఈ రోజుల్లోనూ నగరంలో నూతన విశేషమేమీ లేదు. అందరూ మందకొడిగా వున్నారు. ఎవ్వరికీ, ఏపక్షాన చేరుదామన్నా సాహసం లేదు. అందరూ తటస్థులే. విజయం కలిగేవైపు తామున్నామని వుద్ధోపేక్షించడానికి తయారుగా వున్నారు. మహారాణిపట్ల వారికి భక్తివున్నా, నొహరీ శక్తిని జూచి వాళ్లా మెకు యేవిధంగానూ సహాయ పడలేకపోయారు. అల్పసంఖ్యాకులైన రాణి అగరక్షకులు యింత పెద్ద సైన్యాన్ని యెదుర్కో గలుగుతారన్న విశ్వాసం వారి కేమాత్రం లేదు.

ఆరవరోజు సూర్యోదయ సమయంలో మేము మహాలు పైకెక్కి చూశాం. నొహరీ ప్సారోల నాయకత్వంలో ఒక పెద్ద సైన్యం నదివొడ్డుగా రావడం కనిపించింది. తమ - తమ స్థానాల్లో దృఢంగా వుండమని బక్సీ తన సైనికులను ఆజ్ఞాపించాడు.

మేము నిశ్శబ్దంగా దండయాత్రకై ప్రతీక్షిస్తున్నాం. ఇది ఒకవైపు జిజ్ఞాస మరోవైపు వ్యాకులాలతో నిండిన సమయం. ఇది జీవితానికే గాక మితనీనగర సింహాసనానికి

గూడా సవాలని మేము బాగా తెలుసుకొన్నాం. మహారాణి ప్రాణాలు గూడా ఆపదల్లోనే వున్నాయి.

ఆ రోజుతా సైన్యం నావలమీద నదిదాటి ఒక సురక్షిత స్థానాన్ని చేరుకొంటున్నది. ప్రత్యాక్రమణ చేయాలని ధీరేంద్రుడు ప్రస్తావించాడు. కాని చాగ్ బక్సీలు ఈ ప్రస్తావనను నిరోధించారు; ఎందుకంటే అలా చేయడానికి మన విశాలమైన యుద్ధరంగంలోకి సోవాల్సివస్తుంది. అక్కడ అల్లు సంఖ్యాకంగా వున్న మన సైన్యం బహుళంగా వున్న ప్రతిపక్ష సైన్యంవల్ల డెబ్బ తినాల్సివస్తుంది. చివరకు మేము మా స్థానాల్లోనే వుండి ఆక్రమణకోసం ప్రతీక్షించసాగాం.

హోస్ వేషధారి ధనదాసు నొహరీ సైన్యంలో యిటూ అటూ తిరుగుతూండడం నేను చూశాను. మూడింట రెండువంతుల సైన్యం నది దాటగానే ఆక్రమణ ప్రారంభమవడానికి ధనదాసు ఆతురతే కారణమని అనుకొంటున్నాను. ధనదాసు స్వయంగా కొంత సైన్యాన్ని తీసికొని మహాలుద్వారానికి వచ్చి చేరుకొన్నాడు.

అటుతర్వాత జరిగిందొక చిన్న హత్యాకాండ. ఆ హత్యాకాండను సందర్శించకపోవడం నన్ను నేను అదృష్టవంతుణ్ణి అనుకొంటున్నాను. వాళ్ళు తమవెంట పెద్ద-పెద్ద నిచ్చనలను తెచ్చుకొని గోడలకు వేశారు. కాని అవి వెంటనే పైనుండి యినుప కడ్డిలతో త్రోసివేయబడ్డాయి. పైకెక్కడానికి సాహసించినవాడు అక్కడేపడి పైలోకానికి చేరుకొంటున్నాడు. రక్షకసైనికులు కొండల్లాగా తమస్థానాల్లో స్థిరంగా వున్నారు. సముద్రతీరంలో వున్న పర్వతాల్లాగా శత్రుతరం

గాలను ఎదుర్కొని వెనక్కు నెట్టివేస్తున్నారు. మా సైనికుల వర్గపున్న మా సైనికుల ధనస్సు బాణాలతో శత్రుదళాలను తీవ్రంగా దెబ్బకొడుతున్నది. ఒకడు చావగానే మరొకడు అక్కడ నిలబడుతున్నాడు. నాహారీ సైనికులంతా నిర్భీకులూ, నిర్లక్ష్యులూ.

రాత్రికాగానే యుద్ధం ఆగిపోయింది. శత్రువు లిక్కడి నుండి సురక్షిత ప్రాంతానికి తరలివెళ్ళారు. రాజప్రాసాదపు దక్షిణ-పశ్చిమదిశలో విశాల ప్రదేశమున్నది. అక్కడే వేల కొలది సిపాయీల డేరాల ముందు చలిమంటలు మండు తున్నవి. నగరానికి తూర్పునపున్న గృహాలన్నీ నాహారీ సైనికుల స్వాధీనంలో వున్నాయని మాకు తెలిసింది. రెండో వైపున నదివున్నది. ఈ విధంగా రాజప్రాసాదం నాల్గువైపులా ముట్టడించబడింది. ఇక మేము తప్పించుకుపోయే అవకాశ మేమీలేదు. అంత్య సమయంవరకూ పోరాడడం తప్ప మాకు మరోమార్గం లేదు.

సూర్యోదయంతో పాటే తిరిగి దండయాత్ర ప్రారంభమైంది. యుద్ధం ప్రారంభంకాగానే యీసారి దండయాత్ర చాలా భీకరంగా వుండడం మేము చూశాం; ఎందుకంటే రాత్రికే నాహారీ ఒక పెద్ద దుర్గభేదకయంత్రాన్ని తెచ్చాడు. సినేవా, బాబుల్, జెరూసలేం విజయూంగ్ సహాయం జేసిన యంత్రమేయిది. దీనిలో ఒక పెద్ద యినుకదూకం వుంటుంది. కొంతమంది మనుష్యులు కలసి దీనితో ద్వారాన్ని గుద్దుతారు. రెండుమూడు దెబ్బల్లోనే యెంతో బలంగా గోడలు గూడా నేలమీద కూలిపోతాయి.

చాంగ్ ధీరేంద్రులు ఘోర యుద్ధంలో నిమగ్నులై వున్నారు. అత్యవసర పరిస్థితుల కోసం భద్రపరచబడిన సైనికులతో నేను వున్నాను. ఆనాటి యుద్ధంలో ధీరేంద్రుడు గొప్ప వీరత్వాన్ని ప్రదర్శించాడని విన్నాను. తన అనుచరులు ఒక్కొక్కరుగా చనిపోనంతవరకూ, దుర్గభేదక యంత్రం ద్వారాన్ని బద్దలు గొట్టనంతవరకూ ముఖద్వారంనుండి అంగుళమైనా వెనక్కు తగ్గలేదు.

అదే సమయంలో హోరన్ లోనికి వచ్చాడు. అతడు యిప్పటికీ శత్రుసైన్యంలో దైవంగా భావించబడుతున్నాడు. ఇటు పశ్చిమద్వారానికి ఈగతి బట్టింది. అటు తూర్పుద్వారానికి గూడా అదేస్థితి. చాంగ్ పోరాడుతూన్న ద్వారంమీద గూడా అలాంటి దెబ్బలే తగులుతున్నవి. ఈ విధంగా రెండు వైపులా ఆపద ముంచుకొస్తున్నందువల్ల అందరూ మహాలు వైపుకు తిరగవలసిందిగా ఒక్కీ ఆజ్ఞాపించాడు.

ఈ తిరోగమనం గూడా క్రమశిక్షణతోనే జరిగింది. క్షతగాత్రులందరూ మహాలుకు తీసుకరాబడ్డారు. అక్కడ మహారాణి స్వయంగా తన చెలికత్తెలతో వారికి చికిత్స చేస్తోంది. మూడవఘూమున శ్వాస బీల్చుకోవడానికి గూడా వీలులేని యుద్ధ సమయంలో నాకు ధీరేంద్రుణ్ణి కలుసుకొనే అవకాశం దొరికింది.

నేను— పరిస్థితి చాలా భయంకరంగావుంది. వారివద్ద దుర్గభేదక యంత్రం లేకుంటే ద్వారందాటి వారు లోపలకు రాలేరు. బాహ్యకుండ్లాలు అంతఃపురపు గోడలకంటే దృఢం

గానే వున్నవి. మనమెలా ఎదుర్కొంటామో నాకు తెలియడంలేదు.

ధీరేం— నేను దీనికేమీ కలతజెందడం లేదు. ఇప్పుడైనా వారు కందకం దాటాలి. ఇది తేలిక విషయమేమీ కాదు.

నొహరీగాని, అతని అనుచరులుగానీ స్వల్ప కాలాన్ని గూడా వృధా చేయడంలేదని తెలుస్తోంది. కొంచెం ఆలస్యమైనప్పటికీ దుర్గభేదకయంత్రం ముఖద్వారంగుండా లోపలకు తీసుకరాబడింది. యుద్ధం మళ్ళీ ప్రారంభమైంది. ఇప్పుడు మా సంఖ్య చాలా తగ్గిపోయింది. కాబట్టి నేను నా రిజర్వు సైనికులతో యుద్ధంలోకి దిగాల్సి వచ్చింది. మహాలు ముందు భాగాన్ని రక్షించడంలో ధీరేంద్రునికి సాయం జేయడం నా వంతు.

మానవ హృదయం యింత క్రూరంగా వుంటుందని నేను స్వప్నంలోగూడా అనుకోలేదు. మాటి-మాటికి శత్రువులు ముందుకు రావడానికి ప్రయత్నించారు; మాటి-మాటికి వారు వెనక్కు నెట్టివేయబడ్డారు. ధనదాసు ఒక చేతిలో రివాల్వరు, మరొకచేతిలో తుపాకుతో తన అనుచరులను వుత్సాహపరుస్తున్నాడు. నొహరీ అటూయిటూ పరుగెత్తుతూ తన సైనికులను ఆదేశిస్తున్నాడు. ఆ ఆజ్ఞాపాలనగూడా అక్షరాలా జరిగిపోతున్నది.

ధీరేంద్రుడు అనుబిస్ రూపంలో పోరాడుతున్నాడు. ఆయన చంకలో గుండ్లసంచీ వ్రేలాడుతోంది. శత్రువులు యంత్రాన్ని కందకంవద్దకు తీసుకొచ్చినప్పుడల్లా ఆయన గురి

జూసి కాలేచ్చి కాల్పులకు ప్రతిసారి శత్రువులు బలి అవుతున్నారు. అలాంటి దెబ్బలు తిన్నతర్వాత యిప్పుడు యంత్రాన్ని ద్వారంవద్దకు తీసుకపోయే సైనికులెవ్వరూ నొహరీకి కన్పించలేదు.

రాత్రికాగానే యుద్ధం తీవ్రరూపం దాల్చింది. అంధకారంలో పోగాడడానికి మంచి అవకాశం దొరుకుతుందని నొహరీ ఆశించాడు. అతడు క్రొత్తసైన్యాన్ని యుద్ధంలోకి దించాడు. మేమూ యుద్ధం చేస్తూనేవున్నాం. ఇప్పుడు మా వద్ద మహాలు రక్షణకు సరిపోయే సైన్యంగాడా లేదు. మాస్థితి అలసటతో త్రాగుబోతుల్లాగా అయిపోయింది. ధనదాసు రాత్రి 10 గంటలకు ఒక యంత్రాన్ని మహాలు ద్వారంవద్దకు చేర్చడంలో కృతకృత్యుడయ్యాడు.

ధీరేంద్ర-బక్సీలు అక్కడకు పరుగెత్తినప్పటికీ అప్పటికే చాల ఆలస్యమైపోయింది. ఒక్క దెబ్బతోనే బయటి గోడ లోపలకు విరుచుకుపడింది. దానిమీదున్న గది గభీలున నేలపై గూలింది. ఒక గంట ప్రయత్నంతో వారు బాటను విశాలపర్చుకొన్నారు. బక్సీ-అతని సైనికులు ఎంతో శౌర్యంగా ఎదుర్కొన్నారు. కాని యిదంతా వ్యర్థమాతుందేమో ననిపిస్తున్నది.

అర్ధరాత్రికి యుద్ధ ముగిసిపోయింది. అలసట, ఆకలి, దప్పిక యిరుసైన్యాలలోనూ ఒక విధమైన రోగాన్ని ప్రవేశింపజేసినవి. దానిమూలంగా రెండు సైన్యాలూ ఆజ్ఞలేకుండానే విశ్రాంతికి వెనుదిరిగినవి. నొహరీ, బక్సీ లిద్దరూ తమ తమ భగ్ను స్థానాల్లో పహారాలను బెట్టారు.

“మహారాణి నీతోనూ, నీ మిత్రులతోనూ మాట్లాడ గోరుతున్నది” అని అహ్మసో వచ్చి నాతో చెప్పాడు. నేను నా స్నేహితులతో దర్బారుహాలుకు చేరుకోగానే బక్సీ గూడా అక్కడే వుండటం చూశాను. ఈ సమావేశంలో నేను దుబాసీసని చేశాను.

ధీరేం:- మహాలునుండి వెలుపలకు వెళ్ళే మార్గమే దైనా వుంటే మనకు మంచి అవకాశం దొరికినట్లే. నేను స్వయంగా చిన్న సైన్యాన్ని తీసుకొని శత్రువులను వెనుక వైపుగా ముట్టడిస్తాను. అలాంటి ఆకస్మిక ముట్టడివల్ల శత్రు సమూహాల్లో కల్లోలం వ్యాపించి యంత్రాన్ని తమ స్వాధీనంలో వుంచుకోలేక పోతారు.

చాంగ్:- ఇక్కడలాంటి మార్గమేదైనా వున్నదా ?

ఈ మాట నేననువదించి వినిపించగానే సంతోషంతో బక్సీ నా భుజంపై కొట్టినదెబ్బ నన్ను చాలా వ్యాకులపరచింది. అతడన్నాడు— అలాంటి మార్గమున్నది. నేను దాన్ని గూర్చి ఆలోచించకపోవడం మూఢత్వమే. సొరంగ మార్గమున్నది. అది మహాలునుంచి పట్టణ మధ్యభాగంలోకి పోయి అక్కడ పైకివస్తుంది. తిరిగి అతడు ధీరేంద్రుని వైపుకు తిరిగి అన్నాడు—దీన్ని నేను అనువదించి వినిపించాను—“మీరు నా వెంటవస్తే నేను స్వయంసేవకులను (స్వచ్ఛంద) అప్పగిస్తాను. వీరిలో నాకు తెలిసిన వారినే యేరుకొంటాను. వారిని నేను సగరంవరకు తీసుకువస్తాను. తిరిగి మనం నొహాకీ వెనుక వైపుగా ముట్టడిద్దాం. అతడి సైన్యాన్ని చీల్చి చెండాడుతూ మహాలులో ప్రవేశించి యంత్రాన్ని మన స్వాధీనం చేసుకొం

దాము. ఒక్కసారి దానిని స్వాధీనం చేసుకొంటే ఈ నరపిశాచాన్ని నది ఆవలివైపుకు నెట్టివేయ గల్గుతామని ఆశించవచ్చు.

అదే సమయంలో ఒకడు వగర్చుకుంటూ వచ్చి చెప్పాడు—నొహరీ ఒక దూతనుబంపాడు. అతడు మహారాణిని కలుసుకో గోరుతున్నాడు. వెంటనే ఆ వ్యక్తి రాణి సమక్షంలోకి పిలిపించబడ్డాడు. అతడు మోకరించి రాణికి సమస్కరిస్తూ అన్నాడు—మహారాణీ, నొహరీసేనాని తమకు 'వందనాలు' పంపాడు. తాను చక్రవర్తినిగూడా చెప్పాడు. ఇంకా సందేశమిది—“నీకు ఒక్క అవకాశంమాత్రం వుంది. నీకై నీవు మాకు లోబడితే మేము నిన్ను దేశబహిష్కారము మాత్రమే చేస్తాం. వైరం బెట్టుకుంటే నీకు మృత్యువు తధ్యం.”

ఇప్పటివరకూ, కూర్చొనివున్న మహారాణి లేచి నిలబడింది. ఆమె నేత్రాలు నిస్సంకోచం వున్నాయి; వదనంమీద రక్తం చింనుతోంది; అధరాలు కంపిస్తున్నాయి.

ఆమె చాలా గంభీరంగా అన్నది—వెళ్ళు; వెళ్ళి నీయజమానితో చెప్పు. మితనీనగర మహారాణి సెరిసిస్, విశ్వాస ఘాతకుల హస్తాల్లోగాని, లేక వారి అనుచరుల హస్తాల్లోగానీ మరణించడానికేమీ వెనుదీయదు.

వచ్చినవ్యక్తి ఒంగి సమస్కరించి తన బాటన వెళ్ళాడు. నేను బక్షి వైపుకు చూశాను. అతని హస్తం కరవాలంమీద వున్నది. నేత్రాలు రక్తరంజితాలైనాయి. అధరాలు కంపిస్తున్నాయి.

అ భయంకర దినాల్లో, మేము మా శరీరాలనూ, యితర పనులనుగూడా మరచిపోయాం. ఆకలైనప్పుడు తినడం, అలసటమూలంగా నిద్రవస్తే వివసులమై నిద్రించడం.

ఇంకా చాలరాత్రి నుండగానే బక్సీ తన సైనికుల నందరినీసమావేశ పరచాడు, కేవలం మహాలు పహారాకుగాను అక్కడక్కడ నుంచబడ్డవారు తప్ప. తానొక భయంకరమైన పనిలో ప్రవేశించబోతున్నాడని తన సైనికులకు విప్పి చెప్పాడు. అతడు విస్తారంగా చెప్పకపోయినా ఈ వెళ్ళేవారిలో ఒక్కడు గూడా బ్రతికిరావడం సంభవం కాదన్నమాట స్పష్టమేళాడు. తర్వాత స్వచ్ఛంద సేవకులను ముందుకు రమ్మన్నాడు. వారిలో సత్తిఒక్కడూ ముందుకు వచ్చినవాడే. అటుపైస బక్సీ నా తోనూ, అహ్మదా తోనూ చెప్పాడు — “నే నాశించినట్లే అయింది. వాస్తవంగా మహారాణి చాలా అదృష్టవంతురాలు; ఎందుకంటే ఆమె సింహాసన రక్షణార్థమై యిటువంటి రక్షకులు దొరకడం సామాన్య విషయం కాదు.

బక్సీ తన కార్యసాఫల్యానికి 50 మందిని మాత్రమే కోరుతున్నాడు. అందువల్ల అతడు స్వయంగా సైన్యంవైపుకు వెళ్ళాడు. అతడు ఏ సైనికుని వక్షస్థలంమీద తన చేయి పెడతాడో అతడు వెంటనే వేరై తన మిత్రుల కభిముఖంగా నిలబడుతున్నాడు. ఈ గుంపు రాణి, ధాత్, అసుబిస్లు వున్న దర్బారు హాలువైపుకు వెళ్ళింది. ఇప్పుడుగూడా నా మిత్రులు

చక్రవర్తి అంగరక్షకుల దృష్టిలో ప్రాచీన మిశ్ర దేవతలే. వారి యీ కృత్రిమ వేషాన్ని తొలగించాలని నేనెన్నోసార్లు అహ్మ సోతో చెప్పానుగూడా. కాని రాణీ, అహ్మసోలు “అలా చేయడం మనకు చాల హానిగా పరిణమిస్తుంది, యిలా ఇంకా కొన్నాళ్ళు వుండనివ్వండి” అని నాతో అన్నారు.

ఇరుపక్షాల సైనికులు తమ పూర్వజుల దేవతలు సృష్టి మీదికి దిగారని, మానవులతో భుజంకలిపి యుద్ధం జేస్తున్నారని అనుకొంటున్నారు. ఈ అంధవిశ్వాసుల దృష్టికి యివేమీ అసంభవంగా కనిపించడంలేదు. ట్రాయ్ విజయంకోసం ఒలం ష్ డేవుడు ట్రోజన్ పక్షానచేరి యుద్ధంచేసిన ఆ దృశ్యాలు జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. ఇలాంటి వుదంతమే మిశ్రదేశ చరిత్రలోగూడా కనిపిస్తుంది. నిజంగా ఈ భయంకర యుద్ధంలో, యిరువారు సైనికులూ రాణీ - నౌహరీల పక్షాన యుద్ధం చేస్తున్నామన్న తలంపుకంటే, తాము అనుబిస్ - హోరస్ల పక్షాన పోరాడుతున్నట్లుగా భావించారు.

కనుక యెన్నుకోబడ్డ సైనికులు అనుబిస్ స్వయంగా తమకు నాయకత్వం వహిస్తాడని తెలిసినప్పుడు వారి హృదయం అసంతో త్సాహంతో నిండిపోయింది. మృత్యు దేవతకంటే వారి శరీరాలను రక్షించే వారెవరు?

నేను స్వయంగా ఆ సైన్యంవెంట సొరంగ ద్వారం వరకూ వెళ్లాను. దానిని జూచిన నాకు మేరి సరస్సువొడ్డున గల ప్రాచీన మిశ్రీయుల భూగృహాలు జ్ఞాపకం వచ్చినవి. వాటికో 3000 గదులున్నాయి. వాట్ని స్వయంగా నా కళ్ళతో జూశాను. మాకు ముందుగా మహాలు గులా

మొకడు కాగడా తీసికొని నడుస్తున్నాడు. మేము ఒక గది నుండి రెండో గదికి చేరుకొనేసరికి అలసిపోయాం. ఆ గోడలను జూసి నాకు మరీ ఆశ్చర్యం వేసింది. అవి నాలుగు గజాలకంటే ఎక్కువ వెడల్పుగా వున్నాయ్. రాజ ప్రాసాదం మంచి బలిష్ఠమైన పునాదులమీద నిర్మించబడింది.

మేము చివరకొక పెద్దగదికి చేరుకొన్నాం. దాని వైశాల్యం 500 గజాలకు తక్కువవుండదు. దీని పైకప్పు ఎంత ఎత్తుతక్కువగా వున్నదంటే పొడవైన వ్యక్తి దానిని తాకడానికి మునివేళ్ళమీద నిలబడే అవసరం లేదు. నేను ఇంజనీరును కాను; కాని యింత విశాలమైన కప్పును భరించడానికి ఒక్క స్తంభంగూడా లేకపోవడం చాల విచిత్రంగావుంది. కాగడావాడు తన కాగడాతో కూర్చున్నట్లున్న విగ్రహం ముందుగా త్రోవదీశాడు ఈ విగ్రహంగూడా మితనీహర్షి మార్గాన చూచిన ఆసీన దేవతల విగ్రహం లాంటిదే.

బక్సీ స్వయంగా ముందు నడిచాడు. అతడేదో యంత్రం త్రొప్పిస్తోంది. ఆ విగ్రహం తిరిగటం ప్రారంభమవగానే మాముందున్న గోడలో ఒక సొరంగం యేర్పడింది. అందులో కొన్ని సోపానాలు ముందుకు పోతున్నట్లు కన్పిస్తున్నాయి. ఇక్కడ బక్సీ సమస్కార పూర్వకంగా నావద్ద సెలవు తీసుకొనా. ఇంకా ఒక్క మాటైనా మాట్లాడకుండా క్రిందకుదిగి కొన్ని జాతు వెళ్ళిసతర్వాత తిరోపాతుడయ్యాడు. అతని సైన్యం ఒకే ంక్తిగా నడుస్తోంది. నాకప్పుడు వారు సమీపంగా పోతున్నారు. కాగడా వెలుగుగో నేను వారి ముఖాలను చూశాను వారిలో భయచిహ్నాలు నామ

మాత్రంగానైనా లేవు. వారు ఎక్కడకు వెళ్తున్నారో వారికి తెలియదు. వారు పెద్దవిపత్తుల్లో అడుగు వేయబోతున్నారని వారికి తెలుసు. తాము విశ్వసించడమేగాక పూజిస్తూన్న దేవత కెప్టెన్ కాగా వారు ఆయన వెనుక నడుస్తున్నారు. ఈ దృశ్యం నాకు అద్భుతంగా తోచింది. ఈ వీరులు కర్తవ్య నిర్వహణార్థం తమ ప్రాణాలను బలిజేయడానికి వెళ్తున్నారు.

ఆఖరు వ్యక్తిగూడా దాటిపోయాడు. ఇప్పుడు కాగడా వాడితోపాటు నావద్ద ధీరేంద్రుడు మాత్రం మిగిలాడు. ఆయన వెంటనే నా భుజంమీద చేయివేసి ముందుకు పంపాడు. ఆయన శృంగారముఖం నా నోటిదాకా వచ్చింది. ధీరేంద్రుడు మెల్లగా చెప్పాడు - సెలవు ప్రొఫెసర్. ఈపనిలో మనిద్దరం ప్రాణాలతో తిరిగి పోకపోయినా లోపమీ లేదు. మనకు వెనకా ముందెవ్వరూ లేరు. ఒక్క సారైనా జ్ఞాపకం రావడానికి నాకు భార్య బిడ్డ లేవ్వరూ లేరు. నే నొకప్పుడు ప్రయాణంలో వుంటూండేవాడను. అక్కడ సాయం సమయాల్లో నూగుజీడిలు సంచినిండా పోసుకొని 'ఘనరోబాగ్'కు వెళ్ళి చిన్న చిన్న పిల్లలకు పంచిపెడుతూండేవాడిని. నేను చిరునవ్వు నవ్వాను. నా విషయంలోగూడా అలాగే జరిగిందొకప్పుడు.

ధీరేంద్రుడు విరగబడి నవ్వాడు. 'కాగడావాడు ఆయన ముఖంపైపు విచిత్రంగా జూశాడు. అనుబిస్ నవ్వుడమంటే వాడికింకా ఆశ్చర్యం కల్గింది.

ధీరేం:- మనమంతా ఒకే తరగతికి జెందినవారం.

వృద్ధులూ

తర్వాత ఆయనేమీ అసకుండానే ఆ అంధకారంలో లీనమయ్యాడు. వేగంగా పోతున్న ఆయన పదధ్వనులు మాత్రం వింటున్నాను.

నేనప్పుడు కాగడా వానితో అన్నాను—‘నీ విక్కడే వుంటావుగదూ?’

అతను తల వూపుతూ చెప్పాడు—అవును. ఎందుకంటే ఈ ద్వారం సర్వదా తెరచేవుంటుంది. ఒక చిన్న పైస్యం దీని రక్షణకు వస్తూన్నది.

సొరంగంలోని చీకటివల్ల నా మనస్సు చెడిపోతున్నది. భయంగా “నేను తిరిగి యిక్కడ నుండి వెళ్ళడమెలా!” అన్నాను.

కాగ:- తమకు నా కాగడాను తీసుకపోండి. చీకట్లో భయపడడానికి నేను పసిబిడ్డనేమీ గాదు. నేను బాటకు కాపలాగూడా కాయాలి. కాగడా తీసుకొని నేలవైపు చూస్తూ వెళ్ళండి. తమకు దుమ్ముమీద మా పదచ్ఛాయలు కన్పిస్తాయి.

వాడు నా పిరికితనాన్ని అపహాస్యం చేస్తూండడం చూశాను. కాని యేమైనా నాకు అంధకార బంధురంగా వున్న ఆ పాతాళలోకంలో వుండడం యిష్టంలేదు. నేనక్కడి నుండి రాజ ప్రాసాదంలోకి వెళ్ళాలనుకొన్నాను. అక్కడ గూడా ధగధగ మెరుస్తూన్న కత్తులమధ్య వుండాల్సి వచ్చినా సరే.

నేను వాడి చేతినుండి కాగడా తీసుకొని వాడు చెప్పింది పూర్తిగా నిజమేనని తెలుసుకొన్నాను. వేలసంవత్స

రాలుగా దుమ్ము-దూళి అక్కడ పడివుంది. దానిమీద మా పాదరేఖలు స్పష్టంగా వున్నాయి. ఆ పెద్ద హాలుదాటి ఒకటి తర్వాత వొకటిగా ఆ చిన్న గదులను దాటాను. అప్పుడు విన్పించిన ద్వనికి నా శరీరంలోని రోమ రోమం భయకంపితమైంది. ఇదొక సైనికుల గుంజని తర్వాత తెలుసుకొన్నాను. అది సొరంగ రక్షణకు వేల్చోంది. వారి నాయకుడు నాగొంతు పట్టుకొన్నాడు. నేను వ్యతిరేక పక్షంవాడినని అతడనుకొన్నాడు. నేను నిస్సహ జైదాను. కాని వేదో విధంగా అతనికి నా పరిచయమిచ్చాను. అప్పుడా సైనికులు ఎంతో ఇదిగా క్షమించమని ప్రార్థించారు. ఎందుకంటే మహారాణి నా మాట వింటుండని వారికి బాగా తెలుసు.

అక్కడినుంచి రాజమహాలుకు వచ్చిచూస్తే నాకు చాలా ఆశ్చర్యమేసింది. అక్కడ నలువైపులా పట్టపగలుగా వెలుగు కన్పిస్తోంది. నాకు సమయజ్ఞానం లేకుండాపోయింది. మహాలంతా నీరత్వంతో నిండియుండడం నాకింకా ఆశ్చర్యం వేసింది. యుద్ధం పునఃప్రారంభమైందేమోనని నేను అనుకొన్నాను. నేను వెంటనే మహారాణి గదికి వెళ్ళాను. చాంగ్-అహ్మసో లిద్దరూ అక్కడే వున్నారు.

నేను:- వారింకా యుద్ధం ప్రారంభించలేదా ?

అహ్మసో అన్నాడు-ఇంతవరకూ లేదు. ఏసమయంలో నైనా ఆరంభం కావచ్చు. నొహరీ తన సైనికుల సందర్శి మహాలు వెలుపలవున్న మైదానంలో నిలబెట్టాడు. ఒకేసారి నాల్గువైపుల నుండి మహాలును చుట్టుముట్టాలన్న సంకల్ప

మున్నట్లుగా వెలుస్తోంది. భగ్న భాగంలోనే ముట్టిసి జరుగుతుందనడంలో సందేహం లేదు.

బక్సీ తన సైనిసంచాలనాన్ని ఒక సమర్థుడైన సహాయకుని చేతికి అప్పగించాడు. ఇక మిగిలిన సైన్యం నాల్గు దళాలుగా విభజించబడి మహాలుయొక్క వేరు వేరు భాగాల రక్షణార్థమై పంపబడింది. ఈ అంఖిమ యుద్ధపు సమాచారాన్ని తెలియజేసే ముందు సెరిసిస్ మహాలు నిర్మాణం యెలాగున్నదో చెప్పడం అవసరమని అనిపిస్తోంది.

రాజ ప్రాసాదం నది కుడివైపు వొడ్డునవున్నది. నదీ-ముఖద్వారాల మధ్యవున్న వెడల్పైన రాతిమెట్లు కాశీలోని సంచగంగాఘాట్లాగ నిర్మించబడి వున్నాయి. ఈ మెట్లమీదనే నిలబడి రాణి మా ఆగమన సమయంలో సాష్టాంగపడ్డది. ముఖద్వారానికి లోపల, విశేషించి రాజ భవనపు ఉత్తర-పశ్చిమ-పూర్వదిశల్లో వుద్యానవన మున్నది. దక్షిణపువైపున నాల్గుగోడలకు ఆనుకొనే రాజభవనం వున్నది.

ఈ దక్షిణ భాగం చాల బలంగావుంది. ఎందుకంటే రాజభవనం ఒక పర్వతంమీద నిర్మించబడి వుంది. దగ్గర-దగ్గరగా వున్న వెలుపలి గోడలు చాల యెత్తుగా వున్నందువల్ల సోపానాలు నిర్మించడం కష్టమైన పని.

విద్రోహులు ప్రధాన ద్వారాన్ని దాటి వుద్యానాన్ని గూడా వశం చేసుకొన్నారు. రాజభవనానికి ఎదురుగానూ, దర్బారు-భవన ద్వారానికి కొంచెం ఎడమవైపుగావున్న గోడ ధ్వంసం చేయబడింది. గోడ సప్తచోరుకు చుట్టప్రక్కల యెన్నో చిన్న-చిన్న గదులున్నాయి.

దర్బారు భవనపు చివరిభాగంలోని చలువరాతిమెట్లు, రాణి అభ్యంతర మందిరానికి చేరుకొంటాయి. ఇక్కడే మహారాణి శయన మందిరం, సింహాసనా గృహం వున్నాయి. ఈ చలువరాతిమెట్లు తప్ప పైకి పోవడానికి మరో మార్గమేదీ లేదు. పాడైపోయిన దోవను బాగుజేయాలని మేమనుకొన్నాం.

ఆ మార్గాన్ని అలాగే వుంచితే శత్రుసైనికులు లోపలకు రావడం సులభమనీ, మా సైనికులు వెనుకంజ వేయక తప్పదనీ అనుకొన్నాం. అందువల్ల మేం మొదట్లో అనుకొన్న విధంగా సోపానాల ద్వారానికి అవరోధాన్ని యేర్పాటు జేశాం. తోటలోని యిసుకను బస్తాలకుపట్టి మేమీ ఆటంకాన్ని యేర్పరిచాం. మెట్లు 15 మంది వరుసగా నిలబడి యుద్ధం చేయగలిగేటంత వెడల్పుగా వున్నాయి. అక్కడ ప్రక్కలనుండి వచ్చి పైన బడతారన్న భయంలేదు. భవనం శిలా నిర్మితంగాబట్టి నిప్పంటిస్తారన్న భయంగూడా లేదు. ఈ విధంగా పెద్దహాలు శత్రువులు స్వాధీన మయ్యేస్పటికి మేము మరో సురక్షితస్థానానికి వెళ్ళవచ్చునని పాఠకులకు స్పష్టంగా అర్థమై వుండవచ్చు. మాతోపోరాడడానికి బహుశా సంఖ్యాకంగా వున్న నొహరీ సైన్యం అక్కడకు రాలేదు. అందరూ ఒకేసారి రావడానికి వీలులేదు.

ఎన్నో గంటలనుండి దండయాత్రకై మేము నిరీక్షిస్తున్నాం. మొదటిరోజు కలిగిన శ్రమవల్లనే, నేను పొడుం-పొడుం అయిపోయాను. మహారాణి నన్ను యేమన్నా లినమని బలవంతం జేసింది. భోజనం చేసినశర్వాత నిద్రొచ్చింది.

వేడి తీవ్రంగా వున్నా, పైగమల్లో ఒకటి చల్లగావుంది. దాని లోనే ఒక చాపమీద పడుకొన్నాను. కొద్దిసేపల్లో బాగా నిద్రపోయాను.

నేనెక్కువసేపు గూఢా నిద్రబోలేను. అకస్మాత్తుగా మేల్కొన్నాను. నేను లేచి చూసేసరికి మహారాణి కిటికీవద్ద నిలబడివుంది. నేను నిర్బానగానే నన్ను దగ్గరకు పిలిచి ఆమె అన్నది— “మిమ్మల్ని మేల్కొల్పించమకు ఎంతో చింతిస్తున్నాను. క్షమిస్తారని గూఢా ఆశిస్తున్నాను. నేను మీతో అసలు విషయం చెబుతాను. మీరు బుద్ధినుంతురూ, అనేక భాషలు తెలిసినవారు. నాకు తెలిసినంతవరకు నా రోజులు దగ్గర కొచ్చాయనీ భావిస్తున్నాను.”

ఆమె కిటికీవైపు చూస్తున్నది. మా క్రింది భాగంలో మితనీ నగరమున్నది. దాని భవనశిఖరాలూ, కప్పులూ సూర్యరశ్మిలో మెరుస్తున్నాయి. రోడ్లమీద ప్రజలు చీమల్లాగా పారాడుతున్నారు. బజార్లన్నీ మృదుస్వయంగా వున్నాయి. రైతులు తమ తమ వస్తువులను అమ్ముతున్నారు. ఈ భయంకర విస్ఫలన సమయంలో గూఢా ప్రజల నిత్యవ్యవహారాలు మామూలుగా జరుగుతుండడం చూసి నేను ఆశ్చర్యపోయాను. వాస్తవంగా అక్కడి స్థితిగూఢా అలాగే వుంది. ఎందుకంటే రాజసంహారవాన్ని గూర్చిన చింత మహారాణి— నొహరీలకు మాత్రమే.

మహా:- థోఫ్ మహ్, చెప్పకునేటంత మహత్వం గల వారు కాదు రాజులు-రాణులు. వేలకొలది సంవత్సరాల

నుండి నా పూర్వీకులు వీరిని శాసిస్తూ వచ్చారు. ఆ తర్వాత తమ-తమ సమయాల్లో యెందరో రాజులు ప్రజలను తమ కన్నబిడ్డలాగా చూసుకొన్నారు. మితనీనగర గౌరవమంతా ప్రాచీన మిశ్రదేశపు అమృతమైన సభ్యతా మీ ముందు కనిపిస్తూనేవుంది. ఈ సభ్యతోద్ధరణకూ, ప్రతిష్ఠకూ భేదీయ చక్రవర్తులే కారకు లైనప్పటికీ యిప్పుడు ప్రజలు ఆ రాజవంశాన్ని యే మాత్రంగానైనా లక్ష్య పెడుతున్నారా? ఈ విధంగా అమ్మకాలూ- కొనుగోళ్ళూ జరుపుకొంటున్న ప్రజలకు మా ఆపదలతో నిమిత్తమేమిటి?

నేనా ఆల్పవస్కురాలైన రాణి హృదయం దుఃఖ సంతప్తం గావడం గ్రహించాను. అయినా ఆమెను ఓదార్చడానికి నాకు తగిన మాటలేవీ దొరకలేదు.

నేను:- మహారాణీ, విధివశాత్తూ మనం లోగడ పుణ్యాలు చేసివుంటే, దానికి ప్రతిఫలంగా సత్ఫలితమే లభిస్తుంది. అలాగాక మనం పాపాలే జేసివుంటే యిప్పుడా పాపాలకు ప్రాయశ్చిత్తం మాత్రమే జరుగుతోందని అనుకోవాలి. మనం భయపడాల్సిన అవసరం లేదు.

ఇదే సమయంలో పూదోటనుండి భయంకరమైన చప్పట్ల శబ్దం వినిపించింది. అది పర్వతాన్నీ, మహాలునూ, పూదోటనూ - అన్నిటిని సరిధ్వనింపజేసింది.

ఎల్లాగైనా సరే నొహారీ యీరోజు మహల్లో ప్రవేశించాలని నిశ్చయించుకొన్నట్లు యుద్ధారంభంనుండి అనిపిస్తూనేవుంది. ఆక్రమణ యెంత ప్రణాళికాబద్ధంగానూ, ధైర్యంగానూ వున్నదంటే దాన్ని జూచి నా హృదయం కంపించిపోయింది. మాటి మాటికి విద్రోహులు ముందడుగు వేయడానికి తీవ్రంగా ప్రయత్నిస్తున్నారు. కాని అంగరక్షకులు గూడా సిద్ధంగానే వున్నారు.

ఒక్కసారిగా తూర్పు - పశ్చిమాలనుండి దండయాత్ర ప్రారంభించబడింది. కాని దానిని ఆపడానికి పెద్దగా కష్టపడాలి అవసరం లేకపోయింది. కుడ్యభాగం శిథిలమైన వైపునుండి ఆక్రమణ ప్రారంభమైంది. మహాలులో నొహారీకి తెలియని రహస్యాలేవీ లేవు. దర్బారు జరిపే ఆ పెద్ద హాలును స్వాధీనపరచుకొంటే రాజ్యమంతా తన అధీనమైనట్లే ననుకొంటున్నాడు. అప్పుడు ప్రతిపక్షులు ఆత్మసమర్పణైనా చేసుకోవాలి, లేక చలువరాతి మెట్లమీదుగా పైకెనా పారిపోవాలనీ అతని ఉద్దేశ్యం.

చాంగ్, అంగరక్షక దళంతోపాటు ధ్వంసభాగపు రక్షణార్థంగా తన రివాల్యూరు తీసికొని సిద్ధంగా వున్నాడు. పంక్తులు - పంక్తులుగా శత్రుసేన లోనికి రావడానికి సిద్ధంగా వున్నది. స్వయంగా ధనదాసు లోపలకు రావడానికి తీవ్రయత్నం చేస్తున్నాడు. చాంగ్ రివాల్యూరు క్షణంసేపు గూడా

వూసుకోవడంలేదు. పిచ్చివాడిలా తిరుగుతున్న ధనదాసును యింతవరకూ కాల్చుకుండా వుండడం ఆశ్చర్యకరమైన విషయమే. అసలు హోరస్, ధాత్లు యిద్దరూ బతికి వుండడమే ఆశ్చర్యం. ఇద్దర్నో ఆంశికంగా అమరత్వమేమీ ప్రవేశించలేదుగదా? అంగరక్షక సైన్యంగూడా నష్టనష్టప్పటికీ శత్రువులుగూడా యెంతో కోల్పోయారు. ఎందుకంటే వాళ్లు సురక్షిత మార్గాన ముందడుగు వేయడంలేదు. భగ్నాంశం వైపుగా యెవరన్నా ముందుకు రావాలని ప్రయత్నిస్తే చాంగ్ రివాల్యూ, బక్సీ సైనికుల తక్కువ పరంపరలు వాళ్ళ నక్కడనే హతమార్చుతున్నాయ్. శత్రువులు శిథిలమైన ఫానాన్ని చేరుకొన్నప్పుడు యిరుపక్షాలకూ ముఖాముఖీ యుద్ధం జరుగుతోంది. ఆ దృశ్యం చాలా భీతిని గొల్పుతున్నది. — నేను అక్కడకు వెళ్ళలేకపోవడం మంచిదైంది. లేకుంటే యీ కొట్లాటలో నా మూషిక శరీరం ఒక్క క్షణంగూడా వుండగలిగేదికాదు.

ఇంతసేపూ నేను మహారాణివద్ద, సింహాసనపు గదిలో వున్నాను. మధ్య మధ్య పరిస్థితుల తెలుసుకోవడానికి హాలులోకి వెళ్తూంటాను.

చివరకు వాయుగమనం మారింది. ధనదాసు తన రివాల్యూరు బలంతో లోనికి మార్గం చేసుకొన్నాడు. అతడు ముందడుగు వేయగానే విద్రోహ సైనికులు కొందరు అతని వెంట నడిచారు. వాళ్ళను వెనక్కు నెట్టి వుండేవాళ్ళేగాని, ఇంతలోనే నొహరీ ప్సార్లోలు తమ రిజిస్ట్రేషన్లతో వచ్చి పడ్డారు. వాళ్ళు పెద్ద జయఘోషంతో, కరితాళ ధ్వనులతో

పూదోటను దాటుతూ అటకాయించిన చోటుకు వచ్చి చేరారు. చాంగ్, ఆయన అనుచరులూ, హాలుమధ్యకు తిరిగి వచ్చేశారు. మరోమారు యుద్ధం ప్రచండరూపం దాల్చింది. సహాయక కెప్టెన్ ఇతరచోట్ల వున్న సైనికు లందర్నీ తిరిగి రమ్మని ఆదేశించడం మంచిదయింది. ఎందుకంటే పైకి రావడానికి మార్గమదొక్కటే. దాన్ని శత్రువు లాక్రమించుకొన్నప్పుడు పైకిరాలేక పోవడమేగాక అక్కడే హతమైపోతారు. దాదాపు అయిదు నిమిషాలవరకూ ఆ విశాలమైన హాలులో యుద్ధనాటకం అభినయించ బడుతూంది. నొహరీ, ప్సార్, ధనదాసులు ప్రాణాలకు తెగించి ఇందులో పాల్గొంటున్నారు. నొహరీ మధ్య మధ్యలో నవ్వుడంచూచి తనకు విజయం తధ్యమని విశ్వసిస్తున్నాడని నేననుకొన్నాను.

ఇప్పుడిక అంగరక్షకులు తమ చివరి రక్షణ స్థానానికి తిరిగివచ్చారు. చాంగ్ రివాల్వరు యీ వెనకడుగు వెయ్యడాన్ని ఎంతో చాకచక్యంతో ఆపివేసింది. లేకుంటే వీరిపై శత్రుసైనికులు విరుచుకుపడి వుండే వాళ్ళు. అందరికంటే వెనుక వున్నది చాంగ్. ఇప్పుడిది చివరిక్షణం. జీవన్మరణ సమస్య అయింది. పదిహేనుమంది అటకాయంపుకు వెనుక భాగంగా, శత్రువులను ముందుకు రానివ్వకుండా చేయడానికి సిద్ధంగా వుంచబడ్డారు. మిగిలిన వారంతా పైగదిలోకి చేరుకొన్నారు. ఖాళీఅయిన చోటుకి మరొకడు వస్తూండేవాడు. హలంతా శత్రుమూకతో క్రిక్కిరిసి పోతున్నది. ఒక్క బాణంగూడా వృధాకావడంలేదు. ఎవడై నా సోపానాలపైవుకు

పోవాలని ప్రయత్నిస్తే బాణానికో, తుపాకీగుండుకో బల్లియై పోతున్నాడు.

సోపానాలపైకి వచ్చేవాళ్ళలో స్నానం ముందున్నాడు. అయిదారడుగులు ముందుకు సాగనిచ్చి చాంగ్ రివాల్వరు పేల్చాడు. స్నానం బీత్కారం చేస్తూ మెట్లమీదకు ఒరిగి దొర్లుకుంటూ క్రిందికి వెళ్ళిపడ్డాడు. తర్వాత ఇంకొక సిపాయికి ఇదే గతిబట్టింది. ఈ విధంగా గుమిగూడిన వాళ్ళు గలభా చేస్తున్నారు. ముందుకువచ్చినవాడల్లా పడిపోతూనే వున్నాడు. అయినా వెనుకనుంచి వాళ్ళ శవాలపైగా ముందుకు వస్తూనే వున్నారు. ఇదే సమయంలో చాంగ్ అక్కణ్ణించి నావైపుకు పరుగెత్తాడు.

నేను:- యే, దెబ్బ తగిలిందా ?

చాంగ్:- దెబ్బ తగలడమేమిటీ? అంతకంటే అధికమే. నా వద్ద శత్రుసైన్యాలనాపే సాధనాలు పూర్తిగా అయిపోయినాయి.

ఎంత దురదృష్టం ! ధనదాసు గూడా తన రివాల్వరు నుపయోగించక పోవడం, నేను చూస్తూనే వున్నాను. అతని సామగ్రి గూడా అయిపోయినట్లుంది. చాంగ్ మహాశయ్యుడు తన రివాల్వరు బలంతోనే ఇప్పటివరకూ శత్రువుల నాప గల్గాడు.

నేనడిగాను:- ఇంకెంతసేపు ఆపగలరు ?

చాంగ్:- మరికొన్ని నిమిషాలవకు మాత్రమే. తమ సంఖ్యబలంతో వాళ్ళెప్పుడైనా ముందుకు రాగలరు.

ఆయన ఇంకా నాతో మాట్లాడుతూనే వుండగా ధనదాసు అనేకమందిని వెంటేసుకుని అక్కడకు వచ్చాడు. అతని చేతిలో తల్తల్లాడుతూన్న కత్తివుంది. అతడు కళ్ళు మూసుకొని ఎడా-పెడా కత్తి తిస్సుతున్నాడు. బీజ్స్ ఎప్పుడు చేతికి వస్తుందా? ఖజానా నెప్పుడు స్వాధీనం జేసుకుందామా? అన్న భావంతో అతనికి మరో ఉద్దేశ్యం లేదని నేననుకొన్నాను అతడు ముందడుగు వేయగానే అటకాయిస్తున్న అంగరక్షకులు వెనకడుగు వేయొచ్చింది. అటకాయగపుకు గాను యేర్పాటుచేసిన యిసుక బస్తాలు గూడా పడిపోయినాయి. మహారాణి గూడా పారిపోయి సింహాసనం గదిని శరణుజొచ్చింది.

సింహాసనానికి వెలుపలవున్న గదంతా విద్రోహుల జయధ్వనులతో ప్రతిధ్వనించింది. ఇప్పుడక్కడ నేనూ, చాంగ్, అహ్మసో, అత్యంత కష్టమీద బ్రతికిన నలభైమంది సైనికులూ వున్నారు. మహారాణి ముఖం తెల్లబడ్డది. నోరు మెదపలేదు. ఎంతో శాంతి, గంభీరాలతో ఏమీ తొట్టు పాటు లేకుండా ఆమె సింహాసనాన్ని అధిష్టించింది. ఆమె సరస్సు వున్నతంగా వున్నది. లలాటంమీద, తల్యాసత్రరాణి, అత్యంత ప్రాచీన కాలం నుండి ధోవా సమ్రాట్లు ధరిస్తూ వచ్చిన రత్నజటిత స్పృహ వున్నది. నేనామె ముఖంవైపుకు చూశాను. ఇప్పటికీ ఆమె సౌందర్యం, దానిమధురత్వంలోనూ తేజస్సులోనూ ఏ మాత్రం తేడా కన్పించడంలేదు. ఏమనుభవించాల్సి వచ్చినప్పటికీ ఒక గొప్పవనియ రాణిలాగే తన

సింహాసనంమీద కూర్చోనే అనుభవించాలని నిశ్చయించుకుంది.

సేనాని, హోరన్ గూడా ముందంజ వేశారు. కాని అంగరక్షకులు వాళ్ళను తేలిగ్గా లోనికి రానివ్వలేదు. నొహరీ అక్కడండే బిగ్గరగా అన్నాడు—“సెరిసిస్ ఎవరి భుజస్కం ధాల్లో మితనీసగర సింహాసనాన్ని తీసికోవడాకీ, దాన్ని సురక్షితంగా వుంచడానికీ శక్తివుందో అతనికోసం దాన్ని వదిలివేసేయ్యి.”

నొహరీ నోటినుండి యీ మాటలు పూర్తిగా బయటకు రాకముందే హాలులో ఒక పెద్ద గలభా, భయంతో గూడిన కోలాహలమూ వినిపించినాయి. నేనప్పుడు ఎడతెగని కొన్ని ధ్వనులు విన్నాను. తర్వాత నీరవత వ్యాపించింది. ఆ నిస్తాతలోనే నేను విన్నాను—“సరే పదండి. నొహరీని సింహాసనంమీద కూర్చోబెడదాం” యీ శబ్దం కెప్టెన్ ధీరేంద్రుని దని నేను గుర్తించాను.

కెప్టెన్ ధీరేంద్రుడు, చాంగ్ మహాశయునిలాంటి ప్రశాంత, శీతలమస్తిష్కం గలవాడూకాదు. ఆ ఆవేశంలో అంతా మరచిపోయి యీ మాటలను బిగ్గరగా హిందీలో అన్నాడు.

బక్ష్మీ, ధీరేంద్రులు ముఖ్యమైన సిపాయీలతో నొహరీ, అతని సైన్యం నిర్విణ్ణులయ్యే విధంగా అకస్మాత్తుగా వచ్చిపడ్డారు. వారెందరోగూడా విద్రోహులు గమనించలేక పోయారు. విద్రోహులలో ఎందరో చిందర - వందరగా పారిపోయి దాక్కున్నారు. బక్ష్మీ, ధీరేంద్రులు తిన్నగా చలువ

రాతి సోపానాలవైపు కెళ్ళారు. అదే సమయంలో అంగరక్షకులు గూడా సింహాసనంగడినుండి బయటకొచ్చారు. నొహరీ ధనదాసులు సోపానాలవైపుకు పరుగెత్తారు. కాని బిక్సీ అక్కడ తన సైనికులతో సిద్ధంగా వున్నాడు. కొద్ది సేపట్లోనే వాళ్లు రెండువైపులనుండి చుట్టుముట్టబడ్డారు. అప్పుడు ధనదాసు కళ్లుమూసుకొని తన కత్తిని తిప్పుతున్నాడు. అందువల్ల తన సైనికులే ఎక్కువగా హతులవుతున్నారన్న విషయాన్ని అతడు గమనించలేదు.

నొహరీ అన్నివిధాలా తాను అసమర్థుడవడం చూచి సోపానాలమీదుగా పైకి పారిపోయాడు. కవచం అతన్ని సైనికుల ఆఘాతాలనుండి రక్షించింది. సైనికులను చీల్చుకుంటూ అతడు సింహాసనం గడికి వెళ్లాడు.. ఇక్కడే మహారాణియుందు కొందరు సైనికులుకలసి అతణ్ని శస్త్రప్రహేనుణ్ణిగా చేశారు.

ధనదాసు తాను సోపానాలమీద ఒంటరిగా వుండి పోవడం చూశాడు. తన ప్రాణం రక్షించుకోవడానికి క్రిందకు పరుగెత్తాడు. అక్కడ ధీరేంద్రుణ్ణి ఎదుర్కొన్నాడు. ధనదాసు ధీరేంద్రునికంటే బలవంతుడు. ధీరేంద్రుడే వృద్ధేశంలోనో రివాల్యూరు వుపయోగించలేదు. కాని ధనదాసు మాత్రం ధీరేంద్రుణ్ణి నెట్టేసి ముందుకు వెళ్లాలనుకొన్నాడు. అప్పుడు మంచి మల్లయుద్ధ ప్రదర్శనను చూచే అవకాశం దొరికింది. కొద్ది ప్రయత్నం తరువాత ధీరేంద్రుడు నిలదొక్కుకొన్నాడు. తరువాత ఇద్దరూ ఒకరినొకరు చుట్టవేసుకొని క్రిందబడ్డారు. ఒకసారి ధీరేంద్రుడు క్రిందబడితే మరోసారి

ధనదాసు, యీ హడావుడిలో వారి కృత్రిమ ముఖాలు వూడి దూరంగా బడినాయి. ఇప్పుడు ప్రథమంగా అసలు స్వరూపాలు బయటబడ్డాయి..

ధనదాసు ధీరేంద్రుణ్ణి చంపి వుండేవాడే. కాని ఇంతలోనే విద్రోహులలోనుంచి ఎవడో ఒక బల్లాన్ని విసరివేయగా అది సరిగ్గా ధనదాసు గుండెల్లో గుచ్చుకొంది. అతని చేతులూ కాళ్ళూ పట్టు తప్పిపోయినవి. లేవడానికి ప్రయత్నించాడుగాని శక్తి క్షీణించిపోయింది. కొద్దిసేపట్లోనే మెడ వ్రేలాడబడ్డది. ఈ విధంగా ధనదాసులాంటి విశ్వాస ఘాతకుడూ, ధనలోభి, దేశ బంధుద్రోహీ, ఎవరికోసం యిదంతా చేశాడో, ఆ దేశస్థుని చేతిలోనే, ఆ దేశంలోనే చనిపోయాడు. ధీమంతుడైన ధీరేంద్రుడు త్రోవతప్పిన తన దేశీయ సోదరునిపై తాను స్వయంగా ఆపదలో వున్నప్పుడుగూడా, రివాల్యుకు సిద్ధంగా వుండిగూడా చెయి చేసుకోలేదు.

దేశవ్రత రహస్యం బట్టిబయలు కాగానే సైనికులు క్రోధోన్మత్తులయ్యారు. ధనదాసుకు పట్టినగతే ధీరేంద్రునికి గూడా కలగలేదు. కాని వెంటనే చాంగ్ అయిదారుసార్లు తెంపు లేకుండా పైకి కాలాచ్చాడు. యీలోపల ధీరేంద్రుడు సోపానాల పైకి వచ్చాడు.

హోరస్ - ప్సార్లోలు చంపబడ్డారు. నొహరీ బంధితుడయ్యాడు. ఇక విద్రోహుల స్థితి ఎలా వున్నదో ఆలోచిస్తేనే తెలిసిపోతుంది. వెంటనే బక్సీ తన సైనికుల నాదేశించాడు. వారు శతృవులను మహాలునుండి తరిమి కొట్టారు.

రాత్రంతా నేను మందులపెట్టే దగ్గర పెట్టుకొని గాఢ పడ్డవారికి పట్టీలువేసే పనిలో నిమగ్నమై వున్నాను. నా మందు త్వరగానే అయిపోయింది; కాని వేరొక మందును వాడడంలో నిమగ్నమై సయ్యాను. అదేమంటే యిరుసక్షా లలో చనిపోయినవారికై మమ్మీలను తయారు చేయించడం. నాకు శస్త్రచికిత్స చేతగానప్పటికీ శరీరశాస్త్రమంతా బాగా తెలుసు. గాఢపడ్డవారిలో అధిక సంఖ్యాకులు ప్రతిమ చికిత్సే అవసరమయింది.

అప్పుడు పట్నం, దేశం - అంతా దుఃఖమయంగానే కనిపిస్తోన్నది. విద్రోహులు వోడిపోయారనీ, హింసాత్మక చర్యలను ఆపివేస్తే మహారాణి యిప్పుడైనా వారిని క్షమించడానికి సిద్ధంగా వున్నారనీ అహ్మదాబాద్ దండోరా వేయించాడు.

వేలకొలదిమంది ప్రాణాలు పోగొట్టుకొన్నారు శోక సూచకంగా నాగరికులందరూ ఝేరాలు చేయించుకోవడం మానివేశారు, మధ్య మాంసాదులను త్యజించారు, స్త్రీలు శిరోజ సంస్కారాలూ, కళ్ళకు కాటుక పెట్టుకోవడం, ముఖాలంకరణ, చేతులకు గోరింతాకు పెట్టుకోవడం త్యజించారు. మమ్మీలను తయారు జేయడానికి దేహంలోని వ్రడంగులందరూ పూనుకున్నారు. పగలంతా రెండుసార్లు నాగరికులందరూ రాజ ప్రాసాదాని కెదురుగావున్న విశాల మైదానానికి వచ్చి మృతవ్యక్తులకు తమ-తమ శ్రద్ధాంజలులను సమర్పించారు.

నది కుడివొడ్డున ఒక పెద్ద సమాధి కట్టించబడింది. దీనిలోనే విద్రోహుల మమ్మీలన్నీ పూడ్చివేయబడినాయి. చనిపోయిన అంగరక్షకుల జ్ఞాపకార్థం, వారి మమ్మీలను

పూడ్చివేయడానికి, రాజ్ ద్వారానంగోనే ఒక పెద్ద సమాధి నిర్మింపబడింది. దానిమీద దేవరాజైన ఓసరిస్ మందిరం నిర్మించ బడింది.

ప్రజలందరూ మా స్రాణాలు తీయడానికి పొంచి పున్నందున ఇంతకాలంపాటు నేనూ నామిత్రులూ బయటికి వెళ్ళడానికి అవకాశమే పొందలేక పోయాం. శతాబ్దాల తరబడి యేవిదేశీయుడూ యీ దేశానికి రాలేకపోయాడు. మొట్టమొదటి విదేశీయుడు శివనాథ్ బౌహరీ; తర్వాత మేను. మా రక్షణకు సిద్ధంగావున్న మహారాణి, ఆహ్వానో, బక్సీలు తప్ప మరొకరెవ్వరూ ఆ దేశంలో మా మేలు కోరేవారు లేరు.

రెండువారాలు గడువగానే మరల దర్బారు నియమానుసారంగా నడువసాగింది. ఇంతకాలం ఎక్కువగా నేను రాణికింటి వున్నాను. నేనామెకు బాహ్య ప్రపంచానికి సంబంధించిన అనేక విషయాలు చెప్పాను. వాటన్నిటినీ విని ఆమె “నాకీ విషయాలన్నీ స్వప్నతుల్యంగా కన్పిస్తున్నవి” అని అన్నది. “మీ యీ దేశాన్ని గూర్చిన నా అభిప్రాయం గూడా యిదే” సని నేను అన్నాను.

చివరకొక రోజున రాణి అన్నది - “ఫోక్స్ మన్, నేను మిమ్మల్ని తండ్రిగా భావిస్తున్నాను. మీరు యిక్కడనుంచి చెల్లాళని హృదయపూర్వకంగా కోరడంలేదు.”

నేను:- మహారాణీ, మీ శుభగుణాలను సందర్శించిన నేనుగూడా యేమంత తక్కువ స్నేహపాశ బద్ధుణి కాలేదు. కాని యీ దేశవాసుల స్థితి యిట్లా పున్నప్పుడు యెక్కువ

కాలంపాటు యిక్కడ వుండడం శ్రేయస్కరంకాదు. మాకు సెలవిప్పించండి.

మహా:- ఇందుకు నాకెంతో భేదంగావుంది. “ఆలస్య మమృతవిషం” నిజమాతమందేమోనని అహ్మసోగూడా అంటున్నాడు. తమ మిత్రులుగూడా ప్రయాణ సన్నద్ధులౌతే వున్నారు. నాహృదయం ద్రవించుకు పొతున్నప్పటికీ ఇలాంటి స్థితిలో ఆపడానికి ధైర్యం చాలడంలేదు. ఈ రాజ్యం, సింహాసనం రక్షించబడడం మీ ప్రసాదమే. నేనూ, యీ ఫరోనా సింహాసనం మీకు శాశ్వతంగా ఋణపడి వుంటాం.

నేను:- అయితే, మా యాత్ర ఎలా జరుగుతుంది ?

మహా:- ఆ విషయం బక్సీకి బాగా తెలుసు. అరణ్య మార్గాన జరుగుతుంది.

27

ఉపసంహారం

వేము బయలుదేరడానికి రెండు- మూడు రోజులు ముందుగానే నొహారీకి మరణశిక్ష విధించబడింది. నేనుబయలుదేరబోయే ముందే అహ్మసోకు సెరాఫిస్ తాళపుచెవిని యిచ్చివేశాను. నేను సమాధిని తెచ్చే రహస్యాన్నంతా ఆయనకు విప్పిచెప్పాను. ఖజానాను తాకనన్నా తాకగూడదని నా వుద్దేశ్యం. సరీగ్గా నామిత్రుల వుద్దేశ్యంగూడా యిదే. కాని నా యీ ప్రేమపూర్ణ ప్రవర్తన, పుషకారాలకు బదులుగా అహ్మసో నాకొక గోబరైలాప్రతి కొన్ని తావీజులు

మరో మిశ్రదేశపు చెంబూ యిచ్చాడు. అవి యిప్పటికీ నావద్ద వున్నాయి.

వీడ్కోల సమయంలో మహారాణి నేత్రాలు అశ్రు పూరితాలై నాయి. నాస్తితిగూడా యెంతో కరుణా జనకంగా వుంది. ఇంతకాలంగా వుండడంవల్ల ఆమెయెడ నాకు పుత్రికా హత్సల్య మేర్పడిపోయింది. నా స్నేహితు లిద్దరుగూడా ఆర్థ్ర హృదయులయ్యారు. వృద్ధ అహ్మసో మాటి - మాటికీ సమ స్కారాలు చేస్తూ క్షమాపన వేడుకొన్నాడు. మేమా రాత్రి సొరంగంగుండా బయటికి వచ్చేశాం. నగర వీధుల్లోకి చేరే సరికి అర్ధరాత్రయింది. కిటికీల నుండిగూడా వెలుగు బయటికి రావడంలేదు. నలువైపులా నిర్జనత్వం. మధ్య మధ్య పహరా వాడెవడో కేక వేస్తున్నాడు. కాని బక్సీ కంఠస్వరం వినగానే మౌంగి నమస్కరించి నిలబడుతున్నాడు. నగర ప్రాకారాన్ని దాటి మేము ముందుకు వెళ్లాం. నదివొడ్డున మాకు రెండు నావలు దొరికినవి.

మేము వాటిమీద ముందుకు సాగాం. కొద్దిసేపట్లో మేము దేవాలయం క్రిందిభాగానికి చేరుకొన్నాం. దాన్ని చూడగానే పాట్నా హైకోర్టు న్యాయవాది ధనదాసు శాహరీ స్మృతి నా మనస్సులో నూతనత్వాన్ని రేపింది. అతన్ని ధన లోభం యింతదూరం యీడ్చుకు వచ్చింది. చివరి కతని మమ్మీ యిక్కడే పూడ్చివేయబడింది.

సూర్యోదయాని కొకటి రెండు గంటలు ముందుగా మేము నావలనుండి దిగాం. ఇక మా ప్రయాణం పర్వతాల మీదుగా. మేము పైకెక్కినకొద్దీ గాలి చల్లగా వుంది. శిఖ

రాన్ని చేరుకొనేసరికి దినకరుని వెలుగు నలువైపులా వ్యాపించింది. నే నక్కడనుండి ఒకసారి వెనక్కు తిరిగి చూశాను. దూరంగా 'రా' మందిరం, ఆ అద్భుతమైన మితనీహార్షీ నగరం చివరిసారిగా దర్శన మిచ్చినవి. చాలా రోజుల తర్వాత మేము అక్కడ శరీరాన్ని మర్దనచేసి తోముకొన్నాం. చాంగ్ మా శరీరాలకు వేసిన రంగు యిప్పుడు చాల శ్రమపడ్డాక తుడుచుకు పోయింది. తర్వాత మేమక్కడే ఫలహారాలు చేశాం.

సాయత్రంవరకూ మేము క్రిందికి దిగుతూనే వున్నాం. సూర్యాస్తమయానికి మేముక అరణ్యానికి చేరుకొన్నాం. రాత్రికి అక్కడే విశ్రమించ నిశ్చయించు కొన్నాం.

చిన్న-చిన్న పొదలూ చెట్లతోనూ నిండిన ఆ అరణ్యం గుండా మర్నాడు మేము ప్రయాణం సాగించాం. రెండు గుఱుములైంది. భోజనం చేయడానికొక చిన్న దిబ్బమీద కూర్చొన్నాం. ఆ రోజునే బక్సీ యిసుక తిన్నెమీద కెక్కి క్షీతిజంమీద నొక నల్లని రేఖవైపుకు చూపి అన్నాడు-మా దేశానికి మూడువైపులా హద్దు లేర్పరచిన ఘోరారణ్యమదే. అక్కడ భూత ప్రేతాలు నివసిస్తాయని అంటారు. అక్కడ తినడాని కేమీ దొరకదు. వేటాడదామన్నా జంతువులేమీ వుండవు. దాన్నిదాటడానికి మూడు మాసాల కాలం పడుతుంది.

అదికాంగో అరణ్యమై యుండవచ్చని నేననుకొన్నాను. రెండురోజులు ప్రయాణించిన తర్వాత మేము అరణ్యపుకొనకు చేరుకొన్నాం. మేమిక్కడ వీర బక్సీనుండి, అతని సైనికుల

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA 105 B 189
పుస్తకం పేరు	లింగ రూపం
కారీఖు	విశాఖపట్నం
ముందు లట్ట	NO
వెనుక లట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	293
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	141,142
కయారు చేపెనది	గ్రంథాలయం
పేజీలు విడదీసినది	T. Dasan
స్కాన్ చేసినది	Hareendran
పరీక్ష చేసినది	RAMYA
పేజీలు పరిచూసినది	
టైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యబడినది	
కప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good